Zenonas Slavūnas

MŪSŲ TAUTOSAKA

V

Red. prof. V. Krėvė Mickevičius

Hum. m. fak. Tautosakos Komisijos leidinys

Kaunas — — — — — — — 1932 metai

A 20003(5)
VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
BIBLIOTEKA
Inv. Nr. 27821-30
R4

„Spindulio“ spaustuvė

J. Elisonas.

Mūsų krašto fauna lietuvių tautosakoje.

Mažuoju folkloru, kurio rinkinys tautosakos mėgėjų dėmesiui čionai patiekiamas, tikslu jį papildyti ir atitinkamose vietose paaiškinti, vadinu visus tuos nedidelius mūsų tautosakos kūrinėlius, kurie kasdieniame gyvenime vadinami papročiais (A), žaidimais (B), burtais bei prietarais (C), orų ir derliaus spėjimais (D ir E), gydymosi ir gydymo patarimais (F, a ir F, b), greitokalbiais, nuobodinio pasakomis, maldomis ir kt. (G).

Visi šitie skyriai pažymėti raidėmis, kurios paimtos skliausteliuose aukščiau parašytame sakinyje, ir turi labai sąlyginio pobūdžio, nes ypatingai skyrius A ir C sunku vienas nuo kito atidalinti.

Kiek turėjau progos su įvairiais mūsų tautosakos rinkiniais susipažinti, tai ypatingai mažasai folkloras laukia dar rimtų tyrinėjimų ir atsidėjusių jo sistematizuotojų, o kas šioje srityje yra padaryta, tai daugiausia sudaro besistemius arba vienam kitam klausimui nušviesti paskirtus rinkinius.

Šio rinkinio tikslas parodyti mažąjį mūsų folklorą jo santykyje su mūsų krašto fauna. Kadangi ir man pačiam teko anksčiau kas nekas šiuo klausimu paskelbti ir prof. V. Krėvės Mickevičiaus buvo paskelbta, tai šiame rinkinyje surašyta tiktai toji mūsų gyvulinio mažojo folkloro dalis, kuri dar nebuvo paskelbta, o jei kas buvo paskelbta, tai, vengiant pasikartojimų, atitinkamose vietose paduoti tiktai variantai. Ką-ne-ką esmu parūpinęs šiam rinkiniui ir iš įvairių spausdintų versmių, bet visų daugiausia čionai suvartota toji medžiaga, kurios nepašykštėjo man parinkti mano mokinės ir mokiniai — panevėžiečiai, kėdainiečiai ir kt. Rinkome nebe nuo šios dienos, gerokai surinktos medžiagos įvairiomis progomis nusimetė, bet ir iš to, kas

šiame rinkinyje spausdinama, drįstu spėti, kad įvairiose spausdintose versmėse ir žmonių atmintyje dar galima būtų gausybė tokios pat medžiagos surinkti.

Palyginę tuos pastebėjimus, kurių randame senuose autoriuose apie gyvulių gerbimą ir įvairias apeigas, turėjusias ryšio su tuo gerbimu, kuris sudarė charakteringą senovės lietuvių tikėjimo pažymį, regime, kad daugelis šito senovės tikėjimo liekanų pasiekė beveik neliestu pavidalu dabartines dienas. Gaila tiktai, kad tos liekanos ligi šios dienos gulėjo ir tebeguli sugriauto rūmo skeveldrų pavidalu, — reikėtų todel susirūpinti greitesniu sutvarkymu ir nuo užuomaršties gelbėjimu to, kas šiandien žmonėse dar žinoma ir nevisuomet atitinkamu būdu pasaugoma.

Kviečiu todel visus tautosakos rinkėjus šitą mano rinkinį naujai surinkta medžiaga papildyti ir atitinkamų pastabų, kur reikės, pridėti.

Šį darbą rašydamas pasinaudojau šiomis versmėmis:

Litwa, Ludwik z Pokiewia. 1846.

Lietuvių Tauta.

Prietarai ir burtai. Viltis. 1909, 127, 128 ir kt.

Г. Петкевичъ, Матеріалы по народной медицинѣ литовцевъ С. Петербургъ, 1911.

A. Janulaitis. Iš Lietuvos folkloro. T. Žd., I, 333—344 p.

Burtai, Sėdos parapijos, Telšių apskr., surinkti ir V. Krėvės Mickevičiaus sutvarkyti. T. Žd., III, 363—366 p., taip pat Pasvalio parapijoje, surinkti ir V. Krėvės Mickevičiaus sutvarkyti, T. Žd., III, 366—372 p.

B. Butėnas. Burtai, spėjimai, sprendimai, įpročiai ir dar šis tas. T. Žd., III, 373—375 p.

Surinko Jonas Miškinis. Trys šimtai dzūkų burtų ir prietarų. T. Žd., IV, 463—475 p.

Burtai ir prietarai, prof. V. Krėvės Mickevičiaus rinkti Marcinkonių, Ratnyčios, Merkinės, Perlojos ir Niedzingės parapijų įvairiose vietose. T. Žd., IV, 486—503 p.

Žemaičių burtai ir prietarai. Kultūra, 1925, Nr. 1, 37—40 p.

Žemaičių prietarai. Lietuva, 1927, Nr. Nr. 220, 221.

Burtai. Mūsų Laikraštis, 1929, Nr. 37.

Kaip žmonės spėja orų atmainas? Mūsų Laikraštis, 1930, Nr. 39.

Apsčiai prisiuntė man medžiagos p. A. Bielinis, Vilniaus universiteto studentas, kuris rinkęs ją Latakiškėje, Tverečiaus par.; visa ta medžiaga paženklinta L. M. Dr., A. B., nes jinai esanti padėta Lietuvių Mokslo Draugijos archyve Vilniuje. Taip pat nemaža medžiagos, ypatingai D ir E skyriuose, įdėta iš p. Ig. Končiaus užrašų (Kantaučiai, Plungės val. ir kt. Žemaitijos vietos). Naudodamasis proga p. A. Bieliniui, Ig. Končiui ir visiems kitiems, kurie suteikė šitam mano rinkiniui medžiagos, tariu nuoširdų ačiū.

Sunaudojau šiam rinkiniui ir tą medžiagą, kurią įvairiomis progomis buvau išspausdinęs daugiausia žurnale „Kosmos".

Kėdainiai, 1931. IX. 30 d.

I. Keletas žinių apie gyvulių gerbimą pas senovės lietuvius.

„W szczególnem zachowaniu na całym obszarze Litwy były pewne **zwierzęta** (animalia bruta. Inn. III). Już Dusb. III. 5. zauważył, że Prussowie „errando omnem creaturam pro deo coluerunt, scilicet... volatilia, quadrupedes eciam usque ad bufonem; w III. 6 wymienia białe konie. Erasmus Stella podaje, że wogóle czczono dzikie zwierzęta, węże (serpentes) a szczególnie łosie (alces); uważano je bowiem za sługi bóstw. W pewnych lasach (niezawodnie świętych) byli ustanowieni dozorcy, strzegący łosi. Bretkius u Praet. p. 37. Na str. 46 łoś wliczony do zwierząt świętych. Lud. z Pok. p. 110 mówi o żubrze, którego uważano za patrona Litwy, a ze skóry jego robiono amulety; p. 113. Tenże autor przytacza ciekawy urywek o psach z okólnika biskupa Parczewskiego (czy Tarczewskiego?) opiewający: przedewszystkiem porzućcież wspominki psów procewniku (? L. tłumaczy „pracowitych"); albowiem jest to obraza Boga. Czyż można bowiem porównać brzydkiego i złego zwierzęcia z naszym Pomocnikiem, Panem zastępów? A w dalszym ciągu mówi. Jest u was pogański zwyczaj, wy jedząc pierwszy i ostatni kęs dajecie psu wierząc, iż to przynosi korzyść dla domu... Wy z tych samych ust, któremi przyjmujecie Ciało i Krew Boga, dajecie chleb brzydkiej bestyi.. A wy będąc uczestnikami wszyskich darów niebieskich, czynicie psów uczestnikami, dając im ze swoich ust. Na tem urywa autor, Ob. Lud. z Pok. p. 119. „Zwyczaju tego zaniechali starsi, dodaje autor, lecz czynić to każą dzieciom, które jeszcze nie przystąpili do komunii świętej. Każda zaś gospodyni, gdy piecze chleb, ostatni maleńki bochenek psu oddaje; ma to przysparzać wszelkich rodzajów zboża." Co znaczy pies „procewnikas" nie jest mi wiadomem; również nie śmiem dopatrzeć się związku z Žverine t. j. ową „Suką" u Jana Malali, będącą gwiazdą Syrius, a odpowiadającą naszej Zwierzynce. Bądź

co bądź pies był szanowany na Żmudzi, a jeśli w znanym wierszyku czytamy „aby Perkūnas uderzył w gudasa, jak w psa rudasa", to pogarda, która tutaj w samej rzeczy się pojawia, chybaby się tyczyła barwy, którą, jak się zdaje, nie lubili Litwini. I tak do ofiar Litwini nigdy nie brali koguta czerwonego czy burego, lecz białego, czarnego lub pstrego. Praet. 62. Przysposobiając drwa do wykrzesywania ognia, tłukli je kamieniami, byleby nie czerwonemi. Ib. 20. Dla wróżby dobierano pięć kamyków, byleby nie czerwonych. Ib. 47. Nakoniec pies należał do zwierząt wróżących: gdy wył, trzymając łeb do góry, przepowiadał pożar, łbem ku ziemi wojnę; wył zaś leżąc, zapowiadał głód i morowe powietrze; patrząc na węgeł domu gospodarza, niechybną śmierć jednemu z mieszkańców. (Lud. z P. Lit. 151).

Wilka nazywają wieśniacy żmudzcy laukinis, polowy; przez uszanowanie nie mówią, że wilki wyją, lecz że śpiewają (Ib. 141). Gdy wilk przebieży drogę, najlepszą jest wróżbą (Ib. 143. 154). W Prussach zaś złą jest wróżbą, jeśli Praet. się nie omylił. Na Łotwie w Grudniu wilkom ofiarowano na rozdrożach kozę (Einhorn R. L. c. III w Sc. Rr. Liw. II p. 621). Tenże utrzymuje, że za jego jeszcze czasów nazywano wilka meża — dêvs, meża — virs (Ib. 622) t. j. zupełnie jak bóstwa lasów. Zając należał do zwierząt złej wróżby, przedewszystkiem, gdy komu drogę zabieży. (Kron. Woł. Praet. 48. Lud. z P. 154 i 142).

Ptactwo różnego rodzaju doznawało czci wielkiej, a Dusb. III. 5 nawet twierdzi, że czczono je jak bóstwa. W dotychczasowych źródłach głównie przepowiadają przyszłość. Praet. jednak podaje rodzaj sowy, poczytywany za święty: „Die Preussen hielten auch die grossen eulen **heilig**, so man zu preussisch Iwas und zu lateinisch bubones nennet (37). Postać zaś opisuje w ten sposób: Ein vogel, so die alten preussen Iwas genennet, der allerhand sprachen habe reden können, ist gleich einem uhu von farben und federn, aber ein gut theil grösser gewesen, dessen leib gleich einer starken gans, kopf, füsse und schwanz gleich einem habicht, sehr beissig, der sich gegen einen menschen aufleget und findet man noch deren in den grossen wildnissen (p. 14, 37). Do ptaków wróżących zalicza orły, kruki, sępy, które zapowiadają niespokój, zwady wszelkiego rodzaju. Kanie, jaskułki, sowy wróżą szkody i pożary. Przeciwnie bociany, żurawie, dzięcioły (specht) słowiki, gołębie dobrą niosą wróżbę (p. 43). W Nadrowii kogut i kura, wpuszczone pierwsze raz do nowo-zbudowanego domu przy obrzędzie Inkurtuve zwanym, doznają szczególnej opieki

i pielęgi; nie wolno było ich zabijać, lecz innej czci nie doznawały (p. 37). W innych obrzędach bardzo często koguta i kurę zabijano na ofiarę bóstwom. Na Łotwie bywała sikora (zile) osobliwym ptakiem wieszczym. Stender s. v. Sihle pisze: die meise, der Letten glücksvogel; daher kommt sihlet wahrsagen, glücksagen. Sihlneeki wahrsager und Simlehmi (?) zeichendeuter, waren der heidnischen Letten propheten, die aus dem geschrei der vögel und aus anderen zeichen glück und unglück, fruchtbarkeit und unfruchtbarkeit etc. vorhersagten und das abergläubige volk affeten[1]). W Prussach tacy znachory nazywali się Lekutonei. „Ein Lekutons oder vogeldeuter, wenn er warsagen soll, zieht er sich weiss an, nimt eine geheiligte krivule d. i. einen krummen stab in die hand, geht auf einen pilukstis, d. i. aufgeworfenen hügel, betet mit dem gesicht nach osten und harrt, dass ein vogel komme." (Praet. p. 48). „Lekutones, die das **vogelgeschrey** und **flug** betrachten und daraus von zukünftigen dingen warsagen, sind auch Pauksztuciei genannt". Praet. 43. Pauksztis, ptak, pauksztukis, znachor ptasi.

Wróżba zależała od krzyku i strony, po której się ptak pokazuje. Prawa strona znaczyła pomyślność.

1. Sikorka śpiewa po prawej
   Śpiewa głosem dobrym
   Więc poszedłszy przywiozę
   Bratu narzeczoną. Briv. N. 278.
2. Wielką wieszczką jest sikorka,
   A nie zgadła swego końca,
   Pierze w puch się rozsypało,
   Gdy się jastrząb na nią rzucił. Ib. 280.
3. Na dębie śpiewa sikorka,
   Śpiewa głosem niebywałym.
   Siostra w cudzych mieszka stronach.
   Bóg wie, jak jej tam się wiedzie. Ib. 279.

Z tem jeszcze porównać można p. N. 281, 282, 283.

Wrony także należały do ptaków wieszczych:

1. Wrony dwie krakały czarne,
   Codzień wieczór, gdzie brzeg morski;

---

[1]) Uogólnienie odnosi do Simlehmi, które raczej od pierw. Žin znać i lemti, ustanowić t. j. znaki wytłumaczyć, wywodzić należy.

Niosąc matce smutne wieści
Że syn leży na dnie morskiem. Br. 284.

2. Siedzi wrona tam na dębie,
Złote gęsli dzierżąc w szponach.
Czyś wroneczku nie **widziała,**
Dokąd wieźli naszą siostrę?
Wzdłuż jeziora Burtniackiego,
Tam powiezli waszą siostrę,
Konie siwe wybielały,
Spiękniał lud wiozący posag. Ib. 287.

Ob. jeszcze N. 285.

Wrona skubiąca mech błotny jest znakiem pomyślnym:
Kto miód daje wronie?
Kto matczyną córę chłopcu?
Chłopcze, żeń się z córą,
Wrona zjada meszek błotny. B. N. 286.

Jak między roślinami zajmowały przednie miejsce drzewa, tak (toliau seka paminėjimas roplių gerbimo, kuris įdėtas „Mūsų Tautosakoje", III, 88—90 p. p.)...

Lubo niektórzy uczeni powątpiewają, że owady czci wyższej doznawały, to jednak podobne wierzenie odpowiadało w zupełności poglądom Litwinów na ziemską przyrodę, a nadto potwierdzają je źródła. I tak Statuta Prowincialia Rigensia piszą: rustici a... **vermibus**..., in quibus confidunt, incrementum rerum suarum expectant; za nimi powtarzają Stat. Prov. Rig... a **vermibus**... incrementum rerum suarum.. quaerunt. Pisali zaś te statuta duchowni, żyjący wśród ludu. Łasicki mówi o Auszteja, bogini pszczół. Lud. z Pok. Lit. 129 pisze: Bożą - krówkę (Petrelis) suszoną nosiły kobiety jako amulet dla odwrócenia bólu zębów; chowana w domu broni od pożaru. Erhard Wagner, rodem z Instrucia, wydał w Królewcu 1621 r. książeczkę: Vita et mores Lithuanorum in Prussia sub districtu Insterburgensi et Ragnitensi degentium etc, w której czytamy: nec minus ridiculum esse videtur, quod vitae **cicadarum,** quarum ingens apud illos copia est, tam religiose parcant. Hujus tam stultae elementiae causam ab illis sciscitantibus, immanes esse injuriarum ultrices et atrocissima vindicta vestimenta mordicus proscindere, respondent. His et similibus nugis, veneficiis (?) etiam et superstitiosis hariolationibus toti sunt infames.

Na Łotwie, gdy komu mrówka zabieży drogę, znaczy pomyślność.

1. Mrówka mi zabiegła drogę,
Gdym do cudzych ludzi chodził,
Oby krówki mnie się wiodły
Jak w mrówniku mrówki. Spr. 87/2.

Mrówki odpędzają złe duchy:

Mrówki mrównik powznosiły
Niedaleko stajni,
Mimo mać przemknęła czarta
Gryząc swe pazury. Spr. 87/3.

O pruskich Litwinach pisze Praet. p. 18/19:

Manche alte Nadraven rühren ameiszhauffen nicht gern an, gleich als was heiliges an ihnen wähe, weil von solchen ameiszhauffen der falsche weihrauch von den waydelutten gesammelt wird.. Objaśnienie naturalne jest dodatkiem Praetoriusa.

Na zakończenie powyższego przeglądu przytoczę z Mannuhardta Ant. WFK p. 117 wyjątek z Anonyma de monstris C. VI, którego Berger de Xivrey Traditions teratologiques p. 20, ma za pisarza wieku VI: Otóż Anonymus twierdzi, że Fauny pochodzą od robaków: „Fauni nascuntur de vermibus, natis inter lignum et corticem et postremo procedunt ad terram et suscipiunt alas et eas amittunt postmodum et efficiuntur homines silvestres." Wszakże także na Żmudzi znajdujemy, że bóstwa szkodzące gęsiom i kurom mieszkają między drzewem a korą. Zawsze to ciekawa choć daleka analogia." (Zródła do Mytologii Litewskiej, Antoni Mierzyński, Warszawa, 1892, 83—88 p.)

„Ratajniczu. Bogini opiekująca się końmi jezdnemi. Jak chce wyrażać znaczenie tego nazwania, i Łasicki podaje według badań swoich. Starożytność Grecka miała w tym przedmiocie boginię, **Hippone** albo **Eppone** zwaną. Dla tego więc podobieństwa z urzędu i lingwicznego znaczenia, kładziemy Ratajniczu do rzędu bogiń. (75 p.).

Austheja. Bogini opiekująca się pszczołami i pszczelnictwem. Jej wzywano pomocy, chcąc roje pszczół młodych, zkądinąd zbiegłe, sprowadzić do swoich ulow i barci. Ona też miała władzę ochraniania pszczół od owadów szkodliwych i innych przygod. Łasicki o niej badania zostawił.

Łotwacy mieli także pszczelne bożyszcze, nazwane nieco podobnie **Uhsinsz** albo **Szwets uhsinsz**[1]) (78 p.).

Kremara. Szczególniej pod opieką tego bożka były wieprze i maciory, źwierzęta potrzebne i do ofiar używane. Łasicki, mówiąc o nim, nic więcéj nie przywodzi, prócz, że piwo lano w ogień jemu na ofiarę. (104 p.).

Priparszas. Bożek wyłącznie opiekujący się pomnożeniem i hodowaniem prosiąt. Wyraz ten w litewskiéj mowie znaczy Przyprosiętnik. Bydź to musiał podręczny towarzysz poprzedzającego. (104 p.).

Raupuże. Żaba ziemna, ropucha. Była także zawołanym fetyszem: chowano ją przy swiątyniach, w domóstwach niektórych wielce poważaną była. Ten płaz u nas włazi w brudne mieszkania i do niewypowiedzenia bywa uprzykrzonym. Przy tem daje się oswajać i tak przywyka, że go uczyć niektórych obrótow można. W podaniach gminnych są wiadomości o skrzętnem pielęgnowaniu takich fetyszów, szczególniej u mléczarzy była to wiele znacząca guślarność. Łotwacy te żaby nazywali **Peenu mahtes,** boginie mléka. W ich mytyczności była niejakaś osoba mytyczna, nazywana **Brehkina,** to jest: **krzykaczka.** Według wykładu Stendera, znaczyło to stare babsko domowe, strzegące wężów i żab domovych, która do każdego przychodzącego krzyczała, aby niezadeptał bogini mleka.

Kronika J. F. R. nadmienia o takiéj żabie ziemnéj, do niezmiernéj wielkości urosłéj, przez karmienie mlekiem; która nadzwyczajne rzeczy wyrabiać miała. Była bożkiem domowym u pewnego wieśniaka litewskiego, na Nerungu, czyli cyplu Kurońskim mieszkającego, w pierwszéj połowie XVI-go wieku. (150 p.).

Elnis. Jeleń, to zwierze mieli za bożka fetysza, w rozumieniu, że on odganiał choroby, szczególniej epilepsyą. Wiadomość o tém Hartknoch, z Erazma Stelli wziętą, popiera swemi uwagami[1]). (155 p.)

Ofiara konia: Jeżeli wyprawa po zdobycz pomyślnie poszła, trzecia część łupow szła bogóm na ofiarę, którą Krewe-Krewejto przyjmował. W takim razie jednego z koni zdobytych, kazał bieganiem do ostatka zmordować, a potém, zarznąwszy swoją ręką, palił na stosie. Było także ofiarowanie bogom konia, mającego sierść pewną, z pewnemi znakami naturalnemi. Prusowie białe, inne prowincye kare, dru-

---

[1]) Stender, Lettt. Gramm.

[1]) Alti u. N. Preuss. str. 144.

gie znowu innéj maści; tak dalece, że każdy lud litewskiego plemienia miał swoją maść oddzielną przy niéj znaki. Takich koni na swoją potrzebę używać nie godziło się: lecz jeżeli się urodziło komu źrebię swiętéj sierści, należało je hodować przyzwoicie i starannie do lat pięciu, a potém oddać arcykapłanowi, który mocen był spalić na ofiarę, albo zastępczym sposobem to uskutecznić, konia zaś używać dla siebie, lub przedać do innéj prowincyi, sczy za granicę. (291 p.).

Sekmine[1]). Uroczystość pasterzy. Około połowy naszego Maja, właśnie, gdy przypadać zwykły chrześciańskie Zielone Świątki, pasterze trzód obchodzą uroczystość Gonigla, bożka pasterzy, bogini Lado i Słońca. W moim zakątku taki był téj uroczystości obchod, którego dotąd część znaczna pozostała, reszta w pamięci starych ludzi słynie. Dnia tego pasterze i pasterki, przybrani czysto, uwiéńczeni kwiatami, chodzą zrana po całéj wsi od domu do domu: gospodynie dają im rozmaite małe podarunki, rzeczy do jedzenia, szczególniéj z nabiału. Dopiéroż o południu, w miejscu, gdzie się trzody pasą, rozwodzą wielki ogień; obrany król biesiady, którym zazwyczaj bywa starzec jaki, lub, gdy niemają pasącego z sobą dziada, jaka bądź staruszka, zatrudnia się uporządkowaniem uczty. Tymczasem grają w szalmieje, trąby, tańczą, śpiewają; do rzędu śpiewów tych, należy następny, dość porządnie, niekiedy, chorami śpiewany: —

Chór pasterzy bydła.

„Goniglu, bożeczku!
Paś moją krówkę,
Paś mego buhaika,
Nie dopuść złodzieja wilka."

Chór pasterzy owiec.

„Pasę, pasę owce;
Ciebie się, wilku, nie boję,
Bo bóg z słonecznémi warkoczami,
Pewnie cię nie dopuści."

Oba chory razem.

„Lado, Lado, Słońce,
Warząchą po głowie"[1]).

[1]) Tém nazwaniem dziś zowią Zielone Świątki. Lecz gdy to niéma żadnego lingwicznego związku z tą chrześciańską uroczystością, przeto wyraźnie jest dawném, mytyczném mianém.

Chór pierwszy przyśpiewywa o Gongelu, czyli Goniglu bożku pasterzy, drugi spomina Sotwara, czyli Słońce, wszyscy razem wzywają boginię Lado i też Słońce, czyli Lela, syna téj bogini. Warząchą ofierniczą skutecznie odganiać można trzod nieprzyjaciela Wilka. W tym dniu trzody chodzą bez żadnego dozoru, gdyż mniemają, że są bezpieczne od zwierza. Uważać należy, że w téj uczcie, nikt nie będący rzeczywiście pasterzem, uczęstnictwa mieć nie może" (303—304 p.). (T. Narbutt, Dzieje Starożytne Narodu Litewskiego, t. I).

„Pirmìje gywentoje isĩkórdamis itou nómą tórieję sau pĩrmusius bendrus szóni ir gajdi; nesgi pirmasis saugoię jo łobi nu pikto žmogaus, skelbę jem ôju: kajpogi szenden dar yro tarema: tou saka, iszłaię jau szónys, beje: nómĩrę, pragajszo ar ĩszeję kor kas nebgrysztĩnaj, g'nioię ji ne wen nu Żwieriû, kórius padieję jems medioti, bet dar pats kajp sakiau aszwĩjnio wĩjtoìe jem wergawo ĩr bandą ganę, kas dar nesenej Żiamajtiusĩ buo regemó: kajpogi wissì żino kajp rèk szuni gódinti, idant pĩjmĩnĩjs wĩjto bąndą ganitum. Żijmos łajko kajp sakiau ważiamo, ważiusi teip wadìnamosì ragiesì, nu żôdio waźioutì szóni ikinkiusis, diełto jog szou par wissodidiousés tąnkmés galieję parlysti o gryżtant nómus atsektì, je kou wężę, tad ragiesì ir szłajesì. Ąntrasis jû bęndrós buo gajdys, kórsaj rodę jems dĩjnos ir naktĩjs łajką, rejszkę lytu ar gĩjdrą ir skelbę įwajrió bałsó tejpat artimą ôju kìjkwĩjno notie (31 p.).

Paskou awys buo jems wissónaudingiusejs gỹwolejs, kórij dawę jiems ne wen apdarą; bet ir pawalgą. Ir reges kaip kóri mine tautôs kokio plauko awiû weislę buo atsiwędusi į tou krasztą, teip ir lig sze dijna tokio pat plauko awys tebłaiko. Ir teip winû awys buo ródos, tíj ĩr sermiegàs ródàs diewieję nu ko rodsermiegejs wadinos. Kittû awys joudas wiłnàs tórieję o nu ju patys wadĩnos joudsermiegejs, kóriû bałtas buo, bałtsermiegejs, kóriû piłkas piłksermiegejs buo wadĩnamas. Kittas jû łobis bua bąndos ir arkliû pìjsós, nu ko szenden wisą tórtą

---

[1]) Gongele Dewute,
Gan mane karwute,
Gan manu pottiłke,
Ne lajsk wagu wiłke.
Ganau, ganau awijou;
Aś tau wilke nebijau,
Su saulinej plaukai
Dewas tau nelaiskaj.
Lado, Lado, saułe
Sumti per gałwa.

łobió tebwadin, nesgì senowęs kałboiẽ karwe łôpó arba labó wadinos, nu ko ĩr žôdys apsiłobtì arba łabó wadinos, (nu ko ir žôdys arba apsĩlobtĩ paejt). Arklys buo jû karęs draugó; nesgi ne wen numusĩ só jómi brusdę, bet dar joję ąnt jó į karę sawo neprietelu graudintĩ, todieł ipatingaj jus gerbę ĩr augino žirginicziose apie kórès paskiaus matĩsem. Nesgi kèli kelawo, łąnkę gentys, atliko ukęs reikałus wissadôs rajti apžargó; kaip szenden dar jaunas Žiamajtis negaliedamas jôtĩ, welijes piestes bejtôs ne kaip ratusĩ bewažiouis, tardams ar osz cza koksai wergas ratgalie wiltĩjs! a) todiel žĩrgai jû dajniesĩ yra didej garbinamis kajp je rutaj (32 p.).

Ant gało mesą giwoliû aukautôjù iszwĩrusis walgę ĩr nu kĩjk wijno walgio szmotelius, lig nepradieiós walgytĩ i pastalę ĩr wĩssàs numû kérczes mieczioę. Sze jums Žamelukes imkét nu musû auką ĩr walgykét beswekas. Tada wĩsĩ praded linksmintijs ĩr waiszintijs (74 p.).

Pagał jû noumonęs i dąngu ejtĩ ĩr dorĩjsems, rejki dar dĩdej auksztą ir žiauri kałną rôppôti i auksztĩbęs, todeł, idant lengwesnej tĩnaj galietum ilĩptĩ, numĩrielus degindamis mieczioiusis i ugnis meszkos ĩr łauszĩjs nagus, kĩttĩ prisz smertĩ patys nagû sawa nepiaustiusis ĩr augĩnósis, idąnt tórietum koumi isĩkĩpbtĩ lĩpdamis ĩr paĩlsietĩjs galietum (92 p.).

Nesgi Jôrè atejusi pawejk badą, korsaj kajpo smakas wìs rĩję žmonys ĩr gywołus; todieł jie atejós newen žmónys, gywolej, bet ĩr patys paukszteį dziaugas, kajpogi łaksztingałą pradiedama gĩjdotĩ wĩssópĩrmouję garben; todiel wadĩno jĩ dar ganikló, bąndganió ĩr iki szè dĩjna yra dar aszwĩjniû ĩr gywoliû globieju wadĩnams ĩr wĩssó senusiusĩ sziauręs rasztusĩ dĩdej garsós, apie kúrĩ trumpumas to máno raszto nelejd ĩssĩpliestĩ, wĩjnog linkietĩna yra, idant žĩnowaj Lietuwos kałbos dabotumes į tus pałakus kałboje dar tebesąntius ir ajszkésnej ĩszrejksztum; nesgi szenden yra dar tarema „ek sau po Trimpu“ (95 p.).

Tarp gywolû bałtas žirgas bua Dĩjwo gywoló wadĩnams ĩr jem wĩjnam tepriwałós, ąnt kóriu wĩssu wyriausis kónegs tegalieię jôtĩ, je kas kits but dryseș tou darytĩ tam tujaus but nełajma nutĩkusi.

Buo dar szwentomis wĩjtomis kiaulĩnyczes tajp wadinamis rusej į kórius aukautû Dĩjwams gywoliû, mesą patys sówalgiusis, kaułus tĩnai sódieię wieliems arba žiameles — ukieioms, taj yra: žiamĩe gywenąutioms duszioms džiaugtĩjs (117 p.).

Wissó pĩrmó kožno apigardo žijmaj padrimbąnt wissós swiets tĩjkies wissoutinaj, ału darę, pyragus, žuwĩ, mesą képę, paskau só sawo Dijwo dowinó susĩrinko į ertus nómus: regès pĩrmouję dĩjną bałąndio mieneseș.

Oj Wieszpatie Dĩjwė musû Pergrudī Perune, kórsai sawa galybĩ, sunkę žĩjmą nu musû pawarej, tejkés mums jawus musû sietusius ir sietinusius wykĩntĩ idant jejs džiagdamĩjs tawī garbintumem, augink szakélès į szakàs dieł uksnies žmogau ir gywolou, łapodink medius, kraudink žijdus, mesgink wajsius, ir brąndink, idant žmônys, gywolej, bĩtys ĩr paúksztej gautum sau peną ĩr toumĩ džiaugdamos tawī garbintum (133 p.).

Tó tarpó kónegai aukawo aukàs gywoliû Perunou kaipo Pergrudiou, Žwajsdykstion ĩr Pilwytiou, kóriû paskou mesą swiets walgydams gierę ĩr linksmĩnos. Tou Jôre tórieię óž globiejī ĩr óžtarytojī wĩssû gywoliû ož wis arklû; nesgi szenden dar gywentoje stôkôdamis paszaro ir nesołaukdamis žĩjmo gało dejou, tajs žodejs «Aj Jôrótale kame essi»! apie kório priwałumus wirsziaus minąwojau (134 p.).

Tą szwęntę szwęntîno jawus nu łauko nawokós ĩr rugius pasiejós, beje kajp szenden kad sakoma yra, só wĩssó i nómus pareĩós arba ąnt žĩjmos ĩsĩkurós, nó tad diekawoję Ikuriejou wĩsso sawo łabo, aukandamis jem pirmskrajus tajpat walgius, gierĩmus, žuwys, mesą, pĩjną, medu, mĩdu ĩr ału wissamĩ krasztĩ a) Nesgi wissa apigarda tĩjkies tà szwentè, mĩdu, ału darę pyragus képę. Paskou sówežę wĩs tou, kou buo Dĩjws kórem sótejkęs. Sósirinkós swietou i dĩdej ertą nómą io kertiesĩ ĩsstatę bosus ir werpelès ałaus ir mĩdaus, paskou žynej padengę stałus ir wĩdurieie asłôs sókórę ugnĩ paiłgoutĩną kór atwedę ĩr gywolus wajnikajs apkliestus wĩssokios weisłęs po porą beje patĩną ĩr patę. Tad žynej jemę melstĩjs tyłó pagał sawa dabôs, pabegusis małdą, iemę łasdamos tus gywolius musztĩ,[1] wissi essąntıeje tou patĩ darę lig ožmuszou sžaukdamis. Nó tad képę ĩr wĩrę mesą pamusztujû gywolû (138 p.)

Ąngis sókurós ugnĩ įleido i trobą gaidĩ ĩr wĩsztą abó joudó o i aslos wĩdórĩ nauioseęs trobos iejdamis sósiedaj parĩtĩno dó dounôs kókóló ženklinąntió wiriszkĩ ĩr moterĩszkę, ĩr kórs ĩsz kókólums berĩjtiedams apwĩrto auksztĩnoks, tas tarp gaspadoriums tor eię pĩrmó mĩrtĩ, paskou prietelej gułusis asło naujoseęs trobos tórieię tabałus muszti tajp dajnioudamis: „to trobelie gał łajmele džiaugtĩjs ĩr gerietĩjs“ (142 p).

Buo dar tarp tû patiû iprotıû ĩr kìtas it patiû nómĩszkiû linksmybes, arba gierĩnes, beje: rudĩnĩ gywolus pawałgaj pamuszós, priłajdus ĩr parszus paskérdós, žousys ir ąntys papiowós, gaspadoriós wajszĩno sawa szejmĩną deszromis, wiedarajs, riauszejs, kogalwiemis lig parsiwałgańt, kóri waisze wadinos skerstuwėmis. a) Tajpat roudĩni bitys paszłoustius mĩdu ar ału padariós ragĩno ĩr waiszino, gaspadoriós sawą szejminą, kóri wajsze wadĩnós kosztuwiemis, nu žodžio kôszti arba gôžti beje: it

but gaspadoriós Dĩjwo dowĩną sawo bótoie tinkamam pagožęs walgytì (143 p.).

Ir taip motriszkosès nebalintû drobiû rutulus ąnt gałwàs sau rutuło, nebalĩntajs nometajs kłasties ĩszkilmiesí, ir ĩszejgosĩ budamas, kas wadĩnôs mirusiujû tiewû ir motĩnû ar gentiû žiławotĩ arba raudotĩ: kaipogi toje dingstie sekę barwą ĩr budą pauksztio žyle wadìnamo, a kórsaj szenden dar nełajmôs pauksttó yra wadĩnamas, nesgi rudĩnt snĩgsĩnt, žĩjma spejgousint ar audrosint, tas pauksztis atliekęs ĩsz gĩrręs i kĩjmą kabĩniedamos į łangus dungsno ĩr cipcio rustaj skélbdams gaspadoriou didius speigus, pósnys ĩr pugàs ar darganàs ĩr it tarsi głôbôs sau nu žmôgaus gedaudams (153 p.).

(S. Daukantas, Budas Senowęs-Lietuwiû Kalnienû ir Žámajtiû, Petropîlie, 1845).

II. Bestuburiai.

Blakė jakninė (Distomum hepaticum).

F, b.

1. Jei avys blakėmis serga, tai užpila terpatino su žibalu ant duonos ir duoda avims. (Panevėžys.)

Dėlė (Hirudo medicinalis) ir kt.

D.

2. Namuose laikoma stikliniuose induose dėlės ir pypliai, kurie, pradėję čionai judėti ir nerimastauti, pranašauja lietų. (Litwa, Ludwik z Pokiewia.)

3. Jei siurbėlės susisukusios guli, bus vėjo. (Kėdainiai).

Lisdininkas (Ascaris lumbricoides).

F, a.

4. Dėlėms pasikėlus — pilvą sopant, reikia duoti deguto, arba nuo žersteklio (kačergos) galo paskutus anglių, arba visa tai sumaišius. Skutenos gali būti ir nesudegusio žersteklio galo, bet skiedrelėmis nudroštos. (Viltis, 1909, 128; t. p. T. Žd., IV, 488 p.).

5. Nuo smulkiųjų dėlių reikia duoti sudegintų spaiglio skutinių nuo dvišakos sparno plunksnos. (Viltis, 1909, 128; t. p. T. Žd., IV, 488 p.).

6. Jei daug kručkų pavalgyti, atsiras viduriuose kirmėlių. (Pernarava.)

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO BIBLIOTEKA
Inv. Nr. 27121-30
A 20003(5)

Sliekas (Lumbricus terrestris).

D.

7. Jei po lietaus sliekai žeme vaikščioja, tai rodo giedrą. (Ariogala).

8. Jei sliekas lenda iš žemės, bus lietaus. (Kėdainiai).

9. Jei rytą asikėlęs rasi žemę sliekų išpurptą, tai lauk lietaus. (Panevėžys.)

E.

10. Jei sliekai pradeda žemę rausti, tai jau metas rugiai sėti. (Panevėžys.)

11. Jei takuose sliekai pradeda daryti skylučių, metas žirniai sėti. (Giedraičiai).

12. Jei pavasarį sliekai kelia žemes aukštyn, tai žirniai derės. (Rokiškis.)

Velniaplaukis (Gordius aquaticus).

C.

13. Vandeny yra velniaplaukių, kurie įlenda į žmogaus kojas ar rankas. Kai jas diegia ar suka, tai velniaplaukis juda. (T. Žd., IV, 487 p.).

Pilvakojai moliuskai (Gastropoda).

A.

14. Piemenys, pagavę šliužą (Helix pomatia, Helix agrestis), laiko jį rankoje ir sako: „Kiaulyte, kiaulyte, iškišk ragelius!“ (Pazūkų km., Pušaloto vl.)

Arba kitur sako: „Pieniau, pieniau, išleisk ragelius!“ (Smilgiai).

C.

15. Jei šliužas perčiaužia žolę, ir gyvuliai tą žolę suėda, tai jie serga ir dvesia. (L. M. Dr., A. B.)

16. Jei kuris galvijų (karvė, avis) netyčiomis suėda šliužą arba jo nušliaužiotą lapą, tai tuojau po suėdimo žūna. (Deltuva.)

17. Jei sraigės kopūstų lapus ėda, reikalinga, kad šeimininkė ant pušinės apie ežias pajodinėtų. (Šiaulėnai).

Vėžys upinis (Astacus fluviatilis).

C.

18. Jei vėžys ar rupūžė bus pasislėpę po trobų pamatu, tai audros metu tikriausiai trenks perkūnas trobą. (Šiaulėnai).

19. Kaimiečiai labai bijo, kad vėžys nepaliştų po gyvenamojo namo grindimis, nes Dievas labai nemylįs to savo sutvėrimėlio, ir, įlindus jam į namus, tą vietą trenkiąs griaustinis. (Tryškiai).

D.

20. Jei vėžiai išeina į krantą, lauk audros su perkūnija ir lietumi. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39.)

F, a.

21. Nuo drugio gydo žaliais vėžiais su degtine. (Kantaučiai.)

22. Jei liežuviu nepasiseka išimti iš akies krislo, tuomet įleidžia vėžio girneles, ir jos krislą išstumia. (G. Pt.)

23. Jei nevirtas vėžys pūna, tai iš tokio vėžio žmonės užsikrečia vėžio liga. (Deltuva).

Niežas (Sarcoptes scabici).

F, a.

24. Jei nori nuo niežo išsigydyti, tai reikia, saulei tekant, nuogam ant rasos pasivolioti. (Panevėžys).

25. Nemušk kito šluota, nes niežai užpuls. (Panevėžys).

26. Jei lietui nulijus upėje išsimaudysi, tai gausi niežą. (Naujamiestis).

Voras kryžiuotis (Epeira diadematа) ir kt.

C.

27. Jei voras, o ypač kryžiuotis, apsigyvena namuose, tai jo iš tenai varyti negalima, nes nelaimė atsitiks. Vorą namuose laikant esu matęs Motiejūnų km., Aluntos vl.; ūkininkas tam vorui maisto duodavo musių ir kitų vabzdžių. (Užrašė L. Kemėšis, Motiejūnų km., Aluntos vl.).

28. Jei vorą pradėsi girti ar peikti, tai jis spiauna į akį, ir tuo būdu užnuodija žmogų. (Krakės).

29. Voro naikinti negalima, nes jis išgelbėjo nuo mirties šventąjį ir pats likęs šventu. (Panevėžys).

30. Voratinklių negadink: ant ko voras nusileis, tam laimę apreikš. (Viltis, 1909, 128).

31. Jei voras nusileis ant žmogaus, tai bus laimė. (Skapiškis).

32. Voras ant ko nusileisdamas, laimę jam lemia. (T. Žd., IV. 493 p.).

33. Jei voras arti žmogaus prieina, tai rodo laimę; jei jį nuvysi, tai ateis nelaimė. (Kėdainiai).

34. Jei voras nusileis iš ryto — bus laimė, jei vakare — nelaimė. (Naujamiestis).

35. Jei voras nusileis prieš dvyliktą valandą — susilauksi laimės. (Kėdainiai).

36. Jei po pietų pamatysi vorą jo pinklėse besidarbuojantį, pav., musę kariantį, tai — laimė, jei priešpiet — nelaimė. (Skuodas).

37. Jei vorą matai prieš vidudienį — nelaimė, jei po vidudienio — laimė. (Rageliai).

38. Jei voras lipa aukštyn, tai bus laimė, jei leidžias žemyn — nelaimė. (Panevėžys).

39. Jei voras sukasi apie žmogų, tai tasai žmogus mirs. (Panevėžys).

40. Jei voras nusileidžia ant akių, tai bus nelaimė. (Panevėžys).

41. Jei voras nusileidžia ant galvos, tai atneša žinią. (Panevėžys).

42. Jei voras priešais leidžiasi, tai apturėsi laišką. (Panevėžys).

43. Jei voras nusileidžia pagal nosį, tai gausi greitai laišką. (Naujamiestis).

44. Jei voras nusileidžia ant švarko, tai gausi dovaną. (Rozalimas).

45. Jei voras įkrenta į dubenį arba valgį, tai to valgio negalima valgyti — nuodingas. (Panevėžys).

46. Jei karvės suėda žaliąjį vorą, tai nustoja gromuloti. (Lygumai).

D.

47. Jei voras tinklą pina, bus giedra. (Smilgiai).

48. Jei ore labai daug voratinklių kaba, tai bus pagada. (Skapiškis).

49. Jei voratinkliai žemę aptraukia — bus pagada. (Panevėžys).

50. Jei vorai voratinklius draiko, bus giedra. (Skaudvilė).

51. Jei voras dirba, pav., musę už sprando sučiupęs į savo kilpas narplina, bus giedra. (Rozalimas).

52. Jei voras siūlus ilgina, bus giedra. (Panevėžys).

53. Jei voratinklių visur pilna: ant tvorų ir kitur, tai bus gražios dienos. (Kėdainiai).

54. Jei vasarą voratinkliai skraido oru, bus giedra. (Šatės).

55. Jei vasarą ryto metu esti daug voratinklių ant pievos, tai bus labai šilta diena. (Krekenava).

56. Jei rudenį dienos metu voratinkliai visur laukus apdraiko, tai rodo rytdienai giedrą. (Smilgiai).

57. Jei voras per lietų pradeda dirbti tinklą — greitai bus giedra. (Panevėžys).

58. Jei voras ilsisi, bus lietaus. (Rozalimas).

59. Jei senas voras guli savo tinkle kniūpsčias, bus lietaus. (Naujamiestis).

60. Jei voras nieko nedirba — netrukus bus lietaus. (Panevėžys).

61. Jei ryto metu ant dirvos daug voratinklių — bus lietaus. (Ramygala).

62. Jei voras trumpina siūlus, bus audra arba lietus. (Panevėžys).

63. Jei voras nusileidžia ant galvos, bus ledai. (Joniškėlis).

E.

64. Kai voratinkliai pradės darytis ant žemės, sėk rugius: geriau bręsta ir varpos esti pilnos. (Ramygala).

65. Seni žmonės, sulaukę rugpiūčio 27 d., eina žiūrėti ąžuolo obuoliukų; jei viduje obuoliuko randa vorą — ateinanti metai bus blogi, nevaisingi; jei musę — bus vidutiniai metai; jei kirminą — labai geri, jei nieko neranda, tai, sako, kad bus maras. (Girkalnis).

F, a.

66. Įsipiovę pirštą, žaizdą užkloja voratinkliu. (G. Pt.).

67. Jei įsipiovei, tai prie žaizdos dėk voratinklį, kad kraujas neitų. (Alunta).

Bitė naminė (Apis melifica) ir kt.

A.

68. Jei namuose atsitinka kokis džiaugsmas, pav., vestuvės, krikštynos ir kt., tai reikia atėjus prie avilio sakyti: „Bitelės, bitelės, prašom į vestuves" (ir panašiai). Atsitikus nelaimei taip pat reikia bitėms pranešti, nes jos išprašo Dievą mažesnių nelaimių. (L. M. Dr., A. B.).

69. Pas mus seniau bitininkai (— bendro bityno savininkai) taip darydavę. Anksti pavasarį, jei bitės gerai išgyvendavo, sėdami pupas, eidavę aplink grįčią. Šeimininkas eidavęs pirma atžagarias, svečias — kaip reikia, paskui. Šis sakydavęs: „Kas čia eina?" Šeimininkas: „Ponas Dievas!" Svečias: „Ką jis neša?" Šeimininkas: „Geras dienas!" Tai savotiška padėka Dievui už padėjimą bitininkauti. (Iš senyvo ūkininko, gyv. Spirakių km., Pušaloto v., užrašė D. Urbas).

70. Jei nori, kad bitės sektųsi, parnešk iš bažnyčios Švenčiausią ir įdėk jo truputį į avilį. Einant pro šalį dirbančių bičių tegalima sakyti: „Padėk, Dieve". (Pūnia).

B.

71. Bites semiant, kūlin įriša zenkį ir liepia jam birbti. Grįčioj ima rėkti: „Bitės, bitės!" Reikia lieti. Sulieja. Kiti nori bites sau susisemti: trauko. Tas pats išlenda iš kūlio, kūlį sudrasko. (T. Žd., I, 330 p.).

C.

72. Jei Kūčių dieną sniegas sninga, tai bitėms, kurios daug spiečių leis, bus geri metai. (Panevėžys).

73. Jei Kūčių dieną snigo, tai vasarą bitės leis daug spiečių. (Panevėžys).

74. Kūčiose sniegas — bitės bus ratuotos. (Raguva).

75. Jei per Kūčias sninga, daug medaus ir spiečių bus. (Šiauliai).

76. Jei per Kalėdas sniegti, tai sekančiais metais bitės gerai spies. (T. Žd., IV, 474 p.).

77. Kūčių vakarą eina vogti pas kaimyną vadelių ir su tomis vadelėmis kelia avilį į medį; taip padarius ateina bitės. (T. Žd., I, 337 p.).

78. Jei nori, kad vasarą bičių spiečių sugautum, turi dieną prieš Naujus Metus pasninkauti. (T. Žd., IV. 469 p.).

79. Jei pavasarį sodai labai žydi, tai vasarai atėjus bitės leis daug spiečių. (Gustonys).

80. Jei per Kūčių vakarą esti didelė pūga, tai bitės spiečių neleis. (Naujamiestis).

81. Užgavėnių dieną, kai žmonės važiuoja vandens, bitininkai, kad bitės sektųsi, veža vaikus kubile uždengę. (Linkuva).

82. Jei nori pažinti raganių, reikia iš laukinių bičių vaško sulipdyti žvakelę ir, advente, per rarotus, bažnyčioje besimeldžiant, užsi-

žibinti ją. Tuomet tasai žmogus, kurį pamatysi atsikreipusį nugara į altorių besimeldžiant, ir bus raganius. (G. Pt., 173 p.).

83. Jei kam sekasi bitės, tai negalima medaus nei skolinti, nei taip duoti, o kuo labiausia ligoniui: bitės gali nunykti ir išmirti. Medų galima tik parduoti. (T. Žd., I, 337 p.).

84. Vaško nereikia mėtyti: bitės nunyks. (T. Žd., I, 337 p.).

85. Kai suleidžia bites avilin, tai avilys reikia apsupti drobės stuomenimis, kurie atiduodami suleidėjui, nes kitaip bitės avilyje nebus. (Smilgiai).

86. Jei nori, kad bitės eitų į svetimą avilį, išpiautų svetimas bites ir neštų jų medų, tai leisk jas į avilį per vilko nasrus. (Subačius).

87. Jei bitės nespiečia, tai Kūčių vakarą reikia perkelti avilį į kitą vietą. (Vs. Dr., 1912, 7 p.).

88. Valgydamas neminėk bičių, nes jas skruzdėlės apipuls. (Panevėžys).

89. Jei žmogus labai šykštus, tai jam bitės nesiseks laikyti. (Grinkiškis).

90. Bičių vienam negalima turėti, reikia pasidalyti su kuo kitu. Tuodu žmogu vadinamu bičiuliais. Turimųjų bičių medų juodu dalijasi per pusę. Pirmą spiečių gauna tas bičiulis, kuris gavo bites, o kitus spiečius pasilieka tas, kurs davė. Taip priliko ir pats Dievas, todėl taip darant ir bitės vyks. (T. Žd., I, 337 p.).

91. Jei turi bites su kitu kaimynu, tai jam nepavydėk ir nepyk, — eis bitės, kaip iš pieno; bet jei susibarsi — visos išmirs. (L. M. Dr., A. B.).

92. Bičiuliai tarp savęs turi gyventi geruoju, tada ir bitės bus darbininkės. (T. Žd., I, 337 p.).

93. Bičiuliai turi gražiai tarpusavy sugyventi, kitaip bitės išnyksta. (Baisogala).

94. Nepasimylėjęs neik į bites. (Viltis, 1909, 128 p.; t. p. T. Žd., VI, 491 p.).

95. Jei bičiulis girtuoklis ir meilus, — bitės pavadu. (Viltis, 1909, 128).

96. Bičiuliams susipykus jų bitės išnyksta. (T. Žd., III, 369 p.).

97. Jei bičiuliai tarp savęs susipyksta, tai bitės miršta. (Šimonys).

98. Sebrinai bitės geriausia vedasi tiems, kas gražiuoju tarpu savęs gyvena. (L. M. Dr., A. B.).

99. Bičiulis negali vogti medaus; jei jis pavagia, tai bitės padaro kryžių iš vaško, o pačios numiršta. Iš to kryžiaus supranta, kad medus buvo vagiamas. (T. Žd., I, 337 p.).

100. Jei bičiuliai tarp savęs susipyko, tai bitės užklijuoja skylę pas laktelę ir užtrokšta. (T. Žd., I, 337 p.).

101. Jei bitės sulipdė korį kaip liežuvį, — bičiulis apkalbėjo. (Viltis, 1909, 128; t. p. T. Žd., IV, 491 p.).

102. Jei bitės koriuose dirba liežiuvėlius, tai bičiuliai viens antrą apkalba. (Šimonys).

103. Jei bitė, netekusi geluonies, įkrinta į dilgines, tai vėl jį gauna. (Panevėžys.

104. Jei kas ant slenksčio sėdi, tam bitės nesiseks. (Ramygala).

105. Jei kas lyjant sėdi ant slenksčio, tam bitės seksis. (Vadokliai).

106. Jei nori, kad bitės spiesdamos iš sodo neišlėktų, reikia sodą apsodinti šventais medžiais, t. y. tomis šakutėmis, kurios per verbą buvo pašventintos. (T. Kr. Žd., 1911, 16 p.).

107. Jei nori, kad bičių spiečius neišlėktų, tai reikia arklio galvos griaučiai pakabinti. (Subačius).

108. Jei nori, kad bičių spiečius atlėktų, tai reikia avilys įkelti Šeštinių rytą. (Subačius).

109. Jei kuriam žmogui prie bažnyčios išvadelėsi arklį ir ratų kuolelius ištraukysi, tai jam bitės į namus ateis. (Paistris).

110. Negalima sakyti apie bitę, kad ji nusprogo, bet — numirė, lygiai, kaip apie žmogų, nes jos pačiam Dievui savo vaškinėmis žvakėmis tarnauja. (T. Žd., I, 337 p.).

111. Nusprogusias bites reikia į žemę įkasti: tada jos vyks. (T. Žd., I, 337 p.).

112. Jei nori, kad bitės neišnyktų, reikia, iššlavus grįčią, nepilti šiukšlių per slenkstį. (Spyrakiai).

D.

113. Bitės lekia toli nuo namų prieš giedrą. (Skuodas).

114. Jei bitės prieš vakarą anksti sulekia, tai galima tikėtis lietaus. (Kėdainiai).

115. Prieš lietų bitės labai piktos. (Upytė).

116. Jei bitės ūžia, bus lietaus. (Krekenava).

117. Prieš lietų bitės eina į avilį, o iš avilio — mažai. (Ilakiai).

118. Jei bitės nelekia į lauką, bet lieka avilyje, bus vėjo su lietumi. (Kėdainiai)

119. Jei bitės netoli nuo namų lekia, bus lietaus. (Panevėžys).

E.

120. Jei kuriais metais laukinių bičių yra daug, bus lietingi metai. (Pušalotas).

121. Bitės „pagadlyvuos“ metuos lizdus krauna pelkėse. (Skaudvilė).

122. Jei bitės gūžtas daro viršuj, bus šlapias ruduo. (Panevėžys).

F, a.

123. Jei bitės įgelta vieta žmogui neištinsta, sakoma, kad tas žmogus nesveikas. (Šeduva).

124. Jei bitė įgelia, patrink jos įgeltą vietą druska, — netins. (Gudžiūnai).

125. Gerklei užtinus ir praryti nebegalint, duok sudžiuvintos ir sugrūstos bitės su vandeniu. (T. Žd., IV, 487 p.).

Blakė patalinė (Cimex lectularens).

C.

126. Blakes reikia naikinti lazdynų lapais. (Linkuva).

127. Jei blakių daug atsiranda, tai reikia su dagiliu parūkyti: visos pranyks. (Naujamiestis).

128. Jei nori išnaikinti blakes, tai paimk raugintą agurką ir patepk juo tą vietą, kur yra blakių. (Dotnuva).

Blusa (Pulex irritans).

A.

129. Pirmą kartą, pavasario metu, išgirdę griausmą, žmonės tekini skubinasi pas buto langą ir klausia: „Ar blusos namie?“ Namuos esantieji atsako, kad ten ir ten jos nuėjusios. Kuriuose namuose šį paprotį pildo, sako, per visus metus blusų nėsą. Jos nueina ten, kur klausiant buvo pasakyta. (Liet. pas., I, 25 p.).

B.

130. Jei nori pažinti, ar gerai įpoliruotas stalas arba kuris kitas daiktas, tai reikia ant to daikto paleisti blusą: jei gerai įpoliruotas, tai blusa negalės pašokti, slidinės. (Užrašė P. Karosas, Paketuriuose, Kupiškio vl.).

C.

131. Kai blusa viršų rankos įkanda, tuomet žmonės apkalba. (T. Žd., IV, 494 p.).

132. Jei nori, kad blusos nekąstų, turi, išgirdęs pirmą kartą griausmą, vartytis. (T. Žd., IV, 470 p.).

133. Jei nori, kad blusos ant kojų neliptų, tai nuo Verbos iki Velykų reikia atsikelti prieš saulės tekėjimą ir trobą iššluoti. (Subačius).

134. Jei nori, kad blusų nebūtų, tai atsikelk anksti Velykų rytą ir be sijono pakurenk krosnį. (Panevėžys).

135. Jei nori, kad namuose blusų nebūtų, tai Didįjį Ketvirtadienį švariai triobą iššluok. (Kupiškis).

136. Jei nori, kad blusų nebūtų, tai, išėjęs pavasarį arti, pasiimk iš pirmutinės vagos žemių ir, namo parėjęs, išbarstyk jomis grįčią. (Palėvenis).

137. Blusoms naikinti kloja į lovas totorkų lapus. (Kėdainiai).

138. Jei nori blusas išnaikinti, prirink paparčių arba ajerų lapų ir padėk po paklode: blusos to kvapo nemėgsta ir dvesia. (Dotnuva).

D.

139. Jei blusos kanda, bus lietaus. (Šėta).

140. Jei blusos vyrus piauna, bus lietaus. (Krinčinas).

Dievo karvytė (Coccinella septempuctata).

A.

141. Pas mus seni žmonės pasakoja, kad Dievas turįs vabaliuką, vadinamą Dievo karvele, kuri Jam ir šaukštus numazgoja. Kiti sako, kad tasai vabaliukas galįs iš Dievo sužinoti, ar bus lietus ar giedra ir praneša apie tai žmonėms. Sugavus tą vabaliuką padeda jį ant didžiojo piršto arba rankų delno ir dainuoja:

„Maryte, Dievo karvyte,
Kaip tau Dievas sakė, kas bus —
Ar lietutis, ar pagada?“

Taip sakant, reikia karvytę laikyti, kad jinai nuskristų. Jei karvytė nulekia išskleidus sparnelius, tai spėja, kad būsiąs lietus; jei nelekia — išskleidus sparnelius, tai spėja būsiant giedrą. (Užrašė G. Kazlauskaitė, Jonava).

142. Daugely kitų vietų taip pat daroma, dažniausiai vaikų; padeda sugautą vabaliuką ant rankos ir sako:

„Barbut, Barbut, lėk, lėk!
Tavo vaikai rėk, rėk!
Šaukštai, bliūdai nemazgoti,
Po staleliu sukavoti.“ (Šiauliai).

143. „Barbuškėle, lėk į dangų,
Paklausk Dievo,
Ar jau pietūs.“ (Zanavykai).

144. „Boruška, boruška, parlėk, parlėk. —
namai dega, vaikai verkia.“ (Suvalkiečiai).

145. „Boruže, boruže, eik namo, —
Tavo vaikai pečiuj dega.“ (Prienai).

146. „Dievo karvyte, . .
Ar rytoj bus
Šilta dienytė?“

Taip sakoma kelius kartus. Jei Dievo karvytė nuskrenda, tai tiki, kad sekanti diena bus saulėta, jei nenuskrenda — ūkanota. Šis paprotys įsigilinęs piemenyse, kurie ir neduoda Dievo karvytei ramybės. (Užrašė O. Andriejauskaitė, Anykščiai).

147. „Dievo karvyte,
Dievo Maryte,
Ar bus šilta
Rytoj dienytė?“ (Anykščiai).

148. „Dievo karvyte, pasakyk,
Kur aš rasiu sau kapą?“ (Ramygala).

149. „Marele Katrele, pasakyk,
Kada bus lietus.
(Kada bus pagada) —
Ar rytoj, ar užporyt,
Ar šiandieną?“

Kuriuos žodžius tariant Dievo karvytė nuskrenda, tai tada tiki, kad bus lietaus; jei ji visai nenuskrenda, tai lietaus nebus. (Užrašė Pr. Kuprys, Šventybrastyje).

150. „Maryt Katryt, ar lietus ar pagada?“

Jeigu karvytė skrenda į viršų, tai reiškia giedrą, o jei į apačią — lietų. (Subačius).

151. „Maryt Katryt,
Kada bus pagadytė —
Ar rytoj,
Ar poryt?“

Kurį žodį tariant karvytė nuskrenda, tą dieną ir bus giedra. (Panevėžys).

152. „Maryt, Katryt,
Ar rytoj bus pagada?“

Jei karvytė skris į dešinę — bus giedra, jei į kairę — lietus. (Vadokliai).

153. „Maryt Katryt, skrisk pas Dievą,
Paprašyk, kad rytoj būtų šilta diena!“ (Vabalninkas).

154. „Maryte Katryte,
Nuskrisk pas Dievą,
Pasakyk, ar giedra, ar lietus
Rytoj bus?“ (Pušalotas).

155. „Mare, Mare,
Purpk į dangų!
Tavo vaikai
Pekloj dega.“ (Surviliškis).

156. „Marus Katrus,
Skrisk į dangų!
Tavo vaikai
Pekloj dega.“ (Surviliškis).

157. „Mare, Mare, bėk, bėk!
Tavo vaikai rėk, rėk!
Jei tu namo nelėksi,
Tai „nesčėstį“ turėsi!“ (Šiaulėnai).

158. „Maryt, Maryt,
Skrisk į dangų!
Tavo vaikai verkia,
Tavo namai dega!“ (Baisogala).

159. „Maryt, Maryt,
Skrisk, skrisk —
Tavo nameliai dega:
Vaikeliai sudegs.“ (Panevėžys).

160. „Dievo Maryte, Dievo Maryte,
Pasakyk, kur aš mirsiu?
Ar kapuos, ar namuos?“ (Velykiai).

161. „Maryt, Maryt,
Ar rytoj bus giedra diena,
Ar ne?
Jei rytoj bus giedra,
Skrisk į dangų,
O jei negiedra — į peklą!“ (Panevėžys).

162. „Maryt, Katryt,
Kur tu lėksi?
Ar į dangų,
Ar į pragarą?“

Jei karvytė lekia aukštyn, tai reiškia į dangų, jei žemyn — į pragarą. (Krekenava).

163. „Maryt, Maryt,
Skrisk pas Dievą,
Pasakyk, kad Dievas duotų
Rytoj gražią dieną!“
(arba lietaus) (Pumpėnai).

164. „Skrisk, Maryte, pas Dievą,
Paklausk Dievo,
Kokia rytoj bus diena —
Ar ūkanota,
Ar graži pagada!“ (Naujamiestis).

165. „Maryt, Katryt,
Lėk pas Dievą paklaust,
Kada bus pavasaris!“ (Smilgiai).

166. „Maryt, Katryt,
Katram krašte aš mirsiu?“ (Panevėžys).

167. „Maryt, Maryt,
Kur mano kapeliai,
Kur mane kavos?“ Smilgiai.

168. „Mariute, Katriute,
Ar dar toli pietūs,
Pusryčiai, vakarienė?“ (Šimonys).

169. „Maryt, Maryt,
Jei rytoj bus graži diena,
Tai skrisk nuo rankos,
Jei negraži, tai palik!“ (Pasvalys).

170. „Maryt, Katryt, kada bus pagada —
Ar rytoj, ar poryt, ar užporyt?“

Jeigu, sakant tuos žodžius, Dievo karvytė skrenda aukštyn — bus giedra, o jei aukštyn neskrenda — bus lietinga arba ūkanota diena. (Užrašė: M. Kriaučiūnas, Pakalnių km., Panevėžio vl.).

171. „Maryt, Maryt,
Eik į dangų
Pas Dievą šaukštų mazgoti!“ (Smilgiai).

172. „Skrisk, Dievo Maryte,
Į dangų šaukštelių mazgoti!“ (Pasvalys).

173. „Maryte, Maryte,
Lėk į dangų!
Tavo vaikeliai rėk,
Tavo šaukšteliai nemazgoti,
Po suoleliu pakavoti.“ (Spirakiai).

174. „Mare, Mare,
Lėk, lėk —
Tavo vaikai
Rėk, rėk,
Šaukštai, bliūdai nemazgoti,
Po pasuoliu sukavoti.“ (Naujamiestis).

175. „Maryte, Maryte,
Ar lietus, ar pagada?
Jei lietus — tupėk,
Jei pagada — sparvą jok!“ (Šėduva).

176. „Petrai, Petrai,
Kuriam šone
Geri metai?“ (Daugeliškis).

Pagavusios Šv. Petro vabalėlį, mergaitės sako:

177. „Zy kur mano bernas, švintas Petrai, zy, zy, skrendz!“ Į kurią pusę vabalėlis nuskrenda, ten ir yra bernas. (L. M. Dr., A. B.).

178. Pamaldžios moterys šitaip buria: jei Šv. Petro vabalėlis skrenda viršun, tai numirus davatka eis dangun, jei žemėn — pragaran; vadinas, dar daug reikia jai melstis, daug dar nuodėmių turi. (L. M Dr., A. B.).

179. „Petronėle, bėk, bėk —
Rytoj bus šilta.“ (Ylakiai).

180. „Petre, Petre! bėk namo,
Tavo vaikai karčiamoje!
Visi bliudai nemazgoti,
Po suoleliu pakavoti!“ (Panevėžys).

181. „Petruška, Voveruška,
Katram šone lietus?“ (Pyplių km., Boguslaviškio pr.).

182. „Petronėle, Petronėle,
Bėk namo, bėk namo —
Tavo namai dega,
O vaikeliai verkia.“ (Ariogala).

183. „Petronėle, Petronėle, parnešk šilumos!“ (Žemaičių Kalvarija).

184. „Putpalaki, putpalaki,
Lėk į dangų,
Paklausk matužėlės,
Ar jau veik bus pietūs!“
Tai tarę, vaikai meta vabalą į orą. (A. Bec.)

185. „Voruška, Boruška,
Lėk namo —
Tavo namai dega,
Vaikai verkia,
Lašiniai spirga.“ (Javaravas).

C.

186. Jei Dievo karvytę ant piršto pasodinsi ir žiūrėsi į kurią pusę ji nuskris, tai į tą pusę ištekėsi arba toj pusėj mergą gausi. (L. M. Dr., A. B.).

D.

187. Jei Dievo karvytė skrenda aukštyn, bus giedra. (Surdegis).

188. Jei Dievo karvytė skrenda žemyn, bus lietaus. (Surdegis).

189. Jei Dievo karvytė skrenda šonan, bus vėjo. (Surdegis).

E.

190. Jei marelių daug, tai metai bus lietingi. (Šiaulėnai).

Gegužinis vabalas (Meloe).

F, a.

191. Gegužinį vabaliuką (= mojukas) geria nuo pasiutimo, kai pagedęs šuo arba kitas koks gyvulys aprieja žmogų. (G. Pt., 203 p.).

Kurklys (Gryllotalpa vulgaris).

C.

192. Kurklys, arba devyniamislis, devynias misles mislija ir tuo metu žmogui įkanda. Tuo metu jo įkąstas žmogus turi mirti — niekas negali jo išgelbėti. Kurklys galima užmušti, bet tai pavyksta padaryti tik atbula ranka mušant, nes kitaip jo neužmuši. Pagavę kurklį žmonės taip jį ir muša. Be to, kurklys tuo žalingas, kad siurbia iš jaunų medelių šaknų sunkas. (Merkinė).

193. Jei kurklys išgyvena septynis metus, tai darosi nuodingas ir jei tuo metu įkanda, tai žmogus nebepagyja. (L. M. Dr., A. B.).

D.

194. Jei iš vakaro kurklys kurkia, ryt bus šilta. (Siesikai).

F, a.

195. Parplį apipilia degtine arba spiritu ir duoda gerti nuo gumbo. (Žarėnai).

Medinis vabalas (Melolontha vulgaris).

C.

196. Jei daug karkvabalių, vaisių nebus. (Krakės).

D.

197. Jei daug melninkų skraido, bus geras oras. (Rozalimas).

198. Jei melninkai smarkiai skraido, bus geras oras. (Rozalimas.

E.

199. Jei pavasarį karkvabaliai kas vakaras skraido, tai bus sausa vasara. (Onuškis).

200. Jei pavasarį karkvabalių vaikai glūdi labiau prie užpakalinių kojų, tai reikia sėti anksti sėmenys. (Onuškis).

201. Jei karkvabalių vaikai papilvėj prie priešakinių kojų, tai reikia sėmenys sėti vėlai. (Onuškis).

Mėšlinis vabalas (Geotrupes stercorarius).

D.

202. Jeigu vakare juodvabaliai laksto oru, bus giedra. (Ariogala).

203. Jei vakare vabalai laksto, tai ryt bus lietaus. (L. M. Dr., A. B.).

204. Jei vabalai giedros metu vakarais bimbia, tai bus lietaus. (Paystris).

205. Jei vakaras tykus ir juodvabaliai lakstydami bimbia, bus lietaus. (Joniškėlis, G. Pt.).

E.

206. Jei pavasarį juodvabalis „bužiukų" daugiausia turi po pirmutinėmis kojomis, — sėk vasarojų anksti; jei po paskutinėm — sėk vėlai. (Kruonis).

207. Jei juodvabaliai tarp pirmutinių kojų daugiau turi „vaikų", tai ankstyvesni javai bus geresni, jei tarp paskutinių — tai vėlyvesni. (Rozalimas).

208. Jei juodvabaliui po pirmųjų kojų „kiaušeliai", tai pirmas sėjimas avižų geriau užderės, jei po antrųjų — antrasis, jei po trečiųjų — tai trečiasis. (Saločiai).

209. Jei pavasarį pas juodvabalį daugiausia „vaikų" po pirmutinėmis kojomis, sėk vasarojų anksti, jei po paskutinėm — sėk vėlai, jei po vidurinėm — sėk viduriniu laiku. (Panevėžys).

210. Bulvių derlius galima iš anksto sužinoti: vambolė parodo. Jei jo „vaikų" daugiau po pirmutinėmis kojomis, tai anksti pasodinus bulvės geriau užderės, jei po paskutinėmis, tai geriau užderės vėlai sodintosios. Jei tarp vidurinių kojų, tai tas laimės, kuris sodins bulves nei vėlai, nei anksti. (Viltis, 1908, 63).

211. Jei vaikai pas juodvabalį po paskutinėmis kojomis, rugiai reikia sėti vėlai, jei po pirmutinėm — anksti. (Krakės).

Musė naminė (Musca domestica).

C.

212. Jei nori, kad musės ir varnai nepultų karvių, reikia tvarte laikyti paparčio lapus iškabintus. (T. Žd., III, 366 p).

D.

213. Jei musės visa krūva ant krosnies susirenka, bus lietaus. (Kėdainiai).

214. Jei musės piktos, bus lietaus. (Kėdainiai).

215. Jei kaitrioje dienoje musės kanda arklius, bus lietaus. (Naujamiestis).

216. Jei musės labai kanda, netrukus bus lietaus. (Gelažiai).

217. Jei musės skaudžiai kanda, bus lietaus. (Surviliškis).

218. Prieš lietų musės labai lenda į akis. (Paystris).

219. Jei musės gyvulius labai piauna, bus lietaus. (Upytė).

220. Jei musės labai piktos, bus lietaus. (Upytė).

221. Jei musės lenda į nosį, į akis — bus lietaus. (T. Žd., IV, 502 p.).

222. Jei musės apie ausis zyzaliuoja, netrukus bus lietaus. (Panevėžys).

223. Jei mažutės muselės labai puola gyvulius (arklius, karves ir kt.), bus lietaus. (Rozalimas).

Ožiukas žaliasai (Locusta viridissima).

D.

224. Jei vakaro sulaukę žiogai labai čirškia, rytoj bus gražus oras. (Paystris).

225. Jei žiogai gyst vakare, bus pagada. (Skaudvilė).

226. Jei vakarą žiogai gieda, bus giedra. (T. Žd., IV, 474 p.).

227. Jei vasarą žiogai gieda medžių viršūnėse, sekančią dieną bus pagada. (Šatės).

228. Jei vasarą žiogai gieda medžių viršūnėse, ryt bus giedra; jei ant žemės ar medžių pašaknyse gieda — bus lietaus. (Kurtavėnai).

229. Jei žalieji ožiukai pievomis šokinėja, bus ilgai gražus oras. (Naujamiestis).

230. Jei žiogai, įsilipę į medžius ir krūmus, čirškia, veik bus lietaus. (Joniškis).

231. Jei vakare ožiukai pievose čirškia, lauk oro pasikeitimo. (Gustonys).

Prūsokas (Blatta germanica).

C.

232. Jei kuriuose namuose privinsa daug prūsokų, reikia sugauti du prūsoku ir nuėjus pas kaimyną arba kurį kitą gyventoją paklausti, ar jie laukią svečių. Jei šeimininkai pasako, kad jie jų laukia, tai tuodu sugautu prūsoku ir paleisk tuose namuose. Taip padarius visi prū-

sokai palieka savo gyvenamąją vietą ir persikrausto į naujus namus. (Kėdainiai).

233. Jei nori prūsokus išvaryti, tai prigaudyk jų, surišk mazgelin ir, kai pro šalį vež numirėlį, numesk tą mazgelį, ir prūsokai išnyks. (Vabalninkai).

234. Lydint numirėlį reikia išmesti prūsokų saują ir paskui krosnį pelenais kryžkryžiomis apibarstyti. (T. Žd., I, 341 p.).

235. Jei kuriuose namuose daug prūsokų atsiranda, tai, kai veža numirusį maskolį, tuoj paimk kibirą vandens, įsinešk grįčion ir su šluota krapyk, sakydamas: „Idite krasnyje po bielym, idite krasnyje po bielym", prūsokai išnyks. (Skapiškis).

236. Jei nori, kad prūsokai išnyktų, išlaistyk trobą vandeniu, kuriuo numirėlis buvo apmazgotas. (Panevėžys).

237. Jei troboje atsiranda daug prūsokų, reikia atžagariai aslą pašluoti: nei vieno prūsoko neliks. (Panevėžys).

238. Jei nori iš savo namų išnaikinti prūsokus, reikia pagauti vieną prūsoką ir išvesti jį už ragų (ūsų) per slenkstį. (T. Žd., III, 372 p.).

239. Jei troboje daug prūsokų prisiveisia, reikia pagavus vieną prūsoką pririšti siūlas jam už kojos ir traukti jis iš grįčios visiems, kiek tik yra žmonių, ir neprasijuokti. Tada visi prūsokai išeis iš tų namų. (Karsakiškis).

240. Jei troboje yra prūsokų, reikia paimti seną vyžą, įdėti jon vienas prūsokas, priveržti taip, kaip vežimas, ir vežti jį laukan — visi prūsokai išnyks. (Panemunėlis).

241. Jei nori išnaikinti prūsokus, reikia, išėmus duoną iš pečiaus iššluoti iš jo pelenai ir nutrupėjusieji lapai ir visa tai suėmus ant ližės išberti per langą. (Krekenava).

242. Jei nori išnaikinti prūsokus, rekia jų keletas sugauti, ir prinešus prie kryžkelės paleisti. (Dotnuva).

243. Jei nori, kad prūsokai išnyktų, atėjęs iš pirties paimk vantą, kuria vanojais, ir lupk per sienas, sakydamas: „Eikit pirtin, eikit pirtin!", ir prūsokai pranyksta. (Skapiškis).

244. Jei nori, kad prūsokai iš namų išeitų, tai, kai atvažiuoja žydas, pagauk kelius prūsokus ir žydui nematant pririšk juos prie arklio uodegos, — kartu su žydu išvažiuos ir visi prūsokai. (Skapiškis).

C.

245. Jei namuose atsiranda, ypač grįčioje, didžiųjų skruzdėlių, tiems namams laimė. (Kazliškis).

246. Jei pavasarį pirmiausia pamatysi skruzdėlę, per visus metus būsi vikrus; jei varlę — būsi išglebęs. (Vabalninkas).

247. Ieškok pavasarį kuo anksčiausia skruzdžių, tai per visus metus būsi darbštus. Jei pamatysi jas vėliausia — būsi tinginys. (L. M. Dr., A. B.).

248. Jei nori, kad ištisus metus būtum sveikas, reikia stengtis pavasarį pirmiau pamatyti skruzdėlę, bet ne varlę, nes jei pirmiau pamatysi varlę, tai ištisus metus būsi nesveikas. (T. Žd., IV, 466 p.).

249. Jei pavasarį pirmą kartą pamatysi skruzdėlę, tai ištisus metus būsi greitas; jei gandrą — tai puodus daužysi, jei varlę — tai būsi netikęs. (T. Žd., IV, 472 p.).

250. Jei skruzdėlyną sudeginsi, namai degs. (Ramygala).

251. Jei šv. Jono naktį nueisi į girią, prileisi bonką skruzdėlių ir jas vandeniu apliesi, tai gali su tuo vandeniu apgauti akis (rodysis, kad pilna grįčia vandenio, arba krosnis vidury grįčios). (V. Dr., 1910, 12 p.).

252. Skruzdės turi savo karalių, kuris stebėtinai gražus. Be to, skruzdėlynuose yra miro ir kodylo, kurie labai brangūs. (Linkuva).

D.

253. Jei skruzdės neina į darbą, bus lietaus. (Panevėžys).

254. Jei vakare pasirodo daug lekiojančiųjų skruzdžių ant kelio arba kitur, tai ryt ar poryt bus lietaus. (Kalnujai).

255. Jei pasirodo sparnuotųjų skruzdžių, tai po trijų dienų bus lietaus. (Skaudvilė).

256. Jei mažosios skruzdėlės lipdo savo lizdus aukštai, bus daug lietaus. (Kalnujai).

257. Jei, bevaikščiodamas mišku, pažiūri į skruzdėlyną ir pamatai, kad skruzdėlės lipa ant viršaus skruzdėlyno, tai žinok, kad greitai bus lietaus. (Gustonys).

E.

258. Jei kuriais metais daržuose ant vagų esti daug skruzdėlynų, tie metai bus lietingi. (Pušalotas).

259. Jei mažosios skruzdės deda kiaušinius žemės paviršiuje, bus šlapia vasara. (Skapiškis).

260. Jei šienaujant randi pelių lizdus (ir skruzdžių malkutes) kerpių viršuje ar aukštokai žolėse, bus lytota vasara ir ruduo, jei žemėje — bus sausa. (Kantaučiai).

261. Jei per šienapiūtę pievose daug skruzdėlynų randi, tai tais metais ruduo bus šlapias. (Skapiškis).

262. Jei skruzdės skruzdėlynus vasarą nešasi ant kalniukų, tai ruduo bus šlapias. (Gustonys).

263. Jei vasarą skruzdės suneša skruzdynus aukštai, bus lietingas ruduo. (Ln.).

264. Jei skruzdėlės kelia pelkėse žemes aukščiau kelmų, tai kelmai bus apsemti. (Svedasai).

265. Prieš šlapią žiemą skruzdėlynai smailūs, prieš šaltą — statūs. (Ylakiai).

266. Jei skruzdės suneša didelius skruzdynus, tai bus šalta žiema. (Šiaulėnai).

F, a.

267. Skruzdės, degtine užpiltos, vartojamos nuo dieglio ir kitų vidujinių skausmų. Joms gaudyti išmeduojamas indo vidus ir indas dedamas į skruzdėlyną; kai daug prisirenka skruzdžių, išimama atgal. Pasakojama, kad viduje seno skruzdėlyno esąs padarytas iš labai kvepiančios medžiagos indelis, kurį žmonės vadina kodylu. Išėmus tą indelį, skruzdės vejasi žmogų ir, jei paveja, užpuola; užpiovusios žmogų, indelį nešančios atsargiai atgalios. Padegintas tos medžiagos gabalėlis sukeliąs nepaprastą kvepėjimą. Tas kvėpėjimas turi tą ypatybę, kad sumalšina visokiausius skausmus ne tiktai kūno, bet ir sielos. (Šunskai).

Sparva (Tabanus bovinus).

A.

268. Jei piemenys, beganydami galvijus, sugauna sparvą, tai įsmeigia jai į pilvą smilgą ir paleidžia oran, sakydami: „Skrisk į Rygą druskos pirkti!“ (Panevėžys).

269. Kitur, sparvą paleisdami, šitaip sako: „Skrisk sienojų veržti“ arba „Rygon druskos parvežti!“ (Siesikai).

Sprakšis (Elateridae).

A.

270. Pagavę sprakšį — nedidelį vabalėlį, piemenys padeda jį ant delno ir sako:

271. „Diedai, diedai!
Šok per tvorą!“ (Užpaliai).

272. „Diedai, diedai!
Kapok malkas!“ (Anykščiai).

273. „Seni, seni!
Kapok malkas!“ (Šimonys).

274. „Kalvi, kalvi!
Kalk, kalk!“ (Vaškai).

Svirplys (Gryllus domesticus).

C.

275. Jei svirplys naktį troboje svirpia, tai vaiduokliai tuokart neturi galios bastytis. (Šiaulėnai).

276. Jei atsiranda svirplių, tai tuose namuose kas nors mirs arba išeis už vyro, užkuriomis, arba iškeliaus ilgam laikui. (Panevėžys).

277. Jei svirpliai atsiranda troboje, tai būtinai stengiasi juos išnaikinti, nes kitaip nelaimė namuose atsitiks. (Baisogala).

278. Jei nori svirplius iš namų išprašyti, reikia, kai ištrauki iš krosnies pirmą duonos kepalą, nugramdyti lapai ir atopakalia ranka mesti juos pro langą: svirplius kartu išmesi. (Subačius).

279. Jei nori svirplius išvaikyti iš grįčios, reikia paimti pušinę šluotą ir, kai duona kepa, iššluoti iš krosnies pelenus ir atžagaria ranka išpilti pro langą, — nuo tos dienos nebebus svirplių. (Pumpėnai).

280. Jei nori, kad svirpliai išnyktų, reikia keletą jų sugauti ir įrišti arkliui į uodegą — arklys juos išneš. (Kėdainiai).

281. Jei nori išnaikinti svirplius, reikia paimti keletą svirplių ir įrišti žydo arklio uodegon. (Pumpėnai).

282. Jei nori svirplius išvaryti iš grįčios, reikia padėti kačergą su šakelėmis per priemenę ir grįčią nuo slenksčio ligi papeliučkės šluojant sakyti: „Sveiki, svečiai! Jums kelias gatavas.“ Svirpliai tuojau išnyks. (Pumpėnai).

283. Jei nori išnaikinti iš namų svirplius, reikia vieną jų sugavus nusinešti ant lauko rubežiaus ir, įsmeigus kuolelį ar šakelę, pakarti. Po kiek laiko visi svirpliai iš namų išsinešdins. (Šunskai).

284. Jei nori, kad svirplių nebūtų, įmesk krosnin tulžies. (T. Žd., III, 365 p.).

285. Krosnį mūryk senagaly, kad už jų svirpliai nevistų. (Linkuva).

286. Jaunam mėnesy negalima nei trobos, nei pečiaus perstatinėti — svirplių atsiras. (T. Žd., I, 344 p.).

Šv. Jono vabalėlis (Lampyris splendidula).

C.

287. Jei į bonką paimsi iš girios blizgančių vabalėlių ir, apliejus juos vandeniu, palaikysi užkasęs žemėje pusę metų, tai galėsi akis apgauti. (Vs. Dr., 1910, 12 p.).

F, a.

288. Jei nori pagyti nuo rožės, tai paimk prieš Šv. Joną vadinamąjį Šv. Jono vabaliuką ir sutrink jį pirštais — tuojau pagysi. (Subačius).

289. Jei nori, kad žaizda pasveiktų, tai prisirink švytuliukų, sudžiovink juos, sutrink ir tais milteliais paliesk žaizdą — ir pasveiksi. (Pušalotas).

290. Jei pasiutęs šuo įkando, reikia duoti šv. Jono vabaliukų. (Anciškis).

Tarakonas (Periplaneta orientalis).

C.

291. Jei nori išnaikinti tarakonus, nunešk jų keletą kaimynui — ir jie visi ten pereis. (Velykiai).

292. Jei nori išnaikinti tarakonus, reikia, kai atvažiuoja žydas ko pirkti, įrišti tam žydui tarakoną į vežimą — visi tarakonai išeis su žydu. (Panevėžys).

293. Jei nori išvesti tarakonus, daro šitaip: paima tris tarakonus, įdeda degtukų dėžutėn, užmezga mažutėj virvelėj tris mazgus ir at-

pakalia ranka tą virvelę numeta, paskum eina neatsigręždami tolyn; dėžutę taip pat išneša. (Anykščiai).

294. Jei prisiveisia tarakonų, reikia padeginti naginę ir ant tvoros ją pakabinti — ir tarakonai išnyks. (Panevėžys).

295. Pas vieną ūkininką buvo labai daug tarakonų ir prūsokų, kuriuos jisai naikino visokiais būdais, bet niekaip negalėjo išnaikinti. Vieną kartą susirgo tam ūkininkui karvė. Jis nusipirko gyvatę, kuria pas mumis gydo gyvulius beveik nuo visų ligų, ir, įdėjęs ją į krosnį, išėjo į lauką. Krosnies būta perkarštos — ir gyvatė sudegė, o nuo jos dūmų išdvėsė visi tarakonai, prūsokai ir musės. Tą vaistą patarė kaimynams pavartoti, ir visiems padėję. (Užrašė: V. Vitortas, Kėdainiai).

Uodas (Culex pipiens).

C.

296. Jei prieš Šv. Petrą uodus muši, tai vietoj vieno dešimt pribus. (T. Žd., IV, 473 p.).

297. Jei kuriam žmogui netenka žiemą rogėmis važiuoti, tai vasarą jį uodai piauna. (Anciškiai).

298. Jei uodai spiečiasi ties galva, tai buria laimę. (Skapiškis).

299. Jei piauni šieną, ir uodas pagal kūdrą zirzia, žinok, kad namie gardžius pietus verda. (Šeduva).

D.

300. Jei mašalai pulkuoja, bus giedra. (Skapiškis).

301. Jei vasaros vakarą uodai vienoj vietoj tankiais būriais skraido, bus giedra. (Kurtavėnai).

302. Jei uodai vakaro metu šoka pulkais, ryt bus graži diena. (Onuškis).

303. Jei uodai dideliais būriais laksto, bus giedra. (Smilgiai).

304. Jei uodai spiečiais laksto — tai prieš giedrą. (Joniškėlis G. Pt.).

305. Jei vakaro metu uodai čia aukštyn, čia žemyn skraido, tai šitaip sako: „Uodai pipirus grūda. Ryt bus giedra". (Raguvėlė).

306. Jei uodai muša sviestą, bus šiltas oras. (Panevėžys).

307. Prieš lietų uodai labai kanda. (Paystris).

308. Jei uodai pulkais laksto, bus lietaus. (Naujamiestis).

309. Jei uodai susirenka būriais ir mašaluoja, bus lietaus; prieš giedrą jie slapstosi lindynėse. (Smilgiai).

310. Jei uodai šoka, bus vėjo. (Panevėžys).

311. Uodai mašalo šoka — bus vėjo. (Panevėžys).

E.

312. Jei vasarą daug uodų, bus geros avižos. (Panevėžys).

313. Jei pavasarį daug uodų yra, tai linams bus geri metai. (Krekenava).

314. Jei matosi daug didelių rudų uodų, gerai užderės linai. (Šiauliai).

Utėlė (Pediculus capitis) ir kt.

C.

315. Jei utėlė užlipa ant kaktos, rodo vargus. (Panevėžys).

316. Per kieno drabužius pamatysi utėlę vaikščiojant, tas, žinok, turės daug vargų. (T. Žd., IV, 494 p.).

317. Jei šukuojantis valgysi, galvoj atsiras utėlių. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

318. Jei kas velėja skalbinius, nesakyk: „Padėk Dieve", nes utėlių atsiras. (Panevėžys).

319. Jei verpiant suverpti kieno nors prieš tai uždegtą ir vėl užgesintą kuodelį, tai išaudus iš tų siūlų drobę ir pasiuvus iš jos marškinius utėlės apipuola. (Subačius).

320. Jei sapne utėlę pamatysi, tai kas nors duos pinigų. (Panevėžys).

321. Jei jauną mėnesį siūsi marškinius, bus apsčiai utėlių. (T. Žd., III, 373 p.).

322. Jei jaunam mėnuliui esant siuvi marškinius, nuo utėlių neatsikratysi. (T. Žd., III, 374 p.).

323. Neik jaunagaly pirtin, nes utėlės apipuls. (Svėdasai).

324. Jei nori, kad nebūtų utėlių, reikia drabužius skalbti mėnesio gale. (T. Žd., III, 366 p.).

325. Jei senagaly kūreni pirtį, bus utėlių marškiniuose. (T. Žd., III, 373 p.).

326. Pirtis reikia statyti senagaly, kad utėles ir kitus gyvius naikintų. (Linkuva).

D.

327. Jei utėlę už ausies pagausi, bus lietaus. (Naujamiestis).

328. Jei utėlę pagausi ant ausies, bus smarkus lietus. (Panevėžys).

329. Jei utėlė išbėga ant ausies, lietaus bus. (Betygala).

F, a.

330. Surenka tris devynerias utėlių, iškepa ir duoda suvalgyti kaipo vaistą nuo drugio. (Vs. Dr., 1911, 45 p.).

F, b.

331. Jei veršiukas turi daug glindų, užrišk jam ant kaklo ievinę vytelę — ir glindos išnyks. (Ramygala).

Žiogas (Carabus auratus) ir kt.

A.

332. Piemenys, pagavę žiogą, padeda jį ant nago, prispaudžia jo galvą ir sako:

„Boba, boba, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
Mesiu peklon."

Jei žiogas išleidžia rusvo skystimo, vadinas, duoda deguto, tai jį paleidžia; jei „deguto" neduoda, tai nusuka jam galvą. (Panevėžys).

333. „Boba, boba, dek degutą!" (Anykščiai).

334. „Boba, boba, duok deguto!
Kad neduosi, eisi peklon
molio minti, pakabinti ir pakarti." (Velykiai).

335. „Boba, boba, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu peklon." (Antašava).

336. „Boba, boba, duok deguto!
Jei neduosi, galvą nusuksiu,
Peklon numesiu." (Salamestis).

337. „Čižėk, čižėk, dek degutą!" (Tverečius).

338. „Dėde, dėde, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
Mesiu balon." (Siesikai).

339. „Diedai, diedai, duok deguto!" (Traupis).

340. „Diedai, diedai, duok deguto!
Kad neduosi, suksiu galvą,
mesiu peklon!" (Anykščiai).

341. „Diede, diede, duok deguto!
Kad neduosi, suksiu galvą,
mesiu peklon.“ (Gelvonys).

342. „Degi, degi, duok deguto,
kad neduosi, suksiu ragą.“ (Gruzdžiai).

343. „Ožiau, ožiau, duok deguto!
Kad neduosi, tai pakarsiu,
O kad duosi, tai paleisiu.“ (Pumpėnai).

344. „Smalininke, smalininke, duok smalos!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu peklon.“ (Prienai).

345. „Žėki, žėki, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu peklon.“ (Velykiai).

346. „Žėkiau, žėkiau, duok deguto!
jei duosi, tai paleisiu.
jei neduosi, tai pakarsiu.“ (Vaškai).

347. „Žeik, žeik, duok deguto!
Kad neduosi, tai pakars,
O kad duos, tai paleis.“ (Vaškai).

348. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą.“ (Vadokliai).

(var. „Tuoj galvą nukirsiu.“) (Pumpėnai).
(var. „kirsiu galvą, mesiu peklon“). (Pasvalys).
(var. „kad neduosi, piausiu“). (Smilgiai).
(var. „mesiu peklon“). (Smilgiai).
(var. „kirsiu galvą, mesiu šulnin“). (Panevėžys).
(var. „kirsiu galvą, mesiu peklon molio minti“). (Karsakiškis).
(var. „kirsiu galvą, mesiu peklon“). (Velžis).
(var. „kirsiu galvą, mesiu balėn“). (Panevėžys).
(var. „kad duosi, tai paleisiu“). (Panevėžys).

349. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu šulnin.“

Arba:

„Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu peklon.“ (Naujamiestis).

350. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą.“ (Vadokliai).

351. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu peklon molio minti.“ (Panevėžys).

352. „Žiogai, žiogai, dek degutą!“ (Naujamiestis).

353. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą.“ (Vadokliai).

354. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, kirsiu galvą,
mesiu į peklą.“ (Smilgiai).

355. „Žiogai, žiogai, duok deguto!
Kad neduosi, padūduosi.“ (Pasvalys).

Įvairūs vabzdžiai (Insecta).

C.

356. Vieną kartą ėjo du draugu per mišką. Beeidamu nuvargo ir susėdo ant pievos pasilsėtų. Susėdusiu užsirūkė pypkes, paskui vienas jų užmigo, o antras sėdėjo šalia miegančiojo. Vienu metu tas, kuris nemiegojo, pamatė, kad jo draugui iš burnos išbėgo mažas vabalėlis. Pradėjo tuomet jis žiūrėti į tą vabalėlį, kur jis bėgs. Nubėgo vabalėlis į tokį didelį didelį medį ir jame įlindo, o žmogus vis žiūrėjo, kada jis atgal išlys — ir pamatė, kad tas vabalėlis išlindo iš medžio visas baltas, nusimiltavęs ir taip greitai bėga, o pribėgęs prie to paties žmogaus vėl įlindo jam į burną. Nemiegojusis ėmė budinti savo draugą ir, pabudinęs ėmė jį klausinėti, kaip jis miegojęs. Šis ėmė pasakoti, kad sapnavęs, jog jis buvęs kažkokiame dideliame medyje ir kaip ten gražu buvę. Tada jo draugas jam pasakė, kad jis tikrai buvęs tame medyje ir nurodė net kurioje vietoje ir paskui papasakojo, kad jis matęs, kaip iš jo burnos išlekė vabalėlis ir įlindo į medį. Tada abu draugu nusprendė, kad tai buvusi žmogaus dvasia: kai žmogus sapnuoja, tai dvasia išeina iš žmogaus ir klaidžioja ten, kur sapnuoja. (Užrašė O. Marcilionytė, Skrebotiškyje).

357. Drugio negalima gaudyti, nes motina numirs. (Skapiškis).

358. Kiek plaštakėlių užmuši, tiek po mirties metų pragare degsi (taip vaikams sakoma). (Šiaulėnai).

359. Drugio negalima imti į rankas, nes užsikrėsi drugiu. (Rozalimas).

360. Jei žiemą ant ledo yra daug mažų kirmelių, bus badas. (Panevėžys).

361. Jei nori, kad kirmelės kopūstų neėstų, tai sodina vidury ežios vaiką; jei vaikas ims verkti, tai kirmelės suės kopūstus. (Vabalninkas).

362. Jei kirmelės užpuola kopūstus, reikia nuo vieno ir kito ėžios galo išrauti kopūstą ir pasodinti šaknimis aukštyn — neės kirmelės. (Panevėžys).

363. Jei nori, kad kirmelių ant kopūstų nebebūtų, turi sodinant kopūstus pirmiausia pasodinti dilginę. (Palevėnis).

364. Jei spalių mėnuo šaltas, tai sekančiais metais nebus kirmelių, gadinančių kopūstus. (Kėdainiai).

365. Jei per Naujus Metus virsi kopūstus, tai vasarą juos kirmelės nuės. (T. Žd., IV, 474 p.).

366. Jei pučia žiemys, moterys nesėja rasodos, nes spragės išėda. (Panemunėlis).

367. Kopūstai būtinai reikia senagaly sodinti, kitaip spragės suės. (Linkuva).

368. Jei sodini pupas, valgyti negalima — visos sukirmys. (Kėdainiai).

369. Jei pučia pietų - rytų vėjas, bulvių nesodink — sukirmys. (Skuodas).

370. Kūčių dieną reikia nusiauti kojas ir apibėgti basam aplink sodą. Kirminai neės vaisių. (T. Žd., IV, 503 p.).

371. Nuskinto obuolio nedaužyk, nes ant kitos obelės pradės obuoliai kirmyti. (Panevėžys).

372. Kai vasarą kirmelės ėda obuolius, žiema bus gili. (Onuškis).

373. Javai reikia sėti pirmadienį, o ypač žirniai, tuomet bus daugiau anksčių ir kirminai neės. Antradienį pasėjus, kirminai kerta; kitaip sakant, javai reikia sėti ir sodinti tomis dienomis, kurioms senoviškuose padavimuose stinga raidės „r" (padielninke, petnyčioje ir subatoje). (Betygala, t. p. T. Žd., IV, 499 p.).

374. Javus reikia sėti pirmadienį, ypač žirnius, tai bus daugiau anksčių ir kirminai neės. (Betygala).

375. Jei kurią savaitės dieną kris amaras (daug vabalų pasirodo), tai tais metais tą dieną nieko negali sėti, — iškirmys. (Rozalimas).

376. Jei jauną mėnesį ir rytų-pietų vėjui pučiant sėsi, tai javus puls vabzdžiai ir paukščiai. (Panevėžys).

377. Javai reikia sėti iš pilnačio į delčią, tai geriau dera ir kirmelės neėda. (Betygala).

378. Jei nori, kad kirmelės javų neėstų, išėjęs pirmą kartą arti, vakare nedek ugnies. (Skapiškis).

379. Jei pavasarį pamatysi pirmą kartą baltą peteliškę, tai tuos metus valgysi baltą duoną, jei mėlyną ar tamsią — tamsią duonelę valgysi. (L. M. Dr., A. B.).

380. Avižas sėk prieš pilnį, kad neklumptų ir kirmelės neėstų. (Linkuva).

381. Jei rugsėjo mėnesį pučia vasaros rytų vėjas, sėk rugius. (Panevėžys).

382. Rugiai reikia sėti žiemiu vėju: kirminai nekerta. (T. Žd., I, 335 p.).

383. Kai rudenį, rugsėjo mėn., ant upės atsiranda juodi vabaliukai, spragėmis vadinami, tai seni ūkininkai iš jų šitokį patyrimą turi: kurią dieną tie vabaliukai plauko, nerekia rugių sėti, nes spragės iškirs. Rugiai reikia sėti tik pirmadieniais ir penktadieniais. (Baisogala).

384. Du ūkininku susitarusiu vieną dieną sėti sėmenis. Vienas jų išvydęs tą rytą amarą — ir tą dieną nebesėjęs, bet tik rytojaus dieną pasėjęs; antras neklausęs — ir pasėjęs tą pačią dieną. Pirmojo linai buvę kaip mūras, antrojo nieko nebuvę — kirmės išgadinę. (Ylakiai).

385. Jei nori, kad žirniai nekirmytų ir nebūtų pelėtžirnių, reikia sėti anksti, kol kiaulės miega. (T. Kr. Žd., 1911, 16 p.).

386. Jei nori, kad žirnių kirmis negadintų, reikia sėti šiaurės vėjui pučiant. (Subačius).

387. Jei rytų vėjas pučia, žirnių nesėk — kirmelės išės. (Salos).

388. Žirnius sėja šviesią dieną, kad spragės neėstų. (Linkuva).

389. Kai miškas sprogsta, tai žirnių nesėk — spragės suės. (Giedraičiai).

390. Jei tyčiomis skirsi žirniams vietą, kad niekas neužeitų jų paraškyti, tai kirminai išės. (T. Žd., IV, 500 p.).

391. Žirnius sėdamas su nieku nekalbėk — žirniai bus nekirmelėti. (T. Žd., III, 366 p.).

392. Jei žirnius sėdamas valgysi — žirniai sukirmys. (T. Kr. Žd., 1912, 29 p.).

393. Jei žirnius sėdamas valgysi, vasarą kirmelės juos ės. (Ramygala).

394. Žirnius sėk nevalgęs. Jei pavalgęs sėsi, kirmelės juos ės. (Giedraičiai).

395. Jei kramtysi svetimas ankštis, tai tavo žirnius kirmelės ės. (Panevėžys).

396. Jei nori, kad namai nekinavarpuotų, tai statant naujus namus ir sunėrus pirmus sienojus, reikia duoti darbininkams pusbonkę degtinės. (Upytė).

397. Trobą statyk senagaly: kinavarpos neės. (Linkuva).

398. Jei nori, kad namų kinavarpos nepultų ir kitų biaurybių neprisiveistų, tai samanas rink, plytas dirbk senagaly žiemių vėjui pučiant. (Panevėžys).

399. Jei nori, kad medžiai būtų stiprūs ir nekinavarpuotų, visuomet reikia jie piauti senagaly. (Naujamiestis).

400. Pirtis reikia statyti senagaly, kad vabzdžius naikintų. (Linkuva).

401. Krosnys mūryti, trobas statyti reikia mėnesio gale, — vabalų nebus. (Šiauliai).

402. Jei valgysi eidamas į šulinį vandens, šulinyje atsiras visokių vabalų. (T. Kr. Žd., 1912, 29 p.).

403. Ąžuolai reikia kirsti pilnatyje, — kinavarpai neėda. (Upytė).

404. Jei gyvulio žaizdoj atsiranda kirminų, reikia paimti šipuliukas, suieškoti sienoj skylelė, užkišti ją šipuliuku ir užlaušti jį, tai kirminai išnyks. (T. Žd., III, 371 p.).

405. Jei gyvuliui žaizdos įkirmyja, tai radus lauke dagilį reikia jį palenkti, — kirmelės išbirės. (Salos).

406. Gyvuliui žaizdai įkirmijus reikia dagilis palenkti ir akmeniu prispausti, — kirmelės tuoj išbyrą. (Viltis, 1909, 128).

407. Įkirmijus pasenusiai gretienei ar mėsai, jei įtariama, kad tai „kalbamojo žmogaus" darbas, reikia daiktai su kirmelėmis pečiun įmesti. Tada tam žmogui, kirmelėms degant, baisiai sopa širdį, ir jis rangąsis kaip kirmelės. (Viltis, 1909, 128).

408. Jei nuo Kalėdų iki Trijų Karalių virves vysi, tai lašiniai kirmys. (Miežiškiai).

409. Jei nori, kad vasarą vabzdžiai gyvulių nekrimstų, reikia užgavėtą antradienį valgant vakarienę prie stalo kviesti visus vabzdžius: muses, uodus, gylius ir kitus. (T. Žd., IV, 466 p.).

410. Jei prieš šv. Jono naktį apkaišysi šermukšnio šakelėmis tvartus, tai gyvulių vabzdžiai neapkrės. (T. Kr. Žd., 1912, 29 p.).

D.

411. Jei lauke dirbant sparvos arklius labai puola, bus lietaus. (Subačius).

412. Jei vasarą, per kaitras, vabzdžiai gyvulius labai piauna, bus lietaus. (Naujamiestis).

E.

413. Drugiai pradeda lakioti — metas žirniai sėti. (Kėdainiai).

F, a.

414. Kai užninka žmogų drugys krėsti, sunku nuo jo atsikratyti. Drugys yra ne vienoks. Sirgdamas žmogus drugiu, dažnai pamato savo drugį. Drugys yra nuo gyvulio: arklio, jaučio, ožio, šunies, katino. Kiek yra gyvulių, tiek yra drugių. Kuris ligonis sužino, pamato savo drugį, tam greičiau gali atspėti vaistą. Yra drugių ir nuo žydo. Tą drugį sunku nukratyti vaistais, dažnai tik šventenybės gelbėja. Kokį drugį ligonis turi, dažnai pamato. Kai nukrečia ir uždega karštis, tuomet lenda į akis jam jo drugys, tai yra, šuo, jautis ar koks kitas gyvulys, arba kokia žmogysta. Tuomet, koks pasirodė gyvulys, kokio plauko, — reikia tokio plauko gyvį surasti ir nuo jo gydytis: plaukais smilkyti, ar gerti kraujo, paimto iš to gyvulio ausies, arba mėšlo, užpilto degtine, išgerti. (G. Pt., 186—187 p.).

II. Žuvys (Pisces).

c.

415. Jei mažam vaikui duosi žuvies, tai ilgai nekalbės. (Panevėžys).

416. Mažam vaikui, kuris dar nekalba, nereikia duoti žuvienos valgyti, nes jis turės tokį balsą, kaip žuvis, tai yra, nekalbės. (Velykiai).

417. Jei nori, kad daugiau žuvies pagautum, reikia anksti atsikelti ir taip eiti, kad nesutiktum nė vieno žmogaus. (Paystris).

418. Jei eidamas žuvų gaudyti susitinki ką nors, tai grįžk atgal, nes nieko nepagausi. (Palėvenis).

419. Jei einant žuvauti pamatysi pirmiausia vyrą, tai gerai seksis. (Gustonys).

420. Jei eidamas žuvauti sutiksi vyrą, daug žuvies pagausi. (Josvainiai).

421. Jei nori sugauti žuvų, reikia mergą per tvorą persviesti. (L. M. Dr., A. B.).

422. Jei eidamas žuvauti sutinki moterį, tai nieko nepagausi. (Pušalotas).

423. Jei su moterimis eisi žuvų gaudyti, tai erkės apipuls: erkės labiausiai kimba prie moterų. (L. M. Dr., A. B.).

424. Jei eidamas žuvauti, nori daug žuvies pagauti, tai įsidėk į krepšį duonos. (Subačius).

425. Jei diena yra saulėta, tai seksis žuvauti, jei ūkanota — nesiseks. (Naujamiestis).

426. Jei einant žuvauti, pūs pietų vėjas, tai seksis, jei ne pietų — nesiseks. (Naujamiestis).

427. Jei rytų vėjas pučia, neik žuvauti, — nieko nepagausi. (Salos).

428. Meškeriotojai nemėgsta, kad bemeškeriojant jiems kas nors pasakytų „padėk Dieve", nes mano, kad, taip atsitikus, žuvies nepagaus. (Liet. Chr., 246 p.).

429. Jei nori pagauti daug žuvų, tai reikia žuvaujant nesakyti: „padėk Dieve", bet — „skalsu". (Subačius).

430. Jei nori daug pagauti žuvų, tai eik anksti, saulei patekėjus, nes tada žuvų užmiegotos akys, ir jos nemato. (Paystris).

431. Jei nori daug žuvų pagauti, tai eik per lietų. (Paystris).

432. Jei nori daug pagauti žuvų, gaudyk po lietaus. (Paystris).

433. Mišių metu geriausiai sekasi žuvys gaudyti. (L. M. Dr., A. B.).

434. Žvejai neleidžia žargyti savo tinklų, nes tiki, kad žargymas kliudąs žuvis gaudyti. (L. Chr., 247).

435. Negalima žargstyti per meškerį arba tinklą, nes nepagausi žuvies. (Panemunėlis).

436. Jei meškerį dirbant ją peržengsi, žuvų nesugausi. (Paystris).

437. Jei gaudydamas žuvis peržengsi per meškerį, žuvies nepagausi. (Gelažiai).

438. Jei, eidamas žuvauti, nori žuvų pagauti, tai neperženk per tinklą, o jei peržengei, tai atženk atgal, nes kitaip žuvies nepagausi. (Subačius).

439. Jei žuvaudamas pirmą pagausi varlę, tai žuvauti nebesiseks. (Smilgiai).

440. Jei kas per ežerą numirėlį perveža, tai tenai žuvų nebepagaunama. (Panevėžys).

441. Jei pavasaris nešaltas, tai vasarą bus daug žuvies. (Naujamiestis).

442. Jei venterį užkalsi šiaurės ar rytų vėju, tai žuvys neis ir baidysis, jei pietų, o labiausia vakarų, tai daug pagausi. (Kantaučiai).

443. Kai pavasarį pagauni pirmą žuvį, tai paspiaudyk jai į galvą — seksis žuvauti. (Panevėžys).

444. Sugavę žuvį, tuojau paima ją ir pradeda spiaudyti jos galvon: pirma laimė esti žuvys gaudyti. (Subačius).

445. Kai neršti, tai viduje būna didžioji lydeka, o aplink ją maišai mažųjų. Jei didžiąją sugavai, tai visos sueis, vistiek kaip spiečius. (L. M. Dr., A. B.).

446. Jei nori, kad sektųsi žuvauti, tai sugautai pirmai žuviai spiauk į gerklę (= burnos vidun, J. El.) (Baisogala).

447. Jei bežuvaudamas pirmą sykį užmetęs pagauni lydeką, tai geriau ir visai negaudyk, — nieko nebepagausi. (L. M. Dr., A. B.).

448. Jei žvejojant pirmą sugausi lydį, seksis žvejoti. (Panevėžys).

449. Jei nori pagauti daug meknių, reikia išeinant pušinė aukštyn kojom pastatyti. (L. M. Dr., A. B.).

450. Jei žuvaujant pirmą pagausi pungžlį — nesiseks žuvauti. (Panevėžys).

451. Jei nuėjęs žuvauti pagausi pungžlį, reikia jį ant akmens išploti — tada seksis žuvauti. (Panevėžys).

452. Ungurys eina per rasą labai toli valgyti pavasario žolių, iš kurių labiausiai mėgsta žirnius. (L. M. Dr., A. B.).

453. Kovo mėnesį vijūnų vienu paėmimu gali pagauti pūdą: jiems liepė Dievas pasigauti žmonėms. (L. M. Dr., A. B.).

D.

454. Jei žuvys maudosi, bus giedra. (Kėdainiai).

455. Žuvys vandens paviršiumi plauko prieš giedrą. (Upytė).

456. Jei blizgės (= mažutės žuvelės) nardo vandeny, bus lietaus. (Linkuva).

457. Jei žuvys giliau vandeniu plauko, bus lietaus. (Upytė).

458. Jei žuvys vandens paviršiuje šokinėja, plekši, bus lietaus. (Saločiai).

459. Jei žuvys šokinėja vandeny, bus lietaus. (Gelažiai).

E.

460. Per šv. Juozapą lydėka su uodega ledą pramuša. (Kruonis).

461. Rugiams žydint lynai neršti. (Plungė).

462. Alksniams sprogstant randos neršti. (Plungė).

F, a.

463. Sergančiam geltonąja liga reikia paimti į ranką žuvį ir tol žiūrėti, kol žuvies akys pasidarys geltonos: liga tuomet pereina į žuvį, ir žmogus pasveiksta. (Vyžonos).

464. Nuo diegulio reikia lydekos žandus su dantimis sudžiovinti, smulkiai sugrūsti ir su degtine gerti. (G. Pt. 214 p.).

IV. Varlės (Amphibia)*).

Rupūžė (Bufo vulgaris).

C.

465. Rupūžė — piktoji dvasia. Kai tik sutemsta, ji tuojau išlenda iš pragaro (taip sakant, urvo) ir jei sutinka kur žmogų, tuojau užlipa jam ant kojos, apleidžia ją nuodais, ir žmogus tuomet suserga. (Smilgiai).

466. Viename kaime tarnavusi pusmergė pas ūkininką. Jai reikėdavę sumalti po sieką kviečių. Vieną kartą ji žiūrinti ir matanti krosnyje ant grūdų rupūžę. Ėmusi ir sumaigiusi pagaikščiu tą rupūžę. Šeimininkė tuojau pradėjusi tą rytą ant jos bartis, o pusmergė jai ir sakanti: „Žinau, ko tamsta ant manęs bariesi, žinau!" Tam kartui šeimininkė ir pritylianti, o paskum vėl imanti bartis. (L. Chr., I. 128 p.).

467. Senų senovėje buvusi tokia klebonija, kurioje, jei kas apsinakvodavęs, tai jį ant rytojaus rasdavę negyvą. Atėjęs vienas žmogus ir prašąs nakvynės, bet zakristijonas jam sakąs:

— Negalime tamstai duoti nakvynės, nes jei čia kas apsinakvoja, tai rytą jį randa nebegyvą.

Bet tas sakąs:

— Aš išgelbėsiu šitą kleboniją. Tik duokite man žvakę ir puodą!

Davęs jam zakristijonas žvakę su puodu. Tuo metu ir pakeleivingas kunigas apsinakvojęs. Sulaukė juodu nakties. Kunigas atsigulęs miegoti, o žmogus pastatęs žvakę po puodu, o pats atsisėdęs

*) Plačiau apie varles skaityk: J. Elisonas, Keletas folkloro dalykų apie mūsų krašto varles (Amphibia). T. žd., IV, 476-485 p.

ant puodo. Vidunaktį jisai išgirdęs, kad kažin kas replioja, prirepliojo prie tos lovos, kur kunigas gulėjo, ir užšoko ant lovos.

Tada tasai žmogus atidengęs puodą — ir pamatęs labai didelę rupūžę. Ji buvusi visa išpūtusi ir pilna prikvėpuotos kunigo dvasios: betrūkę, kad ji tą prikvėpuotą dvasią paleistų atgal, ir tada kunigas būtų likęs nebegyvas. Žmogus ėmęs ir užmušęs rupūžę. Sulaukę ryto rado tarnai ir žmogų ir kunigą gyvus. Tada jie paklausę:

— Kas buvo atsitikę?

Žmogus ir sako:

— Buvo labai didelė rupūžė atėjusi. Aš ją užmušiau! Paskui ėmę ir išgriovę tą kleboniją — ir radę daug rupūžių, bet mažesnių. Išardytos klebonijos vietoj pastatę kitą kleboniją — joje jau nebebuvę rupūžių. (Užrašė: N. N., Panevėžys).

468. Viename kaime gyvenęs ūkininkas, kuris turėjęs tris karves. Viena jo karvė, kuri buvusi visų geriausia, ėmė nebeduoti pieno. Šeimininkas pasiryžęs ištirti, kas čia kaltas. Vieną vakarą nusekęs jis paskui karvę ir pamatęs, kad ji eina į mišką. Tame miške buvęs didelis medis su atšokusia žieve. Priėjusi karvė prie to medžio ir sustojusi, o iš medžio drėvės išlindusi didelė didelė rupūžė ir ėmusi čiulpti karvės pieną. (Užrašė: R. Rytmetytė, Panevėžyje).

469. Senų senovėje viena moteriškė turėjusi karvę. Vieną dieną ji pastebėjusi, kad karvė nebeduoda pieno. Pastačiusi savo vyrą sergėti tą karvę. Vyras sergėjęs, sergėjęs ir prieš rytą žiūrįs: ateinanti didelė rupūžė ir, tiesiog priėjusi prie karvės spenių, čiulpianti jos pieną. Pačiulpusi ir nuėjusi. Tada vyras rupūžę pagavęs ir užmušęs. Karvė vėl davusi tiek pieno, kiek ir pirma. (Užrašė: Br. Žūsinaitė, Naujamiestis).

470. Rupūžės galėjusios spiauti nuodais, kurie buvę labai pavojingi, — nuo jų žmogus mirdavęs. Jei patekdavę šitų nuodų į žaizdą, žmogus dideliausiuose skausmuose mirdavęs. Spiaudydavusi ir vydavusi rupūžė tik supykinta. Pasakojama ir apie nepaprastai dideles rupūžes, kurios gyvenusios dideliuose laužynuose ir mokėjusios net karves išžįsti. Buvę rupūžių lekiančių ir labai smarkiai bėgiojančių; dabar tokių sunku kur berasti, išskyrus tas, kurios šimto metų sulaukia; bet tos greitai gaišta. Visų pikčiausios esančios girinės rupūžės, kurios galinčios net į medį įlipti. (Šunskai).

471. Rupūžė, sulaukusi šimto metų, gali lėkti, ir jai ant galvos atsiranda akmens vainikas. Šitas vainikas būna suaugęs iš trijų ak-

menėlių, arba iš vieno apvalaus akmens, kuris gali būti ir nevisiškai apvalus, truputį į visus galus arba kartais tik į vieną galą smailesnis, o kitame jo gale esti įdubimas. Rupūžės vainikas laikomas vaistams, nes, pradėjus keltis ant kūno skauduliui, tuo akmenėliu patrynus skaudulys greitai pranyksta; gydomi tuo akmenėliu ir kiti paviršutiniai kūno skausmai. Rupūžės vainikas brangiai kainuojamas (dabar 10 litų). (Šunskai).

472. Negalima stačiai sakyti: rupūže. Vieton to žodžio vartoti piktvarlė. (T. Žd., I, 342 p.).

473. Palyginti žmogų su rupūže — nuodėmė. (Mariampolė).

474. Jei per kelią prašliaužia rupūžė — nelaimę pranašauja. (T. Žd., III, 369 p.).

475. Jei rupūžė žmogaus seiles praryja, tai žmogus serga, kol rupūžė galą gauna. (L. M. Dr., A. B.).

D.

476. Jei rupūžė rėplioja, bus giedra; kiti sako, bus giedra, jei rupūžė vakare rėplioja. (Ramygala).

477. Jei rupūžės kurkia, bus blogo oro. (Panevėžys).

478. Jei rupūžė kurkia, bus dargana. (Panevėžys).

479. Jei piktvarlė po grindimis kvaksi, bus oro atmaina: rodo sniegą arba lietų. (Klovainiai. G. Pt.).

480. Jei pamatai rupūžę, bus lietaus. (Naujamiestis).

481. Jei mato dienos metu rupūžes rėpliojant, bus lietaus. (Smilgiai).

482. Jei rupūžės roplinėja pavakary, rytoj bus lietaus. (Traupis).

483. Jei rupūžės vakarais išlenda iš savo urvų, bus lietaus. (Smilgiai).

484. Jei rupūžė paliai pamatus vakare rėplioja, naktį bus lietaus. (Baisogala).

485. Jei rupūžės vakare roplinėja, bus lietaus. (Naujamiestis).

486. Jei vasarą piktvarlės, vakaro sulaukusios, būriais išlenda iš savo urvų, bus lietaus. (Joniškėlis, G. Pt.).

487. Jei rupūžės po kiemą rėplioja, bus lietaus. (Upytė).

488. Jei rupūžė lenda į grįčią, bus lietaus. (Naujamiestis).

489. Jei rupūžės keliais roplinėja, bus lietaus. (Naujamiestis).

490. Jei rupūžė kurkia, bus lietaus. (Panevėžys).

491. Jei rupūžė vakare kurkia, bus lietaus. (Upytė).

492. Jei rupūžė po pamatais kurkia, bus lietaus. (Naujamiestis).

493. Jei rupūžės išlenda iš savo urvų ir rėkia, bus lietaus. (Naujamiestis).

494. Jei rupūžė kurkia, ant rytojaus bus lietaus. (Sidabrava).

E.

495. Jei rupūžės šiaudus nešioja, bus derlingi metai. (Anykščiai).

496. Jei rupūžės lenda į klojimą, bus blogi metai. (Smilgiai).

F, a.

497. Susuka gyvas rupūžes į škurlį ir deda jas ant sopamos žando pusės. (Kovarskas).

498. Nuo gerklės skaudėjimo duodavo gerti suvirinę rupūžę arba karvelio mėšlo. (G. Pt., 201 p.).

499. Kai žmogus jaučia, kad jam gerklę užima, reikia, kad gertų sudžiovintą rupūžę, tai greitai pagis. (G. Pt., 202 p.).

500. Kai užima gerklę, reikia plauti sudžiovinta ir suvirinta rupūže. Tik jos daug dėti negalima, nes ji labai karti. (G. Pt., 204 p.).

501. Gerklei skaudant, reikia nupiaustyti rupūžei penkis nagiukus nuo kairiosios kojos ir sugrūdus juos išvirinti stiklinėj vandens, o paskui išgerti. (T. Žd., I, 342 p.).

502. Nuo putmenų reikia gerti nudurtą ir suvirintą rupkę — tuoj putmenys atsileis. (G. Pt., 214 p.).

503. Jei nori nuo paraugų išgyti, užmink rupūžę. (Šakiai).

504. Jei nori, kad kojų puvėtros pranyktų, primink rupūžę. (Šunskai).

505. Rupūžės kraujas vartojamas girtuokliams nuo degtinės atpratinti: pakanka keletą jo lašų į degtinę ar į valgį įlašinti, ir keletą kartų tai padarius girtuoklis liausis gėręs, kad ir dideliausias jis degtinės mėgėjas būtų. (Šunskai).

F, b.

506. Jei nori, kad gyvuliai būtų gražūs ir sveiki, duok kovinės (morcinės) rupūžės. (Šunskai).

507. Jei karvė suserga kokia nors liga, tai sudžiovina rupūžę ir duoda ją karvei ėsti kaipo vaistus. (Panevėžys).

508. Džiovinta rupūžė — vaistas gyvuliams nuo įvairių ligų. (Šunskai).

509. Jei sutino karvės tešmuo, pridėk rupūžės — tuojau atslūgs. (Šunskai).

510. Jei kiaulės neėda, duok joms išvirintos rupūžės. (Panevėžys).

C.

511. Jei radai savo darže varlę, tai jos nemušk, bet išnešk kur jai pridera būti, ir grįždamas neatsigręžk — visos varlės nuseks pas išneštąją. (Palėvenis).

512. Jei pirmą kartą pamatysi varlę sausumoje, nebus pieno, o jei vandenyje — bus. (Žemaičiai).

513. Jei įmesi šulnin duonos, tai pilnas šulnys bus varlių. (L. M. Dr., A. B.).

514. Jei eisi į šaltinį vandens atsinešti valgydamas duoną, tai šaltiny varlių atsiras. (Surviliškis).

515. Jei nori, kad šulinyje nebūtų varlių, driežlių ir kitų biaurybių, tai Velykų rytą įpilk jan šventinto vandens. (Pušalotas).

516. Jei vasarą nenori nuo saulės nudegti, tai prauskis varlių kiaušiniais. (Vabalninkas).

517. Kai rugius pasėja, tai Dievas visoms varlėms nasrus uždaro, nes kitaip jos rugius suėstų. (Ramygala).

D.

518. Prieš giedrą varlės esti liesos. (Južintai).

519. Jei vasarą pievinės varlės pašviesėja, spėjama giedra, jei patamsėja — lietus. (Šatės).

520. Jei varlės kaišioja galvas iš vandens, bus giedra. (Smilgiai).

521. Jei varlės iš upės šoka ant kranto, bus giedra. (Kėdainiai).

522. Jei varlės, išlindę iš vandens, tupi ant upės kranto, bus giedra. (Upytė).

523. Jei varlės vasarą lenda į paunksnį, bus giedra. (Naujamiestis).

524. Jei varlės kurkia, bus giedra. (Skapiškis).

525. Jei varlės vakare labai kurkia, bus geras oras. (Gustonys).

526. Jei varlės kurkia, bus gražus oras; kiti sako, kad bus lietaus. (Naujamiestis).

527. Jei varlių kurkimas iš tolo girdėti, bus gražus oras. (Subačius).

528. Jei varlės iš vakaro kvarkia, ant rytojaus bus graži diena. (Debeikiai).

529. Jei vakare kurksi varlės, ant rytojaus bus saulėta diena. (Panevėžys).

530. Jei varlės dainuoja, ryt bus giedra ir naktis žvaigždėta. (Baisogala).

531. Jei lietus nulyja, ir varlės ima šokinėti, tai bus gražus oras. (Panevėžys).

532. Jei vasaros metu varlės, vakaro sulaukę, nekurkia, bus blogas oras. (Naujamiestis).

533. Jei varlės ima dieną rodytis, bus lietaus. (Šiaulėnai).

534. Prieš lietų varlės esti riebios. (Južintai).

535. Jei vasarą pievinės varlės patamsėja — bus lietus; jei šviesios tebėra — bus giedra. (Kurtuvėnai).

536. Jei vakare varlės tamsios, ryt galima laukti lietaus. (Krakės).

537. Jei varlės iš kūdrų išlenda, bus lietaus. (Pažaislis).

538. Jei varlės šokinėja ant kranto, bus lietaus. (Upytė).

539. Jei varlės pievomis šokinėja, bus lietaus. (Šeduva).

540. Jei varlės šoka ant gubų ir akmenų — bus lietaus. (Šeduva).

541. Jei varlė šokinėja prie žmogaus, bus lietaus. (Panevėžys).

542. Jei varlės šokinėja ir lipa ant kojų, bus lietaus. (Utena).

543. Jei vasarą varlės slankioja sausose vietose, bus lietaus. (Utena).

544. Jei varlės lenda į gričią, bus lietaus. (Šeduva).

545. Jei šokinėja mažos varlytės po pievą, netrukus bus lietaus. (Skapiškis).

546. Jei vakaro metu varlės labai šokinėja, bus lietaus. (Panevėžys).

547. Jei varlės kvarkia, bus lietaus. (T. Žd., IV, 474 p.).

548. Jei varlės pradeda kurkti balose, neužilgo bus lietaus. (Gustonys).

549. Jei pabaly girdėti varlių kurkimas, rytoj bus lietaus. (Subačius).

550. Jei vasarą dienos metu varlės ima kurkti, greitai bus lietaus. (Gustonys).

551. Jei varlės vakare kurkia, bus lietaus. (Panevėžys).

552. Jei lietui lyjant varlės juodos, ilgai lis. (Karsakiškis).

E.

553. Varlėms pavasarį atsigavus, tikėkis šilumos. (Kantaučiai).

554. Jei varlės pavasarį šoka į žiemius, bus šalčių. (Joniškėlis).

555. Jei pavasarį besidvylipuojančios varlės esti tiek gausingos, jog jų pilna ant kiekvieno tako, tai bus puikus pavasaris ir derlinga vasara. (Šiaulėnai).

556. Jei varlių iš pavasario nestinga, bus laiminga vasara. (Panevėžys).

557. Jei varlės pavasarį anksti pradeda kurkti, bus šilta vasara. (Panevėžys).

558. Jei varlės kurkia iš pavasario, bus gera vasara. (Šeduva).

559. Jei varlės pavasarį ilgai kurkia, bus graži vasara. (Naujamiestis).

560. Jei varlės pavasarį kurkia tris keturias savaites, bus graži vasara. (Panevėžys).

561. Jei pirmą sykį varlę pamatai vandeny, bus lietinga vasara. (Panevėžys).

562. Jei pavasarį labai daug esti varlių, bus šlapia vasara. (Panemunėlis).

563. Jei pavasarį varlės tankiau kurkia paliai upę, bus šlapia vasara, jei laukuose — sausa. (Panevėžys).

564. Jei varlės kurkia mažose pelkėse, bus lietinga vasara, jei didelėse — sausa. (Viduklė).

565. Jei varlė pavasarį pamačiusi žmogų lipa į kalniuką, bus sausa vasara, jei šoka į vandenį, bus šlapia vasara. (Kėdainiai).

566. Jei pavasarį varlės lipa aukštumosna, bus šlapia vasara. (Šimonys).

567. Jei pavasarį varlių nugaros juodos, bus lietinga vasara. (Panevėžys).

568. Jei varlės lipa ant gubų, bus potvynis. (Naujamiestis).

569. Jei žiemą varlės gyvos, žiema nebus gera. (Skapiškis).

570. Jei pavasarį daug varlių, bus geri metai. (Karsakiškis).

571. Jei varlės anksti pavasarį kvarkia, bus geri metai. (Naujamiestis).

572. Jei varlės pavasarį balose rėkia, bus derlingi metai. (Krekenava).

573. Jei varlės pavasarį eina nuo rytų į vakarus, bus geri metai. (Šėta).

574. Jei varlės labai rėkia balose, bus derlingi metai, jei ne — nederlingi. (Krekenava).

575. Jei pavasarį varlės sausumos laikos, bus sausi metai. (Panevėžys).

576. Jei pavasarį varlės kurkia lauke, bus sausi metai. (Raguvėlė).

577. Jei pavasarį varlės šlapumo laikosi, bus šlapi metai. (Panevėžys).

578. Jei pavasarį varlės kurkia balose, bus šlapi metai. (Raguvėlė).

579. Jei veždami javus parsiveža varlių, bus lietingi metai (Panevėžys).

580. Jei daug varlių atsiranda, bus nederlingi metai. (Baisogala).

581. Kol varlės neužkurkia, reikia sodinti „visatką", — greitai įželia. (Naujamiestis).

582. Kai pavasarį varlės pradeda kurkti — metas rasodą sėti. (Šeduva).

583. Jei pavasarį daug varlių šokinėja, tai gerai derės žirniai. (Panevėžys.

584. Jei pavasarį daug varlių, žirniai nederės. (Šėta).

F, a.

585. Kai sergi drugiu, reikia pagauti gyvą varlę ir užpilti ją degtine ir paskui gerti tos degtinės, kol pasigersi. Nuo pirmo karto nustoja drugys krėtęs. (L. M. Dr., A. B.).

586. Rankom ar pažastim prakaituojant, turėk toj vietoj suspaudęs, kol nudvės, varlę — ir neprakaituosi. (T. Žd., IV, 488 p.).

Žalioji varlė (Rana esculenta).

D.

587. Jei žalvarlės kurksi, bus lietaus. (Šiaulėnai).

F, b.

588. Žalias varles duoda arkliams, kai jie ima kosėti. (Dotnuva).

V. Ropliai (Reptilia) *).

Pantinė gyvatė (Vipera berus).

C.

589. Jei nori, kad gyvatės, kai jas gaudysi, neįkąstų, tai pasitrink kojas ir rankas tąja sriuba, kurios liks užgavėnėse. (Naujamiestis).

590. Kai atkalba nuo ilgosios, tai tada užsiuntėjui būna labai bloga ir jis ateina pas savo priešininką ko nors paskolinti. Jei jam nieko neduoda, tai jis pavagia iš dangčio nors tris šiaudelius, kad tik iš tų namų ką nors išsinešti, ir būna sveikas. (L. M. Dr., A. B.).

591. Jei nori, kad gyvatė neįkirstų, sukalbėk į Mergelę Mariją septynis poterius, tris kart eidamas aplink bažnyčią Velykų rytą. (Viltis, 1909, 128).

592. Jei nori užkalbėti nuo gyvatės įkirtimo, išmok atžagariai poterius kalbėti. (Baisogala).

593. Jei sugavus gyvatę ar kirmelę nuo kopūstų užkasi kryžkelėje, tai visos kirmelės išbėgs iš to krašto. (L. M. Dr., A. B.).

594. Jei pamatai gyvatę įlendant į urvą, tai ant jo padėk žabų kryželį: gyvatė daugiau neišlįs. (Viltis, 1909, 128).

D.

595. Jei gyvatės (ir žalčiai) šliaužioja, bus lietaus. (Vabalninkas).

596. Jei gyvatė šnypščia, bus lietaus. (Panevėžys).

597. Prieš lietų gyvatės (ir žalčiai) lenda į namus arba painiojasi ant tako. Kiti sako, kad gyvatės tuo metu esančios labai piktos ir taikančios kam nors įkąsti. (Panevėžys).

---

*) Plačiau apie roplius skaityk: J. Elisonas, Mūsų krašto ropliai (reptilia) lietuvių folkloro šviesoje. Mūsų Tautosaka, III, 81—180.

E.

598. Jei gyvatės eina prie namų, bus lietingas ruduo. (Paystris).

F, b.

599. Neužgriausta gyvatė (kol dar nėra griausmo) sveika kiaulėms. (Viltis, 1909, 128).

G.

600. D'ebaže! Vodiad' kaip inlaidai, taip atlaisk, su tuo pačiu savo pilkuoju, raudonuoju, žaliuoju, juoduoju, ruduoju, širmuoju, gelsvuoju, bėruoju, marguoju — plaukas kenčiančio gyvulio devynis kartus taryti be atsiduksėjimo, norint, kad išgytų. (L. T., I, 2, 293 p.).

601. Jei nori nuo gyvatės užkalbėti, paimk duonos gabalėlį, septynis kartus neatsidusęs peržegnok ir atiduok tam gyvuliui suėsti arba žmogui suvalgyti. Paskui sakyk šiuos žodžius: „Paukštis be pieno, akmuo be šaknų, papartis be žiedo. Per Jėzaus vardą tegul tai margai karvei pamačija". Ir peržegnok. (Rakučių km., Kupiškio val.).

Žaltys (Tropidonotus natrix).

D.

602. Jei žaltys laksto, šiandien ar ryt bus lietaus. (Panevėžys).

F, a.

603. Žalčio oda gerai pagydo nuo ramato ir šiaipjau sopėjimų. Jei nori žalčio odą gauti, įmesk jį į žydinčius linus — ir jis juose išsiners, nes linuose žaltys gali net tris kartus paeiliui išsinerti. (Marijampolė).

Driežlas (Lacerta agilis).

C.

604. Nužudžius driežą, saulė verkia devynis metus ir devynis mėnesius. (Baisogala).

605. Jei žmogus kur pamiškėje užmiega ir prie jo artinas gyvatė, tai pirma jos atbėga driežlas ir pažadina žmogų, o pats greitai pasislepia. (Žasliai).

C.

606. Geležinė gyvatė kerta tik vieną kartą per septynis metus ir kerta kur papuola, ir tas jos įkirtimas neišgydomas. (Baisogala).

607. Jei baltą kirmelę (= Anguis fragilis? J. El.) įdėsi į katilą, aklinai užtaisysi, pavirinsi ir paskum atidaręs uostysi garus, tai žinosi, kas dedasi šiame pasaulyje ir kas bus ateityje. (Užrašė A. Skėrvys, Orvydiškės km., Sėdos vl.).

VI. Paukščiai (Aves).

c.

608. Kas randa paparčio žiedą, tas supranta ir girdi, ką paukščiai kalba. (L. M. Dr., A. B.).

609. Negalima draskyti paukštelių lizdų, nes, kaip paukščiai be lizdų vaitoja, taip ir tavo vaikai gyvenime vaitos. (L. M. Dr., A. B.).

610. Jei paukštytė atlėkus paklabena snapu langan, išgirsi gerą naujieną. (T. Žd., III, 361 p.).

611. Jei paukštelė langan baladenasi, tai didelės naujienos lauk. (L. M. Dr., A. B.).

612. Jei paukštis pirkion įskrido — naujieną atneša. (L. M. Dr., A. B.).

613. Jei paukštis įskrenda į trobą, bus „laimė". (Skapiškis).

614. Jei koksai paukštis su snapu ant lango atsitūpęs muša į langą, tai į tą namą ateis vagys. (Kėdainiai).

615. Jei paukštis įskrenda į trobą, tai kas nors mirs. (Panevėžys).

616. Jei vaikui sergant įskrenda pirkion paukštelis, žinok, kad vaikas mirs. (L. M. Dr., A. B.).

617. Plaukus nusikirpęs juos paslėpk, kad paukštis nesuvytų lizdan — galvą sopės. (T. Žd., IV, 488 p.).

618. Jei savo plaukus išmesi oran ir juosna įsipančios koks paukštis, liksi bepročiu. (T. Žd., III, 362 p.).

619. Jei nori, kad geriau sektųsi paukščiai auginti, tai leidžiant reikia dėti kiaušinis nuoliekanas. (Panemunėlis).

620. Jei nori, kad paukščiai nelestų pasėlio, reikia sėti kol saulė nepatekėjo. (Žemaičiai).

621. Javus sėjant pirmą saują reikia berti prieš vėją — paukščiai jų neles. (T. Žd., III, 368 p.).

622. Kai eini pirmą sykį rugių sėti, niekam nieko nereikia skolinti, nes rugius paukščiai išlesa ir vabzdžiai juos sutrina. (L. M. Dr., A. B.).

623. Jei nori, kad javai geriau derėtų, tai sėdamas įsikąsk akmenį, — paukščiai netaip išlesa. (Skapiškis).

624. Jei nori, kad paukščiai nelestų pasėtų grūdų arba prinokusių javų, kai kurie ūkininkai sėdami ima burnon mažą akmeniuką. (Kultūra, 1925, 38 p.).

625. Jei paukščiai apsėda javus, reikia iki saulėtekio arba po saulėleidžio nuogam apeiti rėplomis javus ir siūlą užpakalyje vilkti. (T. Žd., III, 364 p.).

626. Jei nori, kad paukščiai gerai sektųsi, tai reikia Blovieščiuose nekiloti kiaušinių. (Panemunėlis).

627. Jei per Blovieščius pačiupinėsi paukštės kiaušinius, tai paukščiukai išsiris nesveiki, raiši. (T. Žd., III, 360 p.).

628. Jei valgydamas kalbėsi apie žinomo paukščio lizdą, paukščiukus skruzdėlės užpuls. (T. Žd., IV, 503 p.).

629. Jei saulei nusileidus kalbėsi apie žinomo paukščio gūžtą, tai jis savąją gūžtą pames. (T. Žd., IV, 474 p.).

630. Jei nori daug paukščių lizdų rasti, tai Kalėdų vakarą, suvalgęs vakarienę, tuojau apibėk tris kartus apie savo namą — vasarą daug paukščių lizdų rasi. (Panevėžys).

631. Pavargėlis per rugiapiūtę, norėdamas pasilsėti, atsilošęs prie gubos ir, grėblį rankoje turėdamas, snaudęs. Jam besnaudžiant užlėkęs ant gubos kažin koks paukštis ir ėmęs nuo tos jo gubos varpas skabyti. Pavargėlis, kad suduosiąs grėbliu tam paukščiui, tas ir surikęs:

— Ai, ai! Kam tu mane muši?

— O kas tu toks esi? — paklausė žmogus.

— Tavo kaimyno laimė!

— O kur mano laimė?

— Tavo laimė anoj pusėj kalnų ant medžio atsisėdus kanklėmis skambina!

Nuėjęs žmogus savo laimės ieškotų ir atradęs tokią gražią merginą, savąją laimę, kuri davusi jam kiek pinigų ir liepusi, nuėjus į miestą, apimti karčiamą, prižadėdama jam padėti. Žinoma, tam pavargėliui tuomet pradėjo sektis gyventi. (Liet. pas., II, 195 p.).

D.

632. Jei vasarą anksti rytą paukščiai labai linksmai gieda, pavakary bus lietaus. (Linkuva).

633. Jei paukščiai maudosi smėly, bus lietaus. (Panevėžys).

E.

634. Pavasarį ant kiekvieno sugrįžusio paukščio būna sniego. (Kruonis).

635. Jei paukščiai pavasarį atlėkę esti nuliūdę, nesmagūs — negreitai sušils. (Rozalimas).

636. Jei pavasarį paukščiai, grįždami iš šiltųjų kraštų, skrenda aukštai, tai tuojau bus šilti orai, o jei žemai — tai dar ilgai bus šalta. (Gustonys).

637. Jei paukščiai parlekia anksti ir išvargę išrodo, tai blogas bus pavasaris ir blogi metai. (Kantaučiai).

638. Kai paukščiai pavasarį vėlai grįžta atgal, bus šalta vasara. (Skapiškis).

639. Jei nori žinoti, iš kurios pusės bus lietus, reikia žiūrėti, iš kurios pusės paukščiai tvorose suka lizdus, pav.: jei suka iš rytų pusės, tai lietus bus iš vakarų. (Ramygala).

640. Jei paukščiai išskrisdami skrenda aukštai, tai bus gražus ruduo, jei žemai, tai ruduo bus negražus. (Naujamiestis).

641. Jei paukščiai, išskrisdami iš mūsų kraštą, aukštai skrenda, bus ilgas ruduo, jei žemai — trumpas. (Južintai).

642. Jei rudenį paukščiai skrenda į šiltuosius kraštus aukštai, tai žiema toli, o jei žemai — arti. (Ramygala).

643. Jei maži paukščiukai renkasi į būrius, greitai bus šalta. (Kėdainiai).

643a. Jei paukščiai ilgai neišskrenda iš mūsų krašto, tai bus šalta žiema. (Kėdainiai).

644. Spalis vaikščioja po šalį ir varo paukščius iš miško. (Josvainiai).

645. Jei paukščiai pėdus apgula, bus blogi metai. (Kėdainiai).

Akmenė (Saxicola oenanthe).

D.

646. Jei akmenė gieda: „lyk, lyk!“, greitai bus lietaus, nes ji nori gerti, ir prašo, kad lytų. (Panevėžys).

C.

647. Jei antis užšoksta ant tvoros, bus vestuvės. (L. M. Dr., A. B.).

648. Laukinė antelė neduoda žiemą vandeniui užšalti: nuolatos jame maudosi, jį geria. Ji nelesus taip visą žiemą ir pragyvena. Regi, jai Dievas pasakė, kad tada mirs, kai visi vandenys užšals. (L. M. Dr., A. B.).

649. Laukinės antys deda tiktai po dvylika kiaušinių, ir daugiau ne. Jei jos kiaušinius, na, jau vienuolika, kas paima, tai ji iš pradžios tolei deda, kol vėl sudės dvylika kiaušinių. (L. M. Dr., A. B.).

650. Kai audžia, reikia iš stovų ištraukti lazdelę ir numesti balon, — pavasarį anties kiaušinius rasi. (L. M. Dr., A. B.).

651. Jei Kūčių dieną pasninkausi, tai pavasarį laukinę antį gūžtoje užeisi. (Žd., IV, 474 p.).

652. Antis reikia išleisti ant savo spalių, kad neitų į svetimus javus. (T. Žd., I, 337 p.).

D.

653. Jei antys vandeniu nardo, greit bus lietaus. (Plungė).

654. Jei antys ar žąsys labai maudosi, bus lietaus. (Panevėžys).

655. Prieš lietų laukinės antys kvarksi. (Betygala).

656. Jei antys vandeny pliaukši ir krykštauja — bus lietaus, jei tyli — bus perkūnija. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39).

657. Jei antys krapštosi, bus šalčio ir sniego. (Panevėžys).

658. Jei antys žiemą, atsigręžusios į šiaurę, maudosi, ims šalti. (Vilkeliai).

659. Jei žiemą antys maudosi, bus atodrėkis. (Josvainiai).

E.

660. Jei antys aukštai rudenį išskrenda, tai žiema toli, jei žemai, tai arti. (Radviliškis).

Apuokas (Athene noctua).

C.

661. Jei berniukas nori įsimylėti kurią nors mergaitę arba mergaitė — berniuką, tai reikia pagauti apuoką, nunešti jį į skruzdėlyną

ir tan skruzdėlynan įmesti, o įmetus taip nueiti, kad negirdėtum jo balso. Rytojaus dieną nuėjęs apuoko neberasi, bet ant skruzdėlyno bus paliktos beržo šakutės ir kabliukas. Jei norėsi, kad mergaitė mylėtų, su kabliuku galėsi ją prisitraukti, o su šakutėmis atstumti. (Panevėžys).

662. Jei apuokas apie namus dejuoja, tai degs namai, arba iš šeimynos kas nors mirs. (L. M. Dr., A. B.).

663. Jei apuokas kvarkia, bus krikštynos. (Grinkiškis).

664. Jei prie namų apuokas, kaip mažas vaikas, rėkia, juose greit bus krikštynos. (T. Žd., IV, 473 p.).

665. Jei apuokas dejuoja, tai kas nors mirs. (T. Žd., IV, 471 p.).

666. Jei apuokas dejuoja, gims vaikas. (Vilkaviškis).

667. Jei kieno nors namuose kniauksi apuokas, tai iš tų namų kas nors mirs. (Saločiai).

668. Jei apuokas šaukia: „Vystyk, vystyk!“, tai tuose namuose bus krikštynos, o jei jis šaukia: „Bu-bu!“, tai tuose namuose kas nors susirgs. (Radviliškis).

E.

669. Jei bado paukštis (= Bubo maximus? J. El.) dejuoja, bus blogi metai. (Kuršėnai).

Baublys (Botaurus stellaris).

C.

670. Baublys yra nelaimių (bado, maro ir kt.) ir blogų metų pranašas; juo jis balsiau ir ilgiau rėkia, juo didesnės nelaimės ir blogesni metai bus. (Kupiškis).

E.

671. Būkas baubia prieš negerus metus. (Pivašiūnai).

672. Jei pavasarį „ūkas“ vandenyje ūkia, bus blogi metai. (Skapiškis).

673. Jei baublys daug baubia, bus geri metai. (Panevėžys).

674. Jei ūkas pavasarį ūkia tiktai 3—4 kartus, bus geri metai. (Skapiškis).

675. Jei baublys baubia lygų skaičių, bus derlingi metai, jei nelygų — blogi. (Ramygala).

676. Jei atsiranda baublys ir, įkišęs snapą balon, tyvuliuoja, bus blogi metai pašarui: baubs gyvuliai. (Girkalnis).

677. Jei baublys subaubia tris kartus paeiliui, tai bus labai geri metai; jei daugiau ar mažiau kartų subaubia, tai — blogi; jei vaitodamas baubia, tai žmonės vaitos. (Ramygala).

678. Kai ūpas baloj ūpsi po vieną kartą, būna po vieną auksiną pūdas rugių; jei du kartu — po du rubliu. Klauso žmonės ir džiaugiasi, kai retai jį ūpsint girdi, sakydami: „Dėkui Dievui, nebrangi bus duonelė". (L. M. Dr., A. B.).

679. Jei ūkas pavasarį ūkia daugiau negu 3—4 kartus, tai bus blogi metai. (Skapiškis).

680. Jei baublys paeiliui subaubia septynis kartus, tai bus blogi metai. (Vabalninkas).

681. Jei pavasarį ūkas tankiai ūkia, bus šlapia vasara ir blogi metai. (Skapiškis).

682. Jei dūkas, įkišęs snapą į vandenį, ūkia labai pamažu ir vieną kartą, tai nederlingi bus metai; jei ūkia kelis kartus, tai galima laukti gero derliaus; jei jis ūkia labai daug kartų, tada būsią tuščios varpos. (Lėnas).

683. Jei baublys baubia vienu pradėjimu du kartu, tai bus geri rugiai, — juos po du pėdus nešiosi — tiek jie bus sunkūs; jei baubia daugiau kartų, tai bus prasti rugiai — lengvi nešioti. (Pušalotas).

Bresnė (Crex pratensis).

C.

684. Jei brezlės nebūtų, tai ir javai neaugtų, nes ji juos visus išbrendžia. (Šeduva).

D.

685. Jei breznė rugiuose rėkia, bus lietaus. (Gustonys).

Gandras baltasai (Ciconia alba) ir gandras juodasai (Ciconia nigra)*)

A.

686. Blovieščių dieną, kada pas mus prasideda pavasaris, paprastai grįžta iš ilgos kelionės starkus, kuris, kaip sako sodiečiai, atsi-

*) Plačiau apie gandrą žiū ėk: V. Krėvė Mickevičius. Gandras liaudies buitiuose ir prietaruose, Gandras pamėgdžiojimuose, Musų Tautosaka, III, 63—69 p., 71—72 p.

neša po sparnu kielą. Tatai Lietuvoje sudaro visuotinio džiaugsmo valandėlę: beveik kiekvienas ūkininkas ruošia pokylį šito paukščio atlėkimui pažymėti ir kviečia pas save savuosius kaimynus ir pažįstamus. Šitas iškilmes lietuviškai vadina starkavimu. Vieta, kurioje peri starkus, laikoma laiminga, ir užtat visi stengiasi šitą namų prietelių, kuris, jų nuomone, apsaugo juos nuo perkūnų, prisivilioti į savuosius kiemus ir įtaiso jam namų stoguose ir medžiuose gūžtą. (Litwa, Ludwik z Pokiewia).

687. Pas mus sodiečiai garnius laiko pagarboje ir tyčiomis įtaiso jiems lizdus ant kluonų stogų arba įkelia juos į medžius, tikėdami, kad garnys atnešąs laimę tiems namams, kuriuose jis apsigyvena. Medį, kuriame perėjosi garniai, kuriam laikui praslinkus, nupiauna ir dirbdina iš jo „kuparus". Tokie kuparai atnešą laimę merginoms, kurios greitai ištekančios už gero, turtingo vyro.

Šeimininkės pusdienius pradeda duoti tiktai tada, kai joms parodo garnį, užtat šeimynos labai laukia jo parskrendant. Rudenį, kai garniai išskrenda, šeimininkės paliauja davusios pusdienius, todel pas mus ir sakoma: „Garnys ant uodegos atneša ir vėl išneša pusdienius".

Šeimyna, nesulaukdama garnio, dažnai apgaudinėja šeimininkes ir pamačiusi basą, aukštai kelnes pasiraitojusį vyriškį arba pasikėlusią sijoną mergaitę, išsiveda šeimininkę ir rodo neva bevaikščiojantį garnį. Šeimininkė, supratusi, kad ją apgavo, ginasi ir vis neduoda pusdienių.

Ilgai neparlekiant garniui, šeimyna pradeda nerimauti ir sumano įvairių juokų, pav., kad ir tokį. Prieš pat Velykas nusigavėję bernai tašė ore medžius. Dienos būta šiltos ir ilgos. Bernai suveržę niurnančius pilvus vos vos bepakelia kirvius, o pusdienių kaip nėra, taip nėra. Ir vienaip ir antraip nori apgauti šeimininkę, bet vis nepavyksta. Mauna jie tuomet prikalbintam piemeniui kelnes, padaro jį keršą, kaip garnį ir patupdo garnalizdyje. Šis skėtrioja rankom ir kalena. Tada bernai išveda šeimininkę ir rodo jai beskėtriojantį garnį. Apisenė šeimininkė ir tikrai pamaniusi, kad lizde garnys betupįs, ir tą pat dieną pradėjusi šeimynai pusdienius duot.

Jei kas pamato pirmą kartą lekiantį garnį, tai tam žmogui bus laimingi metai. Jei mergina ar vaikinas pamato garnį pirmą kartą lekiantį ir bent ką snape nešantį, reiškia laukti negeistinų dovanų. Jei pamatai pirmą kartą abudu garniu lizde betupinčiu — šeimyninės

laimės susilauksi. Jei garniai išmeta kiaušinį, bus geri metai, jei garniuką — blogi. (Užrašė J. Starkauskas, Griškabūdyje).

688. Kai gandras pavasarį grįžta, tai jis parneša pusdienį, ir nuo to laiko darbininkams jau duoda pusdienį. (Baisogala).

689. Kai parlekia pavasarį gandras, šeimininkės pradeda pusdienius duoti, sakydamos: „Stasiuk, jau neša pusdienius!". (Krakės).

690. Pamatę belekiantį arba stovintį gandrą, sodžiaus vaikai tuojau rėkia:

„Garny, garny, ga-ga-ga!
Tavo pati ragana,
Šiaudų ryšiu surišta,
Po varteliais pakišta. (Vs. Dr. 1912, 8 p.).

691. Garny, garny, ga-ga-ga!
Tavo motka ragana,
Po tvarteliais pakišta,
Šiaudų kūliu užkišta. (Marijampolė).

692. Garny, garny, ga-ga-ga!
Tavo mama ragana!
Po varteliais pakasta,
Šiaudų kūliu užmesta.
Tie varteliai girgžt, girgžt,
Tavo mama p... p...! (Suvalkija).

693. Starkau Jonai, ga-ga-ga!
Tavo močia ragana!
Bandelę iškepė,
Po varteliais pakišė!
Tie varteliai girkš, girkš,
Starkaus močia kirkš, kirkš. (Pandėlys).

694. Starkau Jonai, ga, ga, ga!
Tavo močia ragana!
Pakepė bandeles,
Padėjo po varteliais.
Tie varteliai girkš, girkš,
Tavo močia p... p... (Kazliškis).

695. Starkau Jonai, ga-ga-ga!
Tavo pati ragana!
Tau bandelės nekepė,
Kad ir kepė nedavė,
Šiaudų kūlin surišė,

Po varteliais pakišė,
Tie varteliai vas, vas,
Starkaus pati dvas, dvas. (Skapiškis).

696. Garny, garny, ga-ga-ga!
Tavo pati pastipo, pastipo!
Po varteliais pakišo, pakišo.
Tie varteliai girgžd, girgžd,
Tavo pati p..., p... (Griškabūdis).

697. Starkau Jonai, ga-ga-ga!
Tavo pati ragana, ragana!
Man bandelės nekepė
Ir pakepus nedavė,
Šiaudų kūlin surišė,
Po varteliais pakišė.
Tie varteliai vesu, vesu,
Tavo pati dvesu, dvesu. (Niemi, 174).

698. Busil, busil, ga-ga-ga,
Tavo motka ragana!
Šuniui plutos nedavė,
Po varteliais pakasė.
Tie varteliai girkš, girkš,
Tavo motka p..., p... (N. N. Simnas).

699. Gužai, gužai, pavėžink,
Savo vaikų nevėžink,
Ant dagilio pakratyk
Ir galveles nurumtyk! (Baisogala).

C.

700. Busilą Dievas pavertė iš žmogaus, kad rupūžių nenunešė upėn. Todel jis ir pyksta ant varlių, kad jam del jų reikia visą amželį vargti. (L. M. Dr., A. B.).

701. Kai bernai pamiršta apie moteris, t. y., jų neveda, Dievas juos paverčia busilais, nes Dievas tam moteris ir sutvėrė, kad vyrai jas imtų. (L. M. Dr., A. B.).

702. Busilas visada myli žmones ir džiaugiasi prie jų, o be jų labai liūdi. (L. M. Dr., A. B.).

703. Jei gandras suka lizdą ant trobos, toj troboj žmonės bus laimingi. (Dotnuva).

704. Pas mus žmonės mano, kad gandras atskrisdamas atneša laimę ir užtat taiso jam lizdus, nes tuomet daug grūdų dera. (Naujamiestis).

705. Jei pas kurį ūkininką gandras peri vaikus, tas ūkininkas bus laimingas. (T. Žd., III, 371 p.).

706. Gužas atneša laimę tam žmogui, kurio namuose jis peri. Pirmais metais jis išlėkdamas palieka kaipo atsidėkojimo ženklą plunksną, antrais — kiaušinį, o trečiais — vaiką. (T. Žd., I, 335 p.).

707. Ant kieno stogo gandras tupi, ten gaisro nebus. (T. Žd., I, 334 p.).

708. Jei pas kurį ūkininką busilas lizdą turi, tai to ūkininko gyvulių kirmelės nekliudo. (L. M. Dr., A. B.).

709. Kur garniai perisi, ten arkliai sekasi. (L. T. IV, 1, 146 p.).

710. Kai starklizdyje gandras vaikų nebeperi, toj sodyboj bus gaisras; jei nori, kad vėl perėtų, reikia įmesti starklizdin pinigą. (T. Žd., III, 341 p.).

711. Jei gandras pameta lizdą, bus nelaimė. Jei lizdas buvo ant kokio nors trobesio, tas trobesis sudegs.

Jei medis, kuriame yra garnio lizdas, išdžiuvo, — bus namams nelaimė.

Gandras meta kiaušinį iš lizdo prieš gerus metus, vaiką — prieš blogus.

Gandro buvimas namuose — laimė.

Kas gandrą užmuš, bus visą gyvenimą nelaimingas. (Balbieriškis).

712. Trobą statydami, paima garnio lizdą ir deda jį po grindimis, kad tie namai praturtėtų. (L. T. IV, 1, 154 p.).

713. Jei keliauji per svetimą kraštą ir nori gauti nakvynę, prašykis prie to ūkininko, kur gandras peri, kur karveliai laikosi, — ten geri žmonės ir jie tavęs nenuskriaus. (Užrašė Ig. Končius, Kantaučiai).

714. Jei starkų nušausi, ranka nudžius. (Kupiškis).

715. Jei gandro lizdą sugriausi, atneš jis gyvatę į namus. (Švėkšna).

716. Jei kas išima gandrui kiaušinius, šis užkuria tam trobą. (Baisogala).

717. Busilai paskirstomi porom jau lizde, o kai iš kurio busilo jo porą jau atima, tai jis vienas lieka: jam, regi, su kitu, ne su paskirtu, uždrausta gyventi. (L. M. Dr., A. B.).

718. Gužas ten tik tetupi ir vaikus peri, kur geri žmonės gyvena, nes jis gerai juos užuodžia. (T. Žd., I, 335 p.).

719. Kad garnys perėtų, reikia į lizdą įdėti pinigų; jei neįdėsi — neperės. Laimingas tas gyvenimas, kur peri garnys: nedegs griaustinis. (L. T. IV, 1, 155 p.).

720. Jei nori, kad gandrai rimtų lizde, reikia įdėti į jį pinigų. (T. Žd., IV, 489 p.).

721. Į gužlizdį reikia įdėti penkias kapeikas — gužai visuomet tupės. Lizdas turi būti iš senų akėčių. (T. Žd., I, 335 p.).

722. Jei gandrui lizdą taiso mergaitė ir vyras, tai gandras atsivedą patelę. (Gudžiūnai).

723. Dedant gandro lizdui pamatus, reikia, kad dalyvautų bernas ir mergina. Kitaip gandras nerims. (Krakės).

724. Jei gandro lizdą įkels medin tiktai vienas vyras arba viena mergaitė, tai tuomet gandrai neapsigyvens. Tad gandralizdį visuomet kelia mergaitė ir vaikinas. (Užrašė V. Žiužnys, Svilių km., Josvainių vl.).

725. Jei gandrui iš jo lizdo vieną arba kelis kiaušinius išimti, tai jis apleidžia tą lizdą ir skrenda kito ieškoti. (Panevėžys).

726. Kai busilienė ant savo kiaušinių tupi, reikia užmegsti virvelei mazgus ir įdėjus ją lizdan laikyti, kolei busilai išperės kiaušinius. Paskui ta virvele pasirūkyk — ir tuojau būsi sveikas, kaip pupa. (L. M. Dr., A. B.).

727. Jei busilai sudeda penkis kiaušinius, tai vieną turi išmesti. Jam, regi, Dievas įsakė, kad vedžiotų kasmet po du sūnu ir po dvi dukteri. (L. M. Dr., A. B.).

728. Liaudis pasakoja, kad starkus kasmet išmeta iš savo lizdo jauniklį arba kiaušinį. Pirmas atsitikimas turi reikšti badą, o antras — derlių. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 76 p.).

729. Gužutis deda tris kiaušinius, ir kada esti geri metai, tai išmeta iš lizdo vieną kiaušinį, o kada blogi metai, tai išmeta išperėtą vaiką, kurių tiktai du pasilieka auginti. (Krakės).

730. Jei gandras, beperėdamas savo vaikus, išmeta iš lizdo kiaušinį ar gandriuką, tai bus blogi metai. (Gustonys).

731. Jei gužas išmeta iš lizdo kiaušinį, tai bus geri metai (taip sakoma beveik visoje Lietuvoje). (Baisogala).

732. Jei busilas iš lizdo kiaušinį meta, bus geri metai, jei vaiką — blogi. (T. Žd., IV, 472 p.).

733. Jei garnys iš gūžtos kiaušinį meta, bus nederlingi metai. (T. Žd., IV, 472 p.).

734. Jei gandras išmeta kiaušinį, tai bus blogi metai. (Baisogala).

735. Jei gandras išmeta kiaušinį, tai vasara bus lietinga. (Ariogala).

736. Jei gandras išmeta iš lizdo kiaušinį, tai bus blogesni metai, jei vaiką — geresni. (Viduklė).

737. Jei gužas išmeta iš lizdo savo vaiką, tai bus blogi metai. (Baisogala).

738. Jei katė, kai gandrai išmeta iš savo lizdo jauniklį, išmestąjį gandrelį parneša į namus, tai tais metais žmonės labai serga cholera. Tad gandrelių riedėjimo metu katės uždaromos į kamarą, kad ligos neparneštų. (Krekenava).

739. Jei gandras išmeta vaiką, bus geri metai. (Grinkiškis).

740. Jei gandras išmeta vaiką, vasara bus giedri. (Ariogala).

741. Starkai vienais metais meta kiaušinį, kitais — starkiuką. Buvęs toksai atsitikimas, kad starkienė vietoje kiaušinio išmetusi starkiuką — ir už tai ji buvusi pakarta. (Užrašė P. Karosas, Piniavoje).

742. Atėjus rudeniui, gandras žiūri, kad visi jo vaikai būtų po porą; jei vienas lieka, tai jis vienam iš jauniklių snapu suduoda per nugarą — ir tuo išskiria jį iš savųjų tarpo. (Kurkliai).

743. Juo daugiau gužas išperi vaikų, juo geresni būna metai. (T. Žd., III, 371 p.).

744. Jei gužas išmeta gandriuką, tai mirs daug mergaičių; jei kiaušinį, tai mirs vyrai. (Šeduva).

745. Pas mus žmonės sako, kad kiekvieną rudenį, kai starkai išskrenda į dausas, du starku pasilieka. Kur nors pievoje, prieš išskrisdami, sulekia jie visi į didelį būrį ir renka vieną valdovą, kuris čia pat nusprendžia, kuriems starkams likti žiemavoti, kuriems kartu su juo į pietus skristi. Paliktiesiems valdovas suduoda snapu per galvą: tai ženklas neskristi, bet palikti vietoj. Jei kartais atsitinka, kad paliktieji starkai skrenda, tai kiti juodu tuojau čia pat prie visų akių nužudo. Likusieji starkai išskrenda skirtais jiems keliais. Jei paliktieji starkai išgyvena per žiemą, tai kiti starkai, atskridę pavasarį, vis vien atima jiems gyvybę. (Užrašė A. Katelė, Kupiškis).

746. Jei starkus išskrisdamas palieka vaiką — bus blogi metai. (Anykščiai).

747. Jei pavasarį pirmą kartą pamatai gandrą ką nors nešdamas, tai tą daiktą turi būtinai sudaužyti. (Krakės).

748. Jei garnį pirmą kartą pamatysi į galvą — būsi visus metus protingas, į uodegą — tinginys, į šoną — puodus daužysi, į sparną — greitai iš tų namų išlėksi, į kojas — būsi labai greitas. (Marijampolė).

749. Kas pavasarį pirmiausia garnį pamato iš priešakio, tą nelaimę ištiks; kas pamato iš užpakalio arba iš šono, tas nuolat netyčiomis puodus ir dubenius daužys. (L. T., IV, 1, 149 p.).

750. Jei pavasarį pirmą kartą gandrą pamatysi iš galvos, tai ištisus metus snausi, jei iš uodegos — puodus daužysi, o jei lekiantį — būsi greitas. (T. Žd., IV, 472 p.).

751. Jei pavasarį pirmą kartą tais metais gandrą pamatysi skrendantį, tai turėsi gerą laimę, o jei stovintį — nelaimę. (Nemunėlio Radviliškis).

752. Jei pavasarį pirmą kartą pamatysi gandrą skrendantį, tai labai daužysi indus, jei ant žemės tupintį, tai bus laimingi metai. (Panevėžys).

753. Jei pavasarį pirmą kartą pamatysi gandrą lekiantį, tai per visą vasarą neskaudės kojos ir būsi greitas; jei tupintį, tai sopės kojos ir būsi negreitas. (Panevėžys).

754. Kai gandrą pirmą kartą pamatai, tai reikia stoti ant akmens, — būsi turtingas. (Krekenava).

755. Pavasarį, pirmą sykį gužą pamačius, reikia verstis per galvą, — būsi laimingas. (T. Žd., III, 369 p.).

756. Kai pavasarį pirmą kartą gandrą pamatai, reikia tris kartus persiversti per galvą, — bus laimingi metai. (Kėdainiai).

757. Kai gandrą pirmą kartą pamatai, tai reikia verstis du kartu per galvą, — pinigų tuos metus turėsi. (Pernarava).

758. Kai pavasarį pirmą kartą pamatysi gandrą, išsiimk piniginę ir pakratyk, — visus metus turėsi pinigų. (Naujamiestis).

759. Jei pavasarį pamatysi du gandru — vesi, jei vieną — liksi nevedęs. (Panemunėlis).

760. Jei pavasarį iš sykio pamatysi du gandru, tais metais ištekėsi. (T. Žd., III, 350 p.).

761. Jei mergaitės pirmą kartą pamato starkų lekiant — ištekės tais metais, o jei stovintį — neištekės. (T. Žd., III, 349 p.).

762. Jei gandras suka ratą ant kieno nors namų, tai tuose namuose netrukus bus vestuvės. (Panemunėlis).

763. Jei starkus suka ratą virš kurių namų, tai iš tų namų mergaitė ištekės. (Piniava).

764. Jeigu gužas kur ilgai nebuvo, o paskum atsirado, ten kas nors ves ar tekės. (T. Žd., I, 335 p.).

765. Pamačiusios pirmą kartą gandrą moterys skarelės kertelėje užmezga mazgą, kad agurkai gerai megstųs. (Krekenava).

766. Jei eini grybauti ir pamatai gandrą, tai tikrai laimėsi. (Skapiškis).

767. Gandras neiškurkusių varlių nelesa; jis, girdi, suprantąs, kad valgio pristigtų, jei neiškurkusias varles gaudytų. (Kalnujai).

D.

768. Jei starkai skraido ratą sukdami, bus giedra. (Pumpėnai).

769. Jei gandras labai aukštai ties vienu daiktu sukinėjasi, bus giedra. (Kėdainiai).

770. Jei gandrai iš vakaro labai aukštai lakioja, bus giedra. (Kėdainiai).

771. Jei gandras neša lizdan virbus, bus giedra. (Šatės).

772. Jei gandras švarus — bus giedra; jei lyg susitepęs — bus lietaus. (Pernarava).

773. Jei gandras tupi ant vienos kojos, bus blogo oro. (Gustonys).

774. Jei gandras lizde stovi ant vienos kojos, tai bus audra iš tos pusės, į kurią jis atsigręžęs. (Skapiškis).

775. Iš kurios pusės gandras krauna virbus, mėšlus, iš tos pusės bus blogi orai. (Kantaučiai).

776. Gandras neša lizdą, nors vaikai ir būtų paūgėję, prieš darganą orą. (Ylakiai).

777. Garnys, stovintis ant abiejų kojų, plazdenantis sparnais ir slepiantis savo snapą po jais, — reiškia audrą, lietų ir darganotą orą. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39).

778. Jei garnys susiteršęs, pasigūžęs stovi ant lizdo, bus veikiai lietaus; jei garnys baltas, išsiprausęs, veikiai bus gražus oras. (Griškabūdis).

779. Gandras prieš lietų murzinas. (Skaudvilė).

780. Jei busilas po lauką vaikščioja, greit bus lietaus. (T. Žd., IV, 472 p.).

781. Jei gandras vasarą neša lizdą, bus lietaus. (Utena).

782. Jei gandras į lizdą velėnas neša, bus lietaus. (Skaudvilė).

783. Jei gandras neša lizdan pakulas, mėšlus ir kitus minkštus daiktus, bus lietaus. (Šatės).

784. Jei starkus neša lizdan mėšlą ir šapus, bus lietaus. (Skapiškis).

785. Jei gandras stovi ant vienos kojos, bus lietaus. (Alunta).

786. Jei gandras iš lizdo neša šapelius, bus lietaus, o jei į lizdą — giedra. (Pernarava).

787. Jei starkai, debesiui pakilus, skrisdami į jį žiūri ir per galvą verčiasi, bus ledų. (Smilgiai).

788. Jei gandras ant vienos kojos stovi, atvės oras. (Krekenava).

E.

789. Jei pavasaris esti ankstyvas ir gandras anksti atskrenda, bus laimingi metai. (Panevėžys).

790. Jei gandrai pavasarį balti, švarūs — bus geri metai. (Panevėžys).

791. Jei gandras vaikšto purvinas, bus blogi metai. (Josvainiai).

792. Jei pirmą kartą pavasarį pamatysi starkų ant vienos kojos stovintį, bus šlapi metai. (Skapiškis).

793. Jei gandras parlekia anksti, dar ledams neištirpus, bus labai ankstyvas pavasaris. (Baisogala).

794. Jei starkus, išskridęs iš lizdo, nusileidžia ne ant žemės, bet ant gubos ar danksčio, bus šlapias ruduo. (Skapiškis).

795. Iš kurio šono gandras taiso lizdą aukštelesniu kraštu, iš to šono bus žiauriausi vėjai. (Plungė).

796. Jei į laukus atsilanko juodasis gandras, tai užderės javai: jei rudenį — rugiai, jei pavasarį — vasarojus. (Skapiškis).

F, a.

797. Nuo drugio padeda juodo busilo plunksnos, o kai jų nėra, tai nors vištos. Tik reikia, kad būtų labai juodos. Tuojau lengviau pasidaro. (L. M. Dr., A. B.).

798. Kai pamatai pirmą kartą atskrendant gandrą, tai reikia užmegzti devyni mazgai, — nesirgsi drugio liga. (Skapiškis).

799. Juodojo starkaus taukai geri vaistai, pav., nuo ausų nušalimo. (Subačius).

G.

800. Skrenda starkus pro pakapį, neša kirvį ir akmenį. (Skapiškis).

Garnys (Ardea cinerea).

D.

801. Jei garniai, kurią giedrią dieną skraido ore ir klykia, bus lietaus su perkūnija. (Salamiestis).

802. Jei garnys skrenda į žiemius, rodo giedrą, jei į pietus — lietų. (Saločiai).

Gegutė (Cuculus canorus)*).

B.

803. Susikabina poromis berniukai su mergaitėmis, sustoja sudarydami eilę ir dainuoja:

Gegužėlė tupi, tupi,
Vanagėliui rūpi, rūpi.
Pazvalyki, motinėle,
Pasigauti gegužėlę.

dainuoja kol pagauna.

Mergaitė bėga aplinkui, berniukas ją vejasi, kol pagauna. Gegužėlę pagavus, ši pora stojas užpakaly ir visi eidami aplink vėl dainuoja.

Pazvalijo motinėlė —
Pasigavo gegužėlę.
Ir pagavo,
Ir surišo,
Ir po suolu
Ją pakišo.

Dabar dainuoja vėl iš pradžios „Gegužėlė tupi...", kol berniukas išgaudo visas mergaites. Po to mergaitės gaudo berniukus ta pačia tvarka, tik dainą šitaip pakeičia:

Vanagėlis tupi, tupi,
Gegužėlei rūpi, rūpi.
Pazvalyki, motinėle,
Pasigauti vanagėlį!
Pazvalijo motinėlė —
Pasigavo vanagėlį.
Ir pagavo,
Ir surišo,

*) Plačiau apie gegutę žiūrėk: V. Krėvė Mickevičius, Gegutė tautosakoje, Mūsų Tautosaka, I 35—45 p.

Ir po suolu
Jį pakišo.
(Užrašė Br. Minelga, Padargupių km., Ariogalos val.).

C.

804. Paprasti sodiečiai reiškia gegutei ypatingos pagarbos ir daugelis pripažįsta jos pranašavimus. Jei pasigirsta gegutės balsas ant namų, tai tuose namuose bus mirtis. Jei kas išgirdo gegutę pirmą kartą miške ir turėjo su savimi pinigų, gali būti tikras, kad visus metus jų turės. Jei atsitinka kuri nelaimė, arba ko nori sulaukti arba nori kurį daiktą sužinoti, tuojau klausia gegutės patarimo: jos balsas — pranašo balsas. Pirklys klausia apie pelną. Senis — kiek dar metų jis gyvens, kaip ilgai jį žmona mylės, ką jaunamartė — dukterį ar sūnų suvystys? ir t. t. Jauna gražybė... nelaimėje, ko šauksis, pas ką pasiteiraus apie savo svajonių kaltininką, kam savąsias svajones patikės? Gegutei! (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 48 p.).

805. Jei gegužė arti namų kukuoja, tai bus nelaimė: numirėlis ar ledai. (L. M. Dr., A. B.).

806. Jei prie kurių namų dažnai gegutė kukuoja, tai iš tų namų ką nors greitai iškukuos. (T. Žd., IV, 471 p.).

807. Jei gegutė atlėkusi prie namų kukuoja, tai iš tų namų vieną asmenį tikriausiai iškukuos. (Šiaulėnai).

808. Jei kuriuose namuose gegutė labai dažnai kukuoja, kas nors iš namiškių mirs. (L. T., IV, 1. 146 p.).

809. Jei gegutė nuolat kukuoja prie trobų, tai gyvulys nunyks ar žmogus iš tų namų mirs. (Biržai).

810. Jei gegutė labai kukuoja — mirs vyrai; jei ne labai — moterys. (T. Žd., III, 359 p.).

811. Jei gegutė dažnai atlekia į kuriuos namus ir kukuoja arba kvatoja, bus nelaimė; jei ligonis tuo metu namuose esti, ženklina mirtį. Gegutė kapuose kukuoja, atmink mirusius. (Gižai).

812. Jei gegutė po langu sukukuoja, tai arba kas nors mirs, arba merga vaiką susigaus. (L. M. Dr., A. B.).

813. Jei gegutė palangėje kukuoja, tai lauktasis žmogus grįš iš kelionės. (Saločiai).

814. Kiek kartų gegutė prieš langą sukukuoja, už tiek metų mirs kas iš tų namų. (L. M. Dr., A. B.).

815. Jei gegutė kukuoja ant kamino, tai kas nors mirs. (Skapiškis).

816. Jei gegutė per stogus skrisdama kukuoja, tai atsitiks nelaimė. (Panevėžys).

817. Jei gegutė atskridus ant stogo kukuoja, tai tą namą ištiks gaisras. (Panevėžys).

818. Pas mumis sodiečiai sako, kad gegutė yra liūdnų žinių pranašautoja. Pav., jei gegutė nusileidžia ant namų stogo ir, užkukavus keletą kartų, nusikvatoja, o paskui nuskrenda kapų link, tai tuose namuose kas nors greitai mirs. (Panevėžys).

819. Jei prie namų medyje gegutė kukuoja, tai tuose namuose bus nelaimė, dar ir didelė. (Skapiškis).

820. Jei gegutė žarde užkukuoja, tai visi namai sudegs. (Panevėžys).

821. Kai gegužė gražiai kukuoja, tai bus nelaimė, bet dar ne tokia didelė, o kai tiktai juokiasi: „kukuku-kukuku", tai pati didžioji bėda būna. (L. M. Dr., A. B.).

822. Jei atskridusi rūtų darželin gegutė užkukuoja, tai to darželio savininkė ištekės. (Griškabūdis).

823. Jei gegutė aplink mergą lakstydama kukuos, tai jau blogas ženklas. Žiūrėk, kad nereiktų tai mergai kukuoti. (L. M. Dr., A. B.).

824. Jei gegutė kukuoja prie namų, tai mergos tesisaugo linksmumo, nes apturės lopšį. (L. M. Dr., A. B.).

825. Jei prie kurių namų gegutė dažnai kukuoja-juokiasi, tai tuose namuose greitai bus vestuvės. (T. Žd., IV, 471 p.).

826. Jei gegutė, lėkdama pro namus, susijuokia, juose greit bus vestuvės. T. Žd., IV, 471 p.).

827. Jei pirmą kartą išgirsi gegutę kukuojant ir turėsi su savimi pinigų, tai visus metus jų turėsi, jei neturėsi jų, tai gegutė tave „užkukuos", ir pinigų neturėsi. (T. Žd., III, 375 p.).

828. Jei nori turtingas būti, turi stengtis turėti su savim pinigų, kai pirmą kartą išgirsi gegutę kukuojant. (T. Žd., IV, 468 p.).

829. Kai gegutė sukukuoja ir kišenėje nieko neturi, tai būsi plikas, kaip tilvikas. (L. M. Dr., A. B.).

830. Kai gegutė užkukuos, reikia atkišti jai pinigų: būsi turtingas. (Skapiškis).

831. Jei eidamas išgirsti gegutę kukuojant pirmą sykį, griebk greitai už kišenės ir nusistebėk „Oje, oje, pilna kišenė aukso!" — tai

ir būsi tuos metus turtingas. Matai, gegutė prašo Dievą, kad jie būtų tokie, kokie jie esti, jai kukuojant. (L. M. Dr., A. B.).

832. Kai išgirsti gegutę kukuojant, tai mesk greitai pinigą žemėn, — tada būsi toks turtingas, kad pinigus mėtysi ir vis daug jų turėsi. (L. M. Dr., A. B.).

833. Jei gegutė pirmą kartą pavasarį kukuoja, klausiama, kiek metų beliko kam gyventi. Kiek kartų sustodama ji sukukuos, tiek metų ir gyvens. (T. Žd., IV, 497 p.).

834. Kiek kartų gegutė nukukuos pirmą kartą išgirsta, tiek metų dar liks gyventi klausytojui (-jai). Arba, kiek kartų gegutė berneliui ar mergelei iškukuos, tiek metų dar reiks išbūti nevedusiam ar netekėjusiai. (T. Žd., III, 375 p.).

835. Kai pirmą kartą išgirsti gegutę kukuojant, virsk kūlio (per galvą verstis); pamatęs gandrą — voliokis: vasarą viskas seksis. (Kupiškis).

836. Jei gegutė užkukuoja tuo metu, kai dar miškas be lapų, tai vagims nesiseka, o kai su lapais, tai sekas, nes yra kur pasislėpti. (T. Žd., I, 333 p.).

837. Jei gegutė pirmą sykį užkukuoja ant sausos medžio šakos, tai tais metais vagims nesiseks vogti. (Pandėlys).

838. Apie gegutę pas mus sodiečiai kalba, kad ji žadinanti numirusius iš kapų; taip pat pakelia ir seselę ar bernelį svirnelyje bemiegančius. (Naujamiestis).

839. Gegutė niekuomet nenutupia ant drebulės, niekuomet joje nekukuoja ir jos nelinksmina, nes pastaroji išdavusi savo tėvą (žaltį) motinos broliams, pasakydama jiems, kaip šaukti tėvą iš jūros. (Užrašė G. Petkevičaitė, pasakė A. Stankevičiūtė. Panevėžys).

840. Kolei gegutė neužkukuoja, tolei gyvatės negalinčios žmogui įkirsti. (Panevėžys).

841. Pakol gegužė neužkukavo, gyvatė labai naudinga kiekvienam daiktui ir kiekvienoje ligoje. (T. Žd., I, 334 p.).

842. Upėje, kol gegutė neužkukuoja, nesimaudyk, — drugiu užsikrėsi. Kai gegutė užkukuoja, drugys išlenda iš vandens. (Šunskai).

843. Kai gegutės vardą atmeni, tai ji pavirsta vanagu, užtat jų vardai labai pramundrūs. (L. M. Dr., A. B.).

844. Kai miežių varpos išplaukėja, tai gegutė užspringsta jų akuotais ir nebegali kukuoti. (Vainutas).

845. Gegutė perėti nemoka, nes ji yra kilusi iš mergaitės, o mergaitės juk taip pat nemoka vaikų auginti. (Smilgiai).

D.

846. Jei gegutė vakare vėlai kukuoja, bus lietaus. (Rokiškis).

E.

847. Jei gegužė apsistoja kukavusi ligi Kalvarijos (VIII-2), tai bus ankstyvas ruduo. (Ylakiai).

848. Jei gegutė dar kurį laiką po šv. Petro kukuoja, tai už tiek savaičių po Visų Šventųjų prasidės žiema. (Betygala).

849. Jei gegužė kukuoja toli nuo namų, bus blogas ir ankstyvas ruduo; jei anksti liaujasi kukavus, bus ir ruduo ankstyvas. (Kantaučiai).

850. Jei gegutė dar po šv. Jono kukuoja, bus ilgas ruduo. (Panevėžys).

851. Jei gegutė užkukuoja sausą mišką, sniegas užsnigs mišką su lapais. (Ramygala).

852. Jei gegutė atsiranda anksti pavasarį dar prieš lapų sprogimą arba atskrenda į sausus miškus, tai turi būti bado ženklas ir, atvirkščiai, jos pasirodymas žaliuose miškuose ženklina derlių. (Ludwik z Pokiewia, Litwa, 60).

853. Jei gegutė kukuoja dar medžiams nesusprogus, bus blogi metai. (Naujamiestis).

854. Jei gegutė kukuoja ant sauso medžio, bus blogi metai. (Krakės).

855. Jei gegutė kukuoja ant sausos tvoros, reiškia blogus metus. (Pagiriai).

856. Jei gegutė parlekia jau medžiams žaliuojant, bus geri metai. (Grinkiškis).

857. Jei gegutė pavasarį atskridus užkukuoja ant sauso medžio, bus geri metai, jei ant žalio medžio — blogi. (T. Žd., III, 343 p.).

B.

858. Piemenys, paėmę į rankas pagaliuką, kerta jame peiliu randelius, kurių jiems tiek pasidaro, kiek jie dainelėje sako:

Kapu, kapu — penkiolika!
Kas tau sakė — šešiolika?
Genys sakė, kad šešiolika,
Geniui galvą — čiukš! (Siesikai).

859. Kertu, kertu — keturiolik.
Genys sakė, kad penkiolik.
Genio melas, ne teisybė,
Geniui galvą — čiaukš! (Ramygala).

D.

860. Genys į šaką barškina prieš paliūtį. (Anykščiai).

861. Jei malata terškia tupėdama ant siaurų šakų, bus giedra. (Skapiškis).

862. Jei malata rėkia, bus lietaus. (T. Žd., IV, 472 p.).

E.

863. Jei genelis žiemos metu pradeda parpt, — pusė žiemos jau praėjo. (Krakės).

864. Jei malata purpia, tai jau po pusei žiemos. (Karsakiškis).

865. Pavasarop geniai parpia prieš ankstyvą pavasarį. (Ylakiai).

866. Jei meleta krakuoja, bus už mėnesio šilta. (Plungė).

G.

867. Kai vaikai prašo pasakyti pasaką, tai suaugusieji, norėdami jais atsikratyti, sako:

— Ar tau reikia margo genelio pasakos?

— Reikia!

— Tu sakai — reikia, ir aš sakau — reikia. Ar tau reikia margo genelio pasakos?

— Nereikia!

— Tu sakai — nereikia, ir aš sakau — nereikia. Ar tau reikia margo genelio pasakos?

Jei vaikai tyli, tai pasaką sakantis sako:

— Tu tyli, ir aš tyliu! Ar tau reikia margo genelio pasakos? Taip sakoma ligi vaikai galutinai atsižada tokios pasakos klausyti. (Panevėžys).

Gervė (Gruscinerea).

B.

868. Vyresnieji vaikai, mažesniuosius gąsdindami, daro šitaip: išverčia kailinius, užsivelka juos ir į vieną rankovę įkiša lenktą pagalį, o į kitą — ranką; galvą taip pat paslepia. Padaro tokiu būdu gervę, kuri bėga į vaikus, o vaikai šūkaudami slepiasi. (Užrašė S. Janušonis, Karužiškių km., Panevėžio vl.).

869. Senis apsigaubia nuometu. Pagaikštis su tuo pačiu nuometu apvyniotas; snapas raudonai apvyniotas. Pasikraipo. Džiuopsi, ypač mergaites. Tos klykia. Prūsokus renka ant lubų. (T. Žd., I, 331 p.).

870. Bernas ar vaikas paima apsiaustą ir jo rankovėsna įkiša kojas, taip, kad apsiausto nugara būtų ant pilvo, o skvernus sudeda per kaklą ant nugaros ir susega, o galvą suriša skarele. Tuo būdu vaizduoja gervę, kuri eina į kaimo jaunimo vakaruškas ir gąsdina mergas. (Panevėžys).

C.

871. Jei pavasarį gervės, skrisdamos iš šiltų kraštų sukasi ratu virš sodžiaus, tai tame sodžiuje bus vestuvių. (Panevėžys).

872. Jei pamatysi gerves skrendant per grįčią, tai toje grįčioje bus vestuvės. (Skapiškis).

873. Jei gervės skrenda ratu per kieno nors kiemą, tai tame kieme netrukus balius ar vestuvės bus. (Panevėžys).

874. Jei apie vieną trobą skraido didelis gervių būrys, tai iš tų namų vienas asmuo ves. (Panemunėlis).

875. Jei gervės, skrisdamos į šiltuosius kraštus, ties kuriuo nors kiemu ima ratą sukti, tai tame kieme bus vestuvės. (Vabalninkas).

876. Į kur gervės pralėkdamos suka, iš ten tais metais mergaitė ištekės. (Viltis, 1909, 118).

877. Kur gervės pralėkdamos ant namų suka, iš ten mergaitė tais metais ištekės. Jei gervės surėkia, tie namai degs. (T. Žd., IV, 494 p.).

878. Jei gervės rudenį ant kurio kiemo tris ratus apsuka, tai iš to kiemo ištekės mergaitė. (Panevėžys).

879. Jei gervėms skrendant apversi akmenį, tai jų tvarkinga rikiuotė pakriks. (Alunta).

880. Kai gervės skrenda į šiltus kraštus, tai vaikai paima akmenį ir apverčia jį rankoje, — gervės susimaišo ir sukasi. (Kėdainiai).

881. Jei, pamatęs gerves lekiant gražioje tvarkoje, apversi kokį nors akmenį ant kito šono, tai gervės pakriks. (Alunta).

882. Gervėms lekiant, reikia, pamovus ant rankos ar ant ko kito, sukti kepurę: gervėms susisuks galva, ir tuo metu galima į jas lengvai šauti. (T. Žd., III, 369 p.).

883. Jei vaikai nori, kad gervės nenuskristų toliau, tai, užmovę ant pagalio kepurę, suka ją aplink, — gervės tuomet neskrenda toliau ir sukasi ratu. (Panevėžys).

884. Jei nori, kad gervės, į pietų šalį traukdamos, paklystų, reikia statyti obeles arba kepurę užsidėti atžagarią. (T. Žd., I, 334 p.).

885. Kai pamatai gerves skrendant, kepurę taip išmesk, kad ji ore suktųs: gervės, ją pamačiusios, pradeda suktis ratu ir susimaišo. (Dotnuva).

886. Jei, pamatęs lekiančias gerves, išversi kišenę, kepurę, arba išverstu drabužiu apsivilksi, arba bent akmenį ar grumstą ant kitos pusės apversi, tai gervės bematant ims maišytis. (L. T. IV, 1, 148 p.).

887. Pamatę skrendančias gerves, piemenys paima du pagaliuku ir įvairiai juos dėlioja. Taip bedarant gervėms susisuka galva, ir jos turi nukristi. (Dotnuva).

888. Jei pamatai gerves skrendant pakrikusias, tai ištiesk diržą — ir jos visos vėl susitvarkys. Jei kas gervėms skrendant paeiliui, susuka diržą ar šiaip ką, tai gervės susimaišo, ir tas, kuris susukė diržą ar šiaip ką, padaro didelę nuodėmę. (Kaišedorys).

D.

889. Jei gervės skrenda, bus giedra. (Svedasai).

E.

890. Jei pavasarį gervės skrenda aukštai, tai greit bus šilta, jei žemai, tai dar negreit sušils. (Gustonys).

891. Jei pavasarį pamatai gerves žemai skrendant, bus šalčio. (Siesikai).

892. Jei gervės skrenda panašiai kaip kablys, bus sausa vasara, jei kaip raidė „V“ — lietinga. (Panevėžys).

893. Jei gervės skrenda aukštai, bus ilgas ruduo, jei žemai — arti žiema. (Skapiškis).

894. Jei gervės skrenda į dausas pažeme, bus tuoj ruduo. (Pandėlys).

895. Jei gervės ir žąsys pradeda į pietus anksti skristi, bus ankstyvas ir šaltas ruduo. (Gudžiūnai).

896. Jei gervės rudenį skrenda žemai, netrukus bus žiema. (Salai).

897. Jei rudenį gervės anksti išskrenda, bus ankstyva žiema. (Svedasai).

898. Jei gervės anksti išlekia iš mūsų krašto, bus šalta žiema. (Kėdainiai).

899. Pilk rugius gervių gerklėn, ne uodegon. (Sėk rugius prieš išskrendant gervėms, o ne išskridus). (T. Žd., IV, 500 p.).

G.

900. Gėrva gerūza giriasi,
geroj girinaj gerų
Girų gėrusi. (Kupiškis).

Gulbė (Cygnus musicus) ir kt.

C.

901. Jei gulbės perlekia ties trobomis, tai tos trobos neužilgo degs. (L. T. IV, 1 p. 147 p.).

E.

902. Jei gulbės skrisdamos tutuoja, bus geri metai, o jei panašiai į avis rėkia — bus blogi metai. (Skapiškis).

903. Jei gulbės skrisdamos gieda, bus geri metai. (Panevėžys).

904. Jei pavasarį gulbes pamatysi žemai skrendant, reiškia greitą pavasarį, šilimą. (Biržai).

905. Pavasarį nuo gulbių lėkimo į trečią dieną tikra šilima: rudenį — sniegas. (Šatės).

906. Į trečią dieną, gulbėms lekiant, rudenį lauk sniego, o pavasarį — šilimos. (Kantaučiai).

907. Jei gulbės pavasarį į rytus skrenda, bus ilgas ruduo. (Panevėžys).

908. Jei gulbės pavasarį į vakarus skrenda, bus trumpas ruduo. (Panevėžys).

909. Jei gulbės išskrisdamos lekia žemai, bus ankstyva žiema. (Paystris).

910. Kai gulbės išskrenda, tai už trijų dienų bus sniego. (Panevėžys).

911. Jei gulbės rudenį skrenda žemai, greitai bus žiema. (Panevėžys).

Grikė*).

D.

912. Jei grikė gieda, vasarą po kelių dienų bus lietaus, o žiemą — sniego. (Linkuva).

913. Jei grikė rėkia, bus lietaus. Jos balsas panašus į „lyk, lyk, lyk". (Rozalimas).

Karklažvirblis (Passer montanus).

D.

914. Jei karklažvirblis skaidriu ir linksmu balsu gieda, bus giedra. (Šatės).

915. Jei karklažvirblis nutęsiamu ir liūdnu balsu gieda — bus lietaus. (Šatės).

Karvelis naminis (Columba livia*) ir kt.

C.

916. Jei karvelį nušausi ar užmuši, tai padarysi nuodėmę. Jei kas nors serga, tai karvelis galima nušauti ligonio maistui. (Krakės).

917. Jei nori, kad karveliai rimtų, reikia žydo ciceliai pavogti ir gūžton įmesti. (T. Žd., IV, 489 p.).

D.

918. Jei karvelis baloje maudosi, bus lietaus. (Naujamiestis).

---

*) Mažutė miško paukštytė (?). J. Elisonas.

**) Plačiau apie karvelį žiūrėk: V. Krėvė Mickevičius, Karvelis burtuose ir prietaruose, Mūsų Tautosaka, I, 83—86 p.

Kielė (Motacilla alba ir motacilla flava).

D.

919. Jei kielė maudosi, bus lietaus. (Griškabūdis).

E.

920. Parlėkusi kielė išspiria ledą. (Kantaučiai).

921. Jei kielė aukštai ant stogo arba stulpo nutupia, bus geras derlius, jei žemai — blogas. (Mosėdis).

G.

922. Kai vaikams vasarą kojos supleišija, tai sako, kad kielės jas nukapojusios, užtat vaikai nuolat lakioja su grumstais pabaliais ir meto jas kur užvydę, kam jos naktimis jų kojas kapoja. (L. M. Dr., A. B.).

Kikilis (Fringilla coelebs).

D.

923. Jei margasparnis gieda ilgesnę ir gražią giesmę, reikia laukti gero oro. (Subačius).

924. Jei čiršklys čiršk̃ia, bus lietaus. (Anykščiai).

925. Jei čiurmedis švilpia, bus lietaus. (Dotnuva).

926. Jei margasparnis gieda liūdnai, trumpą giesmę „čiršk, čirkš" — bus lietaus. (Subačius).

927. Jei kikiliukai daužos į langus, bus šalčio. (Josvainiai).

Kregždė sodietė (Hirundo rustica*) ir kt.

B.

928. Šitas šokis šokamas kur nors atviroje vietoje, dažniausiai plačioje lankoje. Berniukai ir mergaitės sustoja iš pradžių poromis eilėn, o paskum dainuoja:

Kregždunėlė,
Lakūnėle,
Fur, fur!
Mylimoji,

*) Plačiau apie kregždę žiūrėk: V. Krėvė Mickevičius, Kregždė liaudies burtuose ir prietaruose, Mūsų Tautosaka, II, 103—109 p.

Brangiausioji,
Fur, fur!

Pirmoji pora apsisuka ir lenda pro rankų apačią sekančios poros, paskum jų seka grandine sekančios poros, kurios taip pat lenda pro sekančiųjų porų rankų apačią, kas sudaro nepaprastai dailų reginį ir puikiausiai pamėgdžioja kregždžių skridimą. Šitas šokis turi būti vykdomas didžiausiu greitumu. (Litwa, Ludwik z Pokiewia).

C.

929. Kregždės — šventi paukščiai. Jei kuriuose namuose jos apsigyvena, tai ir tie namai yra šventi: jų perkūnas nemuša ir kt. nelaimės nelanko. Jei tokiuose namuose girtuoklis arba keiksmininkas apsigyvena, tai nustoja gerti, keiktis ir t. t. Jei kuriuose namuose vyras su žmona nesugyvena, tai kregždės tenai lizdų nesuka. (Gudžiūnai).

930. Kregždė — šventas paukštis ir mūsų užtarytoja; kuriuose namuose ji lizdą susineša, tie namai nedegs nuo griaustinio. (Sidabrava).

931. Niekas taip gerai dėl ūkininko nelinki, kaip kregždė: jei kuriuose namuose jinai suveja lizdelį, tai tie namai niekuomet nedegs ir bėdų neturės. (L. M. Dr., A. B.).

932. Kregždė žmogų prieš Dievą vis užtaria, kad tiktai Dievas jo nebaustų. (L. M. Dr., A. B.).

933. Jei jaunam žmogui kregždė lakioja apie galvą, laimę pranašauja. (T. Žd., III, 370 p.).

934. Jei kregždės apie kokį namą suka ratą, tame name bus vestuvės. (Panevėžys).

935. Jei kregždės įskrenda į kambarį, tai iš tos giminės kas nors mirs. (Kėdainiai).

936. Kregždė skraidžiodama prašo Dievą, kad žmonės būtų turtingi, statytų daugiau trobų ir t. t. (Panevėžys).

937. Jei kregždė susisuka kurių nors namų pastogėje lizdą, tai tie namai laimingi: jų perkūnas netrenks, gaisras neatsitiks, ir kitos nelaimės neaplankys. (Panevėžys).

938. Jei kas pastato namus ir jų pastogėje kregždės tuojau pradeda sukti lizdus, tai tie namai ilgai stovės ir bus laimingi. (Panevėžys).

939. Jei kregždės susisuka lizdą tvarte arba naujoje daržinėje, tai trobesys labai ilgai stovės. (Panevėžys).

940. Jei kurių trobų pastogėje kregždės nedirba lizdų, tai trobos silpnos, jos suirs arba perkūnas į jas trenks. (Panevėžys).

941. Jei kurio ūkininko trobose kregždės peri, tai tam ūkininkui gerai klosis. Todel kregždžių negalima nei laukan varyti, nei jų lizdų griauti, nei jų liesti. (T. Žd., I, 335 p.).

942. Jei kas nebado kregždžių lizdų, tam labai gyvenimas sekas: gyvuliai nepuola, vaikai sveiki užauga, ledai laukų nemuša ir t. t. (L. M. Dr., A. B.).

943. Jei nori, kad gyvuliai sektųsi, nušauk kregždę ir pakabink ją prie ėdžių. (Naujamiestis).

944. Kregždę užmuši — vaikų neturėsi. (T. Žd., III, 369 p.).

945. Jei kregždė lizdą suka, o vaikai ją nuvaiko, tai tada vaikų veidai darosi kregždėti. (L. M. Dr., A. B.).

946. Jei kregždės kiaušinius paliesi arba juos lizde perkelsi, tai paliksi kregždduotas. (Panemunėlis).

947. Kas kregždės lizdą bado, tai vistiek, kaip į Dievo akis duria: tokiuos žmones Dievas baudžia. (Panevėžys).

948. Jei vaikai ardo kregždžių lizdus, tai tuo jie Dievą rūstina; juos Dievas už tokius darbus baudžia: ta diena esti jiems nelaiminga, veidas darosi cinkuotas ir t. t. (Šeduva).

949. Jei kas kregždžių lizdus drasko, tai žmonės sako: „Atminkite, vaikeliai, per visą gyvenimą būsite nelaimingi: visi jus, kaip tuos kregždžiukus, pirštais badys ir nekęs, o po mirties liucipierius jus taip su durklu badys." (Krekenava).

950. Neardyk kregždės lizdų, nes veidas pasidarys raupuotas. (Tytavėnai).

951. Jei išgriausi kregždžių lizdą, vaikai bus kregždduoti. (T. Žd., III, 369 p.).

952. Jei kas ardo kregždžių lizdus ir smaugia kregždžiukus, tai to veidas darosi kregždėtas. (L. M. Dr., A. B.).

953. Jei kas išima mažus kregždžiukus, tai to tėvai numirs, arba didelė nelaimė atsitiks. (Panevėžys).

954. Kai kregždė skraidžioja aplink žmogų ir sako: „vyt! vyt! vyt!", tai nori pasakyti: „Tu gi skubink greičiau! Reikia darbas vytis, vytis, vytis!" (L. M. Dr., A. B.).

955. Kai kregždė padeda visus kiaušinius, reikia į lizdą įdėti pinigų ir, kai ji išperės vaikus, išimti tuos pinigus. Kai už juos ką pirksi, reikia nesumokėti visų, tuomet jie vėl sugrįžta. (Sėda).

D.

956. Jei kregždės skraidžioja pagal žemę, pačiu pažemiu ir maudosi vandenyje, bus lietaus, jei skraidžioja aukštai — bus giedra. (Panevėžys).

957. Jei kregždės skrenda vienodai pagal žemę, bus šiltas lietus; jei skrenda visaip kraipydamos, bus karšta; jei skraido būriais, bus audra. (Panevėžys).

958. Jei kregždės skraido žemai apie žmogų, netrukus bus lietaus. (Kupiškis).

959. Jei kregždės pažemiais skraido ir sukasi apie žmones ir gyvulius, netrukus bus lietaus. (Gustonys).

960. Jei kregždės laksto paliai žemę ir čiviruoja, bus lietaus. (Panevėžys).

961. Jei kregždės dieną laksto žemai, bus smarkus lietus. (Smilgiai).

962. Jei kregždės skraido visai paliai žemę, bus lietaus. (Gelažiai).

963. Prieš lietų kregždės daužo pilvus į vandenį. (Viduklė).

964. Jei kregždės, skraidydamos virš vandens, liečia vandens paviršių savo sparnų galais, bus netrukus lietaus. (Gustonys).

965. Jei kregždės žemai skraido arba upėje maudosi, neužilgo bus lietaus. (Ramygala).

966. Jei kregždės laksto paliai patį vandenį, bus didelis lietus. (Naujamiestis).

967. Kregždės lietų mieruoja: jei greitai lekia iš viršaus ir vėl labai greitai apačion ir vėl viršun, net sparneliu žemę besčioja, žinai, kad bus lietaus net su audra. (L. M. Dr., A. B.).

968. Kai žmogus šieną krato, tai kregždės žino, kada lietaus bus: jos tik puola, tik puola po kojom, kad tik nekratytum. (L. M. Dr., A. B.).

969. Jei kaitrią vasaros dieną kregždės tupi ant telegrafo vielų, bus greitai lietaus. (Gustonys).

970. Kai kregždės lakioja žemai, reikia laukti vėjo su lietumi. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39).

E.

971. Jei kregždė pavasarį pirmą kartą atsitupia ant šulinio svirties, bus derlingi metai. (Panevėžys).

972. Jei kregždės iš rudens ilgai neišskrenda į šiltuosius kraštus, bus labai šalta vasara. (Panevėžys).

973. Jei kregždė iš lizdo išmeta mažą kregždžiuką, bus blogi metai. (Krakės).

F, a.

974. Jei tėvas geria, reikia išimti kregždžiukus, nukapoti jiems kojas, sumerkti jas butelin su degtine ir duoti gerti, — nustos gėręs. (T. Žd., III, 356 p.).

975. Jei nori atpratinti girtuoklį nuo degtinės, sugauk gyvą kregždę, perplėšk ją gyvą pusiau ir nuvarvėjusio jos kraujo duok girtuokliui — padės. (Mariampolė).

976. Jei skauda gerklę, tai reikia pridėti to dumblo, iš kurio kregždžių gūžta nulipdyta, — tuoj nustoja skaudėti. Tačiau žmonės taip nedaro, mat, nedrįsta kregždžių lizdų draskyti, nes juos išdraskius atsiranda ant veido šlakų. (Panevėžys).

977. Jei kas serga priemečiu, tai reikia atplėšti kregždės lizdo ir išvirti, tai ir sugis tas žmogus. (Subačius).

978. Jei nori būti baltas, tai, kai pirmą kartą pavasarį pamatysi kregždę, nusiprausk pienu — ir būsi baltas. (Šunskai).

979. Jei kregždėtą veidą kregždės plunksnomis patrinti, tai veidas pasidaro vėl gražus. (L. M. Dr., A. B.).

980. Jei kregždėtą veidą kregždės plunksnomis nuprausi, jis vėl išsilygins. (L. M. Dr., A. B.).

Kuolinga (Numerus arquatus).

D.

981. Jei kuolinga skraidydama rėkia, bus lietaus. (Svedasai).

Kuosa (Monedula turrium).

C.

982. Jaunus kuosiukus skruzdėlės suėda, užtat kuosa vaikus peri anksti, kol dar skruzdėlių nėra. (Ramygala).

983. Jei kuosa nutupia ant agrastų krūmo, tą krūmą liga apims. (Krekenava).

D.

984. Jei kuosa labai ryja sliekus, ilgai lietus lis. (Krekenava).

985. Jei kuosos čaksi, bus šalčio. (Kruonis).

Kurapka (Perdix cinerea).

C.

986. Kurapkos pradeda dėti kiaušinius tada, kai užgirsta, kad tetervinai burbuliuoja, nes Dievas, vaikščiodamas žeme, įsakė jai tetervinų klausyti. (L. M. Dr., A. B.).

D.

987. Jei kurapkos eina arti prie namų ir pasidaro jaukios — spėjami greiti šalčiai. (Šatės).

988. Jei kurapkos eina arti prie žmonių ir darosi nebailios — bus šalčiai. (Kurtavėnai).

Lukutis (Upupa epops).

C.

989. Jei lukutis rėkia, bus nelaimė. (Smilgiai).

E.

990. Pakol negirdi lukučio balso, nesitikėk tikros šilumos. (Kantaučiai).

Pelėda (Stix abuco) ir kt.

C.

991. Jei nori, kad namai būtų laimingi, nušauk pelėdą ir prikalk ją prie namų čyto. (Alytus).

992. Jei pelėda apsigyvena daržinėj arba klojime ir rėkia — tuose namuose bus krikštynos. (T. Žd., III, 352 p).

993. Pelėda namuose šūkauja ne prieš gerą. (Bagotoji).

994. Jei pelėda rėkia prie kieno nors namų, tuos namus ištiks nelaimė. (Panevėžys).

995. Jei darže ar daržinėj šūkauja pelėda, tai įvyks nelaimė. (Baisogala).

996. Rėkianti pelėda reiškia nelaimę tam žmogui, kurio sode ar darže ji šūkauja. (T. Žd., I, 333 p.).

997. Jei vakare rėkia pelėda, žmogus mirs. (Panevėžys).

998. Jei pelėda ant stogo gieda, įvyks nelaimė. (Skapiškis).

999. Jei pelėda ant stogo rėkia, mirs žmogus. (T. Žd., III, 358).

1000. Jei nakčia pelėda troboje rėkia — pranašauja nelaimę. (Skapiškis).

1001. Pelėda prieš vestuves verkia linksmai, lyg juokdamasi; prieš krikštynas, kaip mažas vaikelis: „uve, uve", o prieš mirtį — labai gailingai. (L. M. Dr., A. B.).

1002. Pas mumis pelėdą vadina „velnio bobute". Jei ji rėkia, mergoms krikštynas pranašauja. (T. Žd., IV, 494 p.).

1003. Jei pelėda rėkia, bus krikštynos. (T. Žd., I, 334 p.).

1004. Jei pelėda rėkia ant stogo: „suvystyk, suvystyk!" — pranašauja krikštynas. (T. Žd., III, 352 p.).

1005. Jei pelėda nakčia dejuoja arti trobų, kur yra mergaičių, tai kurią nors jų ištiks nelaimė — vaiką pagimdys. (T. Žd., III, 371 p.).

1006. Jei prieš kieno namus pelėda rėkia: „suvystyk, suvystyk!", tai tenai mergaites vyrai įgavo. (T. Žd., I, 334 p.).

1007. Jei pelėda rėkia: „va, va!" — merga vaiko susilauks; jei: „ui, ui!" — bus laidotuvės tuose namuose. (L. M. Dr., A. B.).

1008. Jei apie kieno nors kiemą žvygauja pelėda ir jei ten yra merginų, tai jos vaiką turės. (T. Žd., IV, 493 p.).

1009. Jei klojime suriko pelėda, mergelės, turėkitės: tuojau bus lėlė. (L. M. Dr., A. B.).

1010. Jei pamatai ant gyvenamojo namo stogo pelėdą, reikia laukti, kad tuose namuose kas nors mirs. (Žemaičiai).

1011. Jei pelėda dejuoja sausame medy, kas nors netoli turi mirti. (T. Žd., IV, 503 p.).

1012. Kai išgirsti pelėdą klykaujant, tai sakyk: „Tfu, kad tu suburbuliuotum! Tfu, kad tu suburbuliuotum!", — jos klykavimas tuomet neišsipildo, o kitaip — kas nors iš šeimynos turės mirti. (L. M. Dr., A. B.).

1013. Jei pelėda ant stogo rėkia, toje pirkioje kas nors mirs, jei ant kitų trobesių — gaisras kils. (T. Žd., IV, 497 p.).

1014. Jei pelėda pavasarį ant kieno nors stogo rėkia, tai tuose namuose tais metais turi kas nors mirti. (T. Žd., IV, 497 p.).

1015. Jei pelėda ant stogo žvygauja, sergąs mirs. (T. Žd., IV, 496 p.).

1016. Jei pelėda ant stogo arba sode čiauska lyg verkdama, tai kas nors mirs. (Panevėžys).

1017. Jei pelėda palangėse naktimis šaukia, greit bus naujiena. (Dotnuva).

D.

1018. Jei pelėda per lietų rėkia, greit bus giedra. (Kėdainiai).

Pempė (Vanellus cristatus).

C.

1019. Jei pempė nesiliaudama suka ties galvą, reikia iškelti kepurę arba skarelę aukštyn ir taip pasukti, kad paukštis nuskristų toliau. Jei pempė ilgai suka aplink žmogų, tai taip susuka jam galvą, kad žmogus nieko nebežino. Didelio atsargumo šiuo atsitikimu turi parodyti manantieji vesti, nes kai pempė jiems galvą susuka, tai jie iš sumišimo veda tą merginą, kurios visai nemyli, kuri nepatinka ir su kuria paskui visą amžių mušasi ir nelaimingai gyvena. (Naivių km., Kupiškio vl.).

1020. Jei pempė laksto klykdama aplink namus, tai tie namai sudegs arba iš jų žmogus mirs. (Kėdainiai).

1921. Jei atneši pempės kiaušinius į bet kuriuos namus, tie turės sudegti. (Krakės).

1022. Jei kas pempės kiaušinį pabandys, ar jis tvirtas, tai to veidas pasidarys taškuotas. (Kėdainiai).

1023. Jei kas valgo ar išgeria pempės kiaušinį, pasidaro cinkuotas. (Josvainiai).

D.

1024. Jei pempė žemai skraido, bus lietaus. (Gustonys).

1025. Jei pempės labai klykia, bus blogas oras. (Panevėžys).

E.

1026. Jei pempė anksti parskrenda, pavasaris greit bus. (Skapiškis).

1027. Jei pempės skrenda klykdamos, bus šilta vasara. (Panevėžys).

1028. Jei pempės skrenda ratu, bus šalta vasara. (Panevėžys).

1029. Jei pempės pavasarį pirmą kartą nutupia kalnioj vietoj, vasara bus šlapia, jei lomoj — sausa. (Panevėžys).

1030. Jei pempės lizdus sukasi slėniose vietose, bus sausi metai, jei aukštose — šlapi. (Panevėžys).

1031. Jei pempės arti kaimų klykia, gerai vyšnios megs. (Panevėžys).

1032. Jei pempės skrenda tuo metu, kai sustatytos gubos, bus geri rugiai. (Baisogala).

1033. Pempės prapuola iš mūsų krašto, kai grikiai laukuose ima žydėti, nes pamačiusios grikių baltumą jos pamano, kad jau žiema. (Južintai).

Perkūno oželis (Scolopax gallinago).

D.

1034. Perkūno oželis bliauna prieš lietų. (Ylakiai).

1035. Jei perkūno oželis „miknoja", greit bus lietaus su perkūnu. (Plungė).

E.

1036. Jei ožiukai baloj vakarais bliauna, tai žmonės buria, kad sunku bus gyventi: bus brangus pašaras, sunku bus keltuva ir avelės iššerti. (L. M. Dr., A. B.).

Pintarda (Numida meleagris).

D.

1037. Jei pintardos vakare ima smarkiai rėkti, sekančią dieną bus oro permaina. (Gustonys).

1038. Jei pintarda rėkia, bus lietaus. (Pernarava).

Povas (Pavo cristatus).

D.

1039. Jei pova rėkia, bus lietaus. (Paystris).

1040. Jei povas vasarą gieda, bus didelis lietus. (Šeduva).

1041. Jei povas rėkia atsisukęs į pietus, bus lietaus, jei į žiemius — giedra. (Panevėžys).

Sėjikas (Charadrius pluvialis).

E.

1042. Sėk, kai sėjelis šaukia: „Sėk, sėk!" — gerai uždėrės. (Kantaučiai).

Sniegena (Pyrrhula coccinea).

D.

1043. Kai sniegenėlė pasako: „Snik, snik, snik!“, tai ir sninga arba lyja. (Panevėžys).

1044. Jei sniegena beldžias į langus, tai bus sniego ar šalčio. (Pandėlys).

1045. Jei sniegena laksto apie namus ir čirksi, bus blogas oras. (Siesikai).

Starta (Emberiza citrinella).

D.

1046. Jei startos ant vienos kojos šokinėja, veikiai bus lietaus. (Griškabūdis).

E.

1047. Kai starta pradeda giedoti, sekantį mėnesį tuo metu bus šilta. (Litwanica, Kn. Am. Kašarauskas).

1048. Jei startos lesa šieno pabiras, pašaras bus brangus. (Panevėžys).

Strazdas (Turdus).

E.

1049. Kai strazdelis ratus tekina: „cil-cil-cil-cil-cil-cil!“, tai tuomet būna atašilas. Prieš pavasarį jis visą laiką tekina ratus. (L. M. Dr., A. B.).

Šarka (Pica caudata).

C.

1050. Jei nori, kad arkliai gerai sektųsi, reikia prie jų tvarto durų prikalti šarką. (Krakės).

1051. Jei nori, kad velniai nejodinėtų arklių, nušauk šarką ir pakabink ją tvarte. (Palėvenis, T. Žd., I, 334 p.).

1052. Radę iš nakties sušilusius arklius, kai kurie ūkininkai tvirtina, kad tai laumės ir kipšiukai juos naktį jodinėję. Nuo to apsisaugoti arklidėj kabinama nušauta šarka, kurios kipšiukai bijo. (Kiti ūkininkai šarkos kabinimą kitaip aiškina, būtent, paklausus, kam tatai daroma, jie šitaip atsako: „Maži žvėriukai žebenkštys, užšokę ant ar-

klių baido ir gainioja juos po arklidę. Kai šie sušyla, tada žvėriukai čiulpia jų prakaitą). Pakabinus arklidėje nušautą šarką tai neatsitinka, nes laumės ar kipšiukai skaito šarkos juodąsias ir baltąsias plunksnas — ir taip jiems beskaitant praeina visa naktis. (Kultūra, 1925, 38 p.).

1053. Jei šarka lenda trobon, bus nelaimė. (Panevėžys).

1054. Jei šarka šūkauja sode, bus nelaimė. (Skapiškis).

1055. Jei apie namus čirpauna šarka, tai tais metais kris gyvuliai. (L. M. Dr., A. B.).

1056. Jei šarka apie gričią šokinėja, tuosna namuosna atneš kas nors naujienų. (Skapiškis).

1057. Jei šarka prie namų lango atsistos, sulauksi laiško. (T. Žd., III, 361 p.).

1058. Jei šarka atskrenda ir atsitupia ant tvoros netoli lango, tai sulauksi naujienų. (Skapiškis).

1059. Jei šarkos atskrenda prie namo durų, bus svečių. (Skapiškis).

1060. Jei šarka rėkia prie namo durų, bus svečių. (Kėdainiai).

1061. Jei šarka apie namus sukinėjasi, bus svečių. (Baisogala).

1062. Jei šarkos apie langus laksto, bus svečių. (Ariogala).

1063. Jei pamatai šarką ant savo namų stogo, lauk svečių. (T. Žd., III, 353 p.).

1064. Jei šarka tupi ant varčios, bus svečių. (Skapiškis).

1065. Jei šarka tupi ant tvoros, bus svečių. (Kėdainiai).

1066. Jei šarka atlėkusi nutupia arti namų, bus svečių arba tikrai atvažiuos piršliai. (Baisogala).

1067. Jei šarka tupi ant tvoros — piršliai atvažiuos, jei ant sauso medžio — kas nors mirs. (Skapiškis).

1068. Jei atskridusi šarka kraipo uodegą, tai ji laukia piršlių. (L. M. Dr., A. B.).

1069. Jei atskridusi šarka nutupia ant tvoros ir žiūri į kurį nors šoną, tai iš to šono atvažiuos svečių. (Alunta).

1070. Jei atskridusi šarka po kiemą striksi, tai žiūrėk į kurį šoną atgręžta jos uodega: iš tenai bus svečių. (Pagiriai).

1071. Jei šarka krykšdama šokinėja, kur yra mergaičių, tai bus piršliai. (T. Žd., IV, 494 p.).

1072. Šarka, šokinėjanti apie namus, sako, kad tuose namuose bus vestuvės. (T. Žd., III, 351 p.).

1073. Jei šarka ant tvoros tupėdama rėkia, o motina, išgirdusi šarkos balsą, išbėga ir ją žmonėms matant, nubaido, bus dukters krikštynos. (T. Žd., III, 366 p.).

1074. Kai šarka krykščia ant kuolo prie namų: čirr, čirr, tai bus svečių, o kai miške ji krykščia, tai vilkas eina. (L. M. Dr., A. B.).

1075. Jei šarka ant kiaulės atsitūpusi šerius drasko, tai tokia kiaulė netinka penėti. (T. Žd., I, 334 p.).

D.

1076. Jei šarkos rėkia, bus lietaus. (Surdegis).

1077. Jei šarkos apie namus lakstydamos krykščia, bus darganos. (Panevėžys).

1078. Jei šarkos tarp trobų laksto, — bus dargano oro, jei miškuos — gražaus oro. (Panevėžys).

1079. Rudenį šarkos laksto apie trobas prieš sniegą. (Kalnujai).

1080. Jei šarkos ar sniegenos laksto apie trobas žiemos metu, bus daug sniego. (Krakės).

F, a.

1081. Šarkos taukus vartoja nuo kriokulio. (Raguva).

Tetervinas (Tetrao tetrix).

D.

1082. Tetervinai burbuliuoja prieš ramius orus.

1083. Jei prieš saulės tekėjimą miške tetervinai labai burbuliuoja, diena bus giedri. (Gustonys).

1084. Jei tetervinai anksti rytmetį ulduoja, bus giedra. (Šatės).

1085. Jei tetervinai anksti rytą burbuliuoja, bus giedra, jei vakare — tai dargana. (Kurtuvėnai).

1086. Jei tetervinai rytą balbatuoja, bus giedra. (Rokiškis).

1087. Jei tetervinai ulba, tai greit visiškai atšils. (Plungė).

1088. Jei tetervinas burzda ant žemės, bus šilta, jei ant medžio — šalta. (Kurkliai).

1089. Jei tetervinai burzda, bus oro atmaina. (T. Žd., IV, 494 p.).

1090. Jei tetervinas burbuliuoja, bus darganas oras. (Panevėžys).

1091. Jei tetervinas vakare burbuliuoja, bus dargana. (Smilgiai).

1092. Tetervinas vidurdienį burbuliuoja prieš lietų. (Anykščiai).

1093. Jei tetervinas smarkiai burbuliuoja, bus lietaus. (Ramygala).

1094. Jei tetervinai ulba nuo ryto, tai į kitą jauną mėnesį šals, jei nuo vakaro — bus šilta. (Kantaučiai).

E.

1095. Jei tetervinas žiemą burbuliuoja, tai bus negraži ir šalta žiema. (Panevėžys).

Vaituoklis (Caprimulgus europaeus).

E.

1096. Jei vaituoklis paukščiukas naktimis kaip žmogaus balsu vaitoja, tai kitais metais bus maras, badas ir ligos. (Girkalnis).

1097. Jei vaituoklis miške vaitoja, bus blogi metai. (Krakės).

Vanagas (Astur palumbarius) ir kt.

C.

1098. Jei nori, kad vanagas vištų neneštų, reikia nešluoti kambario su ta šluota, kuria krosnį šluoja. (Krakės).

1099. Jei nori, kad vanagas neneštų vištų, užmauk ant baslio puodynę. (Kėdainiai).

1100. Vanagas (peslys) negali gerti iš balos ar upės, bet tik nuo akmens, nes visi paukščiai padėjo kasti upes, o peslys nepadėjo, ir už tai Dievas jį nubaudė. (T. Žd., III, 361 p.).

D.

1101. Jei vanagai rėkia, bus lietaus. (Kėdainiai).

1102. Jei miške peslys rėkia, bus lietaus. (Skapiškis).

1103. Jei peslys skrajodamas smarkiai rėkia, bus lietaus. (Grinkiškis).

1104. Jei vanagai skraidydami klykia, bus lietaus. (Linkuva).

1105. Vanagai lakioja prieš didelį lietų arba prieš audras. (Ylakiai).

1106. Jei vanagas žiemą pastaldžiais laksto ir tyko vištas — bus biaurus oras. (Skaudvilė).

E.

1107. Jei vanagas rėkia — nebetoli ruduo. (Pernarava).

B.

1108. Vyresnysis vaidintojas, kurį biržėnuose vadina Sidaru, o vabalninkėnuose seniu, paprastai apsivelka išverstais kailiniais, paima lazdą su burbuliuku ir prisilipdo barzdą. Eidamas vakaruškų grįčion, jis suka su lazda tarp durų, suduodamas per slenkstį ir staktas. Taip beeidamas jis makarai makarai tarp durų, kabarkšt, kabarkšt — ir atsiduria grįčioje. Visi, kurie šoka, išsiskiria gury gury į pasienius ir susėda ant suolų. Sidaras, jodamas ant lazdos, palaksto dar po vidurį, sudrožia burbuliuku tam, kas nespėja atsiskirti, ir tuo būdu praskina sau kelią. Kai kurie jį dar patąso, o kitas jam net barzdą uždega. Pasišėliojęs Sidaras išlekia iš grįčios ir atsiveda su savim senę, kuri turi didelę kuprą (padušką pririštą ant nugaros) ir šluotą. Įėjus vidun ji sukas apie krosnį, šluoja po židiniu, pridulkina. Sidaras prineša jai suolą. Ji atsisėda ir su šluota daužo ant prieždos. Senis, pribėgęs — pokš jai per nugarą su lazda: „Senut, ką tu čia dirbi?“ Toji dar negirdi. Padūkęs jis antrą kartą pribėga ir pokš jai vėl su lazda: „Senut, ką tu čia dirbi?“ — „Varnelę kepu.“ — „Ar ilgai kepsi?“ — „Tol, tol, tol, tol, tol, kol Mykolas Balčiūnas pabučiuos Petronaičių Ievą.“ Tada jie suranda įvardintus ir susodina ant suolo grįčios vidury ir liepia pasibučiuoti. Jei kas jų nenori pasibučiuoti, tam vėl čiokšt: „Tai veselijos!“ Ir šoka senis su sene, lakstydami po grįčią. — Senė vėl sėda prie krosnies ir t. t., o senis vėl, vienas palakstęs, klausia: „Senut, ką čia kepi?“ Tada kitą porą sodina, ir taip daro, kol visus iškviečia. Kai jaunieji pasibučiuoja, senė brukšt su šluota abiem per veidus — o šluota pelenuota. Biržėnuose dar šitaip darydavo: Sidaras klausia: „Kolei gi tu kepsi?“ — „Kol Dievas duos dieną.“ Čia Sidaras užsako užusakus: „Aniutė Dagyčia — Jonas Rupleniukas! Imk ir šok su savo ponu ir pasibučiuok!“ Jei merga neina, senis lupa ir liepia eiti. Po to priėję šoka ir pasibučiuoja. Tada veda kamarytėn (seklyčion), pamyli, duoda degtinės, vyno. Paskum senis šoka ir sako: „Tatai bagotos veselijos!“ Ir džiaugiasi trepsėdamas. (T. Žd., I, 329 p.).

C.

1109. Jei varnos sukasi apie namus, iš tų namų išeis kas nors kitur gyventi. (T. Žd., III, 349 p.).

1110. Kai varnos sukinėjasi apie gyvulį ar žmogų, tai bus nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

1111. Jei varnos ant stogo krankia, bus nelaimė. (T. Žd., III, 354 p.).

1112. Jei varna ant pirkios stogo atsitūpusi karkia, kas nors tuose namuose mirs. (T. Žd., III, 371 p.; Kultūra, 1925, 38 p.).

1113. Jei varna tupi prieš langą ir žiūri į pirkią, tai iš tos pirkios kas nors mirs. (Panevėžys).

1114. Jei varna tris kartus ant stogo sukrankia, tai tuose namuose kas nors mirs. (T. Žd., III, 358 p.).

1115. Jei ant namų, kuriuose yra ligonis, tris kartus sukrankia varna, tai ligonis miršta. (T. Žd., III, 358 p.).

1116. Jei varna nutupia ant klojimo stogo, bus gaisras. (Piniava).

1117. Jei varnas stogą drasko, ta troba sudegs. (Skapiškis).

1118. Jei varna lėkdama sukrankia virš grįčios, kas nors mirs iš tos grįčios. (Skapiškis).

1119. Jei didelis varnų būrys skraidydamas rėkia virš kiemo trobų, bus laidotuvės. (Panevėžys).

1120. Jei varna anksti rytą skrenda prie tų namų lango, kuriuose kas nors serga, tai tas ligonis mirs. (Panevėžys).

1121. Jei varna ant kamino tupi, tuose namuose žmogus mirs. (Skapiškis).

1122. Jei varna ant tvoros kranksi, nelaimę atšaukia. (Baisogala).

1123. Varnos kranksi ant tvoros — nelaimę rodo; ant medžio viršūnės — šaltį; apačioje — šilimą. (T. Žd., I, 335 p.).

1124. Jei varna nutupia ant kiaulės šiai besiganant, iš tų namų kas nors mirs. (T. Žd., III, 358 p.).

1125. Jei varnos laksto ten, kur kareiviai stovi, bus karas. (T. Žd., III, 360 p.).

1126. Jei varnos labai rėkia ir pešasi, bus karas. (T. Žd., III, 360 p.).

1127. Neturėk po galva varnos plunksnos, — skaudės galvą. (Mažeikiai).

1128. Jei nori, kad varnos nelestų kviečių, reikia juos sėjant turėti gerklėje kviečio šiaudą. (Ramygala).

1129. Jei varnos užpuola lesti bulves, kviečius arba kitokius javus, tai tie javai bus brangūs. (Panevėžys).

1130. Jei nori, kad varnos žąsiukų neliestų, tai, kai tik juos išperi, reikia jie leisti per vyrų nudėvėtas kelnes: per vieną leisti žąsiuką, per antrą — akmenį ir sakyti: „Akmuo tavo, žąsiukas mano.“ (T. Žd., I, 334 p.).

1131. Jei vaikai išdrasko mažų varniukų lizdą, tai varnos tuose namuose daug žalos padaro. (Kėdainiai).

1132. Jei žmogus sapnuoja varną, tai tam žmogui bus mirtis. (Ariogala).

1133. Kartą ūkininkas vėtęs klojime žirnius ir lioveęs vėtęs, kažkur žiūrėjo susidūmojęs. Tuo metu atlėkusi varna ir ėmusi lesti žirnius. Vieną grūdą paėmusi ir sakanti:

— Tai vieną pūrą sulesiau!

Antrą paėmusi:

— Tai du!

Trečią:

— Tai tris!

Ir taip iki dešimties. Ūkininkas, kad leidęs jai šluota. Permušta varna nulėkusi ir toje vietoje palikusi didžiausią krūvą žirnių. (Liet. pas., II, 134 p.).

D.

1134 Jei varnos tupi ant medžių viršūnių, bus giedra. (Smilgiai).

D.

1135. Jei varnos tupi medžiuose ir žiūri į žiemius, greitai bus gražus oras, jei į pietus — bus lietaus ar sniego. (Upytė).

1136. Jei varnos tupi medžių viršūnėse, bus lietaus. (Panevėžys).

1137. Jei varnos stovi ant medžių viršūnių, bus lietaus. (Panevėžys).

1138. Jei varnos tupi medžių viršūnėse ir krunksia, bus lietaus. (Panevėžys).

1139. Jei varnos tupi medžių viršūnėse ir žiūri į vakarus, tai bus lietaus ar sniego, o jei į šiaurę — šalčio. (Svedasai).

1140. Jei varnos lekia į vakarus, bus lietaus. (Josvainiai).

1141. Jei varna kranksi, bus lietaus. (Skapiškis).

1142. Jei varnos maudosi upėje, bus lietaus. (Utena).

1143. Jei varnos pulkuojasi, bus lietaus. (Svedasai).

1144. Jei varnos kvarkdamos skrenda pulkais, bus lietaus. (Ramygala).

1145. Jei varnos pažeme laksto, bus lietaus. (Skaudvilė).

1146. Jei varnos būriais sutupia ant žemės, bus lietaus. (Ariogala).

1147. Jei varnos žeme vaikščioja ir krankia, bus lietaus. (Vaškai).

1148. Jei žiemą varnos ant medžių viršūnių rėkia, bus lietaus. (Pumpėnai).

1149. Jei varnos pulkuojasi ir rėkia, bus vėjų ir lietaus. (Linkuva).

1150. Jei vakaro sulaukusios varnos lekia pulkais, bus vėjo. (Panevėžys).

1151. Jei varnos labai laksto, bus vėjo. (Panevėžys).

1152. Kai varnos ima smarkiai skraidyti, ūžti, bus vėjo. (Panevėžys).

1153. Jei varnos nuo ryto laksto pulkais, rėkia ir vartos, bus vėjo. (Smilgiai).

1154. Jei varnos labai laksto pagal žemę, bus labai didelis vėjas. (Panevėžys).

1155. Jei varna iš anksto leidžiasi smarkiai žemyn, bus vėjas ir dargana. (Krakės).

1156. Jei varna skrenda aukštai ir paskui, kaip akmuo, krenta žemyn, rodo vėją. (Panevėžys).

1157. Jei varnos, išsikėlusios aukštyn, skrenda ir paskum krenta smarkiai žemyn, bus vėjo. (Naujamiestis).

1158. Jei varna supasi ant medžio viršūnės, bus vėjo. (Panevėžys).

1159. Jei varnos ligi vėlybų sutemų skraidžioja, rytoj reikia laukti audros. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 152 p.).

1160. Jei vasaros metu varnos tupia į medžių viršūnes, bus oro atmaina. (Gelažiai).

1161. Jei žiemą varnos maudosi vandeny, bus oro atmaina. (Panevėžys).

1162. Jei varnos tupi medžių viršūnėse ir, linguodamos galvas, krankia, bus oro atmaina. (Gelažiai).

1163. Jei varnos prieš vėją į krūvas renkas, bus dargana. (Betygala).

1164. Jei varnos stovi ant medžių viršūnių galvas aukštyn iškėlusios, bus dargana. (Panevėžys).

1165. Jei varnos krankdamos lekia į rytus, bus dargana. (Plungė).

1166. Jei varna, medžio viršūnėj tupėdama, kvarksi, bus sniego. (Linkuva).

1167. Jei varnos lekia krankdamos į vakarus, bus sniego. (Plungė).

1168. Varnos pasipūtusios tupi prieš didelį šaltį. (Smilgiai).

1169. Jei varnos prieš vakarą sutupia medžių viršūnėse, bus šalčio. (Ylakiai).

1170. Jei varna tupi ant stogo arba medžių viršūnėse, lauk šalčio. (Panevėžys).

1171. Jei varna tupi pačioje medžio viršūnėje, bus šalčio. (T. Žd., IV, 472 p.).

1172. Jei varnos į medžio viršūnę sutupia — rodo šaltį. (Ariogala).

1173. Jei varnos tupi medžių viršūnėse, bus didelis šaltis. (Pumpėnai).

1174. Jei varnos tupi ant medžių viršūnių — bus šaltis, jei ant šakų — lietus, jei ant žemės — atodrėkis. (Panevėžys).

1175. Jei varnos aukštai medžių viršūnėse tupi, bus šaltis. (Kėdainiai).

1176. Jei varna tupi aukštai medyje ir rėkia, bus šalčio. (Panevėžys).

1177. Jei varnos stovi medžių viršūnėse priešais vėją, bus šalta diena. (Surviliškis).

1178. Jei varnos, tupėdamos žiemą medžių viršūnėse, žiūri į rytus, bus šalčio. (Panevėžys).

1179. Jei varnos tupi medžių viršūnėse ir žiūri į žiemių pusę, bus didelis šaltis. (Naujamiestis).

1180. Jei varnos tupi ant medžių viršūnių ir žiūri į šiaurę, bus šaltis, jei į vakarus — bus lietaus ar sniego. (Panevėžys).

1181. Jei varna medžio viršūnėj rėkia, bus šalčio. (Panevėžys).

1182. Jei varnos žiemą tupi medžių viršūnėse, greitai bus didelis šaltis. (Onuškis).

1183. Jei varna stovi ant pačios medžio viršūnės, sekančią dieną bus šaltis. (Naujamiestis).

1184. Jei varnos aukštai skraidžioja arba medžių viršūnėse tupi, bus šaltis. (Kėdainiai).

1185. Jei varnos žiemą laksto pagal žemę, bus atodrėkis. (Paystris).

1186. Jei varnos skraidžioja paliai žemę, bus atodrėkis. (Paystris).

1187. Jei varnos skraidžioja pažemiais ir tupia ant sniego, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1188. Jei varnos laksto pažemėmis ir rėkia: „kvar, kvar", bus atodrėkis. (Šeduva).

1189. Jei varna, žemai medžiais šokinėdama, rėkia, bus atodrėkis. (Paystris).

1190. Jei varnos žemai skraidžioja arba po tvoras lipinėja, bus atodrėkis. (Kėdainiai).

1191. Jei žiemos metu varnos, radusios kur vandens, maudosi, bus atodrėkis. (Gustonys).

1192. Jei varnos ir kiti paukščiai vandeny maudosi, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1193. Jei varnos maudosi vandeny arba žiemą purtosi sniege, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1194. Jei varnos pabaliais vaikšto, bus atodrėkis.

1195. Jei varnos stovi medžių viršūnėse ir krunksia, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1196. Jei varna, tupėdama žiemos metu medžio viršūnėje, žiūri į pietus, — oras atšils. (Kalnujai).

1197. Jei varna tupi žemai ant šakų arba žeme skraidžioja, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1198. Jei varnos tupi ant žemės arba kur žemai, bus atodrėkis. (Baisogala).

1199. Jei varnos po žemę šokinėja, bus atodrėkis. (Kėdainiai).

1200. Jei pamatysi varną vaikščiojant lauku, bus atodrėkis. (Surviliškis).

1201. Jei varnos žeme vaikščioja, šaltis atsileis. (Panevėžys).

1202. Jei varnos vanojasi po sniegą, bus atodrėkis. (Linkuva).

1203. Jei varnas, žiemos metu medžių viršūnėse tupėdamas, žiūri į žiemius — rodo šaltį, jei į pietus — atodrėkį, jei į vakarus — lietų, jei į rytus — sniegą ir šaltį, jei vaikščioja po žemę — atodrėkį. (Krakės).

E.

1204. Jei anksti pavasarį varnos maudosi, bus greitai šilta. (Panevėžys).

1205. Jei prieš Velykas varnos dideliais būriais skraido, bus šiltos Velykos. (Panevėžys).

1206. Jei pavasarį varnos pulkais lakioja, kitą mėnesį bus sniego. (T. Žd., IV, 474 p.).

1207. Jei varnos pavasario metu, sniegui tirpstant, vaikščioja paupiais, bus didelis potvynis. (Kantaučiai).

1208. Jei pavasarį varnos stovi medyje ir žiūri į šiaurę — bus šaltas pavasaris, jei jos slankioja po žemę — bus šiltas pavasaris. (Skapiškis).

G.

1209. Varna labai kvailas paukštis: ji nori išskristi į šiltus kraštus, bet niekuomet neišskrenda, nes jeigu ji kiek ir nuskrenda, tai grįžta pažiūrėti, ar toli nuskridusi. Taip ji ir pasilieka pas mus. (Užrašė: J. Uldukis, Šimonyse).

1210. Taip pat ir varnos išsiruošia į svetimas šalis. Kai jos jau kiek palekia, tai grįžta atgal pažiūrėti, ar toli nulėkė. Pažiūri — ir vėl lekia. Taip jos palekia — ir vėl grįžta daug kartų, kol užsninga. Daugiau lėkti nebegalėdamos, jos pasilieka pas mus. (Užrašė: K. Rudys, Baisogala).

Varnas (Corvus corvax).

C.

1211. Jei kas pakaria juodvarnio vaiką, tai juodvarnis žino tokį akmenėlį, kurį įdeda vaikui į snapą, ir žmonės jo nebemato. (Sėda).

1212. Jei nori pasidaryti nematomas, suieškok juodvarnio lizdą ir, radęs jame juodvarniukų, vieną jų ten pat už kojos pakark. Rytojaus dieną ateik, — rasi juodvarniuko snape akmeniuką, kurį juodvarnis atnešęs įdeda savo vaikui snapan, ir jį pasiimk. Turėdamas prie savęs tą akmeniuką, būsi nematomas. (Šiaulėnai).

1213. Jei kas miršta kaime ir tuo metu juodvarnis perlekia per kaimą kranksėdamas, tai ten dar kas nors mirs. (Josvainiai).

1214. Jei arklidėje bus pakabintas juodvarnis, tai piktoji dvasia naktimis arklių nejodinės. (Šiaulėnai).

D.

1215. Jei juodvarniai rytą skrisdami krunksi — bus giedra, jei po pietų, — bus blogas oras. (Svedasai).

1216. Juodvarniai krunksi prieš lietingą orą. (Skaudvilė).

1217. Juodvarniai rėkia — bus lietaus. (Pumpėnai).

1218. Į kurią pusę lekia rėkdamas juodvarnis, visuomet iš tos pusės bus lietaus ar sniego. (Betygala).

1219. Jei varnas lekia į vakarus — bus lietus, jei į rytus — giedra. (Pernarava).

1220. Jei varnai arba šarkos tupi medžių viršūnėse, bus šalčio. (Josvainiai).

1221. Jei varnas ant sausos medžio viršūnės tupi ir į šiaurę atsisukęs žiūri — bus šalčio. (Pernarava).

1222. Jei varnas kranksėdamas lekia į šiaurę, greitai bus speigas. (Plungė).

1223. Jei varnas kranksėdamas lekia į pietus, bus atodrėkis. (Plungė).

Varnėnas (Sturnus vulgaris).

E.

1224. Kai varnėnas parlekia, didelių šalčių nebebus. (Baisogala).

1225. Kai šnekutis atlekia, sniego nebebus. (Naujamiestis).

Vieversys (Alauda arvensis).

B.

1226. Kai atlekia vieversėlis, atneša pusdienius. Tada reikia nuoliekamas kartas valgyti duoti. O kai rudenį gervės skrenda, tai išsineša pusdienius — ir vėl reikia tik tris kartus valgyti. (L. M. Dr., A. B.).

C.

1227. Jei vieversys prieš tave pasikelia — Švenčiausia Mergelė į tave pažvelgė. (T. Žd., IV, 503 p.).

D.

1228. Jei nulijus vyturiai sugysta, bus graži diena. (Skaudvilė).

1229. Jei rudenį vieversiai — vieni čia, kiti čia, tai bus lietaus ir audra. (Smilgiai).

E.

1230. Jei vieversėlis rudenį gieda, bus ilgas pavasaris. (Kazliškis).

1231. Jei vieversiui užgiedojus pašąla, bus šilta vasara. (Baisogala).

1232. Jei vieversėlis gieda lig šv. Onai, tai tada užgiedos prieš šv. Kazimierą; jei jis užgiedos po šv. Onos ant kelmelio, tai tada užgiedos ir po šv. Kazimiero. (Panevėžys).

1233. Jei pavasarį anksti pragysta vyturys, bus ankstybi rugiai. (Skaudvilė).

Višta (Gallus domesticus).

A.

1234. Sulaukusios Kalėdų nakties mergaitės šitaip buria savo ateitį: paberia tris krūvas grūdų ir išleidžia gaidį. Jei gaidys les iš pirmos krūvos, tai mergaitė tais metais ištekės, jei iš antros — tai kitais metais, o jei visai neles, tai reiškia, kad kol kas ji dar niekam nekrito į akį. (L. M. Dr., A. B.).

1235. Kūčių vakarą daro šitokį būrimą: padeda ant grindų žiedą, anglį, duonos trupinį ir kreidą, o paskui atneša gaidį ir paleidžia. Jei gaidys snapu suduoda į žiedą — bus vestuvės, jei į anglį — bus sunkūs metai, jei į duoną — geri metai, jei į kreidą — kas nors iš tų namų mirs. (Baisogala).

1236. Kūčių vakarą reikia paimti šliūbinį žiedą, duonos trupinį, anglį ir kreidą, visus tuos daiktus padėti ant aslos ir, atsinešus vištą, paleisti ją. Jei višta snapu suduos žiedan — bus vestuvės; jei duonon — geri metai, jei anglin — blogi, jei kreidon — mirtis. (T. Žd., III, 342 p.).

1237. Kūčių vakarą reikia paimti veidrodį, duonos, vandens, ir juodą vištą. Visus tuos daiktus sustatyti ant stalo ir žiūrėti, ką višta darys. Jei ji gers — vyras bus gistuoklis, jei les — turtingas, jei į veidrodį pažiūrės, tai vyras bus labai gražus. (Panevėžys).

1238. Baigusios Kūčių vakarą vakarieniauti, mergaitės paima pasilikusių kviečių ir šaukia vištą: prie kurios greičiau višta atbėga, ta ištekės. (Kėdainiai).

1239. Reikia uždaryti vištą pakrosnin, o prie pakrosnies padėti: grūdų, butelį, knygą ir kt. Jei išleista iš pakrosnies višta kirs į grūdus — ištekėsi už ūkininko, jei į butelį — už girtuoklio, jei į knygą — už mokyto ir t. t. (Naujamiestis).

1240. Jei kuris vyras nori sužinoti, ar jis liks našlys, tai užsirišęs akis traukia iš pakrosnies vištą. Jei ištraukia senę — liks, jei jauniklę — neliks. (Skapiškis).

1241. Kūčių dieną virdavo visokių javų po vieną grūdą, paskui paimdavo kinkamą lanką, paberdavo grūdus jo vidury ir duodavo juos vištoms lesti. Kurį grūdą višta paskutinį sulesdavo, tikėdavo, kad tais metais tie javai gerai užaugs. (Pumpėnai).

1242. Kalėdų naktį taip buria: papila tris krūvutes grūdų: miežių, rugių ir avižų. Jei vištos pradeda lesti pirma avižas, tai bus avižiniai metai, jei rugius — ruginiai, jei miežius, tai visus metus valgysi miežinius blynus. (L. M. Dr., A. B.).

1243. Jei nori, kad vištos kiaušinių nemėtytų ir vienoje vietoje dėtų, reikia Kalėdų ir Velykų rytą vištas palesinti kubilo lanke. (Panevėžys).

1244. Sodžiaus moterys, norėdamos, kad vištos gerus viščiukus išperėtų, kad jie užaugę eitų į laukus maisto ieškoti ir kad jiems namie nedaug tereikėtų duoti grūdų, prieš vištos užleidimą susideda kiaušinius į prijuostę — ir pavaikščioja po kluoną, lauką ir kitas vietas. Kai išperėti viščiukai užauga, tai jie eina į tas vietas, kuriomis moterys prieš užleidžiant kiaušinius nešiojo. (Panevėžys).

1245. Velykų rytą vištas lesina statinių, kubilų, rėčkų ar kitų indų lanke, kad vištos per ištisus metus nemėtytų po įvairias vietas kiaušinių, bet dėtų juos į vieną gūžtą. (Indrioniškis).

1246. Sulaukusios Joninių vigilijos, pripila mergaitės dubenį vandens, įmeta ten žiedą ir, paėmusios nuo laktų vištą, atneša ją pas tą dubenį. Jei višta gerdama pataiko į žiedą, tai spėjikė ištekės. (L. M. Dr., A. B.).

C.

1247. Jei septynių metų juodas gaidys padės raudoną kiaušinį, ir žmogus tą kiaušinį radęs, po pažastim jį nešiodamas duos jam išsiperėti, tai iš to kiaušinio išsikals aitvaras. Jis užaugęs ir penimas neš naktimis savo šeimininkui visokį lobį. (Liet. pas., I, 126 p.).

1248. Jei gaidį septynis metus išlaikysi, tai jis padės kiaušinį. Tą kiaušinį reikia per metus nešioti po pažastimi — išsiperės aitvaras, kuris neš pinigus. (Spirakiai).

1249. Gaidys, sulaukęs septynerių metų, padeda kiaušinį, kuris reikia įvynioti į audeklą ir, šiltai ant krosnies padėjus, išperėdinti. Bet iš to kiaušyčio ne vištytis, o maža žmogysta — kaukas išrieda. Išriedėjusį kauką, reikia vieną dieną padarytais, t. y. vieną dieną verptais, austais ir pasiūtais rūbeliais aprėdyti. Tuomet jis niekur neinąs iš tų namų ir visokio gero prinešąs. (Liet. pas., II, 135 p.).

1250. Išlaikyk gaidį dvylika metų, — jis padės tau kiaušinį, iš kurio išsiperės aitvaras. (T. Žd., III, 362 p.).

1251. Vienas ūkininkas turėjo aitvarą, kuris malant vemdavo džiovintus grūdus į geldą. Pas tą ūkininką bernai niekad negalėjo išbūti ligi metų galo. Prikelia, būdavo, ūkininkas berną nuo pusiaunakčio, prisemia džiovintų grūdų geldą — ir duoda jam malti. Bernas mala mala, bet sumalti negali. Dieną už tai ūkininkas labai bardavo berną, kodėl jis geldos grūdų nesumala, nors miltus tekdavo keturis ir daugiau kartų nusemti, o gelda vis būdavo pilna grūdų. Balanos žibinti ūkininkas bernui neduodavo, versdavo tamsoje jį malti. Todel ir pabėgdavo bernai iš to ūkininko.

Vieną kartą bernas papasakoja visa tai kaimyno įnamiui, ir šis pamokė jį ištraukti iš arklio uodegos ašutą, pasidaryti botagėlį ir, kai tik saują grūdų įpils, su tuo botagėliu plakti apie geldą ir per geldą. Paklausė bernas ir, taip beplakdamas, staiga pajuto, kad jau baigia malti visus grūdus. Sumalęs anksti prieš dieną, atėjo jis į gričią ir drąsiai atsisėdo pas krosnį.

— Ar jau sumalei? — klausia ūkininko žmona.

— Sumaliau! — atsakė bernas.

Ta persigandus užsižibino balaną ir nubėgo į kamarą prie girnų — ir ten rado šalia girnų begulintį gaidelį, kuris buvo aitvaras ir vemdavo grūdus į geldą. Ūkininko žmona atbėgo į gričią ir ėmė rėkti:

— Oi, tu neprieteliau! Tu užmušei mums angelėlį. Šalin nuo mūsų! — ir išvarė berną. (Įv. Liet. pas., III, 198 p.).

1252. Vienas ūkininkas turėjo berną, kuris kiekvieną rytą turėdavo jam sumalti puspurį arba daugiau grūdų. Vieną kartą atsikėlė bernas labai anksti ir norėjo greičiau tuos grūdus sumalti. Pradėjo malti: mala, mala — ir vis sveiki grūdai. Bernas stebėjosi ir niekaip negalėjo suprasti, kas čia galėtų būti. Staiga nemačiomis žvilgterėjo jis aukštyn — ir pamatė ant kartelės betupintį gaidį, kuriam iš gerklės byrėjo grūdai. Iš pradžių bernas nusigando, o paskui paėmė lazdą ir sudrožė tam gaidžiui. Bernui taip padarius, gaidys staiga virto ugnimi ir, nugriovęs pusę stogo, išdūmė ir dumdamas vos tiktai neuždegė pačios trobos. Nuo to laiko bernui reikėjo mažiau jau malti. (Užrašė: V. Merkys, Panevėžys).

1253. Ant medžių kartais matyti vadinamų velnio rykščių. Šitomis rykštėmis galima nubaidyti velnią nuo gyvulio. Velnias ne tiktai ant avių, kiaulių ir kitų galvijų, bet ir ant gaidžio jojąs. Tuo jis taip smarkiai apsunkina, kad šie vos bepaeina ir didžiai suliesėja. Mi-

nėta rykšte toksai velnio jojamas gaidys reikia mušti braukiant per nugarą nuo galvos į uodegą. Daroma tai dvyliktą valandą ir ketvirtadienio vakarą. Velnias, tos rykštės pabūgęs, pabėga nuo gyvulio ir nebesugrįžta. (Liet. pas., II, 62 p.).

1254. Jei namuose yra juodas gaidys ar toks pat šuo bei katė, tai tuose namuose velnias negyvena. (T. Žd., I, 333 p.).

1255. Prieš velnią gelbsti tik šermukšninė lazda; jis bijo taip pat gaidžių giedojimo. (T. Žd., III, 368 p.).

1256. Kai tik gaidys užgieda, tai visos dvasios sprunka net trimkūliais. (L. M. Dr., A. B.).

1257. Kai gaidys išgyvena dvylika metų, tai jis sudeda kiaušinį ir ištupi aitvarą. (L. M. Dr., A. B.).

1258. Kai mali, mali ir nesumali, tai žinok, kad gaidys stovi ant girnų ir vemia grūdus. (Palėvenis).

1259. Jei vaikai miršta, tai vaikui gimstant reikia nukirsti gaidžiui galvą, o vežant vaiką krikštyti toji galva reikia užkasti po vartais. (T. Žd., III, 372 p.).

1260. Jei gaidys vakaro sulaukęs gieda, bus laiminga naktis. (Panevėžys).

1261. Jei gaidžiai kapojasi, tą dieną bus svečių. (T. Žd., III, 353 p.).

1262. Jei gaidys devintą valandą vakare sugieda, tai gieda paklydėliui, kad šis namus surastų. (L. M. Dr., A. B.).

1263. Jei naktį gaidys gieda, tai žinok, kad žmogus miške paklydęs klaidžioja. (Skapiškis).

1264. Kai gaidžiai gieda pirmą valandą naktį, tai kur nors žmogus klaidžioja. (Kėdainiai).

1265. Kai šiaudas gaidžiui pasikabina ant uodegos, bus namuose numirėlis. (T. Žd., III, 366 p.).

1266. Jei Trijų Karalių naktį vištа su gaidžiu į vieną pusę galvas atkreipę tupi, tai tuose namuose bus vestuvės. (Panevėžys).

1267. Jei vištos kapojasi, lauk svečių. (Panemunėlis).

2168. Jei dvi savos vištos mušasi, bus netikėtas svečias. (T. Žd., III, 353 p.).

1269. Vištos gieda, šunys staugia, moterims sijonai nusmunka prieš nelaimę. (L. M. Dr., A. B.).

1270. Jei vištа gieda, bus bėda. (Pandėlys).

1271. Jei vištа gieda, bus gaisras. (T. Žd., III, 341 p.).

1272. Jei višta gieda, tai bus gaisras. (Panevėžys. T. Žd., III, 311 p.).

1273. Jei višta gieda, tai ji ar savo mirtį nujaučia, ar namams kokią nelaimę. (Šiaulėnai).

1274. Jei višta ima giedoti, tai kas nors mirs. (Alunta).

1275. Jei višta gieda, tai ar tuose namuose, ar kaimyno kas nors mirs. (T. Žd., III, 373 p.).

1276. Jei vištos naktimis rėkia, tai iš tų namų kas nors skirsis. (Baisogala).

1277. Jei vištos naktį kvaksi, tai jaučia žmogaus mirtį. (Kėdainiai).

1278. Jei nakčia vištos nulekia nuo laktos, bus nelaimė. (T. Žd., III, 354 p.).

1279. Jei vištos anksti rytą karkia, bus nelaimė. (Pandėlys).

1280. Jei višta kudakuoja eidama lakton ir iš laktos, tai pranašauja didžiausias nelaimes. (L. M. Dr., A. B.).

1281. Jei višta ima giedoti, reikia ją parduoti, nes prigiedos nelaimę. (Panevėžys).

1282. Kai višta sugieda, tai kuri nors nelaimė tuos namus ištiks, o kad to nebūtų, tai vištai reikia galvą nukirsti. (Panevėžys).

1283. Jei višta ima giedoti, ją reikia papiauti. Kitaip nelaimė ištiks. (Baisogala).

1284. Jei višta gieda, tai ji pranašauja mirtį; jai reikia nukirsti galvą, tai niekas nemirs. (T. Žd., III, 358 p.).

1285. Jei višta gieda, tai, apsisaugoti nuo pranašaujamos nelaimės, pagauna vištą ir ja matuoja grįčią nuo vieno galo ligi kito, ir jei ant slenksčio atsiduria galva, tai galvą nukerta, jei uodega, tai uodegą. (Skapiškis).

1286. Jei višta gieda, tai bus kokia nelaimė. Tada paima vištą ir ja matuoja nuo kurios nors vietos iki slenksčio ir paskum žiūri, kuri vištos kūno dalis siekia slenkstį: jei galva, tai galvą nukerta, jei uodega, tai uodegą. (Užrašė: J. Zauka, Baisogala).

1287. Jei višta gieda, tai, kaip sako seni žmonės, reikia matuoti višta nuo stalo ligi durų. Jei tarpdury atsidurs vištos uodega, tai ją nukirsti, jei galva — tai galvą. (T. Žd., III, 373 p.).

1288. Jei višta sugieda, tai kirsk jai greičiausiai galvą ir mesk ją krosnin, nes bus nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

1289. Kai namų šeimininkė miršta, tai reikia vištai galvą nukirsti — geriau seksis naujai šeimininkei tuose namuose šeimininkauti. (Josvainiai).

1290. Jei višta gieda, bus nelaimė: mirtis ar gaisras. To giedojimo žmonės bijo, užtat tuoj papiauna tą vištą arba nukerta jai tik uodegą. Kiti vištos giedojimą laiko geru ženklu, manydami, kad višta laimę kokią išgiedos. (Baisogala).

1291. Jei višta gieda iš ryto — laimė, jei po pusiaudienio — nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

1292. Jei višta nešioja šiaudą ant uodegos, tai tuose namuose mirs žmogus. (Pandėlys).

1293. Lygiai tarpugavėnios pirmą valandą galima valgyti mėsą be nuodėmės, jei ji bus pagaminta šitokiu būdu: reikia per vieną valandą nueiti miškan, parnešti malkų, papiauti skirtą valgiui paukštį (gaidį, vištą ar kt.), spėti jį parengti, išvirti ir suvalgyti. (Kėdainiai).

1294. Jei pamatysi vištas besipešant, tai gausi laišką, sulauksi svečių ar šiaipjau linksmumo. (L. M. Dr., A. B.).

1295. Jei vaiką prausiant višta perskrieja per galvą, bus rėksnys vaikas. (T. Žd., III, 367 p.).

1296. Jei mergaitė nori, kad pas ją važiuotų piršliai, reikia apželtkojos juodos vištos kiaušinį suvalgyti. (Krakės).

1297. Kalėdose žmonės nuoragus nudaužo, kad vištos ežių nedraskytų. (L. M. Dr., A. B.).

1298. Jei mergaitės Pelenų dieną galvas šukuoja, tai jų darželiuose vištos rūtas iškapsto. (Pandėlys).

1299. Pelenų dieną mergaitėms negalima galvą šukuoti, nes vištos darželį kapstys. (T. Žd., III, 363 p.).

1300. Blovieščių rytą nešukuok galvos, — vištos daržus kapstys. (T. Žd., III, 367 p.).

1301. Jei per Blovieščius plaukus šukuoji, tai vasarą vištos rūtas darželyje kapstys. (Panevėžys).

1302. Jei nori, kad vištos žolynų nekastų, tai nereikia per Grabnyčias šukuoti galvos. (Panemunėlis).

1303. Jei nori, kad vištos vasarą burokų nekapstytų, tai pirmą Velykų dieną nevirk barščių. (Kėdainiai).

1304. Jei nori, kad vištos nekapstytų darželio, vakare galvos nešukuok. (Krakės).

1305. Jei nuperki vištą, tai reikia tris sykius apie stalą jos koja apsukti, tada ji saugos savo namus. (Panevėžys).

1306. Kai atsineša iš kitur vištą, tai numindo jai kojas, paskui jas numazgoja ir tą vandenį pakrosnin supila. Tada višta niekur iš namų neisianti. (Palėvėnis).

1307. Jei nuperka vištą, tai numazgoja jai kojas ir tą vandenį užpila už krosnies, kad višta saugotų savo namus. (Panevėžys).

1308. Kai nuperki vištą, tai numazgok jai kojas ir vandenį išpilk į pašalį, — višta namus saugos. (Panevėžys).

1309. Kai nuperki vištą, reikia prie pušinių akmuo padėti — bus dėsnios vištos. (L. M. Dr., A. B.).

1310. Kai svetimas žmogus įeina, reikia jis kviesti sėsti, — vištos dės ir vaikai ramūs bus. (T. Žd., III, 366 p.).

1311. Kai višta vaikščioja su pirmuoju kiaušiniu, nereikia niekam sakyti, nes kitaip pasielgus ji kiaušinius les. (L. M. Dr., A. B.).

1312. Kai višta nepadeda kiaušinio, reikia ją kratyti per kelnes. (Krakės).

1313. Kad vištos neitų svetimuosna namuosna dėti kiaušinių, reikia į krosnį patrinti jų kojas ir paskum jas vandeniu nuplauti ir tą vandenį išpilti pakrosnin, — vištos neis kitur dėti kiaušinių. (T. Žd., III, 367 p.).

1314. Jei nori, kad vištos kiaušinių neblaškytų, palesink jas Velykų ir Kalėdų rytą kubilo lanke. (Panevėžys).

1315. Jei per Evangeliją kosėsi, tai vištos gerai dės kiaušinius. (Panevėžys).

1316. Kai višta sudeda pirmą kiaušinį, tai jo negalima žydui parduoti, reikia pačiam suvalgyti — vištos bus dėsnios. (L. M. Dr., A. B.).

1317. Nereikia viščiukų perinti jauname mėnesy. (T. Žd., I, 337 p.).

1318. Kai sodini vištą, tai negalima nei griežti, nei švilpauti, nes iš kiaušinių išriedės visi gaidžiukai. (L. M. Dr., A. B.).

1319. Kai sodini vištas, tai žiūrėk kiaušinių: jei pūčka šone — bus višta, jei gale — gaidys. (L. M. Dr., A. B.).

1320. Kai sodini vištą, reikia rinktis dieną: jei trečiadienį, tai būna visos vištytės, jei ketvirtadienį — visi gaidžiukai, o jei „kryžiavose" dienose — tai išskylusių viščiukų būna kojos susikryžiavusios. (L. M. Dr., A. B.).

1321. Jei nori, kad vištelės būtų kuoduotos, tai leidžiant vištą perėti reikia užsidėti vyrišką kepurę. (Viltis, 1909, 128).

1322. Jei nori, kad višteliai būtų kuoduoti ir plunksnuotom kojom, reikia, kad mergaitės sodintų vištą apsimovusios kelnėm, pašiaušusios plaukus ir kepurę užsidėjusios. (L. M. Dr., A. B.).

1323. Jei nori, kad viščiukai būtų margi, reikia kiaušiniai po vištа dėti tuo metu, kai žmonės bažnyčion eina; jei nori, kad viščiukai būtų balti — reikia sodinti, kai visi žmonės giedrią dieną ilsis. (L. M. Dr., A. B.).

1324. Jei kiaušinius parūkysi per sietą švęstais ėgliais ir žolėmis, tai viščiukų, iš tų kiaušinių išsiritusių, varnos nenešios. (Viltis, 1909, 128.).

1325. Jei viščiukus parūkysi jų pačių gūžta arba kiaušinių lukštais, iš kurių jie išsirito, arba pūkais ir t. t., tai jų varnos nenešios. (Viltis, 1909, 128).

1326. Jei per Blovieščius paveizdėsi vištas, tai viščiukai išriedės iš kiaušinių su keturiomis kojomis. (Panevėžys).

1327. Leidžiant vištą perėti, reikia padėti šieno, — tuomet viščiukai vaikšto po pievą ir nekapsto ežių. (Viltis, 1909, 128).

1328. Jei vištа peri, reikia jai kojas surišti ir po lova pakišti — nebeperės. (Panevėžys).

1329. Jei kuris kiaušinis ilgai neišskyla, tai jame yra aitvaras. (Panevėžys).

1330. Kai iš kiaušinio išskyla viščiukai, ir nori žinoti, kuris bus gaidžiukas, kuri vištytė, įdėk viščiuko galvą burnon ir taip jį pakark. Jei draskos kojelėm — tai gaidelis, o jei kojeles žemyn nuleidžia — vištelė. (L. M. Dr., A. B.).

1331. Mažos vištaitės reikia paskirstyti vaikų laimei, tai laimingo vaiko vištа pridės kiaušinių visiems. (L. M. Dr., A. B.).

1332. Kieno vardui paskirta vištа, reikia, kad tas žmogus ir pirmą jos kiaušinį suvalgytų — vištа būna dėsni. (L. M. Dr., A. B.).

1333. Jei su krosnine šluota trobą šluosi, vanagas nuneš vištas. (Šeduva).

1334. Jei nori, kad vanagas vištų nenešiotų, reikia Velykų rytą ratas kabinti ant tvoros. (Palėvenis).

1335. Jei nori, kad plėšrieji paukščiai negaudytų viščiukų, ar žąsiukų, vakare, kai visi paukščiai sutupia, išnešk juos ant oro ir, kol papoteriausi, palaikyk juos ten. (Šiaulėnai).

1336. Jei vištelį ar žąsiuką paversi ir perbrauksi jam per pilvą kryžmais ženklą — ilgai jis neįstengs atsistoti. (T. Žd., III, 373 p.).

1337. Jei nori, kad vištos pasėtų miežių nelestų, sėk juos vakare, kada vištos sutupia, kad nematytų, kur sėji. (Šiaulėnai).

1338. Jei vištа palesa salyklos, alus užsiima sava rūkščia. (T. Žd., III, 347 p.).

1339. Jei eisi gulti tuo pačiu metu, kai vištos eina tūpti — apaksi. (T. Žd., III, 360 p.).

D.

1340. Jei gaidys aukštai atsistojęs gieda, tai prieš gerą orą. (Panevėžys).

1341. Jei gaidys ant tvoros stovi ir gieda, bus giedra. (Panevėžys).

1342. Jei gaidys po piet per lietų ant tvoros gieda, bus giedra. (Skapiškis).

1343. Jei gaidys gieda vidurdienį ant tvoros, bus giedra. (Panevėžys).

1344. Jei gaidys gieda prieš pietus, bus giedra. (Panevėžys).

1345. Jei gaidys gieda po pietų, bus giedra. (Debeikiai).

1346. Jei gaidžiai gieda iš vakaro, ryt bus giedra. (Naujamiestis).

1347. Jei gaidys naktį gieda prieš dvyliktą, bus giedras rytas. (Panevėžys).

1348. Jei gaidžiai per miglą gieda, bus giedra. (Kėdainiai).

1349. Jei gaidžiai miglos metu dažnai gieda, bus ilgai giedra. (Kėdainiai).

1350. Jei gaidys gieda atsigręžęs į rytus ar žiemius, bus gražus oras. (Panevėžys).

1351. Jei gaidys gieda po žemę vaikščiodamas, bus giedra. (Pandėlys).

1352. Jei vištos anksti eina tūpti, tai prieš gerą orą. (Panevėžys).

1353. Jei vištos anksti eina tūpti, rytoj bus gražus oras. (Gelažiai).

1354. Jei naminiai paukščiai anksti sutupia, bus gražus oras. (Kantaučiai).

1355. Jei gaidys gieda, bus oro atmaina. (Panevėžys).

1356. Jei gaidžiai nelaiku gieda, bus oro atmaina. (Smilgiai).

1357. Jei gaidys gieda nuo ryto, bus negraži diena. (Panevėžys).

1358. Jei gaidys gieda dieną, bus oro atmaina. (Smilgiai).

1359. Jei gaidys dieną po dvyliktos gieda, bus oro atmaina. (Naujamiestis).

1360. Jei gaidys dieną gieda lyginai kartų — bus toks pat oras, jei nelyginai, tai bus oro atmaina. (Joniškėlis).

1361. Jei gaidys gieda pavakario sulaukęs, bus oro atmaina. (Šeduva).

1362. Jei gaidys pavakary sugiedojo, bus oro atmaina. (Plungė).

1363. Jei gaidys iš vakaro gieda, bus oro atmaina. (Panevėžys).

1364. Jei gaidys gieda nuo vakaro, bus oro atmaina. (Šatės).

1365. Jei gaidys vakaro metu gieda kūtėje, bus oro permaina. (Subačius).

1366. Jei gaidys vakaro sulaukęs labai gieda, bus oro atmaina. (Panevėžys).

1367. Jei gaidys užgieda vakare dešimtą valandą, bus oro atmaina. (Viduklė).

1368. Jei gaidys gieda iš vakaro — bus oro atmaina, jei ant žemės — prieš gerą orą, o jei aukštai palėkęs — prieš lietų. (Kantaučiai).

1369. Jei naktį gaidys gieda, bus oro atmaina. (Kaišiadorys).

1370. Jei vištoms sutūpus gaidys gieda, bus biaurus oras. (Skapiškis).

1371. Jei gaidys sugiedojo atguldamas ar vėlai vakare, bus staigi oro atmaina. (Plungė).

1372. Jei gaidys ant laktos vakare gieda, bus oro atmaina. (Naujamiestis).

1373. Jei senas gaidys, vakare užskridęs ant laktų, suplasnoja sparnais ir nugieda, tai bus oro atmaina — dargana; jei nugieda prieš dvyliktą valandą, tai bus geras oras; jei vakare ir lauke nugieda, tai bus dargana. (Ylakiai).

1374. Gaidžiai mušasi prieš negražų orą. (Skuodas).

1375. Jei vištos vėlai eina tūpti, ryt bus negražus oras. (Gelažiai).

1376. Jei vištos vaikšto ligi nakties, tai rytojaus dieną reikia laukti audros. (Ludwik z Pokiewia, Litwa, 152).

1377. Jei naminiai paukščiai darosi neramūs ir bėgioja — bus audra. (Alunta).

1378. Jei šalta, ir gaidys gieda, bus lietaus ar sniegas snigs, o jei šlapia ir nešąla, tai šals. (Panevėžys).

1379. Jei gaidys gieda, lauk lietaus ar sniego. (Kėdainiai).

1380. Jei gaidys apie pusryčius gieda, bus lietaus. (Debeikiai).

1381. Jei gaidys gieda vidurdienį ant žemės, bus lietaus. (Panevėžys).

1382. Jei gaidžiai gieda kaitrią dieną, tuojau bus lietaus. (Šeduva).

1383. Jei gaidžiai saulėtą dieną gieda, greit apsiniauks ir bus lietaus. (Šeduva).

1384. Jei gaidys dienos vidury kelis kartus sugieda, bus lietaus. (Rozalimas).

1385. Jei gaidys gieda dienos metu ant žemės, bus lietaus. (Smilgiai).

1386. Jei gaidys po pietų gieda, bus lietaus. (Velžis).

1387. Jei gaidys po piet ant tvoros per giedrą gieda, bus lietaus. (Skapiškis).

1388. Jei gaidys gieda nepaprastu metu po pietų arba pavakary, bus lietaus. (Joniškėlis, G. Pt.).

1389. Jei gaidys dieną ar vakare daug gieda, bus lietaus. (Alunta).

1390. Gaidys iš vakaro gieda prieš lietų. (Anykščiai).

1391. Jei gaidys gieda atsigręžęs į vakarus ar pietus, bus lietaus. (Panevėžys).

1392. Jei vištos anksti rytą pradeda vaikščioti, bus lietaus. (Paystris).

1393. Jei vištos anksti rytą nuskrenda nuo laktų — tą pačią dieną bus lietaus, jei vėlai užskrenda ant laktų — ant rytojaus bus lietaus. (Velžis).

1394. Jei vištos vidurdienį ima karkti, apie pavakarį bus lietaus. (Gustonys).

1395. Jei vištos toli eina nuo namų, bus lietaus. (Grinkiškis).

1396. Jei vištos ligi vėlam vakarui vaikščioja, bus lietaus. (Ramygala).

1397. Jei vištos ilgai neina tūpti — bus lietaus; jei anksti sutupia — bus giedra. (Panevėžys).

1398. Jei vištos vėlai eina tūpti, bus lietaus. (Smilgiai).

1399. Jei vištos saulei nusileidus greitai nesutupia, tai bus lietaus. (Klovainiai, G. Pt.).

1400. Jei vištos sklaido plunksnas ir ilgai neina tūpti, bus lietaus. (Svedasai).

1401. Jei lyjant vištos pasislepia po dangčiu, lietus greit nustos lyti. (Skapiškis).

1402. Jei, ėmus lyti, vištos greitai lekia į pastoges — greitai nustos lyti, jei jos nelekia ir, kieme vaikščiodamos, lesinėja — ilgai lietus truks. (Panevėžys).

1403. Jei lyjant vištos ilgai po laukus vaikštinėja, dar ilgai lis, jei jos tuoj slepiasi — lietus tuojau perstos. (Linkuva).

1404. Jei lyjant vištos lesinėja, lietus ilgai lis. (Skapiškis).

1405. Jei ėmus lyti vištos renkasi į pastogę — bus giedra, o jei vaikšto — dargana. (M. Laikraštis, 1930, 39.).

1406. Jei višta lesa žolę, bus lietaus. (Gelažiai).

1407. Jei višta maudosi smėly ar pelenuose, reikia laukti lietaus. (Panevėžys).

1408. Jei vištos plunkiasi, greitai bus lietaus. (Plungė).

1409. Jei vištos kapsto žemes, galima laukti lietaus. (Pernarava).

1410. Jei naminiai paukščiai iš vakaro iki vėlumos ieško maisto, ant rytojaus bus lietaus. (Kantaučiai).

1411. Jei vištos žemes plaka — rodo lietų ir vėją, jei jos laksto ir kapojasi — greitai bus vėjas. (Krakės).

1412. Jei vištos kapojasi, bus vėjo. (Panevėžys).

1413. Jei vištos skraido, bus vėjo. (Karsakiškis).

1414. Jei žiemą grįčioje vištos šėliojasi ir laksto, bus vėjo. (Kazliškis).

1415. Jei naminiai paukščiai lakioja, bus vėjo. (Betygala).

1416. Jei gaidys ant vienos kojos stovi, bus šalčio. (Panevėžys).

1417. Jei žiemą vištos grįčioje ant vienos kojos stovi, bus šalčio. (Kazliškis).

1418. Jei višta stovi ant vienos kojos, bus šalčiai, jei krapštos — lauk sniego. (Kurkliai).

1419. Jei višta kutinėjasi, krapštosi, bus sniego. (Kurkliai).

1420. Jei žiemą vištos kapojasi, tai pustys. (Utena).

1421. Jei gaidys iš vakaro gieda, bus atodrėkis. (Krokialaukis).

1422. Jei šalčiuose gaidžiai gieda anksčiau, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1423. Jei gaidžiai anksti gieda, bus atodrėkis. (Kėdainiai).

1424. Jei vištos žiemą grįčioje kutenasi, bus atodrėkis. (Kazliškis).

E.

1425. Kai gaidys perdžia, reikia miežiai sėti. (Spirakiai).

F, a.

1426. Vištatupiu susirgus, reikia akis vištataukiais tepti. (G. Pt., 200 p.).

1427. Gavus vištatupį (=vištalaktį), reikia prie vištų nusiprausti, paskum per užpakalį išpilti vandenį ant vištų ir neatsigręžus nueiti — ir akys pagis. (T. Žd., III, 356 p.).

Volungė (Oriolus galbula).

C.

1428. Volungė gali gerti tik nuo akmens ir nuo lapų, nes ji marių nėjo kasti. (Linkuva).

D.

1429. Volungė prieš giedrą čirškauna. (Kalnujai).

1430. Jei volungė švilpia, bus lietaus. (T. Žd., IV, 472 p.).

1431. Jei volungė švilpauja, bus lietaus. (Saločiai).

1432. Jei volungė labai gieda, bus lietaus. (Panevėžys).

1433. Jei volungė vasaros naktį gieda, bus lietaus. (Smilgiai).

1434. Jei žalioji volungė gieda, tuojau bus lietaus. (Naujamiestis).

1435. Jei volungė rėkia, bus lietaus. (Pumpėnai).

1436. Jei volungė rėkia „Ieva, Ieva, neganyk po pievą!“, greitai bus lietaus. (Griškabūdis).

1437. Volungė prieš lietų verkia (Pilypo, Jokūbo ap...maką). (Ylakiai).

Žąsis naminė (Anser domesticus) ir kt.

C.

1438. Jei nori, kad gerai sektųsi žasų auginimas, reikia paimti žąsiną ir paaukoti jį bažnyčiai. (T. Žd., I, 336 p.).

1439. Šv. Martynui Kužiuose, kur yra to šventojo altorius ir atlaidai, neša po žąsį, kad žąsys geriau sektųsi. (T. Žd., I, 336 p.).

1440. Jei nori, kad varnai žąsiukų neliestų, kai tik juos išperi, reikia juos leisti per vyrų nudėvėtas kelnes: per vieną skylę leisti žąsiuką, o per antrą — akmenį ir sakyti: „Akmuo tavo, žąsiukas mano.“ (T. Žd., I, 334 p.).

1441. Kai žąsys lekia, tai reikia virvukę greitai susukti ir sakyti: „Sukis, sukis kamuolin!“, tai žąsys ir susisuka. (L. M. Dr., A. B.).

1442. Jei laukines žąsis gražioje tvarkoje lekiant pamatęs, imsi kepurę ant rankos sukti, tai žąsys pakriks. (Alunta).

1443. Jei laukinės žąsys suka virš kurių namų stogo, tai tuose namuose bus vestuvės. (Vabalninkas).

1444. Jei žąsys, išskrisdamos į šiltus kraštus, suka ratu apie kurių nors namų stogą, tai tame kieme bus vestuvės. (Skapiškis).

1445. Jei žąsys kam sekasi, tai tas tenemaino jų, nes veislę išduos, išmainys; jei nori, tai gali kas pirkti. (T. Žd., I, 337 p.).

1446. Kai kurios šeimininkės deda upelių bei kūdrų vandens sąnašas į perinčių žąsų ląstas, kad šios nesitolintų su žąsiukais nuo vandens. (Kultūra, 1925, 38 p.).

1447. Jei nori, kad žąsys būtų sveikos, reikia saugotis sodinti jas per metines šventes. (L. M. Dr., A. B.).

1448. Leidžiant žąsį perėti, reikia gūžton įdėti varnos plunksną ir liepos atžalą, tai varnos nepuls žąsiukų. (T. Žd., III, 367 p.).

1449. Išperinus žąsiukus, viščiukus, reikia juos per stebulę pervaryti: tada jie seksis ir gerai augs. (T. Žd., I, 337 p.).

1450. Jei žąsis išperi žąsiukus, reikia juos pro rato stebulę iškišti: vanagas jų neneša. (Salos).

1451. Jei nori, kad vanagas žąsiukų nenešiotų, reikia, pirmą kartą juos laukan išleidžiant, praleisti juos pro vyriškas kelnes. (T. Žd., IV, 490 p.).

1452. Jei nori, kad žąsiukai plaukytų po vandenį, reikia parnešti vandens sąnašų ir įdėti į ląstas, kur žąsys peri. (Panevėžys).

1453. Jei nuo Kalėdų iki Trijų Karalių plunksnas plėšyti, žąsys kiaušinius les. (T. Žd., III, 346 p.).

1454. Kur dažniausiai žąsys stovi, toj vietoj reikia šulinys kasti. (T. Žd., III, 347 p.).

D.

1455. Jei žąsys maudosi, tai bus oro atmaina. (Panevėžys).

1456. Jei žąsys virtine skrenda, tai žiūrėk nuo kurios pusės sparnas esti ilgiausias, — iš tos pusės reikia laukti vasarą darganos. (Plungė).

1457. Jei žąsys arba antys maudydamos labai puškenasi, bus lietaus. (Alunta).

1458. Jei žąsys prausiasi, bus lietaus. (M. Laikraštis, 1930, 39).

1459. Jei žąsys vandeny nardo, bus lietaus. (Panevėžys).

1460. Jei žąsys nardosi, greitai bus lietaus. (Plungė).

1461. Jei žąsys vidudienį maudosi, greitai bus lietaus. (Pagiriai).

1462. Kai žąsys ir antys maudosi, bus vėjas ir lietus. (Kėdainiai).

1463. Jei žąsys vanojasi, bus lietaus. (Panevėžys).

1464. Jei žąsinas stovi ant vienos kojos, dar bus lietaus. (Panevėžys).

1465. Jei žąsys skrenda, bus lietaus ar sniego. (Svedasai).

1466. Jei žąsys plusdenasi į žiemius atsigręžusios, bus šalčio, jei į pietus — bus atodrėkis. (Joniškėlis, G. Pt.).

1467. Jei žąsys žiemą maudosi atsigręžusios į šiaurę, pradės šalti, (Panevėžys).

1468. Jei žąsis laiko galvą po sparnu, bus šaltis. (Naujamiestis).

1469. Jei žąsinas ant vienos kojos stovi, bus šalčio. (Joniškėlis, G. Pt.).

1470. Jei žąsys stovi ant vienos kojos ir snapus turi įkišusios tarp plunksnų, bus šaltis. (Surviliškis).

1471. Jei žąsys žiemą stovi ant vienos kojos, bus šaltis. (Panevėžys).

1472. Žąsys ant vienos kojos stovi ir varnos medžių viršūnėse tupi prieš šaltį. (L. M. Dr., A. B.).

1473. Jei žąsys krapštosi, bus šalčio ir sniego. (Panevėžys).

1474. Jei žąsys voliojasi mėšle, bus didelis šaltis. (Surdegis).

1475. Jei žiemą žąsys sniege maudosi, bus atodrėkis. (Panevėžys).

1476. Jei žiemą žąsys vanojasi, bus atodrėkis. (Paystris).

1477. Jei žiemą žąsys vanojasi, bus lietaus. (Panevėžys).

1478. Jei žąsys ant vienos kojos stovi, bus atodrėkis. (Ramygala).

E.

1479. Jei žąsys, antys ir pempės anksti atskrenda, bus blogi metai. (Ramygala).

1480. Jei pavasarį laukinės žąsys lekia dvilinkomis eilėmis, kurių ilgesnės šakos pietų link — bus šilti ir geri metai, jei priešingai — blogi ir šalti metai. (Šatės).

1481. Kai laukinės žąsys anksti atlekia į mūsų kraštą, bus greitai šilta. (Panevėžys).

1482. Jei laukinės žąsys skrenda, greit bus pavasaris. (Panevėžys).

1483. Jei žąsys pavasarį skrenda aukštai, rodo šaltą pavasarį. (Panevėžys).

1484. Jei laukinės žąsys lekia aukštai, pavasaris bus ilgas, jei žemai — trumpas. (Panevėžys).

1485. Jei pavasarį yra daug laukinių žąsų, bus šlapia vasara. (Pandėlys).

1486. Jei rudenį laukinės žąsys skrenda žemai — bus šaltas ruduo, jei aukštai — ilgas. (Panemunėlis).

1487. Jei žąsys skrenda aukštai, tai bus šiltas ruduo. (Panevėžys).

1488. Jei laukinės žąsys ar gervės skrenda žemai, tuojau bus žiema. (Skapiškis).

1489. Jei žąsys lekia aukštai, dar negreit bus šalta. (Josvainiai).

1490. Jei piaunant rudenį žąsis, jų ožio kaulas rainas, bus gili žiema. (Linkuva).

1491. Jei papiautos žąsies lopeta juoda — bus gili žiema, jei balta — visai negili, prasta (juodumas parodo žiemą). (Panevėžys).

1492. Jei žąsies krūtinės kaulo smailume daugiau juoda — žiema bus negili, jei balta — gili. (Rozalimas).

1493. Jei papiovus rudenio metu žąsį randi jos kauliuką, kurį vadina ožiuku, juodą, tai sako, žiema bus šalta. (Paystris).

F, a.

1494. Ant voties kloja žąsies pūkų, papešę jų iš po pasparnės, sudžiovintą lepšį ir išmirkytą senos duonos plutą, užpiltą karštu pienu. (G. Pt., 198 p.).

1495. Vaikui nušašus, jį tepa žąsies taukais. (G. Pt., 207 p.).

G.

1496. Šešios žąsys su šešiais žąsyčiais. (Žemaičių Kalvarija).

Zylė (Parus major) ir kt.

D.

1497. Jei zylės liūdnai čirškina, bus lietaus. (Gudžiūnai).

1498. Jei zylė arba grikė gieda — vasarą po kelių dienų bus lietaus, žiemą — sniego. (Linkuva).

1499. Jei zylės lenda ant langų, bus šaltis. (Skapiškis).

1500. Jei žiemą zylės lekia ant langų, laukiama greitai šalčio. (Šatės).

1501. Jei zylės apie langus laksto, bus stiprūs šalčiai; jei jos tą daro rudenį, greit užšals. (Plungė).

1502. Jei zylės ir kiti maži paukšteliai labai gieda, bus dargano oro. (Velžis).

E.

1503. Jei zylė pavasarį šaukia: „Pringit, pringit!“ — bus ankstyvas pavasaris, jei ji rėkia: „Šiu namo, šiu namo!“ — vėlyvas. (Krekenava).

Žuvėdra (Larus).

C.

1504. Einant žuvauti reikia įsidėti tarbon žuvėdros koją, — pagausi daug žuvies. (T. Žd., III, 347 p.).

E.

1505. Jei baltos varnos skraidžioja, bus potvynis. (Panevėžys).

Žvirblis (Passer domesticus).

C.

1506. Žvirbliai — žydų giminės paukščiai: pavasarį susirenka į krūvą ir erza, kaip žydai. (Kupiškis).

1507. Sulaukę žydų švenčių „Būdinės“, žvirbliai pasislepia didelėmis kuopomis. Toms šventėms pasibaigus jie vėl pasirodo. Be to, žvirbliai šv. Velykų rytą, einant kunigui su monstrancija apie bažnyčią, tris žingsnius žengia, o šiaip jie visuomet tik striksi. (Užrašė: Pranas Vaikutis, Dvirėžių km., Južintų vl.).

1508. Pas mus kai kurie sodiečiai mano, kad žvirbliai yra kilę iš pelių, nes kai pelių esti mažiau, tai žvirblių atsiranda daugiau. Pavyzdžiui, kad ir šaltomis žiemomis žvirbliai pasiverčia pelėmis. (Šeduva).

1509. Jei šukuoji plaukus, nemesk savo plaukų laukan, nes iš jų žvirbliai lizdus susisuks ir tau galvą skaudės. (Baisogala).

1510. Jei susišukavus plaukus mesi juos žemėn, tai žvirbliai juos lizdan susineš, ir plaukai tuomet slinks. (Panevėžys).

1511. Jei mažas žvirblytis ant lango atsistojęs beldžiasi į stiklą, tai gausi laišką ar kitą linksmą naujieną. (Šeduva).

1512. Kai žiema esti šalta, reikia atidaryti duris ir laukti, kada įlėks žvirblis, o kai jis įlėks, reikia papilti grūdų: jei jis skubiai les grūdus, tai tuomet bus žmogui laimė; jei neles, tai tam žmogui atsitiks nelaimė. (Šeduva).

1513. Kas mažam žvirbleliui ar kitam mažam paukšteliui ištraukia liežuvį, tai to vaikai būna nebyliai. (T. Žd., I, 338 p.).

1514. Kai sėji pirmą saują, berk į šiaurės pusę — paukščiai neles. (Skuodas).

1515. Kai sėji javus, tai visų neišsėk; jei išsėsi, tai žvirbliai išles visus iš lauko. (Naujamiestis).

1516. Jei nori, kad žvirbliai nelestų javų, reikia sėti trečiadienio arba šeštadienio dieną, arba prieš sėjant perpilti grūdus per brūzgulio (žvilgio) saitę. (L. T., IV, 1, 140 p.).

1517. Jei žvirbliai renkasi apie namus, tai javai neužderės. (Panevėžys).

1518. Jei žvirbliai ima lesti lauke javus, tai visą tą žemės rėžį aptempk aplink baltu siūlu. (Pušalotas).

1519. Jei kieme yra lavonas, tai negalima sėti avižų ar miežių, — žvirbliai visus išles. (Linkuva).

1520. Kanapes sėk pirmadienį per dvyliktą — paukščiai nepuls. (Skuodas).

1521. Kanapės reikia sėti arba prieš saulės tekėjimą, arba jai nusileidus: žvirbliai neles, nes jie miega, nematys sėjant. (T. Žd., I, 336 p.).

1522. Kanapės reikia sėti saulei nusileidus: žvirbliai nematys ir paskui neles. (T. Žd., I, 335 p.).

1523. Kanapes sėk prieš vakarą — paukščiai nepuls. (Skuodas).

1524. Kanapes sėk vakare — žvirbliai neles. (T. Žd., IV, 500 p.).

1525. Jei nori, kad žvirbliai kanapių nelestų, reikia jas sėti žvirbliams miegant. (Subačius).

1526. Kviečius sėdamas, perpilk juos per stebulę, — žvirbliai neles. (T. Žd., IV, 500 p.).

1527. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia prieš sėjant perpilti juos per stebulę. (Kupiškis).

1528. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, tai reikia į sėtuvą įpilti atplėšus maiše kito galo vieną kertę. (Panevėžys).

1529. Kai sodiečiai nueina kviečių sėti, tai nepila jų paprastu būdu, bet praardo kitą maišo galą ir per ten juos išpila — žvirbliai tuomet pasėtų kviečių nelesa. (Panevėžys).

1530. Jei nori, kad žvirbliai kviečių arba žirnių nelestų, sėk juos rytą arba vakarą, kol žvirbliai tebetupi. (Punkiškiai).

1531. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, reikia jie sėti arba anksti rytą, arba vėlų vakarą, kai paukščiai sutūpę. (Pandėlys).

1532. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, tai reikia jie sėti, kol paukščiai miega, ir taukuotom rankom. (Panemunėlis).

1533. Kviečius sėja saulei nusileidus, nes tuomet žvirbliai miega ir nemato. (Baisogala).

1534. Kai žvirbliai rudenį kelias dienas prapuola ir nė vieno jų nematyti, tada reikia sėti kviečius. (Saločiai).

1535. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, reikia juos sėti seno mėnesio gale, popiet ir kad pūstų šiaurės vėjas. (Gustonys).

1536. Baigiant sėti kviečius, reikia paskirti saują žvirblių daliai, tai žvirbliai sules tik tiek kviečių, kiek iš saujos priaugs; jei taip nepadarysi, tai jie sules daugiau. (T. Žd., III, 345 p.).

1537. Jei kviečius sėdamas truputį jų ant pievos žvirbliams pasėsi, tai žvirbliai neles kviečių. (Dotnuva).

1538. Jei sėjikas kviečius sėdamas neprakalbės, kol visus kviečius pasės, tai žvirbliai neles kviečių. (Dotnuva).

1539. Jei nori, kad paukščiai nelestų kviečių, sėjant reikia įkasti vieną kvietį. (Panevėžys).

1540. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, reikia prieš sėjant atsistoti prieš vėją, permesti atgal per petį pirma akmeniuką, paskui kviečių saują ir tik tada sėti. (T. Žd., IV, 498 p.).

1541. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, sėjant vieną saują reikia prieš vėją papilti. (Krakės).

1542. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia sėjant turėti dantyse akmenį. (Naujamiestis).

1543. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, juos sėdamas ištepk rankas lašiniais. (Naujamiestis).

1544. Jei eidamas kviečių sėti išsitrinsi rankas kiaulės taukais ir biržysi kiaulės svilintais šiaudais, tai jų subrendusių žvirbliai neles. (Virbališkis).

1545. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, eidamas sėtų, patrink ranką į tą virvę, ant kurios buvo pakabinta mėsa. (T. Žd., IV, 500 p.).

1546. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, kai eini jų sėti, susijuosk ta virve, kuria riša mėsą ir pripiaustyk patepalui lašinių. (Panemunėlis).

1547. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia nuo lašinių paimti virvę su branketeliu ir, kai akėja dirvą, reikia tą virvę pririšti prie akėčių. (Siesikai).

1548. Akėjant pasėtus kviečius, reikia prie akėčių pririšti pantį nuo mėsos, tai kviečių žvirbliai neles, pelės nekapos ir pirkliai už juos brangiai mokės. (T. Žd., III, 345 p.).

1549. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia sėjant pasitaukuoti rankas kiškio taukais. (Panevėžys).

1550. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia juos sėjant sėti iš žiemių į pietus. (Kupiškis).

1551. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, tai baigus juos sėti maišą iškrato. (Skapiškis).

1552. Baigęs kviečius sėti, nuberk atgalia ranka į užpakalį kelias saujas ir eidamas namo nebeatsigręžk, — žvirbliai jų neles. (Ramygala).

1553. Jei nori, kad žvirbliai nelestų kviečių, reikia anksti rytą, dar saulei netekėjus, raitam ant pagalio apjoti keletą kartų aplink dirvą, tik su išvirkščia antpetim. (T. Žd., III, 345 p.).

1554. Jei žvirbliai lesa kviečius, tai reikia anksti rytą, kol dar niekas nevaikšto, užsėdus ant pagaikščio apjoti aplink kviečių lauką ir paskum tą pagaikštį įsmeigti kviečiuose. Bet jei kaimynas pamatys, tai nieko negelbės. (Linkuva).

1555. „Apsėdus" žvirbliams kviečius, anksti rytą, kuomet dar niekas iš sodžiaus į lauką neišėjo, užsėsk ant pagaikščio, apjok apie lesamą kviečių lauką ir pagaikštį javuose prie varsto kertės įsmeik į žemę. (Linkuva).

1556. Jei nuo užgavėnių lieka mėsos, reikia ją pakišti pagrebėsty. Kai žvirbliai ima lesti kviečius, reikia tą mėsą paimti ir apnešti ją aplink kviečius ir į kiekvieną kviečių galą bei šoną įmesti jos po gabalą: žvirbliai daugiau kviečių neles. (Upytė).

1557. Kviečius sėjant biržija su tais šiaudais, kuriais kiaulę svilino. Tam reikalui padirba kūlelį, nudegina kiaules svilindami truputį jo galą ir paskum juo biržija, kad žvirbliai kviečių nelestų. (Pušalotas).

1558. Šiaudų sauja, kuria kiaulę svilina, reikia užgesinti ir pakišti po klėties stogu. Pavasario metu paimti ją ir, laikant rankoj, apeiti aplink kviečių lauką: žvirbliai neles tų kviečių. Toji sauja paskum reikia padėti po kluono (jaujos) stogu, kur bus sudėti kviečiai: pelės jų tuomet negadins. (T. Žd., III, 367 p.).

1559. Jei nori, kad žvirbliai kviečių nelestų, reikia šv. Jono dieną aplink dirvą pribarstyti kviečių. (Griškabūdis).

1560. Jei vasaros metu žvirbliai lesa laukuose kviečius, sekančiais metais kviečiai bus brangūs. (Gustonys).

1561. Jei nori, kad žvirbliai užpultų kaimynų kviečius, reikia su lazdute, ant kurios tupi žvirbliai, pabadyti rėžį ir įmesti ją kviečiuosna. (T. Žd., III, 345 p.).

1562. Jei žvirblis suka lizdą iš linų, linai bus brangūs. (Skapiškis).

1563. Jei nori, kad žvirbliai miežių nelestų, reikia jie sėti tą pačią dieną, kurią rudenį buvo šv. Valentino, būtent, jei šv. Valentino diena buvo ketvirtadienį, tai ir miežiai pavasarį sėjami ketvirtadienį. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 153 p.).

1564. Eidamas miežių sėti, išsitepk lašiniais delną, — žvirbliai miežių neles. (T. Žd., IV, 500 p.).

D.

1565. Jei žvirbliai renkasi į būrius ir laksto, bus giedra. (Panevėžys).

1566. Jei žvirbliai lakioja ir krauna lizdus, bus giedra. (Panevėžys).

1567. Jei žvirbliai vasarą alų daro, rytoj bus lietaus. (Skaudvilė).

1568. Pavasarį, kai daug žvirblių susirenka ir čirškia, tai sodiečiai sako, kad žvirbliai alų daro. (Baisogala).

1569. Jei žvirbliai kelia veseliją, bus lietaus. (Panevėžys).

1570. Jei žvirbliai čirškia, bus lietaus. (Ramygala).

1571. Jei žvirbliai ima čirkšti žabuose, bus lietaus. (Gustonys).

1572. Jei žvirbliai pavasarį sniege ar klanuos maudosi, bus lietaus. (Skaudvilė).

1573. Jei žvirblis maudosi smėly arba vandeny, bus lietaus. (Krakės).

1574. Jei žvirbliai smėly plukias ir apie sienas kabinėjas, bus lietaus. (Onuškis).

1575. Jei žvirbliai dulkėse maudosi, bus lietaus. (Panevėžys).

1576. Jei žvirbliai maudosi, bus oro permaina. (Panevėžys).

1577. Jei žvirbliai labai rėkia, bus dargana. (Naujamiestis).

1578. Jei žvirblis smiltyse maudosi, bus vėjo. (Panevėžys).

1579. Jei žvirbliai rėkia, tai ilgai bus vėjas. (Naujamiestis).

1580. Jei žvirbliai skrenda pulkais ir aukštai, bus didelis vėjas. (Skapiškis).

1581. Jei žvirbliai žiemą čirškia, bus didelis šaltis. (Gelažiai).

1582. Jei žvirbliai pulkeliais landžioja apie pašalius ir duris, bus šaltis. (Skapiškis).

1583. Jei žvirbliai ar kiti paukščiai žiemą lenda į trobą, bus didelis šaltis. (Jonava).

1584. Žvirbliai, zylės ir kiti panašūs paukštyčiai labai lenda į trobas prieš didelį šaltį. (Kalnujai).

1585. Prieš šaltį žvirbliai čižina ir į šatras lenda. (Betygala).

1586. Prieš šaltį žvirblis kiša galvą gilyn į stogą. (Paystris).

1587. Jei žvirbliai laksto keliu, bus šaltis. (Subačius).

1588. Jei žiemą žvirbliai alų daro, bus atodrėkis. (Paystris).

1589. Jei žvirbliai čiulkina grūdą, bus atodrėkis. (Krakės).

1590. Prieš atodrėkį sulindę į stogus žvirbliai iškiša galvą oran. (Paystris).

1591. Jei žiemą, sulindę į žabus, žvirbliai labai čirškia, netrukus bus atodrėkis. (Gustonys).

1592. Žvirbliai čirškia žiemos metu prieš atodrėkį, o vasarą — prieš lietų. (Ludwik z Pokiewia, Litwa, 152).

Žinduoliai (Mammalia).

Arklys (Equus caballus).

A.

1593. Kai pavasarį pirmą kartą išeini arti, tai, ariant skersai, kai gręži arklį arba jaučius, reikia pagriebti su žagrėmis truputį žemės iš kaimyno dirvos, o išvarius kitą vagą — iš kito kaimyno: susieis tada tau trąša iš kaimynų dirvų. (Lt. Chr., 245).

1594. Kai artojas pirmą kartą aręs pareina namo, tai jį aplieja vandeniu, kad arkliai šokinėtų. Paskum neduoda jam grįčioje nusiauti vyžų, nes blusų per vasarą bus. (Užrašė: E. Žilis, Jurgelionių km., Siesikų vl.).

1595. Kai pavasarį artojai grįžta pirmą dieną arę namo, tai merginos stengiasi juos aplieti vandeniu, nes kitaip arkliai nesiseks. (Baisogala).

1596. Kai baigia mėšlą vežti, aptaiso arklius šakelėm ir žolynais ir tuomet jau pačias pagrandas veža. (T. Žd., III, 373 p.).

1597. Ūkininkai, atvežę pirmą vežimą į klojimą, ištraukia iš visų keturių vežimo kerčių po saujelę rugių, supina vainiką, duoda jį arkliui pauostyti, o paskui tą rugių saujelę tris kartus užvynioja aplink balkį ir užriša tais pačiais rugiais. Kai vainiką riša, tai šeimininkas sako, kad tie rugiai būtų gražūs ir stiprūs, kaip tasai arklys. Tai padarius puolama iškraudinėti vežimą. (Užrašė: St. Kasmauskas, Kėdainiai).

1598. Jei nori, kad arkliai sektųsi, reikia užugavose senelius pavažinėti kuo toliausia. (L. M. Dr., A. B.).

1599. Užgavėnėse pirmą kartą įkinkomi kumeliukai. Jauniesiems labai patinka važinėti tokiais žirgais, kurie nenustovi, žvengia ir lyg deginami piestuojas. (L. M. Dr., A. B.).

1600. Kai pavažinėja kumelį, vienas turi klausti: „Ar geras arklys?“, o kitas turi atsakyti: „Labai geras: kai duodi — tai ėda, kai muši — tai bėga.“ (L. M. Dr., A. B.).

1601. Apsikumeliavus, reikia, kol iš tvarto atbėgsi pirkion, kalbėti: „Kumelys, kumelys e-hi-hi-ha-ha!“ (L. M. Dr., A. B.).

B.

1602. Švento Jono naktį susirenka daug žmonių, išeina į lauką, nuplėšia beržo tošę, suvynioja, paskiau ją prie karties pririša ir, iškėlę uždegtą aukštyn, šokdami aplink tą kartį dainuoja:

Po beržyną vaikščiojau,
Širmo žirgo ieškojau.
Olia olia, olia olia,
Širmo žirgo ieškojau. (Niemi, 413).

C.

1603. Arklys kiekvieną kartą nori žmogų papiauti, kai šis įeina jo šerti. (Ramygala).

1604. Jei prie kryžkelės išsikinko arklys, tai žmogų laukia didžiausia nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

1605. Jei arklys, vedamas iš namų į ganyklą, trina į ką nors kaklą, atsitiks nelaimė. (Betygala).

1606. Jei arklys pasitrins į medį, tas medis nudžius. (Panevėžys).

1607. Jei arklys dažnai trina savo uodegą į sieną ar tvorą, tai jis neis rankon. (Skapiškis).

1608. Jei arkliai trinasi, reikia juos išmazgoti tuo vandeniu, kuriuo mazgojai stalą, šaukštus ir t. t. (Ramygala).

1609. Jei margu arkliu per kaimą pravažiuoja, tai vestuves išveža. (Pabiržė).

1610. Jei per sodžių margu arkliu kas nors pravažiuos, tai iš to sodžiaus, sako, nei viena mergaitė neištekės. (Paystris).

1611. Jei kas per kaimą pravažiuoja margu arkliu atžagariai atsisėdęs, tai iš to kaimo nė viena mergina neištekės. (Panevėžys).

1612. Jei pirmą Kalėdų dieną pro sodžių pirmiausia pravažiuoja baltu arkliu, tai tais metais sodžiuj nebus piršlių. (Rozalimas).

1613. Jei per mėsėdą (po Kalėdų) svetimas žmogus per kaimą balta kumele pervažiuos, tai to kaimo mergaitės neištekės. (Šiaulėnai).

1614. Jei sodžiuj yra margas arklys, tai iš to sodžiaus niekas neištekės. (Paystris).

1615. Jei kuriam kieme yra margas arklys, tai iš to kiemo mergaitės neištekės. (Panevėžys).

1616. Arklys palangėj žvengia, — bus piršliai. (Kupiškis).

1617. Jei mažą vaiką neša pirmą kartą oran, tai atveda arklį, kad pauostytų: vaikas niekuomet neperšals. (Panevėžys).

1618. Radę sukaitusį arklį, sako, kad juo velniai jodinėjo. (Utena).

1619. Jei nori, kad velniai arklių nejodinėtų, reikia nušovus šarką arba voverį pakabinti arklidėj. O ne, tai patepti arklius kurmio krauju. (Lt. Chr., 245.).

1620. Velnius, kai jie jodinėja arklius, galima sugauti su gramnyčine žvakute. (L. M. Dr., A. B.).

1621. Jei arklius randa tvarte sušilusius, tai sako, kad velniai juos jodinėja. Tada paima žvakę, išdegina jąja arkliui nugaroj kryžiaus ženklą, ir velniai nebejodinės. (Panevėžys).

1622. Kad naktimis raganos arklių nejodinėtų, reikia nušautą šarką pakabinti ties arklidės durimis, ir liaus jodinėję. (Viešintai).

1623. Vieno ūkininko arkliai naktimis baisiai trypė ir šokinėjo; betrypdami labai sušildavo, ir ūkininkas negalėjo jais dirbti. Kai jis nueidavo į tvartą pasižiūrėti, kas joj darosi, nieko nepastebėdavo. Kartą pas ūkininką atėjo kažkoks pavargėlis. Ūkininkas pasipasakojo jam savo bėdą su arkliais. Pavargėlis jam patarė šitaip padaryti: paimti žvakę su puodu, nusinešti juos arklidėn ir, kai ateis naktis, uždegti žvakę ir pavožti ją po puodu, o kai arkliai ims trypti, nudengti staiga puodą nuo žvakės.

Ūkininkas taip ir padarė — ir pamatė savo kaimyno sūnų bejodantį jo arklius. Puolė prie jo, bet tas pradingo. Rytojaus dieną nuėjo ūkininkas pas kaimyno sūnų ir klausia, kam jis jo arklius taip varginęs. Šis atsakė, kad jis pildąs savo velnio įsakymą. Kai ūkininkas pažadėjo apskųsti jį valdžiai, tai kaimynas atsakė, kad ūkininko duktė taip pat ragana.

Sulaukęs nakties ūkininkas ėmė sekti savo dukterį. Netrukus atskrido šarka ir suriko. Tan balsan išėjo jo duktė, pavirto į šarką ir nuskrido į kaimyno kiemą. Nuėjo tenai ir ūkininkas. Nuėjęs pamatė savo dukterį ir kaimyno sūnų besikalbančius. Kiek palaukęs kaimyno sūnus paėmė nuo prieklėčio kamanas, užmovė jas jo dukteriai

— ir ši pavirto į gražią kumelę, o kaimyno sūnus į arklį, ir abu kažkur nulėkė. Kiek palaukus ūkininkas išgirdo didelį bildėsį ir pamatė du dideliu arkliu: kumelę ir kumelį. Kaimyno sūnui atvirtus žmogumi, ūkininkas pasiėmė kumelę, t. y. savo dukterį, nusivedė ją į kalvę ir ten pakaustė, o paskui, parsivedęs ją namo, numovė jai kamanas — ir pamatė savo dukterį su kruvinom nuo vinių rankom ir kojom. Nuėjo ūkininkas į valdžią ir pasakė, kas buvo atsitikę jo dukteriai ir kaimyno sūnui.

Valdžia juos abudu ant laužo sudegino. (Užrašė A. Savickas, Panevėžys).

1624. Jei arklys, stovėdamas kūtėje, pradeda trypti, patrink jį delnu ir paglostyk. (Viltis, 1909, 128).

1625. Jei nusiperki arklį, nerodyk jo svetimam žmogui, — gali jį užkerėti. (Gustonys).

1626. Jei kas pasigrožės arkliu, kuris po to apserga, tai reikia paimti atžagarų sietą ir atžagaria ranka perpilti arklį vandeniu, — arklys pagis. (Subačius).

1627. Jei važiuosi nakties metu, tai kelionėje arkliui turi būti ant kaklo pantis, — niekas neparaganuos. (Panevėžys).

1628. Jei nuveži numirėlį į bažnyčią, nuimk nuo karsto paklodę ir apdenk ja arklį, — arklys neils. (Skapiškis).

1629. Jei kunigą pas ligonį atvežus arklys kieme nulenkia galvą, tai tas ligonis mirs. (Velžis).

1630. Jei parveži ligoniui kunigą, ir arkliai kasa žemę, tai ligonis mirs. (L. M. Dr., A. B.).

1631. Jei ligoniui atveža kunigą, ir arkliai laiko galvas pakeltas, tai tas žmogus pasitaisys. (Krakės).

1632. Lietuviai raiteliai laikė per neklaidingą tų kareivių mirties būrimą, kurių arkliai prieš kovą kasdavo kojomis žemes ir dūsaudavo (wzdychali). (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 145 p.).

1633. Arklį prieš kokią nors kelionę visuomet rasi begulintį. (Viduklė).

1634. Jei šeimininkas randa arklį kūtėje tebemiegantį, tai reiškia ilgą kelionę. (Panevėžys).

1635. Jei arklys prunkščia — ką nors išprunkš. (Dotnuva).

1636. Jei išvažiuojant iš namų arklys suprunkščia, tai ką nors užmiršai namie. (Naujamiestis).

1637. Jei išvažiavus iš namų arklys suprunkštė, atsimink, ar ko nepamiršai, arba šiaip kas atsitiks. (Viltis, 1909, 128 p.).

1638. Jei arklys prunkščia, tai bus nelaimė. (Utena).

1639. Jei važiuojant arkliai ant savo lauko nesuprunkščia, kelionė nepasiseks. (Kruonis).

1640. Jei, išvažiavus iš namų, arkliai prunkščia, reikia apsižiūrėti, ar ko neužmiršai; jei kelyje prunkščia, reikia laukti nelaimės kelionėje. (Griškabūdis).

1641. Jei važiuojant arklys prunkščia, tai kas nors laukia. (Vabalninkas).

1642. Jei važiuojant arklys prunkščia, tai tavęs laukia tie žmonės, pas kuriuos važiuoji. (Panevėžys).

1643. Jei važiuojant į svečius arklys prunkščia, tai nuvažiavęs būsi iškilmingai priimtas ir pavaišintas. (Naujamiestis).

1644. Jei arklys keliu važiuojant prunkščia, tai bus pasisekimas. (Ramygala).

1645. Jei tolimon kelionėn važiuojant arklys kieme nusišika, tai viskas gerai pasiseka. (Linkuva).

1646. Jei kelionėje susitinka du vaikinai vienas pėsčias, kitas raitas, ir jei raitajam pasibaido arklys, tai pėsčias vaikinas visą gyvenimą neves. (Gustonys).

1647. Jei išvažiavęs iš namų pirmučiausiai žydą baltu arkliu bevažiuojantį sutiksi, tai neužilgo pas tave atsitiks pakasynos. (Gustonys).

1648. Jei arklys, vedant jį iš kūtės, krato paskutines kojas, tai kelionėje bus nelaimė. (Panevėžys).

1649. Nupirkę arklį seniau vesdavo jį ant ilgo pavadžio. (Panevėžys).

1650. Baltai margu, ypač baltu arkliu matant jojantį, lyg šv. Jurgį žaltį bekertant, reiškia nelaimę pačiam mačiusiam arba visai šeimynai. (T. Žd., III, 374 p.).

1651. Veždamas krikštyti bažnyčion mergos vaiką, imk juo labiausiai nusususį arklį; pamatysi, kaip šis tuojau atsigaus. (Linkuva).

1652. Nuvijus naują botagą, reikia juo papliaukšėti per krosnies kaktą, — arkliai bus riebūs, kaip toji kakta. (Utena).

1653. Jei nori, kad arkliai pečių neprisitrintų, reikia pirmą dieną, kai išeini arti, patrinti jiems pečius žemėm. (Panevėžys).

1654. Jei du žmogu vieną arklį vadelėja, tai arklys, kiek kelio pavažiavęs, pails. (Pandėlys).

1655. Jei, arklį kinkant, nuimsi pavalkus tarp ienų, tai tas arklys važiuojant pails. (Panevėžys).

1656. Jei atgalia ranka muši arklį iš plėškės paleisdamas, tai velniukas, ant arklio užsisėdęs, jodo jį per kiaurą naktį. Arklys iš ryto esti sušilęs ir apsiprakaitavęs, o pirmutinės mentės nuo velniuko kojų subraižytos. Jei nori, kad nejodytų, tai reikia, iš plėškės arklį paleidžiant arba į tvartą įleidžiant, tiesiąja ranka jam nugarą paplaukiu nubraukti. (Liet. Pas., II, 61 p.).

1657. Jei tarp ienų numausi pavalkus, tai arklys nebus greitas. (Utena).

1658. Jei numautus pavalkus numesi aukštielninkus, tai arklys nepasilsės. (Panevėžys).

1659. Nežargyk pavalkų — arkliai pečius prisimuš. (Panevėžys).

1660. Jei moteris arklį pajojėjo, arkliui nugarą nutrins balnelis. (L. M. Dr., A. B.).

1661. Jei ant kūtės, kurioje stovi arkliai, tupės vištos, tai arkliai gaus susną. (Baisogala).

1662. Jei nori, kad arkliai neimtų susti, nevėžink jais niekuomet kačių. (Šiaulėnai).

1663. Didįjį ketvirtadienį reikia arkliai išmaudyti, — susas jų nepuls. (Kupiškis).

1664. Jei arkliui iš uodegos ašutų nedidelį sluoksnelį peiliu išpiausi, tai arklys nusus. (Velykiai).

1665. Jei arkliui iš uodegos arba karčių išrausi ašutą, tai arklys suliesės. (Krekenava).

1666. Nukirpus arkliui uodegą, reikia ją duoti jam pauostyti. Jei neduosi, tai arklys ims susti. (Upytė).

1667. Jei nukerpi arkliui uodegą, tai duok jam ją pauostyti, — gerai augs. (Paystris).

1668. Kai nupiauna arkliui uodegą, tai duoda ją tam arkliui pauostyti, kad jis nesublogtų. (Velžis).

1669. Jei arklys neduoda uodegos pakelti, tai jis stiprus. (Viltis, 1909, 128).

1670. Jei kurio ūkininko arkliai pykstasi, tai reikia rasti dvilypę ruginę varpą, — pradės sutikti. (Panevėžys).

1671. Jei nori, kad arklys paskui arklį sektų, piovėjai turi rasti rugienose dvilypę varpą ir vieną varpą vienam supenėt, kitą — kitam arkliui. Tada nors ir per upę vienu arkliu plauksi, tai ir kitas neatsiliks. (Palėvenis).

1672. Pavalgę Kūčių vakarienės, arkliaganiai pasideda po pagalve šieno, kuris buvo paklotas po staltiese, ir Kalėdų rytą duoda arkliams, kad vasarą, nakties išjojus, toli neitų. (Skapiškis).

1673. Per užgavėnes važinėja pirmą sykį kumeliu per sodą ir stengiasi važiuojantį aplieti, — geriau augs kumelys. (Šiauliai).

1674. Jei arklį per užgavėnes pajodinėsi, bus labai riebus. (Panevėžys).

1675. Jei nori, kad arkliai būtų geri, tai per užgavėnes turi jais važinėti. (Panevėžys).

1676. Jei nori, kad arkliai būtų per vasarą riebūs, tai, kai išeina pirmą kartą artojas arti, reikia apipilti jį vandeniu. (Panemunėlis).

1677. Jei nori, kad gerai eitųsi arkliai auginti, reikia paimti maišelis, pripilti jis avižų ir pakabinti ties tvarto durimis. (Gustonys).

1678. Jei randi ankštyje aštuonis žirnius, įmesk juos į žydo ratus, — jo arklys išdvės. (Panevėžys).

1679. Jei arklys guli išsitiesęs ir galvą padėjęs žemėj — negeras; jei guli kojas surietęs ir galvą pakėlęs — geras. (Panevėžys).

1680. Jeigu arklys naravistas, tai reikia uždegti jam šiaudų po pilvu. (Naujamiestis).

1681. Jei nori sužinoti, kokio didumo augs arklys, tai reikia virvute pamieruoti priešakinę koją nuo šepečiukų iki kelių ir dėti tris kartus aukštyn, — tokio aukštumo ir bus. (Panevėžys).

1682. Arklys rąžos prieš jo pavogimą. (L. M. Dr., A. B.).

1683. Jei arklys eidamas iš kūtės pastato ant slenksčio koją ir truputį ją ten palaiko, tai tą arklį greitai pavogs. (Gelažiai).

1684. Jei arklys, vedant jį iš kūtės, koją išties, tai jį pavogs. (Paystris).

1685. Jei arklys, vedant jį iš tvarto per slenkstį, kratys koją, tai tą arklį vogs. (Panevėžys).

1686. Jei arklys iš kūtės eidamas paskutinę koją velka ištiesęs, tai jis neilgai bus pas tą ūkininką: jį pavogs arba jis išdvės. (Velžis).

1687. Jei, vedant arklį iš kūtės per slenkstį, jis ištiesia paskutinę koją, tai jį kas nors pavogs. (Naujamiestis).

1688. Jei vedant arklį iš kūtės, ūkininkė, eidama per slenkstį, pamato, kad arklys rąžos, tai tą arklį neužilgo pavogs. (Spirakiai).

1689. Jei arklys, vedamas iš kūtės, ties slenksčiu rąžosi, tai tą arklį kas nors pavogs. (Paystris).

1690. Jei nupirktas arklys, pirmą kartą įvedant jį į kūtę, paskutinę koją krato, tai jį pavogs. (Spirakiai).

1691. Jei arklys, vedant jį iš arklidės, žengdamas per slenkstį rąžos ir ištiesia paskutinę koją, tai jį vogs; tokiu atsitikimu rūkyk jį vapsvų gūžta. (Viltis, 1909, 128).

1692. Jei nori, kad arklys eitų namo, reikia, kai išmeta jis dantį, tą dantį pamesti po tvarto slenksčiu. (Panemunėlis).

1693. Jei pirmą arklio dantį ištrauksi ir padėsi namie, tai arklys bėgs namo. (Kupiškis).

1694. Kai augantis kumeliukas meta dantis, reikia vienas tų dantų paimti ir įkalti tvarte sienon, ir kumeliukas niekuomet neprapuls, visuomet grįš į savo tėviškę. (Šunskai).

1695. Kai arklys išmeta pirmutinį dantį, tai reikia jis įkalti į sieną; jei tas arklys prapuls ar kas jį pavogs, — vis atrasi. (Karsakiškis).

1696. Kai arklys išmeta pirmutinį dantį, tai reikia šį įkalti į tvarto sieną. Tada, jei ir pavogs tą arklį, jis visuomet parbėgs namo. (Panemunėlis).

1697. Jei pavogė arklius, duok ant mišių prie šv. Antano Linkuvoje; arba arklius surasi, arba vagį suklupdysi. (Linkuva).

1698. Jei pražuvo arklys, tai tuojau reikia paimti jo kamanos, uždėti ant girnų ir pasukti girnas tris kart — ir arklys tuojau atsiras. (Pandėlys).

1699. Jei pavogė arklį, reikia gerai surišti visos keturios stalo kojos, — greit vagį pagaus. (Smilgiai).

1700. Jei pavogė arklį, reikia supančioti stalo kojas, — vagis susipančios. (Panevėžys).

1701. Jei nori, kad pavogti arkliai sukluptų ir vagis kur įkliūtų, tuojau reikia valgomasai stalas asloje apversti ir visos kojos virvėmis supinti. (Svedasai).

1702. Velykų rytą reik iš svetimo šulinio parnešti vandens, tik, kad niekas nematytų, ir pagirdyti juo arklius, kad arkliai geri būtų. (Lt. Chr., 245).

1703. Jei žmogų ima miegas, reikia apiprausti snukis tam žirgui, kuris gražiausiai žvengia, ir paskui tą vandenį išgerti, — neims miegas. (L. M. Dr., A. B.).

1704. Jei nori naktigonėje neužmigti, reikia atsigerti to vandens, kurį gėrė arklys. (L. M. Dr., A. B.).

1705. Kai važiuoja šliūban, reikia, kad jaunojo arklys nepasiliktų nuo svoto arklio, — jaunasai mokės taip gyventi, kaip svotas gyvena. (L. M. Dr., A. B.).

1706. Nėščiai moteriškei nedera važiuoti į arklį atsigrįžus, — vaikeliai gimsta pirma kojelėm. (L. M. Dr., A. B.).

1707. Jei einant sėti grūdus ant arklio neša, tai tie javai užauga sulig arklio plaukais. (Pandėlys).

1708. Kai avižas sėji, reikia labai saugotis, kad arkliai jų neparagautų, nes, kai jos užaugs, svetimi gyvuliai jas išės ir išbraidys. (L. M. Dr., A. B.).

1709. Jei arkliui kaltūną (= suveltus karčius) nukirpsi, arklys suges. (Baisogala).

1710. Reikia paimti drobės ritinys ir pakasti jį mėšle prie pirmutinių arklio kojų. Kai sueina du mėnesiu, tą drobę reikia iškasti, susirinkusį joje skystimą išgręžti ir supilti bonkutėn; jei paskum to skystimo užlašinti į kurią vietą, tai ją užpils vanduo. (Piniava).

1711. Jei piršliuosna atvažiuoja balta kumele, tai vestuvių nebus. (Ančiškiai).

1712. Jei kas per kaimą prajoja ant baltos kumelės atžagaris, tam kaimui gręsia didelė nelaimė: mergaitės neištekės, berniukai neves. (Pušalotas).

1713. Jei kas per kaimą pravažiuoja marga kumele, tai tame kaime nebus vestuvių. (Panevėžys).

1714. Jei žydas marga kumele pervažiuos per kaimą, tai iš to kaimo nė vienas žmogus neves. (Panevėžys).

1715. Jei eidamas keliu sutiksi žydą balta kumele važiuojantį, tai bus nelaimė. (Naujamiestis).

1716. Jei pirmą kartą išeina arti ar akėti kumele — tais metais bus pieningesnė kumelė ir žemė bus javams drėgnesnė. (T. Žd., III, 373 p.).

1717. Jei pirmą arimo dieną apliesi artoją, tai kumelė bus pieninga. (Linkuva).

1718. Jei kumelinga kumele šv. Jurgio rytą arsi, tai ji atves kumeliuką su iškištų liežuviu. (Viltis, 1909, 128.).

1719. Kai kumelė apsikumeliuoja, jei nori, kad būtų geras kumelys, reikia tą dieną pačiam labai dažnai valgyti ir kas tik tą dieną užeina, visus vaišinti šiupiniu. (L. M. Dr., A. B.).

1720. Jei saulei leidžiantis kumeliukas tąsos, tai jį vilkai piaus. (L. M. Dr., A. B.).

D.

1721. Jei arkliai anksti rytą esti apsnūdę, bus lietaus. (Skapiškis).

1722. Jei arklys lūpą pakabinęs laiko, bus lietaus; prieš giedrą jis smagus. Žmonių patarlė: „Kam tampai lūpą, kaip arklys prieš lietų?“ (Smilgiai).

1723. Arkliai labai giliuoja prieš lietų. (Skaudvilė).

1724. Jei arkliai prunkščia, bus lietaus. (Panevėžys).

1725. Jei po rugiapiūtės arklys nosį į žemę trina, bus lietaus. (Panevėžys).

1726. Jei arklys, lietui lyjant, lūpą judina, ilgai dar lis. (Upytė).

1727. Jei arklys žolės neėda, bus audra. (Grinkiškis).

E.

1728. Jei arkliai pradeda šertis, ženklas, kad nebus didelių šalčių. (Joniškėlis).

1729. Pakol žvaigždžių sietas nesileidžia į žarą, žirgo neleisi į balą. (Kantaučiai).

F, a.

1730. Jei, eidamas keliu, randi sukietėjusių žemės gabalėlių, iškritusių iš po arklio pėdos, tai reikia toksai gabalėlis paimti, juo karpas patrinti, o paskum atagalia ranka numesti ir, neatsigrįžtant, eiti į paskirtą vietą — karpos prapuola. (Panevėžys).

1731. Jei nori karpas nugydyti, paimk grumtą, kuris išlėks iš po arklio nagos, ir apskriek juo tris kartus karpas arba patrink. (Kvietkai).

1732. Patrink karpą į arklio kaulą — karpa išnyks. (Skapiškis).

1733. Jei kuriam žmogui atsiranda daug karpų, tai reikia paimti arklio uodegos ašutas ir, užmezgus tiek mazgų, kiek karpų, užkasti tas ašutas pastogėje po lašais. Kai ašutas supus, karpos pranyks. (Ančiškiai).

F, b.

1734. Arkliams sergant gelažonimis, reikia smulkiai sukapoti žąsies sparnas, paimti šeško mėsos ir kregždės lizdas. Visa tai sumaišyti ir tuo smilkyti panosėj, iš viršaus pridengus gūnia. (T. Žd., IV, 492 p.).

1735. Jei arkliui kaltūną nukirpsi, tai arklys apaks; reikia akmeniu numušti. (Miežiškiai).

1736. Kaltūnas kirpti iš arklio negalima, nes išsimuša akysna. Reikia jisai akmenim sumušti — ir išgaiš, o kitaip arklys apaks. (L. M. Dr., A. B.).

G.

1737. Jonas:
— Ar jojai ant baltos kumelės?
Petras:
— Jojau.
— Ar labai gera?
— Nelabai.
— Tai kodel?
— Nupuoliau.
— Tai blogai?
— Nelabai.
— Tai kodel?
— Radau obuolių maišą.
— Tai gerai?
— Nelabai.
— Tai kodel?
— Supūvę. (Užrašė A. Vengris, Pušalotas).

1738. Kad buvo kitą kartą kumelė sarta, iš tos sartos paliko bėra — uodegos nebėra. (Liet. pas. įv., II, Nr. 62).

Avis (Ovis aries).

A.

1739. Seniau Kūčių vakarienei išvirdavę visokių grūdų ir pildavę troboje kryžiškai, sakydami: „Škumburunkš, avinėli, škumburunkš, avinėli!“. Paskui tuos grūdus duodavę vištoms, o nuo tų grūdų sunką papildavę ant obelių. Taip darydavo norėdami nuo piktų dvasių apsiginti. (Skapiškis).

1740. Varant avis pirmą kartą laukan pavasarį, reikia padėti po slenksčiu kiaušinis arba du, kad per juos pereitų avys; tuos kiaušinius paskui atiduoti elgetai, — avys per visą vasarą grįš namo ir vilkai jų nepuls. (T. Žd., III, 372 p.).

1741. Kai piemenys gena laukan avis, tai šeimininkė vieną kiaušinį įkasa žemėsna, kitą gi piemeniui išverda, — avys gali vilkui panosėje šokinėti, ir vilkas avelių vistiek nekliudys. (L. M. Dr., A. B.).

1742. Jei nori, kad avys per visą vasarą rinktųsi namo, tai, kai pirmą sykį varysi jas į lauką, ištiesk tuojau juostą per vartus. (T. Kr. Žd., 1911, 46 p.).

1743. Jei avelė nemyli gėrelio, tai duoda avelei šieno, pavogto iš devynių daržinių, o gėrelį kiša pro kelnes.

1744. Kiti išeina laukan ir, sutikę pirmą žmogų, sako: „Mano avelė gėrelio nemyli", šis turi atsakyti: „Tegu myli". (Panevėžys).

1745. Jei avelė nemyli gėrelių, tai, kai pirmas žmogus įeina į grįčią, sakyk jam: „Mūsų avelės gėrelių nemyli". Jei pasakys: „Tegu myli", tai avelė gėrelius mylės. (Panevėžys).

1746. Jei avis gėrelio nemyli, tai, priėjęs prie lango ir pamatęs žmogų, sakyk: „Žmogau, avis gėrelio nemyli". Jei jis atsakys: „Tai tu, padla, mylėk", tai ir pradės mylėti. (Užrašė Pr. Mikulionis, Taraldžių km., Salų vl.).

1747. Jei avelė nemyli gėriukų, tai pašerk juos vogtu šienu arba, pamatęs ką einant pro šalį, sušuk: „Avis gėrio nemyli!". Praeivis turi atsakyti: „Tegul myli, kad nemyli!" (Viltis, 1909, 128).

1748. Kūčioms pasibaigus reikia bėgti per sodžių ir bliauti avelės balsu, — avelės ves po du gėreliu. (Pušalotas).

B.

1749. Piemenys išrenka iš savo būrio tris vaikus: vienas palieka piemeniu, vienas šuniu ir vienas vilku; kiti visi lieka avimis. Piemuo sėdi su šuniu ir dainuoja, o vilkas vaikščioja aplinkui:

„Ganiau, ganiau aveles
Po žaliąsias lankeles.
Tupi vilkas už tvoros,
O vilkeliai po tvoros.
Aš to vilko nebijau.
Vilko akys — vabalai.
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Su tuo šuniu užpiudysiu,
Su kačerga pabaidysiu.
Nebijau!"

Kai tik piemuo pasako „nebijau", vilkas puola imti avis, šuo ir piemuo gina.

Žaidimas pasibaigia, kai vilkas visas avis išgaudo. (V. Dr., 1911, 22 p.)*).

1750. Vakaruškos paprastai prasideda avinėliais. Vadas, tvirtas vyras, išsivertęs kailinius, turi lazdą ir burbuliuką. Pradeda rinkti ir vesti avinėlius kitame kieme: „Vesim, sako, avinėlius". „Pridurk švikštą", surinka vadas. Ir tuojau kabinas jam užpakaly už skvernų ir paskum viens už kito visokie: bandininkai, pusberniai, vaikai, ir taip išeina į kaimą; ką sutikęs iš jaunų vadas rėkia: „Pridurk švikštą", ir tas kabinas eilėj: bar-bar-bar-bar. Vesdamas ūmai kartais sukamanduoja: „čiučiušš!" ir pritupia: ir visa eilė turi tūpti; kas netupia, tam vadas drožia su burbuliuku. Vadas pritūpęs dar sako: „vakar virė!" ir visiems reikia taip pat sakyti: „vakar virė!" Paskui vadas sako: „šiandien kepė!" ir visi tą patį atkartoja. Taip susikabinus, einant kaimu, vadas ūmai pasuka į šalį — ir tuoj visi turi mestis į tą pusę. Kas nesuspėja atsimesti, tuoj gauna su burbuliuku. Vadas metas kiton pusėn — ir vėl visi turi mestis ton pusėn. Vadas nesigaili, gerai prišeri. Tas pats Tomas Paliulis iš savo tėvo, kurs mėgdavęs avinėlius vedžioti, vieną kartą taip gavęs su burbuliuku, kad kelias savaites sopėję. Ir taip vadas nusiveda savo avinėlius vakaruškų kieman, įsiveda vidun, pasisiautoja po grįčią, kol prasideda vakaruškos.

Kur nori daryti vakaruškas, tai rengėjai, nuėję pirma pasiklausia šeimininką, ar jis priims. (T. Žd., I, 328 p.).

C.

1751. Jei tvartą statai, tai gera medžiai su amalu dangčio pamatan įdėti, — avelės ar kiaulės gerai seksis. (Kruonis).

1752. Jei nori, kad avelės eitų rankon, tai joms gardas reikia tverti iš rytų pusės. (Panemunėlis).

1753. Ant krosnies nesiauki kojų, — avys neis rankon. (Ramygala).

1754. Jei gulėdamas valgai, tai avys neis rankon. (Smilgiai).

1755. Peilio nereikia supti ant stalo, — avys suksis kaitulio. (Pabiržė).

1756. Jei pats šeimininkas suka peilį ant stalo, tai avys suksis kaitulio. (Surdegis).

*) Plačiau šitas žaidimas paminėtas vilko skyrelyje.

1757. Jei tarpušventėj moterys vilnas verpia, tai avys suksis kaitulio. (Smilgiai).

1758. Jei virves Advente vysi, tai avelės kaitulio suksis. (Pumpėnai).

1759. Nuo Kalėdų ligi Naujų Metų nereikia verpti, — avelės suksis kaitulio. (Panevėžys).

1760. Jei nuo Kalėdų ligi Trijų Karalių verpsi, — avelės kaitulio suksis. (Naujamiestis).

1761. Jei prieš Naujus Metus verpsi, avys gaus kryželį. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

1762. Kas Trijų Karalių vakare verpia, to avelės kaituliu nusisuks. (Spirakiai).

1763. Pirmą Kalėdų dieną reikia kosėti bažnyčioj — avelės eis doron. (T. Kr. Žd., 1912, 15 p.).

1764. Kalėdų rytą žmonės kosti bažnyčioje, kad avelės per visus metus nekosėtų. (Pumpėnai).

1765. Kai kunigas skaito Evangeliją, kosėk, — avys nekosės. (Viltis, 1909, 128).

1766. Jei kas botagu aveles lupa, tai to botagas trūksta. (Panevėžys).

1767. Jei kas, šieną pioves, eidamas namo, papusto dalgį, tai to avelės žiemą bliauna. (Panevėžys).

1768. Jei eidamas per pievą vilksi grėblį, tai žiemą avys bliaus. (V. Dr., 1910, 12 p.).

1769. Jei per Kūčias niekas neateina, tai avelės po vieną gėrelį ves. (Naujamiestis).

1770. Kūčių vakare laukia ūkininkai, kas pas juos pirma ateis: jei vyriškis, tai tuos metus avinus derėsi; jei moteriškas — tai aveles. (L. M. Dr., A. B.).

1771. Jei šeimininkė nori, kad avelės eriuotųsi dvyniais, tai vogčia turi parnešti iš pirties svetimą vantą. (Panemunėlis).

1772. Atvežus pirmą vežimą šieno į daržinę, reikia pirmą glėbį dviem nešti, — avelės ves po dvynius. (Panevėžys).

1773. Kalėdų rytą avelėms reikia duoti po dvi sauji šieno, kad po du gėreliu vestų. (Panevėžys).

1774. Atradus dvilypę rugio varpą, reikia duoti suėsti avelėms, — ves po du gėreliu. (Panevėžys).

1775. Kūčių vakare vaikai eina kaimynų palangėmis ir bliauna: avelės tuomet esti laimingos ir po porą gėriukų atveda. (Pušalotas).

1776. Kūčių vakare ant stalo reikia padėti du peiliu, — avelės po du gėreliu ves. (Panevėžys).

1777. Norint, kad avys po du gėreliu vestų, reikia Kūčių vakare bėgti į gurbą dviese susikabinus. (Velykiai).

1778. Jei pirmą Kalėdų dieną pirmieji svečiai ateina du, tai avelės ves po du gėreliu, o jei vienas — tai po vieną. (T. Kr. Žd., 1912, 15).

1779. Jei Kalėdų rytą kas ateina pas kaimyną ko nors klausti, turi eiti dviese — avys ves po du gėreliu. (Utena).

1780. Jei Kalėdų rytą ateina pirmutinis svečias, arba viešnia, vienas, tai avys atsives tiktai po vieną gėriuką. (Salamiestis).

1781. Jei Kalėdų pirmą dieną ateina svečias, tai tais metais avys ves aviniukus, jei viešnia, — avytes; jei ateina pirmi svečias ir viešnia, tai tais metais avys ves dvynius. (Kupiškis).

1782. Jei Kalėdų rytą ateina pirmas vyras, tai avelės ves gėriukus, jei moteris — avytes. (Utena).

1783. Žmonės Advente nelopo naginių, kad nebūtų margi gėreliai. (Pumpėnai).

1784. Jei nori, kad avelės nebūtų kvailos, nereikia Kūčių dieną verpti. (L. M. Dr., A. B.).

1785. Kūčių dieną nereikia lopyti, — gėriukai bus margi. (Pabiržė).

1786. Jei kas nuo Kalėdų ligi Naujų Metų lopo vakarais, tai to bus visi margi gėriukai, o jei verpia, tai aveles suks kaitulys. (Panevėžys).

1787. Tarpušventėj nereikia kailinių lopyti, — gėreliai margi bus. (Panevėžys).

1788. Jei tarpušventėj (tarp Kalėdų ir Naujų Metų) siūsi, gėrelių liežuviai bus dantų pramušti, ir gėreliai sunyks. (T. Žd., IV, 490 p.).

1789. Jei nori, kad gėriukai nebūtų margi, nereikia kailinių lopyti nuo Kalėdų iki Trijų Karalių. (Siesikai).

1790. Jei nori, kad gėreliai būtų margi, reikia Kūčių vakare lopyti drabužiai. (Vaškai).

1791. Jei nuo Kalėdų iki Trijų Karalių kailinius lopysi, tai gėreliai bus margi. (Spirakiai).

1792. Nuo Kalėdų iki Trijų Karalių nereikia lopyti, nes gėreliai bus lopyti. (Panevėžys).

1793. Jei nenori, kad gėreliai būtų margi, tai nuo Kūčių vakaro ligi Trijų Karalių neverpk. (Salamiestis).

1794. Nuo Kalėdų iki Trijų Karalių nereikia verpti; jei verpsi, tai tavo kiemo avelės ves margus gėrelius. (Panevėžys).

1795. Atsiradus gėriukams nereikia garsiai kalbėti, nes gėriukai užaugę labai rėks. (Subačius).

1796. Jei avelė gėrelių nemyli, reikia ją su žydo kepure mušti. (Spirakiai).

1797. Jei avis gėriukų nemyli, reikia ją su kelinėms nupliekti, — mylės. (V. Dr., 1912, 8 p.).

1798. Jei avelės gėrelių nemyli, reikia iš svetimos daržinės pavogti šieno. (Naujamiestis).

1799. Jei avelė nemyli gėrelių, reikia vogti iš trijų daržinių šieno, — pradės mylėti. (Panevėžys).

1800. Jei avelė gėrelių nemyli, reikia iš kaimyno daržinės pavogti šieno ir supenėti avelei, — pradės mylėti gėrelius. (Panevėžys).

1801. Jei avis gėrelio nemyli, reikia atžagarioj vyžoj šieno atnešti. (Salos).

1802. Jei avelės savo gėryčių nemyli, reikia iš kaimyno ištraukti pro plyšį šieno ir parvežus jį su vyža duoti avelei, — pradės mylėti. (Josvainiai).

1803. Jei avelė nemyli gėrelių, reikia atbula vyža atvežti iš kito daržinės vogto šieno ir paduoti avelei, — pradės mylėti. (Panevėžys).

1804. Jei avelė savo gėriukų nemyli, tai eik su atžagaria vyža šieno vogti; jei pasiseks pavogti, tai mylės, o jei ne — nemylės. (Velykiai).

1805. Jei avelė nemyli savo vaiko, reikia įdėti jį į vyžą ir pavežėti per kelią, — tuojau pradeda mylėti. (Panevėžys).

1806. Jei Kalėdų rytą avelei duonos duosi, tai per visą vasarą namo eis. (Velykiai).

1807. Pavasarį, kai gena pirmą kartą aveles, joms nukarpo uodegų galiukus ir jais pasmilko visas aveles. Tada avelės ir gėreliai nesiskiria. (Panevėžys).

1808. Jei nori, kad avelės per vasarą neprapultų, reikia pavasarį, išleidžiant jas į lauką, pririnkti tiek akmeniukų, kiek yra avelių, ir supilti juos į gurbo kertę — avelės neprapuls. (Subačius).

1809. Pavasarį, pirmą kartą genant aveles į lauką, reikia padėti po slenksčiu tiek akmeniukų, kiek yra avelių, tai nė viena nepragaiš. (Kruonis).

1810. Jei nori, kad gėriukai visados visi grįžtų namo, tai pavasarį varant avis laukan, suramtyk ant lazdelės tiek ramtelių, kiek yra gė-

riukų, ir su ta lazdele varyk avis laukan. Parėjęs namo pakišk lazdelę pastogėn to tvarto, kurian avis suvaro. (Vabalninkas).

1811. Jei nori, kad avelės eitų namo, tai, kai pirmą kartą pavasarį jas gena, reikia vytį, kuria avis ginei, pakišti pastogėn. (Krekenava).

1812. Jei piemuo, išginęs pirmą kartą pavasarį galvijus, atsineša namo vytinę ir užkiša ją palėpėn, tai avelės visą vasarą namo ateina. (Panevėžys).

1813. Jei nori, kad avelės per visą vasarą eitų namo, reikia, pavasarį jas pirmą kartą į lauką išvarius, eiti namo tuo pačiu keliu, tiktai neatsigręžiant atgal ir kad niekas nematytų, — avelės tuomet eina namo. (Panevėžys).

1814. Avelės reikia kirpti jaunam mėnesy — geriau auga vilnos. (Šembergas).

1815. Kirpti aveles priešpilny ir pilnaty — vilnos žels. (Šiauliai).

1816. Aveles kirpk pučiant vakarų vėjui — bus daug vilnų. (Skuodas).

1817. Jei aveles kerpa rugiams želiant, tai vilna labiau želia. (Kupiškis).

1818. Jei nori, kad rugiai būtų tankūs, tai, pasėjęs rugius, tuojau kirpk aveles — rugiai bus tankūs, kaip avelės vilnos. (Panemunėlis).

1819. Jei piaunamos avelės daug kraujo bėga, tai ta avelė būtų buvus gėringa. (Panevėžys).

1820. Jei nenori, kad gėreliai dvėstų, nesiauk ant krosnies kojų. (Panevėžys).

1821. Jei namuose yra šermukšnio, tai avelės dvesia. (Panevėžys).

1822. Jei avis turi keturis ėriukus, tai tiems namams gresia didelė nelaimė, pav., gaisras ir kt. (Skapiškis).

1823. Kūčių naktį raganos aveles kerpa. (Skapiškis).

1824. Jei avių nugaros nuo įvarių ligų pavasarį nuplinka, tai žmonės sako, kad raganos jas nukerpa. (Josvainiai).

1825. Norėdami, kad raganos avims vilnų nekirptų, senovėj žmonės pirkdavo pas „vingrius“ „devindrėkio“, kurį įdėdavo į slenkstį. (Pandėlys).

1826. Kai aveles pradeda kirpti, įeik į tvartą, įnešdamas grabnyčią po puodu, — pamatysi moteriškę raganą, kuri avis kerpa. (Viltis, 1909, 128).

1827. Vienas žmogus, išgirdęs, kad raganos avis kerpa, pasiėmęs grabnyčių žvakę ir puodą ir nuėjęs į tvartą, kuriame buvo avys. Ten jis pavožęs po puodu žvakę ir laukia. Atėjus raganai ir pradėjus kirp-

ti avis, žmogus ištraukęs žvakę iš po puodo ir pakėlęs aukštyn. Ragana kad metusi žirkles į žmogų — vos tik jo nenudūrusi, bet jis pasilenkęs — ir žirklės pralėkę pro šalį. (Kupiškis).

D.

1828. Jei avys žiūri į saulę, bus lietaus. (Krakės).
1829. Avelės labai rėkia prieš didelį šaltį. (Smilgiai).
1830. Jei avelės pavasarį šokinėja, bus vėjo. (Panevėžys).

E.

1831. Jei kovo mėnuo giedras, šiltas ir gėriukai šokinėja, tai balandžio sulaukę gurbe bliaus — bus vėjuota, šalta. (Kurkliai).
1832. Jei ėriukai tvarte šokinėja, bus vėlyvas pavasaris. (Josvainiai).
1832a. Nuo šv. Onos avinas ant mamos. (Kruonis).

F, a.

1833. Jei kuris žmogus serga nežinoma liga, tai reikia atnešti avies mėsos ir padėti po pagalve — ligonis pagis. (Panevėžys).

G.

1834. Kunigo avelės, kunigo avelės (greitai sakant girdėti: kunigas vels). (Dagių km., Sedos vl.).
1835. Gyveno senis ir senelė. Anys turėjo avelę. Ta avelė, bet avelė. Gyveno senis ir senelė... (Užpaliai).
1836. Gyveno senukas ir senutė. Jie turėjo baltą avelą. Ta avela bet avela! Aš pradėsiu vėl nuo galo. (Naujamiestis).
1837. Seniai, labai seniai gyveno senelis ir senutė. Jie turėjo baltą avelą. Ta avela, bet avela. Aš tau pradėsiu vėl nuo galo... (Ėriškiai).
1838. Turėjo senutė baltą avelą. Ta avela, bet avela! Aš pradėsiu vėl nuo galo. (Raguvėlė).
1839. Buvo kitą kartą kalnas, ant to kalno miškas, tame miške buvo trobelė, toje trobelėje gyveno senelė, ji turėjo baltą avelą... Baltą avelą, ir vėl pradėsiu nuo galo. (Lt. Ps. įv., II dl.).
1840. Buvo senis ir senelė. Jie turėjo baltą avelę ir šieno daržinėj galą. Tai jie tą šieną iš vieno galo krovė į kitą galą. (Miežiškiai).

1841. Buvo senis ir senelė. Jie turėjo pilką avelę. Toji avelė, kaip avelė! Pasakysiu vėl iš galo... (Siesikai).

1842. Turėjo Joniukas daug avelių. Reikėjo ginti per siaurą lieptą. Kai parsivarys, toliau papasakosiu. (Pušalotas).

1843. Kiau, kiau, kiauvauvau! Tai gerumas senelio, tai gerumas senutytės! Turi avelių trejelėlį! Vieną šliopt per langelį, kitą šliopt per langelį, trečią šliopt per langelį! Ir vėl nuo pradžios... (Subačius).

1844. Buvo didelis kalnas,
Ant kalno buvo didelis miškas.
Tam miške trobelė,
Toj trobelėj buvo senelis ir senelė.
Senelis turėjo baltą kalelę,
O senelė baltą avelę.
Ta avelė, bet avelė.
Aš pradėsiu vėl nuo galo.
— Ar sakyt, ar ne?
— Ne!
— Tu sakai, kad ne,
Aš sakau, kad reikia.
Buvo didelis kalnas,
Ant to kalno buvo didelis miškas... ir t. t.
(Užrašė: J. Vitvickaitė, padainavo Malinauskienė. Panevėžys).

Barsiukas (Meles taxus).

F.

1845. Barsiuko taukais tepa nuo tynimo. (G. Pt., 200 p.).

Ežys (Erinacaeus europaeus).

C.

1846. Jei nori rasti paparčio žiedą, tai suieškok ežio lizdą su vaikais. Radęs apkalk juos pagaliukais, kad senis ežys negalėtų prieiti prie savo vaikų, ir lauk kol ežys atneš paparčio žiedą. Praslinkus dienai ar dviem, ežys paparčio žiedą atneša ir padeda prie lizdo. (Subačius).

1847. Jei randi ežio lizdą su mažiukais ežiukais, tai tą lizdą apsmaigyk šipuliais ir lauk pareinant senio ežio. Radęs savo namą užtvertą, jis pasiima kokį nors šapelį, ir, kad ir menkiausiai dasilyti tos užtvaros, tuojau ji sugriūva. Tą sykį reikia pasiimti tą šipuliuką, kuriuo ežys nugriovė užtvarą, ir su juomi galėsi kur tik norėsi įeiti, nors būtų ir smarkiausias užraktas. (V. Dr., 1910, 12 p.).

1848. Jei atrandi ežio vaikus, užtverki juos taip, kad senis ežys neprieitų prie jų. Tuomet ežys atsineša kažkokią žolę ir jos pagalba išleidžia savo vaikus. Žmogus patykojęs gali iš ežio tą žolę atimti ir jos pagalba gali kur nori į uždaras vietas įeiti. (Kriklionys).

1849. Jei kas randa ežio vaikus, reikia aplinkui nuravėti žolę ir aptverti tvorą. Ežys, negalėdamas prieiti prie vaikų, atsineša kažkokią žolę ir kiša ją prie tvoros. Tvora nuo tos žolės pabėga — ir ežys prieina prie vaikų. Kas tą žolę suranda ir pasiima, tas tampa laimingu žmogumi. (Užrašė: J. Jurkus, Šašaičių km., Sedos vl.).

1850. Švento Jono naktį reikia nueiti į miško gilumą gana toli, kad nebūtų girdėti šunies ir gaidžio balso. Einant reikia pasiimti švęsto vandens ir grabnyčių žvakę. Tie daiktai reikalingi apsisaugoti nuo baidyklių. Visu tuo pasirūpinus, miško gilumoj reikia su grabnyčių žvake apibrėžti didelį ratą. Paskiau tą apbrėžtąjį žemės sklypą aplaistyti švęstu vandeniu ir, visa padarius, laukti vidurnakčio. Dvyliktą valandą pradeda vaidentis įvairios baidyklės. Tada yra labai baugu, ir tik tas gali išsilaikyti, kurs yra nepaprastai tvirto būdo. Išsilaikęs tam tikrą laiką sulauksi pražystant papartį.

Antruoju būdu paparčio žiedą galima rasti šitaip. Reikia suieškoti jauno ežio vaikus. Rastieji ežio vaikai turi būti tėvų globoje. Radus ežiukus reikia juos aptverti tvorele, kad ežys negalėtų prie jų prieiti. Tada ežys randa paparčio žiedą ir atneša pas užtvertąją tvorą. Tada tvora tuojau išgriūna — ir ežys laisvai prie vaikų prieina. Atneštąjį paparčio žiedą ežys paslepia lizde, ir sunku jį rasti. Norint tikrai išskirti tą paparčio žiedą, reikia paimti visą ežio lizdą ir nusinešti pas bėgantį vandenį. Nusinešus reikia po vieną žolelę mėtyti, ir tada bus galima paparčio žiedą išskirti — mat, paprastos žolės plaukia pavandeniu, o paparčio žiedas — atvirkščiai.

Trečias būdas. Reikia rasti juodųjų varnų lizdą. Suradus tokį lizdą, reikia vieną varniuką pakarti. Varniuko tėvai, gailesčio apimti, ieško paparčio žiedo. Suradę paparčio žiedą, jie, įkiša jį pakartam varniukui į gerklę ir tada pakartasis varniukas jų akyse pasidaro nemato-

mas. Įlipus į medį, reikia varniuką nuimti ir nuėmus perskrosti jam gerklę, kur ir rasi paparčio žiedą.

Žmonės, turį paparčio žiedą, gali žinoti visų žmonių mintis. Be to, jie gali pasidaryti nematomais, gali žinoti užkastus žemėj turtus ir visa kita. (Žemaitis, 1929. VII. 27., 30 (206).

F, a.

1851. Ežio taukai vartojami kaipo vaistas nuo ramato. (Uliūnai).

G.

1852. Kitą kartą senovėje suradę žmonės ežį, ir niekas negalėjęs jo pažinti. Tada pasikvietę jie vieną seną žmogų, kuris važinėjęs po visą svietą ir buvęs nuėjęs ne tik bažnyčion, bet ir kalvon. Tasai gudrus senis labai švepliavęs ir šitaip pasakęs apie ežį:

— Sens violks arbu pams vaks (senas vilkas arba pempės vaikas). (Užrašė: K. Janušonaitė, Venclaviškio km., Panevėžio vl.).

Karstelis (Sorex vulgaris).

C.

1853. Jei kūčias valgant peilį ant stalo padėsi, tai karstas rugius kapos. (Velykiai).

Karvė (Bos taurus) ir kt. naminiai gyvuliai.

A.

1854. Nuo Didžiojo Ketvirtadienio ligi Velykų, mūsų kaimietės neverpia ir rūpestingai slepia ratelius ir verpstes (wrzeciona), kad niekas jų nepamatytų, nes tiki, kad be to atsargumo darbiniams jaučiams seilės nuolatos varvėtų ir kiekviename žingsnyje žalčiai (węże) painiotųs. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 180 p.).

1855. Jei kuriuose namuose gimsta du berniuku dvyniu ir ten pat karvė atveda du jaučiuku dvyniu, tai tie vaikinai užaugę turi tais jaučiais apvaryti arklu vagą aplink visus kaimo laukus, kad tuo būdu apsaugojus visam laikui to kaimo užsėtus laukus nuo ledų. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 145 p.).

1856. Zbreinos karvės būna todel, kad Kūčių vakarą piemuo prie valgio įsišoka ir neparagauna paskutinis. (L. M. Dr., A. B.).

1857. Kūčių vakare gyvulius pašeria geresniu šienu, nes tuo metu ir jiems Kūčios. (Skapiškis).

1858. Kūčių vakarienės šieną, kuris buvo paklotas po staltiese, atiduoda karvėms ir avelėms; arkliams jo neduoda, nes arklys nenešė Šv. Marijos per upę. (Skapiškis).

1859. Kūčių vakare mergos bėga į svetimą tvartą ir žiūri prie ko tvarte pribėgs: jei prie karvės — šiais metais neištekės, jei prie jaučio — ištekės. (Skapiškis).

1860. Kūčių vakaro šieną Kalėdų rytą išdalina po trupučiuką gyvuliams, kad jie „geriau eitų rankon". (Skapiškis).

1861. Kūčių šienas reikia išdalinti gyvuliams, kad jie nesirgtų. (Skapiškis).

1862. Pirmą Kalėdų dieną, kai nuima nuo stalo visą šieną, tai neša jį į tvartą išdalinti gyvuliams, kad ir jie žinotų Kalėdas atėjus. (Baisogala).

1863. Jei nori, kad keltuvos gražesnės būtų, tai Naujų Metų išvakarėse reikia valgyti paliauką su žuvim. (L. M. Dr., A. B.).

1864. Jei nori, kad gyvuliai nebūtų zbreini, tai Trijų Karalių vakarienėj piemuo turi semti valgį paskutinis. (L. M. Dr., A. B.).

1865. Pavasarį, kai užtvinusios upės suneša pakrantėse visokių šapalėlių, moters juos susirenka ir paskui, kai karves pavasarį į lauką varo, tais šapaliukais smilko karvių tešmenis, kad pieno neatimtų. (Pumpėnai).

1866. Pavasarį, pirmą kartą gyvulius laukan išginus, reikia aplinkui bandą tris kartus apeiti, emalo šakelę rankoj laikant, ir paskui nusigręžti į rytus ir šitaip tris kartus kalbėti: „Šventas Jurgi, vilkus pažabok, šituos gyvulius saugok! Neskirk vilkui nei karvės, nei kiaulės, nei paršiuko, nei teliuko, nei mažo ėriuko! Leisk vilkam eiti gaudyti kiškius, lapes, miško žvėris." (T. Žd., IV, 508 p.).

1867. Kai pavasarį galvijus pirmą kartą išvaro, reikia sudrožti kiekvienam galvijui su šventinta berželio rykšte ir šitaip sakyti: „Kur buvęs, kur nebuvęs, eik namo gult!" Tada visuomet eis namo galvijai. (Užrašė: A. Kriščiūnaitė, Mučiūnų km., Krekenavos vl.).

1868. Genant pirmą kartą gyvulius į lauką, pakepa kiaušinį, padeda jį po pūnės (tvarto) slenksčiu ir žiūri, kuris gyvulys užmins tą kiaušinį, — tam gyvuliui atsitiks nelaimė (vilkas papiaus ar kas kitas). (Užrašė: E. Žilis, Jurgelionių km., Siesikų vl.).

1869. Jei nori, kad karvės visuomet namo pareitų, reikia iškirpti seniausiai karvei iš tarpuragės plaukų ir pakišti juos po tvartų pamatais. (Surviliškis).

1870. Kai karves varo laukan, padeda po slenskčiu spyną ir kiaušinį, kad jos visada sugrįžtų. (L. M. Dr., A. B.).

1871. Kai pirmą sykį gyvulius išvaro laukan, tai ant slenksčio padeda kiaušinį ir spyną, — tuomet karvių vilkai nenešios. (L. M. Dr., A. B.).

1872. Jei nori, kad karvės nesiskirtų ir vietoje ėstų, tai, kai pirmą kartą išvarai galvijus, paduok piemeniui užrakintą spyną, apeik tris kartus tuos gyvulius aplinkui ir atsisėsk vidury. (Pabiržė).

1873. Kai pirmą kartą varo galvijus į lauką, tai reikia po kūtės slenksčiu padėti kailinius, ištraukti iš stogo šiaudų, parūkyti tais šiaudais karves ir paskum jau varyti jas per tuos kailinius, — neatsitiks tuomet jokia nelaimė. (Panevėžys).

1874. Jei nori, kad gyvuliai per vasarą nesislapstytų, reikia kad piemuo, pirmą kartą gyvulius pavasarį išvaręs, visą dieną išnešiotų tą pačią rykštę, kurią iš namų pasiėmė. (Indrioniškis).

1875. Kai piemuo pirmą dieną pavasarį eina galvijų ganyti, tai šeimininkė paduoda jam rykštę iš kūtės varant galvijams sušerti. Tą rykštę reikia per visą dieną nešioti, o vakare, parginus namo, pakišti ją kūtėj, — ir karvės niekados neprapuls. (Panevėžys).

1876. Kai pirmą kartą piemuo gena pavasarį gyvulius laukan, šeimininkas turi rykšte pagrąsinti piemeniui, kad gyvulių nepamestų; parginus namo rykštę vakare pakišt gurban, — per visą vasarą gyvuliai sugrįš namo. (Palėvenis).

1877. Jei nori, kad beganant neprapultų galvijai, tai, pirmą kartą išginęs bandą laukan, surašinėk lazdą ir nešiokis ją per visą dieną, o vakare, parginęs namo, pakišk ją pastogėn. (Užrašė V. Indriūnas, Skapiškis).

1878. Kai galvijus pavasario metu pirmą kartą laukan gena, tai šeimininkės parūko juos švęstomis žolėmis ir, pasiėmusios beržo vytelę, kurią parsineša namo iš bažnyčios per Dievo Kūno šventę, varo kiekviena savo galvijus ligi ganyklos, tuo juos laimindamos, kad gerai priėstų ir būtų sveiki. (Užrašė V. Balčiūnaitė, Oželių km., Velžio vl.).

1879. Varant pirmą kartą gyvulius laukan, reikia paimti botagas ir tuo botagu juos išlupti, o vakare jį užkišti palubėj. (Subačius).

1880. Jei piemuo, pirmą kartą išginęs, išnešioja rykštę per visą dieną, tai galvijai namo pargenant neklaidžioja. (Panevėžys).

1881. Jei nori, kad kaimenė nesiskirstytų, tai, pirmą kartą į lauką išginęs, apeik apie kaimenę tris kartus. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

1882. Jei nori, kad gyvuliai būtų laimingi, tai, pavasarį pirmą kartą genant juos laukan, pririšk prie ragų devindrėkio mazgelį. (Pušalotas).

1883. Jei nori, kad gyvuliai būtų sveiki, tai pavasarį, išleidžiant laukan karves, reikia patepti joms kaktą ir prusną smala, sušerti smalota varle arba silke ir smilkyti driveldrėkiu arba verbomis. (Ylakiai).

1884. Kai pirmą kartą varo karves į lauką, reikia jas šv. žolėmis aprūkyti, — nesiskirs visą vasarą. (Naujamiestis).

1885. Jei nori, kad gyvuliai visuomet pareitų namo, tai, varant pirmą kartą pavasarį laukan, reikia juos aprūkyti uždegus atvirkščią pagaikštį. (Virbališkis).

1886. Pirmą kartą varant karves laukan parūko jas švęstomis žolėmis, kad karvių nepamatytų kieno nors blogos akys ir nepagadintų pieno. (Panevėžys).

1887. Prieš išvarant karves ir kitus gyvulius laukan, arba pradedant pavasarį arti, gyvulius ir įrankius parūko šventintu ėgliu, nes jeigu neparūkytų, tai arkliai nebūtų riebūs, artojui nesisektų ir gyvuliai galėtų išdvėsti. (Vyžonos).

1888. Pirmą kartą genant gyvulius laukan, rūko juos šventomis žolėmis arba ėgliu, kad nedvėstų. (Šiauliai).

1889. Jei piemuo, pirmą kartą genant karves laukan, išgena ir pargena su ėglio šakele, tai karvės esti nelakios ir nesiskirsto. (Miežiškiai).

1890. Jei nori, kad nuo karvių niekas pieno neatimtų, tai genant jas pirmą dieną laukan reikia jas parūkyti iš vingrino pirktu devindrėkiu. (Josvainiai).

1891. Pavasarį, išgenant karves pirmą kartą laukan, piemenį uždaro grįčioj ir visas karves rūko įvairiomis žolėmis, paskui trina joms nagus „devindrėkiu". Vėliau piemenį išleidžia iš grįčios, parūko jį ir leidžia ginti karves. Vakare piemenį sulieja vandeniu, kad karvės daugiau pieno duotų. (Baisogala).

1892. Pirmą kartą genant pavasarį galvijus laukan, priešakyje einama su milžtuve, kad karvės duotų daugiau pieno. (Panevėžys).

1893. Kai karves pavasarį gena pirmą kartą laukan, tai reikia parūkyti jos šventom žolėm, kad daugiau pieno duotų. (Užrašė P. Andrašiūnas, Panevėžys).

1894. Jei piemuo pirmą kartą gena laukan bandą, tai šeimininkas įkelia į medį maišą, kad karvės daugiau pieno duotų. (Panevėžys).

1895. Jei apliesi piemenį, kai jis pirmą kartą išvarys laukan karves, tai jos duos daug pieno. (Paystris).

1896. Jei pirmą ganymo dieną apliesi piemenį vandeniu, tai karvės bus pieningos. (Linkuva).

1897. Kai piemuo pirmą kartą pargena gyvulius namo, tai šeimininkė aplieja jį vandeniu, kad karvės duotų daugiau pieno. (Panevėžys).

1898. Kai piemuo pirmą kartą pargabena namo bandą, tai reikia apipilti jį vandeniu ir duoti jam kiaušinių, — karvės tais metais bus pieningos. (Užrašė V. Indriūnas, Skapiškis).

1899. Jei nori, kad karvės duotų daug pieno, pašerk jas duona su kumparu. (Šunskai).

1900. Jei kuri šeimininkė nori, kad jos karvės duotų daugiau pieno, o kaimynės karvės — mažiau, tai reikia nueiti į kaimynės kūtę ir parsinešti mėšlo karbinę. (Panevėžys).

1901. Jei piemuo, bandą ganydamas, dainuoja, karvės duoda daugiau pieno. (Šiaulėnai).

1902. Jei nori, kad karvės kitų karvių nebijotų, tai, išginęs jas pirmą kartą, iš visų pusių pavaikyk. (L. M. Dr., A. B.).

1903. Jei nori, kad karvės namo sektų, reikia joms vytimi sudrožti ir ta vytis palubėn pakišti. (L. M. Dr., A. B.).

1904. Kai pirmą kartą pavasarį išgeni karves, nepavelyk piemeniui tą dieną sėstis, nes karvės į klampynes landžios. (L. M. Dr., A. B).

1905. Jei nori, kad karvės ir gyvuliai eitų paradu, nešk pančius namo į dienadaržį. (Panemunėlis).

1906. Prieš Šeštines ir Devintines piemenys apkaišo karvėms ragus gražiai nupintais vainikais, ir ant rytojaus gauna iš šeimininkų per Šeštines šešis, o per Devintines — devynis virtinius. (Užrašė B. Juška, Karsakiškis).

1907. Kitą kartą mergos Šeštinėse, sekmadienį po Šeštinių, Sekminėse ir Devintinėse gindavo rytą, o vėl berniukai atsiliepdavo su ragais, skudučiais, vamzdeliais. Devintinių rytą visoms karvėms uždėdavo ant ragų vainikus, nupynę juos iš beržo šakelių. Galvijus labai anksti gindavo, vos švisti ėmus. Seniau nerūpėdavo, ar gerai paval-

gęs, ar apsivilkęs, ar ne, bile tik susieidavai. Linksma būdavo. Ganant, būdavo, dainuoja:

Giedotoja:

„Ryto rytėliu,
Ryto ratilio.

Tarėja:

Ryto rytėlio,
Ryto rytėliu,
Ryto, ryteliu,
Ryto, ryto". (Niemi, 449).

1908. Per Sekmines piemenys papuošia karves vainikais, gėlėmis. Ypač puošia tas karves, kurios svetimos, „ant ganiavos". Parginę vakare namo, gauna už tai iš karvių savininkų dovanų: pinigais, valgiu ir kitaip. (Užrašė J. Lazauskas, Kruonis).

1909. Per Sekmines piemenys apkaišo karves gėlėmis ir žolėmis, ir už tą apkaišymą reikalauja iš šeimininkų pieno, sviesto, kiaušinių ir lašinių. Paskum iš surinktų daiktų jie kepa kiaušinienę. (Panevėžys).

1910. Piemenys labai laukia Sekminių. Dieną prieš Sekmines jie pina iš lauko gėlių vainikus ir deda juos karvėms ant ragų, kad parodžius savo šeimininkėms rūpestingą ganymą ir gerą ganyklą. Parginę galvijus namo, piemenys eina per kaimą, o šeimininkės jiems duoda sūrio, sviesto, kiaušinių ir t. t. Prisirinkę valgių, piemenys pasamdo šeimininkę, kuri pataiso jiems gardžią vakarienę — ir jie visą naktį linksminasi, turėdami geros vilties laimingai baigti ganyti. (Užrašė V. Balčiūnaitė, Oželių km., Velžio vl.).

1911. Piemenys per Sekmines, rinkdami savo baliui valgymus, įėję namuosna šitaip prašo:

„Trinkia žemelė druskelės,
Baubia karvytė pienelio,
Mykia karvytė sviestelio,
Vištytė karkia kiaušinėlio,
Girnelės ūžia miltelių,
Kiaulė žviegia lašinėlių, ir t. t. (Niemi, 457).

1912. Prieš Devintines reikia nusiraškyti bažnyčioj beržo arba kito kokio medžio šakelę ir parnešus ją namo pakišti pastogėje. Pavasario metu, kai pirmą kartą gena laukan karves, reikia su ta rykšte

suduoti visoms karvėms, — tada jos pačios vakare eis namo. (Panevėžys).

1913. Pas mus galvijus gano piemenys, kuriuos prižiūri ustovas (=šerikas, viršininkas). Samdant ustovą sudera algą. Ūkininkai tą algą duoda grūdais, o bežemiai atsilygina ūkininkams ir ustovui nebemoka. Pas ūkininkus valgo ustovas dvi dienas, pas mažažemius vieną dieną. Prieš saulės tekėjimą ustovas pereina per sodžių pūsdamas trimitą. Tuomet šeimininkės kelia piemeniukus, o kol šie apsitaiso, tai jos pamelžia karves. Galvijus išgena saulei tekant. Ganant ustovas prižiūri piemeniukus, kad galvijai neišmintų javų ir pievų. Jei piemeniukai ustovo neklauso, tai jis lazda jiems uždrožia. Ustovo paskirti piemeniukai eina valgyti pusryčių; kai tie sugrįžta, eina kiti. Vidurvasarį, atsiradus daug vabzdžių, kurie gyvuliams neduoda ramiai ėsti, pietų metu gena namo trims keturioms valandoms rytelio arba rytgonio. Tuo metu šeimininkės pamelžia ir pagirdo karves, o po piet vėl jos išvaro į ganyklas. Gano ligi užšąla. (Užrašė M. Pauliukaitė, Šerniškių km., Subačiaus vl.).

C.

1914. Jei kuris ūkininkas nori, kad jam gyvuliai sektųsi, laiko juos tokio plauko, kokio jisai pats yra. (L. M. Dr., A. B.)

1915. Jei karves žiemą tvarte randa sukaitusias, spėja, kad velnias jas jodo. (Panevėžys).

1916. Jei nori, kad velnias nejodinėtų gyvulių, nušauk šarką ir pakark ją už kojų tvarte, — velnias išbėgs iš to tvarto. (Lt. pas., II d., 62 p.).

1917. Jei nori, kad gyvuliai sveiki būtų, prikalk prie durų verbos (kadugio) kryželį. (Plungė).

1918. Jei gyvulį išleidi laukan arba girion, tai pakišk peilį po stalo lenta, — ir nė vieno gyvulio nei vilkas kliudys, nei velnias ims. (L. M. Dr., A. B.)

1919. Jei nori, kad gyvuliai būtų sveiki, Didįjį Ketvirtadienį reikia jie išmazgoti rūkštimi (raugalu). (Subačius).

1920. Jei karvės vasarą labai baubia, bus gaisras. (Naujamiestis).

1921. Kūčių dieną sodiečiai neduoda gyvuliams nei ėsti, nei gerti ir tiktai po dvyliktos pašeria juos įvairiais likučiais, kad jie vasaros metu nesiskirtų. (Panevėžys).

1922. Baigus kūčias valgyti reikia išnešti gyvuliams to valgymo, kurį šeimininkas valgė, tai tuos metus ūkis seksis. (L. M. Dr., A. B.).

1923. Jei gyvuliams paduodi per Kūčias šieno ir randi jame kokio nors javo grūdą, tai to grūdo javai tais metais užderės. (Panevėžys).

1924. Jei atiduosi gyvuliams šieną, kuris buvo Kūčių vakare ant stalo, tai gyvuliai bus gražūs. (Paystris).

1925. Jei Kūčių dieną išglostysi karves, tai per visus metus jos bus riebios ir joki spuogai nesikels joms jų kūne. (Biržai).

1926. Kūčių dieną tarnaitės pasiskiria karvę ir po vakarienės eina jų žiūrėti: jei kurios karvė stovi, tai nebetarnaus pas tą ūkininką; jei karvė guli, tai tarnaitė liks pas tą patį ūkininką. (Krakės).

1927. Pasakoja, kad gyvuliai Kūčių vakare klūpoją. (Naujamiestis).

1928. Kūčių vakare seniausias galvijų kalba. (Naujamiestis).

1929. Jei Kūčių naktį nueisi į tvartą, tai išgirsi gyvulius žmogaus kalba kalbant. (Rokiškis).

1930. Kūčių nakties dvyliktą valandą negalima vaikščioti į kūtes, nes tuo metu gyvuliai šnekasi ir atsiklaupę meldžiasi, — juos išgirdęs žmogus numirti gali. (T. Žd., I).

1931. Kūčių naktį dvyliktą valandą gyvuliai tvartuose meldžiasi ir šnekasi. Jei tuo metu tenai nueisi, tai mirsi. (Baisogala).

1932. Jei nori išgirsti, kaip Kūčių naktį gyvuliai kalba, tai nueik į tvartą ir palįsk po ėdžiomis, — jų kalbą girdėsi. (Panevėžys).

1933. Kūčių naktį gyvuliai kalba, bet klausyti jų negalima; kas tyčiomis klauso — miršta, o kas pripuolamai — nemiršta. (Panevėžys).

1934. Kūčių vakare visi gyvuliai kalbasi. Pasakojo mano tėvelis, kad kartą jis įėjęs į tvartą, tai visi gyvuliai buvo suklaupę ir labai sunkiai dūsavę, lyg kažko gailėdami. (Užrašė P. Petrušonis, Pandėlys).

1935. Kūčių naktį gyvuliai tarp savęs kalba. Jei žmogus nueina tyčiomis jų pasiklausyti, tai jis paskui negali gyventi. (Naujamiestis).

1936. Jei kas Kūčių nakties dvyliktą valandą, nieko nemanydamas, eina pro galvijų kūtę ir nežino, kuri tada yra valanda, tai jis išgirsta galvijų kalbą. (Panevėžys).

1937. Kūčių naktį galvijai tvartuose kalba. Vienas tarnas kartą nuėjęs jų paklausyti ir štai ką išgirdęs: vienas arklys sako, kad jam reikėsią rytoj vežti žmones bažnyčion, o kitas sako, kad jam reikėsią nešti tas puvėsis, kuris už durų klausąs. Parėjęs bernas grįčion ir miręs, — tas arklys vežęs jį į kapus. (Šimonys).

1938. Senovėj visi žvėrys mūsų krašte kalbėjo lietuviškai ir mūsų žmogus geriausiai suprasdavo, ką jie sakydavo. (L. M. Dr., A. B.).

1939. Kas per šv. Joną nuskina paparčio žiedą, tas supranta, ką gyvuliai ir paukščiai kalba. (L. M. Dr., A. B.).

1940. Jei gyvuliai neina iš kūtės, reikia išnešti iš jos mėšlo, — ir eis. (Panevėžys).

1941. Jei ištikus naktį gaisrui tenka gyvuliai iš tvartų vyti, o jie neina, tai reikia paimti mėšlo ir juo varyti gyvulius, — jie išbėgs laukan ir bus išgelbėti. (Subačius).

1942. Jei kūtė užsidega ir nori iš jos išvesti arklius ar karves, tai arkliui užmauk apynasrį arba uždėk balną, o karvei — sietą. (Krekenava).

1943. Lietuviai sodiečiai mano, kad tą vakarą (šv. Jono gimimo vigiliją) karvėms pieną atima. Tam perspėti jie iškaišo tvartuose šventintas šakeles ir pastato grabnyčios žvakę, kryžiaus pavidalu sulipdytą, o ant stulpų padeda kregždažolių arba virina švęstame vandenyje, iš trijų bažnyčių surinktame, pieno koštuvą, sakydami, kad ragana **in hoc casu** pieną atimanti jaučia baisiausias kančias ir ateina į tuos namus, kuriuose koštuvą virina, prašydama ką nors paskolinti. Jei nieko jai neduoda, tai jinai, negalėdama iškęsti minėtų kančių, prašo jai dovanoti ir grąžina pieną. Ragana gali išvengti **doloris**, jei ligi kelių įbris vandenin. Teisybė, kad dažnai tuo metu pienas išnyksta, bet apsukrūs ūkininkai aiškina tą rasos įtaka, kuri per šv. Joną krinta, ir užtat neleidžia karvių į ganyklą ligi rasa išnyksta. Greičiau su paskutiniu aiškinimu galima sutikti, negu su burtais ir velnioniškomis machinacijomis. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 184 p.).

1944. Jei žmonės nori pasigirti savo gyvuliais, tai visuomet juos parodo kitiems, bet rodant, kad gyvulių neužburtų, reikia kišenėje turėti špygą, — tada niekas nekenks. (Panevėžys).

1945. Jei svetimas žmogus pažiūri į karvę, ar kitą gyvulį, tai gyvulys „nesieina". (Upytė).

1946. Atsitinka tokių žmonių, kurie turi tokias akis, kad jų pajuoktas gyvulys, pav., kiaulė pradeda ėsti savo paršus, karvė nebeduoda pieno ir t. t. (Vs. Dr., 1911, 45 p.).

1947. Atžinda turi blogas akis: kai pažiūri į kokį gyvulį, tas nunyksta. (G. Pt., 176 p.).

1948. Jei žmogus piktom akim pažiūri į nupenėtą gyvulį, tai tas gyvulys sublogsta. (Smilgiai).

1949. Jei kas pavydi, kad kitas žmogus turi gražų gyvulį, ir pavydėdamas pasigrožėja tuo gyvuliu, tai tas gyvulys ima nykti ir pagaliau nudvesia. (Karsakiškis).

1950. Iš mažų gyvulių nereikia stebėtis: jei pasigrožėji jais, tai jie nustoja ėsti. (Panevėžys).

1951. Gražiu gyvuliu nereikia grožėtis, nes jis pradės nykti ir padvės. (Panevėžys).

1952. Jei kas nors pasigrožėja gyvuliu, tai tas gyvulys „nebeeis" rankon. (Panevėžys).

1953. Jei kas nusistebi, kad jo karvė duoda daug pieno, tai nuo to laiko toji karvė visiškai pieno nebeduoda ir tais metais lieka bergždžia. (Skapiškis).

1954. Jei kokį gyvulį perdaug pagiria, tai jis palieka nebegeras. (Šeduva).

1955. Jei kas pasidyvija, kad kito žmogaus karvė duoda daug pieno, tai nuo to laiko ji nebeduoda visai. (Pandėlys).

1956. Nereikia dyvytis kieno nors gėlėmis ar gyvuliais: gėlės nuvys, o gyvuliai nudvės. (Baisogala).

1957. Jei nori apsisaugoti, kad neatimtų karvėms pieno, reikia Didžiojo Ketvirtadienio naktį saugoti, kad kas atėjęs neištrauktų iš stogo žiupsnio šiaudų; kai ištraukęs tuos šiaudus sugirdo juos savo karvėms, tai padaugina jų pieną. (L. M. Dr., A. B.).

1958. Jei nori, kad kas karvės pieno neatimtų, reikia varinčiaus, činčibiro ir gyvojo sidabro gerai užsiūti ir karvei prie ragų pririšti. (L. M. Dr., A. B.).

1959. Jei nori, kad gyvulių nepakerėtų, reikia Kūčių vakare nešerti jų. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

1960. Jei gyvuliai kam „neina" rankon, ima juos veislei iš to, kam jie sekasi. (Panevėžys).

1961. Gyvulius, skirtus papiauti kaimiečiai lietuviai ir žemaičiai mielu noru perka, nes mano, kad jie gerai „eina" rankon. Be to, jie saugojasi pirkti gyvulių ir sėklų iš kai kurių asmenų, nes tiki, kad iš tų asmenų pirkus jiems nesiseks. Mano, kad pažvelgimas tų asmenų, vos jie spėja į ką nors gyvą pažvelgti, blogai veikia. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 146 p.).

1962. Gera šeimininkė, prieš parduodama kokį nors gyvulį, pašlaksto jį švęstu vandeniu, kad pasineštų tam, kurs nupirks. (Skuodas).

1963. Jei gauni iš ko nors kokį gyvulį, tai kartu su juo duoda ir duonos kampelį su druska, — geriau „eis" rankon. (Panevėžys).

1964. Jei nori, kad parduodamas gyvulys gerai sektųsi, — tam žmogui, kurs perka, duok duonos su druska. (Subačius).

1965. Parduodant kurį nors gyvulį reikia pirkėjui įdėti duonos riekelę, kuria tą gyvulį, kai jį namo parveda, tuojau paliuobia, — gerai rankon eina. (Raguva).

1966. Perkant gyvulį, reikia jį pirkti su saitu ar apynasriu, kurį pardavėjas turi paduoti, o pirkėjas priimti ne plikom rankom, bet per skverną. Nei ačiū, nei sudiev buvusiam gyvulio savininkui nereikia sakyti. (Visa tai daroma ženklan, kad savininkas atsisako nuo visų savo teisių, užtat šeimininkė nepavydėjimo ženklan, kuris baisiai kenkia gyvuliui, iš pilnos prietelystės turi įduoti duonos kampelį). (Viltis, 1909, 128).

1967. Jei nuperki karvę, tai vesdamas ją namo, taikink, kad ji neatsisuktų atgal, — neis rankon. (Ylakiai).

1968. Jei šeimininkė juodaplaukė, karvės nepirk. (Ylakiai).

1969. Kai nusipirksi karvę, nereikia jos statyti ant mėšlo, — padvės. (Panevėžys).

1970. Karvė pieninga, jei jos verpetas lygiai tarp akių, jei jos uodega siekia žemiau kulnų ir jei jos uodega ilga ir susisukusi. (Kruonis).

1971. Jei nori, kad karvė būtų pieninga, reikia, kad du pirštu tilptų tarp jos šonkaulių ir žiūrėk, kad būtų du verpetai kaktoj žemiau akių, kad uodega būtų ligi kelių ilgumo ir kad būtų skrimslė, tešmuo didelis, o nugara kiek kuprota. Tai pieno neapvalgysi — toksai bus karvės gerumas. (L. M. Dr., A. B.).

1972. Jei nori iš karvės daug riebaus pieno turėti, tai užrišk jai ant kaklo pantį, ant kurio dūmijos mėsa. (Linkuva).

1973. Jei šv. Jurgio dieną lyja, tai karvės duos daug pieno. (Panevėžys).

1974. Jei nori, kad karvės duotų daug pieno, reikia pavasarį pririnkti varlių kriaukalų ir duoti joms po kvortą. (Panevėžys).

1975. Jei nori, kad karvės duotų daug pieno, reikia visų arklių blizgalus pakabinti priemenėje. (Palanga).

1476. Jei išvažiuoji iš buto, karvių nereikia melžti, nes persikėlus į kitą jos neduos pieno. (Subačius).

1977. Jei nori, kad karvės būtų riebios ir daug pieno duotų, reikia, kad piemuo, kai pirmą kartą gena laukan galvijus, apipiltų juos vandeniu. (Panemunėlis).

1978. Jei karvė nusilaužia ragą, mažiau duoda pieno. Tada reikia nulaužtą ragą pripilti pilną avižų ir taip jį laikyti, kad nenubyrėtų iš jo avižos, — pienas nemažės. (Panevėžys).

1979. Jei perki karvę, neduok plauko nuo jos nuimti, — atims pieną. (Panemunėlis).

1980. Jei pasiskolinsi iš ko pirmą dieną išginęs degtukų, tai to kiemo karvės maža pieno duos. (Miežiškiai).

1981. Jei svetima moteris per ganyklą su ąsočiu pereina, tai išneša pieną iš karvių. (Karsakiškis).

1982. Kai išgena pirmą kartą karves, neskolink kaimynui nieko, — išneš pieną. (Skapiškis).

1983. Kai pienas pagenda ar nebesurūgsta, tai reikia pro kelnes košti. (Pandėlys).

1984. Jei nori, kad karvės speniai nesuskiltų, reikia nedėti ant krosnies milžtuvės. (Pumpėnai).

1985. Jei nori, kad karvių speniai neplyštų, niekuomet milžtuvės nedėk ant prieždos. (Subačius).

1986. Jei karvei speniai sugedo, melžk per iškritusią skiedros šakelę. (Saločiai).

1987. Jei melžėja, pamelžus karves, šildysis rankas krosnies priekaityje, tai karvės speniai sutins. (Linkuva).

1988. Jei piaustysi duoną į pieną, tai karvėms speniai suskils. (Panevėžys).

1989. Jei į pieną piaustysi duoną, tai pages karvės pienas. (Skapiškis).

1990. Jei karvės pienas sugedo, tai kas nors į ją piktom akim pažiūrėjo. (Šeduva).

1991. Kai pirmą kartą pamelži karvę, apklok ją žiurstu, — burtai nustos galybės. (L. M. Dr., A. B.).

1992. Moterys brauko rasą į kibirą, kad karvės daugiau pieno duotų. (Smilgiai).

1993. Jei papili pieną ant tako, ir jį peržergia žmogus, tai tos karvės pienas pagenda. (Pandėlys).

1994. Jei koštuvą uždėsi ant tvoros, tai karvė greit užtruks. (Pumpėnai).

1995. Jei karvės nebeduoda pieno, tai reikia ant kurkliuko melžti, — vėl daug duos. (Panevėžys).

1996. Jei melžiama karvė spardosi, reikia jai ant nugaros uždėti pantis, — nesispardys. (Panevėžys).

1997. Kai lapai krenta arba sprogsta, tada seni žmonės ir gyvuliai miršta. Jei gyvulys arba senas žmogus šitą laiką ištesės, tai jau vargiai greitai bemirs. (Aknysta).

1998. Jei piauni gyvulį, nesigailėk: ilgai kankinasi. (Kėdainiai).

1999. Gyvulį piauk jaunam mėnesy, — verdant nesitrauks mėsa. (Skuodas).

2000. Karvė reikia piauti jaunam mėnesy, — mėsa esti minkšta. (Upytė).

2001. Jei nori, kad mėsa nesitrauktų, gyvuliai reikia piauti pilnatyje. (Panevėžys).

2002. Gyvulį piauk galvą atsukęs į vakarus, — bus minkšta mėsa. (Skuodas).

2003. Piauti gyvuliai reikia tokiomis dienomis, kurios neturi senuose savo pavadinimuose raidės „r", — mėsa negenda. (Panevėžys).

2004. Jei karvė juoda, tai musės tos karvės nepiauna; jei karvė turi ilgus plaukus, tokia karvė bloga mitinti. (Ramygala).

2005. Jei pirmą Kalėdų dieną karvės negirdai, tai vasarą vabzdžiai jos nekapoja. (L. M. Dr., A. B.).

2006. Jei Velykų rytą pančiu suduosi karvei, tai vasarą ji negiliuos. (Ylakiai).

2007. Subatinio naktį, einant į bažnyčią, reikia pažiūrėti, kad ant tvoros nebūtų jokio drabužio ar šiaip kokio škurlio, nes jei bus, tai karvės ės škurlius, drabužius, virves ir t. t. (Miežiškiai).

2008. Jei nori, kad karvės neėstų drabužių, reikia Kūčių dieną nelaikyti jų ant tvoros. (Panevėžys).

2009. Jei riekiant duoną nulaužia riekę, tai karvėms nagas užlūžta. (Krekenava).

2010. Jei pirmą kartą galvijus gena pirmadienį, tai jie dvesia arba šiaipjau kokia nelaimė jiems atsitinka. (Panevėžys).

2011. Jei atvažiuoja svečiai, tai reikia visiems nedirbti; jei dirba, tai karvės dvesia. (Panevėžys).

2012. Užgavėnių dieną reikia būtinai nors vienas vežimas mėšlo išvežti. Jei neišveši, padvės kuris nors gyvulys. (Panevėžys).

2013. Kūtėje nereikia duonos valgyti, — dvės gyvulys. (Panevėžys).

2014. Jei eini į tvartą, tai su kąsniu burnoje neik, nes tuomet karvės ima sirgti pelėmis. (Kėdainiai).

2015. Jei nuo kūtės paimsi raktą ir padėsi jį ant stalo, pavogs gyvulius. (Panevėžys).

2016. Jei nori, kad vagys gyvulių nevogtų, reikia nušauti vanagą ir pakabinti jį kūtėje. (Paystris).

2017. Jei perpilsi grūdus per vilko gerklę ir pašersi tais grūdais gyvulius, tai jie piaus kitus gyvulius, kaip vilkai. (T. Kr. Žd., 1911, 15 p.).

2018. Jei karvė uosto iškėlus galvą, tai sako, kad šuo pasiutęs atbėga, ir tuojau suvaro karves. (Baisogala).

2019. Jei žmogų ar gyvulį muši šluota, tai jį puls šunys. (Linkuva).

2020. Jei žmogus muša šluota kitą žmogų ar gyvulį, tai tam žmogui, kuris muša, skaudžių prisikels. (Vabalninkas).

2021. Jei žmogų ar gyvulį peržengsi, tai šis nebeaugs. (Palėvenis).

2022. Jei karvė parduodant ją susišlapina, tai jos neperka, nes jį rankon neinanti. (Panevėžys).

2023. Jei karvė spardosi, reikia parduodant ją šitaip pasakyti: „spardosi, kaip velnias", tai pas kitą žmogų nesispardys. (L. M. Dr., A. B.).

2024. Jei perki karvę, tai reikia iš tos vietos, iš kur ją perki, paimti vytelę ir užkišti ją tvarte, tuomet karvė namų dabosis. (L. M. Dr., A. B.).

2025. Jei karvę parduodamas nesakai jos ydų, tai ir paskiau nesakyk, nes yda atsikartos. (Šeduva).

2026. Jei merga nori sužinoti savo laimę, ar ji ištekės ir kokios ūkės bus jos vyras, tai pašildo alavo ir čiukš, čiukš jį vandenin lašina. Jei iš alavo išsilieja kas nors panašaus į arklį, į karvės ragus, į avelę, tai mergos vyras turės tiek karvių, arklių, avelių ir kitokių galų. (L. M. Dr., A. B.).

2027. Jei karvei sušersi su virve, tai ji „nepasilakstys". (Panevėžys).

2028. Jei karvė „laksto" daug sykių ir „nepasilaksto", reikia vyro kelnėmis ją peršluoti — „pasilakstys". (Pabiržė).

2029. Jei karvė „nepasilaksto", tai, vedant ją pas jautį, reikia užrišti ant kaklo nuo kumpio virvę, — „pasilakstys". (Panevėžys).

2030. Jei karvė „nepasilaksto", reikia prieš vedant ją pas jautį, tris sykius apvesti apie šulinį. (Panevėžys).

2031. Jei gyvulys būna nevaisingas, reikia išpešti jam 12 plaukų iš nugaros ir sušert 12 kartų per pakalą. (L. M. Dr., A. B.).

2032. Jei nori, kad karvytė apsivaisintų, reikia jai duoti obelių ir kriaušių žiedų, sumaišius juos su duona, tris kartus suėsti. (L. M. Dr., A. B.).

2033. Jei karvė ilgai nepasivaiko, reikia jai pakaklėje pririšti ratelio špūlę arba nuo mėsos pantį. (Gelažiai).

2034. Jaučiams apnykus karvę vaikyti, reikia ant karvės nugaros pilti šaltą vandenį per rėtį arba šaltame vandenyje mirkyta prijuoste nugarą mazgoti. (Viltis, 1909, 128 p.).

2035. Jei nori, kad jaučiai karvės nelaužytų, reikia jai ant kaklo užrišti saitas, ant kurio mėsa rūkėsi. (Viltis, 1909, 128.).

2036. Jei karvę nemelžtą veda pas jautį, tai karvytę turės. (Pandėlys).

2037. Jei, braukiant karvei per nugarą, ji nelinksta, tai ji veršinga. (Kruonis).

2038. Jei veršinga karvė susilaižius priešakį — atves karvytę, jei užpakalį — veršiuką. (Šunskai).

2039. Jei veršingai karvei suduoda su pirštine, karvė gali išsimesti. (L. M. Dr., A. B.).

2040. Jei karvei tvinkstant jos tešmens dešinė pusė didesnė, tai rodo karvytę, jei kairė — jaučiuką. (Pabiržė).

2041. Jei nori, kad karvė veršį dieną atsivestų, atimk nuo jos prieš tai turėtąjį veršį sekmadienį. (Šunskai).

2042. Karvę reikia užleisti sekmadienį, tai tą dieną ir karvytę turės. (Betygala).

2043. Jei karvė trūksta ir ją užleisi sekmadienį, tai kai atves, duos daugiau pieno. (Pandėlys).

2044. Jei ateina moteris viešėti pirmą Kalėdų dieną, tai karvė atves lauką veršiuką. (Skapiškis).

2045. Jei nori, kad karvytė būtų, tai užleisk karvę trečiadienį. (Panevėžys).

2046. Jei nori, kad karvytė būtų, užtrauk karvę šventą dieną. (Šunskai).

2047. Jei nori, kad karvė turėtų margą veršiuką, tai reikia lazdyno lazdelę išmarginti ir įmesti ją į lovį, iš kurio karvė geria. (Spirakiai).

2048. Apsiveršiavus karvei pirmuoju veršiu, reikia milžtuvėn ruginių miltų įpilti ir duoti jai išlaižyti, paskui sumelžti pienas ir nusunktas sugerti. Karvė tuomet akių nebijo. (L. M. Dr., A. B.).

2049. Jei nori turėti riebaus pieno, reikia daboti, kad apsiveršiavusią karvę kas palaidęs (= pamelžęs) nesugirdytų savo karvėms, nes tada pirmosios neturėtų smetonos ir iš jų pieno sūrių nebūtų. (L. M. Dr., A. B.).

2050. Jei pirmą kartą apsiveršiavusi karvė spardosi, reikia beržine ryksšte gerokai ją iškaršti, sakant: „vot tau pirmai", ir nesispardys. (L. M. Dr., A. B.).

2051. Kai karvė apsiveršiuoja, paduok jai duonos kąsnelį su druska, kad atsigautų. (Viltis, 1909, 128 p.).

2052. Kai karvė apsiveršiuoja, nereikia niekam sakyti, — karvė greitai užmiršta veršiuką. (L. M. Dr., A. B.).

2053. Kai karves laukan išvaro arba jos apsiveršiuoja, tai nieko kitiems neskolina, nes paskui, regi, pieno karvės neduoda. (L. M. Dr., A. B.).

2054. Kai tik karvė atveda veršiuką, tai nereikia jo liesti plika ranka, nes jei jį liesi, tai jis užaugęs ės visokius dalykus, k. a., virves, skudurus ir t. t. (Gustonys).

2055. Jei karvė atsiveda veršiuką ir jį paliesi su rūbais, tai užaugęs jis visuomet ieškos rūbų ir, suradęs juos, suės. (Skapiškis).

2056. Jei karvė atsiveda veršiuką ir jį imsi su šiaudais, tai užaugęs jis ės šiaudus. (Skapiškis).

2057. Kai karvė atsiveda, reikia jos guoliu paglostyti jai kryžius, — kiekvienais metais turės. (Pabiržė).

2058. Pirmutelės karvės veršiukas geriausiai palikti veislei. (Panevėžys).

2059. Jei jaunam mėnesy karvė turi veršiuką, — geras veislei. (Panevėžys).

2060. Kai karvė atsiveda veršiuką, tai jį pakabina už paskutinių kojų: jei riečia galvą, tai augs, jei neriečia — neaugs. (Velžis).

2061. Jei už kojų pakeltas veršiukas galvą žemyn leidžia, — neaugs. (Viltis, 1909, 128).

2062. Mėnesio dykumoje atsiradęs gyvulys bus perkaręs, o jaunam mėnesy — visiškai neaugs. (Viltis, 1909, 128).

2063. Jei nori veršiuką veislei laikyti, tai jį už visų keturių kojų pakelk: jei jis galvą užvertė, tai tinka laikyti, o jei nuleido — geriau jį papiauti. (Panevėžys).

2064. Jei veršiukas, pakartas viršun kojelėmis, galvutę riečia, tai augs, o jei nulenkia, tai dvės. (L. M. Dr., A. B.).

2065. Naujuos Metuos veršiukus, kuriuos mano veislei laikyti, karia už kojelių prie lubų: jeigu veršiukas kelia galvelę, tai augs, jei lenkia — dvės. (L. M. Dr., A. B.).

2066. Kai karvė pirmą veršiuką turi ir jos krekeną iškepę valgo, tai šeimininkė uždeda visiems kepures, — karvė duos daugiau smetonos. (Panevėžys).

2067. Jei nori, kad karvė nebaubtų, reikia parduoti veršiukas ir, kol veršiuko neišsineš iš namų, nekalbėti su nieku, — tuomet nebaubs. (Panevėžys).

2068. Jei kas nors veršiuką padyvijo, reikia paimti saują druskos, apnešti ją apie veršiuką ir paskui, atnešus ją į gričią, paberti ją atgalia ranka po krosnimi ir išeiti neatsigręžus. (Krekenava).

2069. Jei peržengsi jauną gyvuliuką, tai jis nebeaugs. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2070. Jei jauną gyvulį apdengia rūbu, tai jis ėda virves. (Panevėžys).

D.

2071. Jei jautis stovi vidury tvarto, bus giedra. (Rozalimas).

2072. Jei vakaro metu vasarą karvės eina iš tvarto oran, spėjama giedra. (Šatės).

2073. Jei, karvę pamelžus, pienas putoja, bus giedra. (Panevėžys).

2074. Jei karves genant vakare namo pirma eina balta arba žala karvė, tai bus giedra, jei juoda — bus lietaus. (Joniškėlis, G. Pt.).

2075. Jei vasarą vakare karvės eina gult tvartan — bus lietaus, jei eina iš tvarto — bus giedra. (Kurtuvėnai).

2076. Jei karvės ganyklose voliojasi, bus oro atmaina. (Gustonys).

2077. Jei karvės pavakary uosto orą, bus oro permaina. (Pernarava).

2078. Jei galvijai anksti nuo pat ryto pradeda zilioti, greitai bus oro atmaina. (Gustonys).

2079. Karvė koją nukrato prieš blogą orą. (Gustonys).

2080. Gyvuliai nesiduoda varomi į kūtę prieš blogą orą. (Skuodas).

2081. Jei jautis stovi tvarte prie sienos, bus lietaus. (Rozalimas).

2082. Jei karvė, eidama iš lauko namo, nešasi dar burnoj žolės, rytoj bus lietaus. (L. M. Dr., A. B.).

2083. Jei giedros metu karvės ima baubti, tai į kurį šoną jos nusigręžusios baubia, iš to šono kils debesys ir bus lietaus. (Smilgiai).

2084. Jei karvės karštą vasaros dieną labai giliuoja, bus lietaus. (Kalnujai).

2085. Jei karvės uodžia orą, bus lietaus. (Ariogala).

2086. Jei galvijai pradeda zilioti, bus lietaus. (Subačius).

2087. Karvės ganykloj stovi ir neėda prieš lietų. (Kėdainiai).

2088. Jei, saulei nusileidus, karvės giliuoja, nesiduoda pamelžti, bus lietaus. (Skaudvilė).

2089. Jei karves melžiant jos spardosi, neužilgo bus lietaus. (Paystris).

2090. Jei visi galvijai ganykloje guli, tikrai bus lietaus. (Joniškėlis).

2091. Jei karvės ilgai guli ganykloj, bus lietaus. (Naujamiestis).

2092. Jei vasarą karvės pakeltos vėl sugula ir gulėdamos uodžia debesį, bus lietaus. (Smilgiai).

2093. Galvijai prieš lietų sueina į tvartą. (Betygala).

2094. Jei vasarą vakare karvės eina gulti tvartan, tą naktį bus lietaus. (Šatės).

2095. Jei karvės vakarop nebeėda ir sugula, rytojaus sulaukus bus lietaus. (Gustonys).

2096. Jei vasaros rytą galvijus genant, karvės, iš tvarto išeidamos, švaistosi ir nerimauja, bus lietaus. (Rozalimas).

2097. Jei vasarą karvės, parginus jas vakare, lekia į namo kertę, žinok, kad bus greitai lietaus; jei karvės iš ryto ilgai stovi, neėda — bus ūkana; jei melžiamų karvių pienas putoja, rytoj bus lietaus; jei karves melžiant jų pienas neputoja, žinok, kad greitai bus gražus oras. (Krakės).

2098. Jei karvės mažiau kaip visuomet pieno duoda, bus lietaus. (Paystris).

2099. Jei karves melžiant pienas labai putoja, bus lietaus. (Rozalimas).

2100. Jei karvės po pietų ir vėliau laksto, zilioja, vakare bus perkūnija. (Pagiriai).

2101. Jei banda sueina į krūvą, bus audra. (Kėdainiai).

2101a. Jei karvė koją krato, bus šalčio. (Panevėžys).

2102. Prieš šaltį karvė atsigėrusi koją purto. (Viduklė).

2103. Jei karvę melžiant pienas putoja, bus šalčio. (Smilgiai).

2104. Jei karvė karvę laižo, bus atodrėkis. (Panevėžys).

E.

2105.. Jei per Kūčias gyvuliai linksmi, bus geri metai. (Kėdainiai).

2106. Jei pavasarį piemenys, pirmą dieną išginę, nesudaužo margų kiaušinių ir nesulaužo žilvičio šakelės, bus geri metai. (Panevėžys).

2107. Jei perkūnas pasirodo iš pietų, tais metais bus maža pieno. (Ylakiai).

2108. Jeigu perkūnas ateina iš šiaurės, bus pieningi metai. (Ylakiai).

2109. Jei per Šv. Jurgį lyja, karvės duos daug pieno. (Miežiškiai).

2110. Jei sniegą be lietaus nuvaro, karvės duos maža pieno. (Panevėžys).

2111. Jei karvės parsineša snuky žolės, tais metais bus brangus pašaras. (Šeduva).

2112. Jei gyvuliai vakare eina iš ganyklos žolės kuškį įsikandę, bus žiemą pašaro trūkumai. (Ylakiai).

2113. Šešėlį — peržengi: gali gyti dienos karščiais gyvulius namo. (Kruonis).

F, a.

2114. Visoje Lietuvoje, o ypatingai Prūsuose, turi paprotį šv. Baltramiejaus dieną (św. Wawrzyniec) sumuštą sviestą nešti į bažnyčią pašventinti. Tasai sviestas turi būti stebūklingas vaistas nuo įvairių negalavimų. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 186 p.).

2115. Jei nori, kad dantys neskaudėtų, tai, kai pirmuoju pienu karvė, išleista pirmą kartą ganyklon, parsineš namo nesukramtytą žolę, atimk iš jos tą žolę ir sudžiovink ją, o paskum, kai pradės dantis skaudėti, patrink ja tą dantį, — ir nustos skaudėti. (Kapčiamiestis).

2116. Jei vaikas neturėdamas karščio naktimis nemiega, reikia paimti juodos karvės ar ožkos, o jei nėra tokios karvės nei ožkos — tai juodos kumelės, pieno ir tuo pienu jį nuprausti — ir vaikas užmiega. (G. Pt., 202 p.).

2117. Jei nusigąsti kurio nors gyvulio, reikia paimti jo plaukų ir sudeginti, o pelenus sugerti. (Subačius).

2118. Jei nusigąsti žmogaus ar gyvulio, tai nusikirpk jų plaukų ir apsirūkyk jais. (Viltis, 1909, 128.).

2119. Jei nusigąsti gyvulio, reikia jo plaukais rūkytis arba jo snukį apiplovus vandeniu, išgerti tą vandenį. (L. M. Dr., A. B.).

F, b.

2120. Jei karvė, kuri duodavo daug pieno, paskui vienu kartu nuo nusistebėjimo jo nebeduoda, reikia paimti rastą pasagą ir užkaitinus ją iki raudonumo, įdėti ją į milžtuvę ir melžti karvę, — pienas vėl atsiras. (Naujamiestis).

2121. Jei karvę pamelžus pieną tuojau sutraukia, reikia tą pieną išpilti ir tą dieną niekam nieko neskolinti — ir karvė pagis. (Naujamiestis).

2122. Šv. Jono vakarą reikia prirauti žolių ir penėti jom karves, — atimsi iš kitų karvių pieną. (T. Kr. Žd., 1912, 15 p.).

2123. Jei nori iš karvės pieną atimti, reikia, kai karvė veršiuką veda, nueiti pas karvės šeimininkę ir prašyti paskolinti pieno arba sūrmaišelio, arba dvyliktą valandą nakties nueiti į kūtę ir pasivogti šiaudų ir duoti juos savai karvei suėsti, — karvės pienas pasidaugins. (Miežiškiai).

2124. Jei nori pieną atsiimti, reikia nueiti pas tą, kuris pieną atėmė, paimti šiaudų ir paduoti savajai karvei, — pienas sugrįž. (Miežiškiai).

2125. Mūsų kaimiečiai tiki, kad yra tokių moterų, kurios atima karvėms pieną. Patikėjusios tuo šeimininkės ima iš trijų bažnyčių šventinto vandens ir virina jame koštuvą (skepetą pienui košti). Virinimo metu turi ateiti piktoji moteris ir prašyti ko nors paskolinti, — o kai jos prašymas neišpildomas, tai ji ima maldauti dovanoti jai už jos nusižengimą, — ir pienas karvėms pagrįžta. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 144 p.).

2126. Jei karvę pamelžus jos pienas tuojau susitraukia, tai papilk tą pieną po krosnimi, kad sudegtų. Jei tą dieną kas ateitų ko pasiskolinti, tai neskolink — ir pienas pasitaisys. (Naujamiestis).

2127. Jei nori, kad iš karvės pienas būtų atimtas, reikia rytą paėmus koštuvą ir įmilžus jan kiek pieno vilkti jį per rasą nuo tos karvės, — ir ta karvė pieno nebeduodanti. Kad vėl karvei pienas sugrįžtų, reikia paimti alksnio šaką, kuri yra labai tankiai šakota (ją vadina raganos šluota), atsistoti prieš karvę ir sušerti ta šluota kelis kartus

— ir karvė pieno vėl duos, kaip davus. (Užrašė: R. Satkauskas, Medininkų km., Krakių vl.).

2128. Joninių naktį galima išmokti raganystės. Tik reikia nueiti ant kryžkelės, išsiversti drapanas ir atsistojus laukti, ligi kas praeis.

Viena žmona norėjusi turėti daug pieno. Nuėjusi ji ant kryžkelės, sustojusi ir laukianti. Atjoja vienas ant kiaulės, antras ant kumelės, trečias ant ožkos ir t. t.

— Palauk, atjos kitas! — pasakė tie ir nujojo sau. Tuojau po to atjojo kitas ant karvės, — tas ir padarė, ko žmona norėjo. (Lt. Ps., I, 75 p.).

2129. Jei koks nors žmogus atima iš karvės pieną, tai reikia nueiti į upę, rasti vėžį, parnešti namo, įmesti jį į milžtuvę ir nueiti karvės melžti. Pamelžus karvę pakurti krosnis ir supilti visą pieną su vėžiu į krosnį. Atėmęs pieną žmogus ateis tuomet ir prasimetęs paims ką nors iš to žmogaus arba nueis ant skiedryno ir, pasiėmęs tenai skiedrą, parsineš ją namo: pieno vėl bus. (Panevėžys).

2130. Jei karvei pagenda vienas kitas spenys ir melžiant kruvinas pienas teka, tai reikia paimti varinį puodą ar šiaip kokį varinį daiktą ir jan karvę melžti — nuo to greitu laiku, kartais net bemelžiant, pienas pasitaiso. (Panevėžys).

2131. Jei kas karvės pieną atima, reikia koštuvą paspirginti ir piautuvo galu jį pabadyti, — atėmėjas ateis ko prašyti. (L. M. Dr., A. B.).

2132. Jei kas užkeri karvės pieną, kad atitaisius jį, reikia pamelžtas pienas supilti į skardinę ir virinti. Kai pradės virti, reikia smarkiai badyti peiliu. Tada tam, kuris užkerėjo, taip ims badyti širdį, ir jis atėjęs atitaisys pieną. (T. Kr. Žd., 1911, 15 p.).

2133. Kai karvėms pieną atima, reikia iš trijų laukų po akmenį atnešti ir krosnin padėti. Prieš tai koštuvėliu apdengti ir jan adatų prismaigyti. Tuomet tam, kuris nori pieną atimti, šoną diegia. (L M. Dr., A. B.).

2134. Užkerėtą karvių pieną reikia niekam nematant sumelžti į draugę, perpilti per kelnes ir išlieti į kito lauką. Užkerėtojas tą pačią dieną atitaisys pieną. (T. Kr. Žd., 1911, 16 p.).

2135. Jei nori, kad karvės neužkerėtų ir pieno neatimtų, nupiauk jai ragų galus, išgręžk skylutes, pripilk devindrėkio, užkalk šermukšniu, ir prilipink ragus atgal, — niekas nepakerės. (Šunskai).

2136. Jei nori, kad karvės pienas nepagestų, visada puodynes džiovink ant krosnies, o jei pagenda, iškošk pro kelnių klyną, — pasitaisys. (Gelažiai).

2137. Jei karvės pienas sugenda, reikia duoti milžtuvė jaučiui pauostyti. (Subačius).

2138. Jei karvei tešmuo ištinsta, reikia jį patrinti akmeniniu kirviu, — ir tynimas išnyks. (Raguva).

2139. Karvės speniams sutinus ar susproginėjus, reikia vandenį pilti per šaltą pirties krosnį, pakišus indą, ir tuo persikošusiu vandeniu mazgoti. (Viltis, 1909, 128.).

2140. Karvės speniams sutinus ar susproginėjus, reikia aukso žiedu, kuriuo jau tris kartus šliūbas imtas, tris kartus juos patrinti. (Viltis, 1909, 128).

2141. Jei karvės tešmuo sutinsta, reikia jį su šliūbiniu žiedu trinti. (Sidabravas).

2142. Jei karvės tešmuo išbrinksta, reikia su šliūbiniu žiedu apvesti aplink jį. (Naujamiestis).

2143. Jei karvei tešmuo ištinsta, reikia paimti šliūbinis žiedas ir apvesti juo tris kartus aplink tešmenį prieš saulę. (Subačius).

2144. Jei karvė pieno greit neatleidžia, reikia pirštu tris kartus spenį apskrieti, — ir atleis. (Panevėžys).

2145. Jei karvės išpunta, reikia mušti su žiurstu, — atslūgs. (Krekenava).

2146. Jei gyvuliai serga pelėmis, reikia kelnes nusimauti ir ligonis jomis mušti. (T. Žd., III, 372 p.).

2147. Jei karvė apserga pelėmis, reikia ją čebato aulu mušti. (Viltis, 1909, 128).

2148. Jei karvė pelėmis serga, reikia perplėšti pusiau kurmį ir pačiupinėti kruvinom rankom sergančią karvę — tuojau pasveiks. (Sidabravas).

2149. Jei karvė suserga pelėmis, reikia kairiąja ranka nukamuoti kurmis ir tąja ranka patrinti karvė. (Gelažiai).

2150. Jei karvė suėda žiurkės lizdą, tai apserga ir nesikelia. (L. M. Dr., A. B.).

2151. Jei karvės ėda virves, radęs kely kryžmais gulinčius šiaudus, paimk juos ir parūkyk jais karvę. (Gelažiai).

2152. Jei karvė suėda vikšrą, tai ji suserga, ir ją išgydyti galima tiktai šitokiu būdu: reikia rasti tokios pat, kaip suėstas vikšras, spal-

vos katę, ir perbraukti tąja kate karvei per nugarą: karvė pasveiks. (Utena).

2153. Jei karvė kryžiaus nevaldo, reikia tris kartus vėžį per jos kryžių pertraukti. (T. Žd., IV, 490 p.).

2154. Jei karvė neatsikelia, tai spėja, kad žebenkštė per ją peršoko. Tada reikia pertraukti per nugarą juodas katinas — ir karvė pasveiks. (Panevėžys).

2155. Jei nori gyvulį pagydyti, kai jis negali kojomis eiti, reikia žebenkštės oda per gyvulio strėnas pertraukti. (T. Žd., IV, 468).

2156. Jei gyvulys nesikelia — per jį perbėgo žebenkštė. Norint jį pakelti, reikia jis perjuosti „valiu", su kuriuo tų namų šeimininkė šliūbą ėmė. (Baisogala).

2157. Jei karvės nugaroje yra inkštyrų, reikia, ištraukus duoną iš pečiaus, pabraukyti tai karvei nugarą su pušine šluota. (Gelažiai).

2158. Jei karvė serga naryčia, tai reikia įkaitinti pasagą ir pilti ant jos ruginių miltų, sumaišytų su vandeniu, ir duoti karvei gerti. (Kvietkai).

2159. Jei gyvulys susižeidžia, ir jį užpuola vabzdžiai, tai reikia paimti to gyvulio plaukų ir, išgręžus sienoje skylę, įdėti į ją tuos plaukus ir skylę kuolu užkalti: vabzdžiai pražus. (Subačius).

2160. Jei karvė baubia, tai ji serga. Tuomet reikia numazgoti visas keturias stalo kertes ir tuo vandeniu karvę pagirdyti — ir ji pasveiks. (Baisogala).

2161. Jei karvės miške ar šlapiose ganyklose ganomos, tai norint, kad jos nesirgtų kraujalige, reikia joms duoti suėsti išdegutuotą silkę. (Baisogala).

2162. Kai karvei gyvatė įkanda, tai reikia jai duoti bitę, sviesto ir aguonų, — pasveiks. (L. M. Dr., A. B.).

2163. Karvė po kirmelei labai pasigadina; tuomet reikia atversti sietas ant karvės ir žmogaus šlapumu mazgoti karvės kaktą bent tris dienas, — karvė pasitaiso. (L. M. Dr., A. B.).

2164. Jei kas veršiuką padvivijo, reikia paimti saują druskos, apnešti ją apie veršiuką, ir paskui, atnešus į grįčią, paberti ją atžagaria ranka po krosnim ir išeiti neatsigręžus. (Krekenava).

2165. Jei veršiukas apserga, tai reikia padeginti kačergą ir sukti ją apie veršiuką. Tiktai — nežiūrėti į jį ir nusispiauti. (Panevėžys).

2166. Onim kukt, daržan smukt!
Grieščius rauk, maišan krauk!
Turgun nešk, išparduok!
— Kam tie pinigai?
— Dalgėm pirkt.
— Kam tos dalgės?
— Šienui piaut.
— Kam tas šienas?
— Karvėm liuobt.
— Kam tos karvės?
— Pienui duot.
— Kam tas pienas?
— Šunims.
— Kam tie šunys?
— Kiškiams gaudyt.
— Kam tie kiškiai?
— Ponam valgyt.
— Kam tie ponai?
— Peklon stumt...
(Pasakė: J. Pelegrimas, užrašė M. Pivoriūnaitė, Kupiškyje).

Katė (Felis domestica).

A.

2167. Jei katė prausiasi, tai ženklas, kad bus svečių. Tuomet reikia nunešti ją prie durų ir žiūrėti, kur ji eis: jei prie stalo, tai ir svečiai ateis prie stalo, jei prie krosnies, tai ir svečiai prie krosnies. (Krekenava).

2168. Seniau, pamatę katę besiprausiant, tuojau atspėdinėdavo, kas ateis svečiuosna. Katę padėdavo ant slenksčio ir laukdavo, kur ji eis: jei ji lipdavo ant krosnies, tai laukdavo moteries, jei ant stalo, tai vyro. (Naujamiestis).

2169. Jei katė šluostosi, reikia laukti svečių ir nuo tos pusės, nuo kurios katė braukia koja. Reikia tuomet katę nunešti ant slenksčio ir jei ji eis už stalo, tai bus svečias, jei ne, tai šiaip žmogus. (Pagiriai).

2170. Jei katė prausiasi, lauk svečių iš to šono, iš kurios pusės ji snukutį prausia. Nunešk ją prie durų ir paleisk; jei ji nubėgs į kertę — ateis svečias, jei prie krosnies — ateis elgeta. (Naujamiestis).

2171. Jei katė prausiasi, tai svečių bus. Paprastai svečių laukiama iš tos pusės, kurion atgręžta katės uodega. Pastebėję, kad katė prausiasi, tuojau prineša ją prie durų ir traukia taip, kad visos katės kojos duris drėkstų, o paskui paleidžia. Jei katė bėga prie krosnies, tai laukia viešnios, jei prie stalo, tai svečio. (Rymiškių km., Smilgių vl.).

2172. Jei katė laižo kojos leteną, tai reikia ją padėti ant slenksčio ir suduoti jai šluota. Jei ji bėgs už stalo, tai bus svečias, jei ant krosnies — elgeta. (T. Kr. Žd., 1912, 32 p.).

2173. Kai katinas prausiasi, spirk jį koja: jei jis šoks ant krosnies — bus viešnia, jei ant stalo — svečias. (L. M. Dr., A. B.).

2174. Pastebėję katiną prausiantis, paima jį rankom ir suduoda jo užpakaliu tris kartus į duris; paskum jį paleidžia, ir žiūri į kurią pusę jis nubėga — iš tos pusės laukia svečio ateinant. (Orvydiškės km., Sėdos vl.).

B.

2175. Vaikinai, kurie gano arklius, užsimauna per petį ir pažastis brizgilus, suriša pavadžius ir, pasidalinę į dvi dali, traukias repečkomis. Paprastai tai daroma per balą, ir tie, kurie įveikia, traukia savo priešus per visą balą pilvais. (V. Dr., 1911, 46 p.).

2176. Seniau pas mus berniukai, parėję iš bažnyčios, šventadieniais įvairių žaidimų sugalvodavo, bet dažniausiai tai „katinus eidavo". Būdavo, suriša du apynasriu, užsikabina per pečius ir tempia vienas kitą ropodami— mėgina jėgas. Kartais labai ilgai tąsydavosi, net sušildavo, dilgines patvoriuose išdraskydavo, kitą per purvyną pertraukdavo, sušlapdavo. (Pasakė P. Tviska, Čivonių km., Kupiškio vl. Užrašė: A. Pečiūra).

C.

2177. Katinas visuomet nori žmogui blogumo, nori jam galo. Bet kai jis poterėlius murma, tai gerai mislija. (L. M. Dr., A. B.).

2178. Jei katė purnuoja, poterius kalba, tai tuomet ji nori žmogų papiauti. (Paystris).

2179. Jei katė kniaukia, prie žmogaus burkuoja ir nustoja burkavusi, tai tuomet ji nori žmogų papiauti. (Kriklionys).

2180. Jei katė uodegą krutina, tai ji nori žmogų papiauti, bet kai tik uodegą sujudina, tai ir užmiršta. (Raguvėlė).

2181. Katės galvoje turi gyvą plauką, kuris visuomet juda, — jį suvalgęs žmogus miršta. (Linkuva).

2182. Jei katė peršoks per suvertą audeklą, tai nesiseks austi, — visas audeklas reikės ardyti. (Kurtuvėnai).

2183. Jei juoda katė perbėgs pro šalį, tai bus blogi metai. (Panevėžys).

2184. Jei katinas perbėgs kelią, tai tam žmogui, kuriam jis perbėgo, atsitiks nelaimė. (Panevėžys).

2185. Jei eidamas pamatysi perbėgant skersai kelio katę, tai atsitiks kokia nors nelaimė. (Klovainiai).

2186. Jei juoda katė perbėgo per kelią arba taką, atsitiks nelaimė. (Pernarava).

2187. Jei juoda katė perbėgs per kelią, tai ištiks nelaimė tam žmogui, kuris tai matė. (Subačius).

2188. Jei per miegantį žmogų perbėgs katinas, tai bus nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

2189. Juoduose katinuose sėdi piktoji dvasia. (L. M. Dr., A. B.).

2190. Žmonės seniau laikydavo namie juodą katę, kad neįsigalėtų burtininkai. (Pumpėnai).

2191. Kur yra juodas katinas, ten velniai nelaksto. (Panevėžys).

2192. Jei katės susirenka į būrį ir kniaukia, kas nors mirs. (Kėdainiai).

2193. Jei katė vaikšto šulinio ritiniu, naktį užpuls vagys. (Panevėžys).

2194. Jei kuris žmogus nori, kad jo niekas nematytų ir jis galėtų nematomas viską padaryti, tai paima juodą katiną ir virina tol, kol įsineria kaulai. Paskui, pasiėmęs veidrodį ir, žiūrėdamas į jį, tol ima kaulelius po vieną, kol užtinka tą kaulelį, kurį paėmęs nebematō savęs veidrodyje. Pasiėmęs tokį kaulelį žmogus darosi sulig noru nematomas. (Panevėžys).

2195. Pagavęs juodą katę išvirk ją taip, kad visi kaulai išsinarstytų ir, stovėdamas prieš veidrodį, vieną po kito dėk kauliukus tarp dantų. Kurį įsidėjęs nebematysi savęs veidrodyje, tą kišenėn dėk; kai su tuo kauliuku vaikščiosi, niekas nematys. (Ramygala).

2196. Jei kada pagauni visai juodą katę, reikia ją virti ir aplinkui apibrėžti ratą. Kai verda, tai visokios piktos dvasios pro tą ratą lipa ir negali perlipti. Būti reikia vienam ir kalbėti poteriai. Paskui, kai katė išverda, reikia imti iš katilo po vieną kaulelį ir žiūrėti

į veidrodį: surasi kaulelį, kurį turint niekas tavęs nematys. Jei žiūrėsi į veidrodį paėmęs tą kaulelį, taip pat savęs nematysi. (Panevėžys).

2197. Radęs juodą katę, kuri neturi nė vieno balto plauko, ją užmušk, o jos uodegą gerai išvirink ir išimk iš jos tam tikrą kauliuką. Tą kauliuką įsidėk į burną, ir tuomet, kad ir tarp žmonių stovėtum, niekas tavęs nematys. (Panevėžys).

2198. Jei norime, kad niekas mūsų nematytų, reikia pagauti juodą katiną, kuris neturėtų nė vieno balto plaukelio, nueiti į lauką, nusinešti puodelį ir tą katiną taip suvirinti, kad tik kauleliai liktų. Tada reikia vieną dvišakį kaulelį pasiimti ir neštis kairėje rankoje prie šono, tai niekas nematys. (?).

2199. Jei nori pasidaryti neregimas, surask juodą katiną, (be jokios dėmės) ir, jį nužudęs, virink pilname vandens katile, kol vandens nebeliks. Tik išpildyk šias sąlygas: 1. virink vienui vienas ir nakties metu; 2. nuo ugnies niekur neatitrauk akių, nebėk, nors rodysis pikčiosios dvasios, mirusiųjų vėlės ir kt. — vandeniui išgaravus, rasi katilo dugne katino mentikaulį. Kai jį su savim turėsi, būsi nematomas. Jei kurį asmenį juo paliesi — nusivesi jį kur norimas. (Šiaulėnai).

2200. Jei žmogus nori visuomet kišinėj turėti pinigų, tai tepaima juodą katiną ir Kūčių naktį dvyliktą valandą nueina patiltėn ir pabūva, kol ateis velnias. Atėjęs velnias siūlo daug pinigų, bet žmogui reikia prašyti tik vieno pinigo. Pasigavęs tą pinigą, nuperka už jį ką nors, ir tas pinigas vėl pas jį atsiranda. (Panevėžys).

2201. Kūčių naktį dvyliktą valandą negyvenamoje troboje verda juodą gyvą katiną. Kai katinas išverda, ima po vieną jo kauliuką burnon ir žiūri veidrodin. Jei, vieną kauliuką burnon paėmus, žmogaus veidrodyje nesimato, tai tą kauliuką pasiimk ir, kai jį su savimi turėsi, niekas tavęs nematys. (Skapiškis).

2202. Jei nori būti niekeno nematomas, Naujų Metų naktį sugauk juodą katę, kuri neturėtų nė vieno balto plauko. Paskum šitą katę virink katile tol, kol paliks gryni kaulai. Artinantis dvyliktai nakties valandai pasiimk kaulus, nueik į atskirą kambarį, atsisėsk prieš veidrodį ir, kai tik laikrodis išmuš dvyliktą, dėk vieną po kito kaulus į burną ir dėdamas vis žiūrėk į veidrodį. Jei įsidėjęs kurį kaulą ir pažiūrėjęs į veidrodį nematai pats savęs, žinok, kad turi reikalingą kaulą; jį turint niekas tavęs negali regėti. Visa nelaimė ta, kad piktos dvasios tą darbą dirbant visaip trukdys, gasdins ir, jei nusigandęs pradėsi bėgti arba pagalbos šaukti, tave sugriebs ir pasmaugs. Visas

darbas tenka būtinai vienam dirbti ir šventenybės reikia padėti kuriame nors kitame kambaryje. Taip pat ir poterių negalima kelias dienas prieš tai kalbėti. (Šunskai).

2203. Sodiečiai, atsikraustę naujon vieton gyventi, visų pirma leidžia per langą katę su višta. Tai daro, regis, tam, kad apkerėjimus tiems namams ištartus katė su višta ant savo galvų sutrauktų, nes kerėtojai dažnai taip sako: „Tegul pražus, kas pirmas įkels koją šituosna namuosna!". (Panevėžys).

2204. Jei kates mylėsi, jas prižiūrėsi ir jų nelupsi, tai mergaitėms patiksi. (Šiaulėnai).

2205. Kas kates myli, per to vestuves bus graži diena. (Panevėžys).

2206. Jei kuris žmogus turi paprotį skandinti kačiukus, tai gyvenime jis nebus drąsus ir neturės dalies katėms. (Šunskai).

2207. Jei jauniesiems važiuojant į šliūbą blogas oras, tai, sako, kad jaunieji kačių nemylėjo. (Paystris).

2208. Jei katė tupi ant slenksčio — svečių atvažiuos. (Panevėžys).

2209. Jei katė prausias, bus svečių. (Panevėžys).

2210. Katė prausiasi prieš svetį. (L. M. Dr., A. B.).

2211. Jei katė prausia snukį — bus svečias, jei uodegą — viešnia. (L. M. Dr., A. B.).

2212. Jei katė prausia snukį — bus svečių ir jie iš tos pusės atvyks, į kurią žiūri katė. (Gustonys).

2213. Jei katė galvą laižo, tai ateis moteris, jei uodegą — vyras. (Pagiriai).

2214. Jei katė prausiasi ant slenksčio, tai bus svetys vyras, jei ant krosnies — moteris, jei ant aukšto — vagis. (Panevėžys).

2215. Jei katė prausiasi, bus svečių iš tos šalies, į kurią ji žiūri. (Anciškiai).

2216. Jei katė prausiasi, tai žiūrėk į kurį šoną ji atsisukus: iš tenai bus svečių. (Panevėžys).

2217. Jei katė prausiasi, tai žiūrėk, į kurią pusę atgręžta jos uodega, — iš tos pusės bus svečias. (Paystris).

2218. Iš kurio šono katė prausiasi, iš to bus svečiai. (Ramygala).

2219. Kai katė prausiasi, tai žmonės sako, kad bus svečių, o kai už ausies koją užkelia, tai tuomet svečiai bus su pyragais. (Panevėžys).

2220. Jei katė prausiasi, tai bus svečių. Jei katė prausiasi su kairiąja koja, tai svečias bus iš kairės pusės, jei su dešine, tai iš dešinės. (Panevėžys).

2221. Katei prausiantis žiūrėk į kurią pusę rodo jos uodegos galas: iš tos pusės lauk svečių. (Saločiai).

2222. Kai katė prausiasi — lauk svečių, ir kurian šonan jos uodega užriesta, tai iš ten jie ir bus. (Piniava).

2223. Jei katė prausiasi, žiūrėk, kurian šonan ji laiko uodegą atsukusi, — iš ten bus svečių. (Biržai).

2224. Jei katės prausiasi, bus svečių. Jų reikia laukti iš tos pusės, į kurią bus atsuktas katės uodegos galas. (Pušalotas).

2225. Jei katė prausiasi, reikia laukti svečių ir iš to šono, kurian jį nusisukus. (Baisogala).

2226. Jei katė prausiasi į kokį kraštą nusigręžusi, tai iš ten bus svečių be pyragų, o į kur uodega nusukta, — iš ten su pyragais. (Smilgiai).

2227. Jei katė prausiasi prie durų, bus elgeta. (Skapiškis).

2228. Jei katė greitai nuo slenksčio atbėga, tai greitai bus svečių, jei negreitai — tai negreit jų bus. (Krekenava).

2229. Jei katė ant slenksčio prausias, bus svečių. (Subačius).

2230. Jei ant krosnies katė prausiasi, bus svečių. (Siesikai).

2231. Jei katė prausiasi ant krosnies, bus senas svečias. (Panevėžys).

2232. Jei katinas ant krosnies prausiasi, tai gulės svečias. (Paystris).

2233. Jei katė atsitūpusi trobos kertėj prausiasi, tai kur esama mergaičių, piršliai atvažiuos, o kur jų nesama — šiaipjau svečių bus. (T. Žd., III, 374 p.).

2234. Jei katė prausias ant kėdės, bus mylimas svečias. (Panevėžys).

2235. Jei katė prausiasi ant suolo, lauk svečių. (Panemunėlis).

2236. Jei verkiamoj vietoj (užstalėj, krikštasuolėj) katė prausiasi, svečių lauk. (T. Žd., III, 373 p.).

2237. Jei katė prausiasi ant stalo, bus piršliai. (Troškūnai).

2238. Jei katinas burną prausias užstalėj, tai tą dieną bus piršliai. (Pandėlys).

2239. Jei katė prausias po stalu, bus mylimas svečias, — reiks duoti valgyti. (Panevėžys).

2240. Jei katinas tupí už stalo, tai iš kurios pusės jo uodega nusvirusi, iš tos pusės bus svečių. (Paystris).

2241. Jei katiną išveši ir paleisi gyvą, tai arkliai nebesiseks. (Naujamiestis).

2242. Jei katę prigirdai ar užmuši, tai gyvuliai nesiseka. (Panemunėlis).

2243. Kas katę nužudo, tam niekas rankon neina. (Panevėžys).

2244. Katės išvežti negalima, nes arkliai nebesiseks. (Naujamiestis).

2245. Už kačiuką reikia duoti adatų, kad geriau pelinėtų. (T. Kr. Žd., 1911, 24 p.).

2246. Jei katę perki, tai už ją reikia duoti adatų, — katė labai peliaus. (Paystris).

2247. Jei katę perki, tai duok už ją adatą, kad ji būtų tokia, kaip adata, — visur landžiotų. (Smilgiai).

2248. Kai duodi kačiuką, tai pridėk ir adatą su siūlu, kad užaugusi katė gerai peliautų. (Baisogala).

2249. Jei nuperki katę, tai reikia ją paimti už stimburio ir apsukti tris kartus apie krosnies stulpą — neišbėgs. (Siesikai).

2250. Jei vežiesi katę, įsidėk į ratus akmenį, kad arklys nenususstų. (Ramygala).

2251. Jei katę veži arkliu, tai toks arklys visam laikui paliks blogas, jeigu jis buvo blogas, ir atvirkščiai. (Miežiškiai).

2252. Jei nori svetimą katę pripratinti, numazgok jai kojas su vandeniu ir tą vandenį užpilk užkrosnin. (Panevėžys).

2253. Jei atneša naują katę į namus, tai reikia jos nagais krosnį padraskyti, — namus saugos. (Panevėžys).

2254. Jei nori pripratinti svetimą katę, išmazgok jos uodegą ir tą indą, kuriame mazgojai, pakišk palubėn, — katė pripras. (Paystris).

2255. Jei iš kur nors parsineši katę ir nori, kad ji neišbėgtų, tai paimk pagaliuką, išmatuok juo katės uodegą ir pakišk jį po balkiu. (Panevėžys).

2256. Jei kas nori jau užaugusią svetimą katę pavogti, reikia jai nukirpti ūsus ir apnešti aplink stalą tris kartus, — katė prijunks ir nebebėgs į buvusio šeimininko namus. (Panevėžys).

2257. Jei nori, kad katė neišbėgtų, tris kartus ją už ausies patampyk, tris kartus jos uodegą per krosnį perbrauk ir per tris vakarus jai letenas sviestu patepk. (Panevėžys).

2258. Jei nori, kad katė peliautų, neduok pyrago. (Subačius).

2259. Jei nori, kad katė būtų gera, neduok jai ragaišio, — pelių nebeužuos. (Panevėžys).

2260. Jei nori, kad katė gerai peliautų, neleisk jos grįčion ir neduok jai lakti. (Paystris).

2261. Nevadink katės šelma — bičių neturėsi. (T. Žd., IV, 490).

2262. Jei katei matant papeiksi kačiukus, tai ji juos pames ir nebemylės. (Panevėžys).

2263. Negirdyk kačiukų, nes arkliai neis rankon. (Pumpėnai).

2264. Jei su kuriuo šautuvu nušausi arba peršausi katę, tai tas šautuvas „nešviežija". (Panevėžys).

2265. Jei nori, kad rūtos gerai augtų ir žaliuotų, išakėk jas katės koja. (Panevėžys).

2266. Pasėjus rūtas reikia jas katės koja užakėti — jų vištos nekapstys. (T. Kr. Žd., 1911, 16 p.).

2267. Jei šermukšnio malkom kureni krosnį ir jei jų dūmai užeina ant kačių, tai šios išdvesia. (Josvainiai).

2268. Kam prisisapnuoja katė, tą vagys aplankys. (Panevėžys).

D.

2269. Jei katė guli ant žemės, bus gražus oras. (Panevėžys).

2270. Jei katė ore voliojasi, bus gražus oras. (Panevėžys).

2271. Jei katė guli išsitiesus ant lango arba lovos — bus giedra, jei vemia — bus dargana, jei drasko medžius — bus negražus oras. (Krakės).

2272. Jei katės drasko ką nors savo nagais, greitai bus oro atmaina.

2273. Jei katė dienos metu saulėtoje vietoje atsigulus burkuoja, greitai bus oro atmaina. (Gustonys).

2274. Jei katė žolę ėda, bus darganos. (Smilgiai).

2275. Jei katė nagais drasko sienas ir tvoromis vaikšto, bus blogo oro. (Panevėžys).

2276. Jei katė guli ant žemės, bus blogo oro. (Subačius).

2277. Jei katė vemia, bus blogas oras. (Naujamiestis).

2278. Jei katė drasko sieną, bus vėjuoti orai. (Ramygala).

2279. Jei katė nagus drasko, bus vėjų. (Linkuva).

2280. Jei katė nagais drasko duris ar ką kitą, pav., stalą arba kėdes, bus vėjo. (Gelažiai).

2281. Jei katė į sienas arba medžius galanda savo nagus, bus dideli vėjai. (Kurkliai).

2282. Jei katė grįčioj linksmai žaidžia, bus vėjo. (Panevėžys).

2283. Jei katė pro langą žiūri, bus vėjo. (Panevėžys).

2284. Jei katė pro langą žiūri, bus prasti orai. (Joniškėlis, G. Pt.).

2285. Jei katė žolę ėda, bus lietaus. (Krekenava).

2286. Jei katė vasarą drasko medį, bus lietaus. (Naujamiestis).

2287. Jei katė pasistiepusi pirmutinių kojų nagais drasko stulpus, medžius, tvoras — bus lietaus. (Suvalkija).

2288. Jei katė vasaros metu guli ant krosnies, bus lietaus. (Naujamiestis).

2289. Jei katė žemai guli ir uodegą laiko nuleidus, bus lietaus. (Panevėžys).

2290. Jei katė, tupėdama ant žemės, laižo uodegą ir slepia galvą, bus lietaus. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39).

2291. Jei katė laižo savo uodegą, bus lietaus. (Panevėžys).

2292. Jei katė kniaukia, bus lietaus. (Upytė).

2293. Katė tvoromis lipinėja prieš lietų. (Anykščiai).

2294. Jei katė pasišiaušiusi, bus lietaus. (Ramygala).

2295. Jei katė pralekia skersai kelio, bus lietaus. (Panevėžys).

2296. Jei katė prausiasi, bus lietaus ar sniego. (Linkuva).

2297. Jei katė prausias, bus lietaus. (Smilgiai).

2298. Jei katė laipioja tvoromis, bus lietaus. (Subačius).

2299. Jei katė vemia, bus lietaus. (Naujamiestis).

2300. Jei katė žeme voliojasi, greitai bus lietus. (Panevėžys).

2301. Jei katė žiemą drasko medį, bus šalta. (Naujamiestis).

2302. Jei katė žiemą guli ant krosnies, bus šalčiai. (Naujamiestis).

2303. Jei katė ant žemės gulasi, bus šilumos, jei ant krosnies — bus šaltis. (Skaudvilė).

2304. Jei katė guli išsitiesusi ant krosnies, bus šalčio. (Subačius).

2305. Jei katė guli ant krosnies kaktos, bus dideli šalčiai. (Upytė).

2306. Katinas prieš šaltį gula ant krosnies, kur garai eina. (Gd.).

2307. Jei katė koją krato, šals. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2308. Jei žiemą katinas krosnin lenda, bus šaltis. (Panevėžys).

2309. Jei katinas į ugnį lenda arba aukštyn lipa, bus šalčiai. (Betygala).

2310. Jei katė lenda po krosnimi gulti, bus šalčio. (Vaškai).

2311. Jei katė ant prieždos sėdi, bus šaltis. (Šėta).

2312. Jei katė tupi ant krosnies, bus šalčio. (Paystris).

2313. Jei katė guli ant krosnies, bus šalčio. (Subačius).

2314. Jei katė tupi ant krosnies ir judina uodegos galą, — artinasi didelis speigas. (Mūsų Laikraštis, 1930, 39).

2315. Jei katė prausias, bus sniego. (Linkuva).

2316. Jei katė guli prie durų, bus atodrėkis. (Panevėžys).

2317. Jei katė guli ne ant krosnies, bet, kaip šuo, žemėj, — nebūsią žiemos. (Panevėžys).

2318. Jei katinas žiemą, nulipęs nuo krosnies, atsigula ant žemės, bus atodrėkis. (Kalnujai).

F, a.

2319. Nuo rožės gydosi juodo katino krauju, išvarvintu iš jo uodegos. Jei uodega jau būtų nukirsta jam, tai iš jo ausų. Duoda to kraujo gerti po devynis lašus. (G. Pt., 197 p.).

2320. Nuo rožės geriausias vaistas — virtas vandenyje katės mėšlas. (Baisogala).

2321. Nuplikytą žaizdą reikia katės taukais tepti. (G. Pt., 215 p.).

2322. Jei vaikas gauna išgąstį, pradeda iš miego staiga šokinėti, tuomet reikia gauti visai juodas arba triplaukis katinas (geltoni, balti ir juodi lopai) ir tokiam katinui įkirpti į ausį, o įkirpus paimti kelis lašus kraujo, užpilti vandeniu ir duoti gerti. Dideliems gavus išgąstį, katino kraujo reikia išgerti degtinėje. (G. Pt., 211 p.).

G.

2323. Kas būna apsisnargliavęs, tam katinas uodega apšluosto nosį. (L. M. Dr., A. B.)

2324. Katiniukas rainas, rainas. Uodegytė dar raincsnė. Ar graži mano pasaka? Jei graži, tai vėl nuo pradžios. (Palėvenis).

2325. Rengėsi katės į vestuves važiuoti. Pasikinkė vietoj arklio peles. Pelės žinojo, kad katės, išlipusios iš vežimo puls jas, taigi atsargumo dėliai jos pasiėmė kūlį į vežimą. Katės atvažiavusios išlipo iš vežimo ir šoko ėsti pelių, bet šios tuoj palindo po kūliu. Matai, kokios jos gudrios buvo! (Užrašė Z. Paškevičiūtė, Panevėžys).

A.

2326. Prieš Tris Karalius vakare ūkininkas kraitelėje atsineša žirnių ir barsto juos po pirkią, o vaikai, sustoję aplink, atstato sterbles ir kiek kas žirnių sugauna, tiek tam metų reikės kiaulės ganyti, o mergaitės tiek metų neištekės. (L. M. Dr., A. B.).

2327. Jei paskirta piauti kiaulė esti didoka, tai tokiais atsitikimais kviečia kaimyną talkon. Papiovę kiaulę talkininką pavaišina alučiu arba degtinėle, o vėdarą iškepę talkininkui nuneša dešrą. (Už rašė B. Kuodis, Karbanicžnos km., Naujamiesčio val.).

2328. Jei kuris nors žmogus piauna kiaulę, tai padėti papiauti tą kiaulę paprašo savo kaimyną. Paskui, kai iškepa vėdarą iš kiaulės kraujo, šeimininkė nuneša to vėdaro dešrą kaimynui už padėjimą. (Smilgiai).

2329. Kai kiaulę skerdžia, tai tam, kuris padeda skersti, duoda vėdaro. Užtat vaikai stengiasi eiti padėti skersti. (Miežiškiai).

2330. Kai paskerdžia kiaulę, tai tiems, kurie buvo atėję padėti, duoda parsinešti namo ausis, kojas ir mėsos gabalą arba, tą mėsą išvirę, duoda pavalgyti. (Debeikiai).

2331. Kai reikia kiaulė skersti, paprašo kaimyną padėti. Paskum jam duoda skerstuvių tos pačios mėsos. (Naujamiestis).

2332. Piauti paršus seniau sukviesdavę visus kaimynus. Kai papiaudavę, tai tos mėsos išrėždavę gabalą, pakepdavę ją ir, pasidėję degtinės, gerdavę tą mėsą bevalgydami. Taip prauliodavę iki išaušiant. Tokį paprotį vadindavę skerstuvėmis. (Užrašė J. Tauvydis, Ylakių par.).

B.

2333. Žaidžia 4 — 6 žaidėjai. Galima ir dviem žaisti, bet nepatogu. Žaidžia ir didesnis skaičius, pav., iki 8-rių. Lygioj vietoj iškasama duobelė, — tai dvaras, o aplinkui tą duobelę spinduliu bent poros žingsnių išgręžiama tiek duobelių, kiek žaidėjų — be vieno. Žaidėjai turi po lazdą ir vieną bendrą medinę „kiaulę", bent kumsčio didumo. Aplink kiekvieno žaidėjo duobę spinduliu apie porą pėdų — „barščiai" (kiti žaidėjai vadina kopūstais). Žaidimą pradeda mesdami nuo peties arba kojos lazdas. Lazdą galu stato prie nykščio, kitą jos galą prilaiko ranka ir koją įsiūbavęs žaidėjas meta ją nuo dva-

ro tolyn. Kieno lazda arčiausia, tas lieka prie „kiaulelės“, o kiti visi stojasi prie duobelių ir laiko lazdas įremtas galais į duobeles.

„Piemuo“ kiaulelę varo į dvarą. Žaidėjai su lazdomis muša ją ir į dvarą neprileidžia. Kai vienas kiaulelę muša, piemuo — kiaulelės varinėtojas — skuba įremti lazdą į likusią tuščią duobelę. Jei jis tai padaryti spėja, tada pirmas žaidėjas eina varinėti. Atsidūrus kiaulei barščiuose, žaidėjas turi teisę laisvai ją su lazda numušti, išvaryti iš barščių, t. y., kiaulelės piemuo negali tuo metu įlįsti į ano dubelę. Numušus kiaulelę, piemeniui duodama „mestinųjų“, t. y., gali pamėtyti kiaulelę ranka (tik ne iki pat dvaro, nes ten žaidėjai, kol kiaulelė ritasi, turi teisę ją mušti tolyn), paskui ją muša į dvarą iš trijų kartų, ir tuomet per tuos tris kartus žaidėjai neturi teisės jos mušti. Tuo būdu dažnai pasiseka įvaryti kiaulę į dvarą. Įvarius kiaulę į dvarą piemuo surinka: „Žali mainai!“ — ir visi žaidėjai pasikeičia savo duobėm. Piemuo dažniausiai gauna per „žalius mainus“ duobelę. Likęs be duobelės eina varinėti kiaulės. Žaidėjas, norėdamas pasitraukti trumpam laikui, sušunka: „Užteršta duobelė“! ir į tą duobelę niekas neturi teisės įlipti. „Mestinųjų“ teisė ne visur duodama. Ji pareina nuo įsigyvenusių tradicijų. Dažnai iškylantieji ginčai sprendžiami šitaip. Einama „burtų“: vienas kitam meta lazdą, ir antrasis griebia ją ranka ir laiko. Tada pirmasis ima ranka virš antrojo rankos, o šis vėl aukščiau — ir kam tenka viršutinė vieta, tas lieka laimėjusiu „burtus“. Jei viršuj labai maža rankai vietos, tada antrasis kerta su lazda tris kart pirmajam per lazdą, ir jei šis išlaiko 3 kirčius lazdos nepaleidęs, tai burtai laimėti, jei neišlaiko — pralaimėti. Kiti dar laiko ląimėjusiu burtus tą, kurio ranka apačioje lieka. Bet tai nėra patogus būdas, nepraktiškas. (Užrašė J. Lazauskas, Kruonis).

C.

2334. Kitą kartą raganų buvę daugiausia iš moterų, kurios būdamos iš tų pačių žmonių, mokėdavusios į visa ką pasiversti: į kiaules, kumeles, į šarkas ir, jei ko kiek supykdavusios, tai ar žmogų, ar gyvulį pagadindavusios. (Lt. Ps., I. 72 p.).

2335. Jei kiaulė suėda žmogų, jis net ant Viešpaties Dievo teismo nenueis. Kiaulė žmogų, o žmogus kiaulę. (Joniškėlis).

2336. Jei kiaulė ima šiaudus ir neša iš vietos į kitą vietą, — kas nors mirs iš tų namų. (Panevėžys).

2337. Jei kiaulė neša šiaudus priemenėn ir juos deda paliai slenkstį, tai toj grįčioj bus laidotuvės. (Krekenava).

2338. Jei kiaulė neša šiaudus nuo kiemo, tai manoma, kad užeis bėdos, vargai. (Vabalninkas).

2339. Jei kiaulė neša šiaudus iš kiemo, tame kieme kas nors mirs. (Subačius).

2340. Jei kiaulė neša šiaudus iš kūtės į kiemą ar į gatvę, kas nors mirs iš tų namų. (Panevėžys).

2341. Jei kiaulės migius drasko, bus neramumai. (Rozalimas).

2342. Jei kiaulės vieškelio griovius knisa, bus karas. (Rozalimas).

2343. Jei kiaulė žmogų įkanda, tai opa atsinaujina prieš mirtį. (G. Pt., 184 p.).

2344. Jei nori kurią porą išskirti, tai, bažnyčion jai einant, permeta ją kiaulės trąšomis. (L. M. Dr., A. B.).

2345. Jei nori, kad kiaulei pavadu būtų, Kalėdų rytą mesk į pro šalį einantį kiauliamėšliu — jam nebesiseks, o tau seksis. (Viltis, 1909, 128).

2346. Kam kiaulė prisisapnuoja, tą aplankys svečias. (Kėdainiai).

2347. Jei kiaulę sapne matysi, didžiausia nelaimė atsitiks. Pasapnavę kiaulę žmonės pusantrų metų nebeina į tą vietą, kur matė sapne kiaulę. Po to laiko jau nebepavojinga esą eiti — užkerėjimas nustojęs galios. (Smilgiai).

2348. Jei vaikas nemiega, nuolat verkia, paimk iš kiaulių migio šiaudų ir įdėk juos lopšelin, ir vaikas nustos verkęs. (Linkuva).

2349. Jei kas kiaulės stimburiuką suvalgo, tas dažnai snaudžia. (Panevėžys).

2350. Jei per kiaulę peržengsi, ji nudvės. (Panevėžys).

2351. Kai svilina kiaulę, moteriškės bėga pirkion, nes gali šeriuoti vaikeliai gimti. (L. M. Dr., A. B.).

2352. Kai svilina kiaulę, tai per tą ugnį neperžengia, — vaikai bus šeriuoti. (Panevėžys).

2353. Kai kiaulę svilina, tai per tą vietą nėščioms moterims negalima eiti, — vaikas bus dėmėtas. (Panevėžys).

2354. Jei moteris pamato kiaules, turi jas peržegnoti. (Kėdainiai).

2355. Negirk riebių kiaulių, nes sublogs. (Betygala).

2356. Agurkai reikia sodinti kiaules genant namo, tada jie bus kaip paršiukai. (Panevėžys).

2357. Kai sodini bulves, nedėk kiaulės mėšlo, nes bulvės bus šašuotos ir kirmelės jas ės. (Naujamiestis).

2358. Jei nori, kad bulvės nepūtų, nepilk likusios bulvienės kiaulėms. (Šiaulėnai).

2359. Kai sėji miežius, reikia valgyti kiaulės stimburys, kad varpos būtų ilgos. (Liet. Chr., 245).

2360. Jei nori, kad kiaulė ėdri būtų, reikia jos guolin įmesti mentę žemių. (Gelažiai).

2361. Jei nori gerai kiaulę nupenėti, tai nupiauk jai uodegą ir įmesk ją į lovį, kad ji pati ją suėstų. (Spirakiai).

2362. Kai kiaules peni, tai reikia kiaulės uodegos galelį nupiauti ir įdėti jį į ėdalą, — kiaulės geriau peniasi. (Naujamiestis).

2363. Jei nori kiaulę gerai nupenėti, įdėk į jos lovį nuodėgulį. (Naujamiestis).

2364. Jei nori kiaulę parduoti, tai veždamas ją turgun, guldyk taip, kad jos galva būtų atsukta į ratų užpakalį. (Šiauliai).

2365. Jei rytą galvą šukuosi, tai kiaulės bus geros, jei vakare — bus blogos, neaugs. (Vabalninkas).

2366. Kas su žydelka perguli, tam ūkyje geriau kiaulės sekas, o kas su maskauka, tam — arkliai. (L. M. Dr., A. B.).

2367. Jei nori, kad kiaulės gerai rankon eitų, reikia pagauti bažnyčioj kam nors ropojančią per nugarą utėlę ir suliuobti ją kiaulėms. (Gelažiai).

2368. Jei kiaulę kas nudyvija, reikia stalą kryžmai vandeniu numazgoti ir tuo vandeniu kiaulę apiplauti. (Baisogala).

2369. Kiaulei su sietu ėsti nenešk — bus viriuota. (Pabiržė).

2370. Kai ūkininkas nori piauti kiaulę, tai ima ją labai penėti, kad būtų riebesnė; reikia tuomet į lovį įdėti nuodėgulį, tai kiaules labai greit nupeni. (Naujamiestis).

2371. Kai papiauna kiaulę, reikia jai į gerklę pagalį įkišti, kad žarnos netrūktų. (Upytė).

2372. Jei, paskerdę kiaulę, nupiauna jos snukio viršūnę ir įkasa ją kieno nors rėžyje, tai visos to sodžiaus kiaulės išknisa to ūkininko žemę. (Panevėžys).

2373. Kiaulę reikia skersti gražią dieną, tai jos mėsa nekirmyja. (Virbališkiai).

2374. Jei blogame ore kiaulę papiausi, tai mėsa genda, rūdyja. (Panevėžys).

2375. Kai kiaulę papiauna jaunam mėnesy, mėsa rūdys. (Panevėžys).

2376. Kai kiaulę paskerdžia jaunam mėnesy, tai mėsa esti neskalsi ir nestipri. (Ramygala).

2377. Jei kiaulę paskersi jaunam mėnesy, bus minkšta mėsa. (Šėta).

2378. Jei kiaulę piausi jaunam mėnesy, tai mėsa labiau bręs, jei delčioj, tai trauksis. (Pandėlys).

2379. Kiaulę piauk priešpilnyje: jauname — atsiranda gyvių; sengalyje — mėsa traukiasi. (Linkuva).

2380. Kiaules visuomet pilnatyje skerdžia, — mėsa puode pasidaugina. (Panevėžys).

2381. Kiaulę reikia skersti pilnatyje, nes išvirta mėsa esti drūta, išsipučia; kitu metu paskerstų kiaulių mėsa visai susitraukia. (Virbališkai).

2382. Jei piauni kiaulę, tai žiūrėk, kad būtų pilnatis, nes bus daug mėsos ir verdant ji nesuvirs. (Paystris).

2383. Kai ūkininkai piauna kiaules, tai žiūri, kad būtų senas mėnuo, nes kai jaunam papiauna, tai verdant mėsa labai susitraukia. (Panemunėlis).

2384. Jei nori, kad mėsa gerai išbūtų per visus metus, tai kiaulė reikia piauti sengalyje. (Naujamiestis).

2385. Jei nori, kad mėsa būtų geresnė ir skalsesnė, tai kiaulę skersk sengalyje. (Panemunėlis).

2386. Kiaulių sengalyje nepiauk, nes mėsa trauksis. (Panevėžys).

2387. Kiaules visuomet skerdžia delčioje, kad mėsa būtų skani. (Baisogala).

2388. Jaunam mėnesy nereikia sūdyti mėsos, — kirmėlių atsiras. (Panevėžys).

2389. Kiaulės liežuvio galiuko nereikia valgyti, nes jį suvalgęs būsi pletkorius. (Josvainiai).

2390. Jei nori, kad kiaulė apsivaisintų, reikia jai lyže per kairįjį šoną tris kart kirsti. (L. M. Dr., A. B.).

2391. Kai kiaulė nepasilaksto, pagenda. Tada reikia iš trijų svetimų laukų pririnkti nuo akmenų samanų, suvirinti jas ir tai kiaulei duoti, — pasilakstys. (Pabiržė).

2392. Kalėdų vakarą neskusk barzdos, nes kiaulė turės plikus paršelius. (Baisogala).

2393. Jei kiaulė paršų nemyli, reikia nuo svetimo stogo samanų paimti ir jų vandeny išmazgoti paršus, — vėl mylės. (Raguva).

2394. Jei nori žinoti, ar paršiukas veislei geras, reikai žiūrėti, kad būtų platus jo stimburys. (Ramygala).

2395. Paršų kitam nerodyk, nes, jais pasigrožėjus, jie dvesia. (Linkuva).

2396. Jei paršas beėsdamas šlapinasi lovin, tai ženklas, kad vilkas jį neš; o kad neneštų, reikia jį pro langą išmesti. (T. Žd., III, 370 p.).

2397. Jei kuris paršelis žinda iš paskiugalio kakų, tai jį vilkas piaus. (L. M. Dr., A. B.).

2398. Jei kiaulė jaunam mėnesy turi paršiukus, jiems reikia nulaužyti iltis. (Smilgiai).

2399. Jei nori, kad paršiukai gerai eitųsi rankon, reikia juos paliuobti trupiniais iš elgetos maišo. (Gelažiai).

2400. Jei perki paršiuką, tai reikia pačiam jį pasigauti ir aplink save vieną kartą už kojelių apsukti: tuomet būna geriausia ir riebiausia kiaulė. (L. M. Dr., A. B.).

2401. Kai kiaulė atveda paršiukus ir juos nori parduoti, tai pirkėjui neduok pačiam paršiukų gaudyti ir rinktis, nes ranką sugadina, — gerų kiaulių daugiau neturėsi. (Panevėžys.).

2402. Kai nuveši į turgų paršus parduoti ir niekas jų nenuperka, tai parvežus juos namo kiaulė jų nemylės. (Panevėžys).

2403. Kai šeimininkė parduoda paršiuką, tai įdeda maišan duonos riekę. (Panevėžys).

2404. Kai šeimininkė nuperka paršiuką, tai nukanda jam uodegytės galą, — paršiukas didelis užauga. (Panevėžys).

2405. Jei nori, kad pirktas paršelis neišbėgtų iš namų, reikia šakaliuku išmatuoti uodegėlę ir tą šakaliuką padėti už krosnies, — nebėgs niekuomet. (L. M. Dr., A. B.).

2406. Jei paršai nesiseka auginti, reikia gyvą kiaulę apsvilinti. (Baisogala).

2407. Jei paršai nesiseka auginti, reikia raudoną akmenį (granitą) sudeginti, pasidariusį žvyrą išvirinti ir tuo vandeniu paršus plauti. (Baisogala).

D.

2408. Jei kiaulė knisa vasaros metu žemę, bus giedra. (Panevėžys).

2409. Kiaulė anksti nugula prieš gražų orą. (Kantaučiai).

2410. Kiaulės iki vėlumo čiužinėja prieš lietų. (Kantaučiai).

2411. Jei vasarą kiaulės neša tvartan šiaudus, bus lietaus. (Šatės).

2412. Jei kiaulės trinasi tvarto kampais, bus lietaus. (Panevėžys).

2413. Jei kiaulė trina šonus į tvorą, bus lietaus. (Skapiškis).

2414. Jei kiaulės nealkanos ir labai žviegia, bus lietaus. (Panevėžys).

2415. Jei pradėjus lyti, kiaulės iš ganyklos bėga tvartan, tai spėjama, kad neilgai lis, jei priešingai — ilgas lietus. (Šatės).

2416. Kiaulė neša kinį prieš audras. (Kantaučiai).

2417. Jei kiaulė neša įsikandusi šiaudų, bus blogas oras. (Utena).

2418. Kiaulė neša kinį prieš šalnas. (Kantaučiai).

2419. Jei kiaulė žiemą knisasi, bus šaltis. (Naujamiestis).

2420. Jei kiaulė labai giliai knisa, bus šaltis (Panevėžys).

2421. Jei kiaulė neša šiaudus į migį, bus šaltis. (Surviliškis).

2122. Jei žiemą kiaulė neša tvartan šiaudus, bus šalčiai; jei tai daro vasarą, bus lietaus. (Kurtuvėnai).

E.

2423. Kokia kiaulės blužnis, tokia ir žiema. (Ylakiai).

2424. Jei kiaulės kasa plona — žiema bus nešalta, jei stora — šalta. Jei pusė plona, pusė stora, tai ir žiema — pusė nešalta, pusė šalta. (Panevėžys).

2425. Jei kiaulės kasa bus storesnė paliai vidurį, tai žiema bus šalta gale, o jei kasa lygi, tai ir žiema bus nešalta. (Kėdainiai).

2426. Jei kiaulės kasos pirmagalys drūtas, tai žiemos pradžioje daug sniego; jei smailas, tai žiemos pradžia šalta; jei kiaulės kasos pasturgalys drūtas, tai žiemos pabaigoje bus gilu sniego; jei smailas, tai žiemos pabaiga šalta. (Miežiškiai).

2427. Kiaulę papiovus žiūrima kasos: jei vienas jos galas drūtas ir ilgesnis už laibąjį, bus gili žiema. (Panevėžys).

2428 Jei kiaulės kasa stora, tai žiema bus šalta; jei kasos pusė stora, tai pusė žiemos bus šalta, o kita pusė nešalta; jeigu kasos galas storas, tai pradžia šalta. (Paystris).

2429. Jei kiaulė apsiparšiavus atveda daugiau paršelių nei kiaulaičių, bus geri metai. (L. M. Dr., A. B.).

2430. Jei seni paršai rudenį knisa giliai duobes, bus blogi metai. (Ylakiai).

2431. Jei kiaulė turi utėlių, bus laimingi metai. (Vabalninkas).

2432. Po šv. Juozapo kiaulė ir ant šluotražio išvilkta nebedvės badu. (Plungė).

2433. Nuo Blovieščių kiaulė ir ant luobo į lauką išvilkta badu nesprogs. (Linkuva).

F, a.

2434. Jei nori karpas nugydyti, reikia jas patrinti į tą vietą, kur kiaulė trinasi. (Panemunėlis).

2435. Jei nori nugydyti karpas, tai paimk iš kiaulės gardo palovės mėšlo ir juo patrink. (Linkuva).

2436. Galima dar išdildyti karpą patrynus ją delčioje į akmenį, į kurį kiaulė trynėsi. (G. Pt., 218 p.).

2437. Jei girtuokliui įpilsi kiaulės pieno, tai jis tuoj nustos gerti. (L. M. Dr., A. B.).

F, b.

2438. Jei kiaulė apserga, tai ją muša su baltiniais ir paskum baltinius meta per tvorą — ir kiaulė pasveiksta. (Subačius).

2439. Kiaulėms sergant davinėk joms užgriaužtos gyvatės. (T. Žd., IV, 491 p.).

2440. Kai kiaulės suserga liaukomis, pagauna gyvatę, užpila ją degtine ir duoda kiaulėms su ėdalu. (Panevėžys).

2441. Kai kiaulei kerti lazda per pusiau, tai ji nepaeina. Tada tą lazdą reikia perlaužti per pusę ir abiem lazdos galais paglostyti, — padeda. (L. M. Dr., A. B.).

2442. Jei kiaulę užgauni lazda, reikia tą pačią lazdą perlaužti pusiau ir permesti ją per kiaulę — ir nieko nekenks. (Gelažiai).

2443. Jei paršai neėda, žviegia ir džiūsta, tada moterys šitaip daro: suneša paršus grįčion, uždega kačergą ir aplekia su ja aplink rūmą, o paskui ja parūko paršus ir atagalia ranka ją meta. (Skapiškis).

2444. Jei kiaulės serga raudonlige, tai reikia nukapoti joms galai ausų ir uodegų, — pasveiks. (Šunskai).

2445. Paršams susirgus reikia juos įdegintu žarstekliu pabadyti. (Viltis, 1909, 128).

2446. Jei kiaulė serga, reikia jai juoda kate perbraukti tris kartus per nugarą. (Paystris).

2447. Kai kiaulei sopa pusiau, reikia pridėti prie jos vytį ir paskum ją sulaužyti — ir kiaulė bus sveika. (L. M. Dr., A. B.).

2448. Kai kerti kiaulei apyausin ir kiaulė nugriūva, reikia kiton ausin dar labiau jai činkštelėti — ir praeina. (L. M. Dr., A. B.).

G.

2449. Suaugęs sako pirmąją ir visas kitas likines eilutes, o vaikas: „Ir aš kartu".

— Nuėjau į mišką.
— Ir aš kartu.
— Kirtau pušį.
— Ir aš kartu.
— Vežiau namo.
— Ir aš kartu.
— Medį lyginau.
— Ir aš kartu.
— Dirbau lovį.
— Ir aš kartu.
— Nešiau kiaulidėn.
— Ir aš kartu.
— Pyliau ėdalo.
— Ir aš kartu.
— Kiaulės ėdė iš to lovio.
— Ir aš kartu.
— Ha, ha, ha!
— Ir aš kartu... (Užrašė A. Vengris, Pušalotas).

Kiškis (Lepus timidus).

2450. Jei pamatai kiškį lekiant, tai reikia sakyti: „Či nė kiškel's lak' — kelmel's, či nė kiškel's lak — kelmel's ir t. t., tai tada kiškis sustoja. (Užrašė G. Kairys, Velykiai).

2451. Jei vaikas arba kitas kas susižeidžia pirštą, ranką arba kitą kurią nors kūno dalį, tai, raminant jį ir pučiant užgautąją vietą, sako-

ma: „Giju giju, zuikio taukų, vilko plaukų“ arba „giju giju, zuikio plaukų, vilko taukų“. (Užrašė K. Ramanauskas, Trakiškių km., Marijampolės ap.).

C.

2452. Jei per miegantį žmogų perbėgs kiškis, tai bus didžiausia laimė. (L. M. Dr., A. B.).

2453. Jei susitikai kiškį, tai grįžk namo, nes, to nepadaręs, turėsi nelaimę. (Palėvenis).

2454. Jei kiškis perbėgs kelią, tai nelaimė kelyje atsitiks. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 154 p.).

2455. Jei kiškis kelią perbėgo, grįžk namo ir iš pradžių pradėk kelionę, kitaip bus nelaimė. (T. Žd., IV, 497 p.).

2456. Jei iš namų išėjęs arba išvažiavęs pamatysi, kad kiškis per kelią perbėgo, grįžk atgal, — kelionėje nelaimė atsitiks. (Paystris).

2457. Jei kiškis perbėgo einančiam žmogui kelią — blogas ženklas: toji diena bus žmogui nelaiminga arba bent tos dienos sumanymai neįvyks ir t. t. (Deltuva).

2458. Jei žmogus, išsiruošęs kelionėn, pirmučiausia pamato kiškį, kuris perbėga skersai kelią, tai kelionė bus nelaiminga. (Kupiškis).

2459. Jei keliu važiuojant per jį perbėga kiškis, bus kelyje nelaimė. (Šimonys).

2460. Jei kiškis perbėgs skersai kelio, tai atsitiks nelaimė, pav., vežimas išgrius. (Upytė).

2461. Jei kiškis perbėgs per kelią, tai neįvyks sumanymas, kurio dėliai važiuoji. (Krekenava).

2462. Jei eini kuriuo tikslu, pav., grybauti, ir kiškis perbėgs skersai kelio, tai kelionės tikslo nepasieksi, — grybų nerasi. (Smilgiai).

2463. Jei kelyje zuikis pro šalį prabėga, bus nelaimė. (Panevėžys).

2464. Jei važiuojant ar einant per kelią prabėgs kiškis, reikia laukt nelaimingos kelionės ar šiaip jau nelaimės namuose. (Griškabūdis).

2465. Jei kiškis perbėgo kelią, tai namuose atsitiko kokia nors nelaimė. (Subačius).

2466. Jei žmogus važiuoja kokio nors darbo dirbti ir per kelią jam perbėga kiškis, tai reikia grįžti namo, nes, to nepadaręs, ilgai negalėsi dirbti. (Naujamiestis).

2467. Jei, einant keliu, kiškis skersai kelio perbėga, tai atsitiks nelaimė, bet ją galima atvyti: grįžti namo. (Smilgiai).

2468. Jei važiuojančiam kiškis perbėgs kelią skersai, ištiks nelaimė, jei išilgai (pakeliui arba priešais) — laimė laukia. (T. Žd., III, 368 p.).

2469. Jei kiškis bėga skersai kelio ir iš tos pusės, iš kurios sagutės užsegtos, tai bus laimė tiesiai užantin; jei bėga iš priešingos pusės, tai bus didžiausia nelaimė. (Karsakiškis).

2470. Jei važiuoji turgun, ir kiškis bėga iš tos pusės, iš kurios užsegtos drapanos, t. y., iš dešinės, tai pinigų gausi; jei iš kairės, — apvogtas būsi. (L. M. Dr., A. B.).

2471. Jei važiuojant arba einant pamatysi, kad kiškis prabėgo į kairę pusę, tai atsitiks nelaimė. (Panevėžys).

2472. Jei kas eina į mišką riešutauti, uogauti arba grybauti ir pamato kiškį perbėgant į kairiąją pusę, tai to žmogaus niekas nenutvers, o jei į dešinę — nutvers. (Panevėžys).

2473. Jei einant keliu kiškis kelią iš priešakio perbėga, tai bus nelaimė, o jei iš užpakalio — laimė. (Smilgiai).

2474. Jei vežant numirėlį kiškis perbėgs kelią, tai iš tos šeimos dar kas nors mirs. (Kėdainiai).

2475. Jei kiškis per sodžių perbėga, lauk gaisro. (T. Žd., IV, 502 p.).

2476. Jei trys arba keturi kiškiai „služys" ant kelio, bus badas arba blogi metai. (Smilgiai).

2477. Jei kiškis prie namų ateina, bus nelaimė: vagys aplankys. (Šeduva).

2478. Jei sapnuoji, kad sugavai kiškį, greitai sulauksi savo vestuvių. (Salamiestis).

2479. Jei nori, kad greitai lakiotum, pasiūki po padais kiškio odelės. (L. M. Dr., A. B.).

2480. Jei kišenėj nešiosi kiškio ar voveraitės uodegą, tai seksis. (L. M. Dr., A. B.).

2481. Jei, išėjęs medžiotų, pirmą pamatytą kiškį nušausi, tai grįžk namo: daugiau nebenušausi. (Skapiškis).

2482. Jei nori, kad sektųsi kiškiai medžioti, reikia Kūčių vakare pamatyti perlekiant jį per kelią. (Spirakiai).

2483. Jei nori, kad šuo gerai kiškius varytų, nereikia šuniui duoti ragaišio; jei duodi, tai duok duonos. (Paystris).

2484. Kiškis, regi, kvailas: aplinkui apibėga — ir vėl ton pačion vieton atstriuoksi. Užtat, pakėlęs kiškį, stovėk — ir kiškis pats ateis: galėsi jį nušauti. (L. M. Dr., A. B.).

2485. Kai medžiotojas nušauna kiškį, tai, lupdamas jam kailiuką, jo kojeles turi sukapoti į keturias dalis ir atiduoti jas šuniui, kad geriau kiškius gaudytų. (Spirakiai).

2486. Jei medžiotojas nušauna begulintį kiškį, tai tokio kiškio mėsos negalima valgyti, nes jam Dievas netikėtą mirtį davė. Kai medžiotojas kiškį šauna, turi jį pabudinti. (Krekenava).

D.

2487. Prieš darganą kiškiai jaukesni ir labiau bėgioja. (Betygala).

2488. Prieš atodrėkį kiškiai bėga gulti laukan. (Anykščiai).

2489. Kiškiai ir kiti laukiniai gyvuliai žiemos metu prieš blogą orą eina gulti miškan, o kai esti geras oras dažniausiai guli lauke. (Subačius).

2490. Jei kiškis šviežiu sniegu bėgioja, tai sniegas ilgai pabus, jei nebėgioja, tai greitai jį nuleis. (Viduklė).

2491. Jei žiemą kiškis lenda į sniegą, tai šals; jei guli sniego paviršiuje, tai snigs arba bus atodrėkis. (Linkuva).

E.

2492. Jei iš rudens kiškiai lenda į trobas, tai sekanti žiema bus gili ir šalta. (Gustonys).

F, a.

2493. Kiškio taukai geri vaistai rakščiai išvaryti. Padūrus koją arba kurią nors kitą kūno dalį, jei nori, kad greitai išpūliuotų, pridėk kiškio taukų. (Grinkiškis).

2494. Jei įsivarai adatą, tai dėk iš priešingos pusės kiškio taukų. (Šunskai).

2495. Jei į koją įlenda pašinas, tai dėk ant kitos pusės kiškio taukų, — pašiną išvaro. (Krakės).

G.

2496. Jei vasarą, vakaro sulaukus, iš pievų pradeda kilti rūkai, tai žmonės sako: „Kiškiai periasi“. (Šešaičių km., Sedos vl.).

2497. Jei ėda rėmuo, reikia sukalbėti šitokią maldą:

Ėda, ėda rėmuolėlis,
Kaip kiškelis kopūstėlius,
Kaip ožkelė žalią žolę,
Kaip vilkelis žalią mėsą. (Smilgiai).

2498. Tupi kiškis ant tvoros, be kepurės, be skaros! Ir aš vėl pradėsiu nuo tos tvoros. (Smilgiai).

Kralikas (Lepus cuniculus).

2499. Nesistebėk iš kraliko, — vaikas bus su kraliko akim. (Panemunėlis).

Kurmis (Talpa europaea).

C.

2500. Jei eidamas keliu randi kurmio išrausta, tai sutiksi nelaimę. (Piniava).

2501. Jei kurmis perbėga per kelią, tuoj nudvesia. (Naujamiestis).

2502. Jei kurmis perlekia skersai kelio, tai tuojau žūna. (Deltuva).

2503. Jei kurmis perbėga per kelią, tai tuojau sprogsta, nes jis nepaklausė Dievo ir nėjo kelių minti. (Linkuva).

2504. Kurmis per kelią neina užtat, kad aklas; visi gyvuliai apaktų, jei vaikščiotų tenai, kur kurmis eina. (L. M. Dr., A. B.).

2505. Jei kurmis kurį nors taką arba kelią skersai išrausia, tai reiškia, kad kam nors tuo taku arba keliu uždrausta vaikščioti. (Kurtuvėnai).

2506. Jei kurmis verčia pamatus, tai rodo, kad reiks išeiti iš tų namų. (Pabiržė).

2507. Jei bėgantį kurmį pagauti ir nudovyti, tai gerą laimę apturėsi. (Naujamiestis).

2508. Jei nori, kad arkliai gerai eitųsi, reikia pagauti kurmį ir dešine ranka jį nusmaugti. (Panevėžys).

2509. Pagautą kurmį reikia rankose nukamuoti ir paglostyti gyvulius — gerai seksis gyvuliai. (Panevėžys).

2510. Jei sugavai kurmį, padėk jį ant delno ir lauk kol jis nugaiš: ranka bus „pamačlyva". (Šunskai).

2511. Puodo ant stalo nereikia statyti, nes kurmiai raus pievą. (T. Žd., III, 370 p.).

2512. Jei kas valgant stato puodą ant stalo, tam kurmiai rausia daržus. (Panevėžys).

2513. Jei dubenį paliksi užvožtą, tai kurmiai raus žemę. (Panevėžys).

2514. Velykų rytą krapija švęstu vandeniu visą sodybą, kad vasarą kurmiai neraustų. (Panevėžys).

2515. Velykų rytą pila šv. vandenį į šulinį, kad vanduo būtų sveikas ir pievas laisto, kad kurmiai neraustų. (Kurtuvėnai).

2516. Jei nori, kad kurmiai neraustų žemės, šv. Morkaus dieną nedirbama. (Griškabūdis).

2517. Jei nori, kad kurmiai daržų neraustų, reikia prikaišioti pašvęstų Devintinėse žolių. (T. Žd., IV, 498 p.).

2518. Jei kurmiai knisa dirvą, reikia nuodėgulis su žarija urvan įkišti, — nustos knisę. (L. M. Dr., A. B.).

2519. Jei kurmiai pievą labai rausia, reikia į kurmiarausį įkišti macų — nustoja rausę. (Šeduva).

2520. Jei panešiosi macus po daržą ir jų primėtysi, tai kurmiai to daržo neraus. (Panevėžys).

2521. Jei kurioje vietoje rausiasi kurmis, ir nori jį iš ten išvaryti, tai reikia įsmeigti kietis, — daugiau jis ten nesiraus. (L. Tauta, IV, 1, 151 p.).

2522. Jei kurmis verčia pievą, reikia prikaišioti atžagarin liepinių šakelių, — kurmis išeis kiton vieton. (Palėvenis).

2523. Jei nori nuo kurmių atsiginti, tai įkišk jų išverstose vietose į žemę šermukšnio šakelę laibagaliu, — kurmiai nekels toje vietoje. (T. Žd., I, 334 p.).

2524. Jei nori, kad kurmis neknistų daržo, reikia prilaužyti šermukšnio šakų ir smaigyti kurmio urvus taip, kad viršūnės būtų įsmeigtos į žemę, — daugiau neberaus. (Pagiriai).

2525. Kur kurmis rausia žemę, ten reikia užkasti negyvą kačiuką. (T. Žd., III, 370 p.).

D.

2526. Jei kurmis žemę rausia, bus lietaus. (Panevėžys).

2527. Jei kurmiai labai žemę knisa, ją rausia, bus lietaus. (Gelažiai).

2528. Kurmis rausia kupstus prieš lietų. (Kovarskas).

2529. Jei kurmis, vakaro sulaukęs, užkasa savo urvą, bus lietaus. (Panevėžys).

2530. Jei kurmis žemės paviršiuje pasirodo, bus lietaus. (Upytė).

2531. Jei kurmiai žiemą rausia, bus atodrėkis. (Šatės).

E.

2532. Jei rudenį kurmiai verčia aukštas kupetas, bus šalta žiema. (Svedasai).

2533. Jei rudenį kurmiai daug kurmiarausių priverčia, žiema bus nešalta. (Krakės).

2534. Jei rudenį kurmiai verčia labai dideles žemių krūvas, nebus žiemos. (Smilgiai).

2535. Jei kurmis žiemą verčia žemes, žiemos nebus. (Panevėžys).

2536. Jei kurmiai žemes rausia, dar ilgai bus šilta. (Grinkiškis).

2537. Jei žiemą kurmiai knisa, žiema bus negili. (Naujamiestis).

2538. Jei kurmiai žiemos metu žemę rausia, bus lietinga vasara. (Girkalnis, L. M. Dr.).

F, a.

2539. Jei eidamas keliu sutiksi kurmį, tai pagauk jį gyvą ir plikom rankom sumaigyk. Kai kurmio kraujas apšlakstys žmogaus rankas, tai tasai žmogus gali išgydyti kiekvieną sutinusį žmogų, — pakanka sutinusiąją kūno dalį jo rankom tik paliesti. (Panevėžys).

2540. Jei kurmį rankom nuspaudysi, tai gydytojas būsi. (Panevėžys).

2541. Jei kurmis pastips rankose, tai su tom rankom galima išgydyti skauduliai. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2542. Jei sergi ramatu, tai skaudančią vietą patrink tik ką užmuštu ir pusiau perplėštu kurmiu, — išgysi. (Rozalimas).

2543. Nuo nuomaro geria kurmio kraują. (G. Pt., 210 p.).

F, b.

2544. Pagautą kurmį reikia duoti arkliui pauostyti — ir arklys niekuomet nesirgs. (Paystris).

2545. Užkamuok savo ranka kurmį, tavo ranka bus „pamačlyva" nuo pelių ligos. (Traupis).

2546. Reikia pagauti kurmį ir juo paglostyti arklius, — bus riebūs. (Panevėžys).

2547. Jei nori, kad arklys būtų riebus, tai glostyk jį gyvu kurmiu. (Razalimas).

2548. Jei arklį paglostysi gyvu kurmiu, tai ir arklys paliks toks gražus, kaip kurmis. (Naujamiestis).

2549. Reikia pagauti kurmį, dešine ranka jį paimti ir taip žemėn numesti, kad jis užsimuštų. Jei karvės nebeduos pieno, tai su ta ranka jas pamelžk, ir pienas vėl atsiras. (Naujamiestis).

Lapė (Canis vulpex).

B.

2550. Berniukai ir mergaitės, susikabinę už rankų, eina ratu aplink esančią merginą ir dainuoja žemiau paduotą dainelę. Kai ateina ligi žodžių: „Nei tu še, nei tu te, — niekur neišlįsi!“ viduryje esančioji stengiasi išsivaduoti ir mėgina išlįsti pro rankų apačią arba netikėtai vikriai jas perkirsdama.

Išlindus, iš ratelio, eina vidun tas, pro kurio dešinę išlindo, ir žaidžia toliau.

Vai, laputė, laputaitė,
Ko tu čia įlindai? 2 kart
Žiūriu še, žiūriu te —
Niekur neišlįsiu.
Geležiniai varteliai,
Sidabriniai rakteliai.
Nei tu še, nei tu te —
Niekur neišlįsi.

Jei berniukas rate, tada dainuoja šitaip:

Vai, lapine, lapinėli,
Ko tu čia įlindai ir t. t.

(Užrašė K. Merkevičius, Šunskai).

G.

2551. Jei lapė, bėgdama nuo medžiotojų, nusišlapina, tai ją pašaus. Kanodama ji ir sakanti: „Vo, kad būčiau nenusišlapinus, tai būčiau gyva likus.“ (L. M. Dr., A. B.).

A.

2552. Senovėj žmonės, jei kam nesisekdavo rankon arkliai, tikėjo, kad meška turi galios parodyti patį paraganavimą. Jie turėjo paprotį paraganavimui surasti kviesti meškininką, kuris atvesdavo mešką pas paraganuotų arklių kūtes. Jei meška neidavo prieš pat slenkstį į kūtę, tai meškininkas toje vietoje kasdavo žemes ir rasdavo „paraganavimą“: plaukų ar kt. Jis tuo būdu nuimdavo paraganavimą, ir arkliai eidavo rankon. (Panevėžys).

2553. Senovėj žmonės tikėjo, kad meška gali išvyti iš namų velnią, ir turėjo paprotį kviesti tuo reikalu meškininką su meška. Taip pat ir naujas grįčias seniau šventindavo meškos. Pastatę trobą, atvesdavo mešką ir leisdavo trobon. Jei meška eidavo į vidų, tai troba buvo gera; jei neidavo, tai pakerėta. Tada atnešdavo juodą vištą, kurią paimdavo meškininkas, ir ją laikydamas ant vandens, kažką kalbėdavo. Paskui vištai nusukdavo galvą, ir tuo vandeniu pašventindavo trobą. (Panevėžys).

B.

1554. Atsimenu, darydavome baidyklę, kurią vadindavome „meška“. Ją darydavome tokiu būdu: du žmogu užsivilkdavo išverstus kailinius ir abudu susilenkdavo; vieno žmogaus galva būdavo priešakiniame gale, o kito — užpakaliniam gale (šis galvą nulenkdavo taip, kad ji būtų arti žemės). Užpakaly uodegą padarydavo iš kailių ir prisekdavo prie užpakalinio žmogaus galvos, o priešakinėj pusėj padarydavo galvą iš kailio ir prisekdavo prie žmogaus, kuris stovėdavo priešakyje. Ant tos meškos jodavo žmogus su ilgu apsiaustu, ir tuo būdu tų dviejų žmonių nesimatydavo. Meškos galva ir uodega linguodavo į visas puses ir mus juokindavo. (Užrašė A. Eringytė, Gustonių km., Naujamiesčio vl.).

C.

2555. Jei sapnuodamas pamatysi mešką, teks su kuo nors susibarti. (Surviliškis).

2556. Jeigu sapne matysi lokį (mešką), toje vietoje, kur matei, bus gaisras. (Paystris).

2557. Tarp kiemo vartų reikia pakasti šepetį, tai neįeis meškos. (T. Žd., IV, 502 p.).

Ožka (Capra hircus).

A.

2558. Rudenį piemenys atbulą ožką veda tris sykius aplink beržą ar šiaipjau aplink kokį nors kūlyną, kad žiema greičiau ateitų. Tatai piemenims reikalinga: anksčiau nustos bandą ganyti.*) (T. Žd., I, 334 p.).

B.

2559. Vienas rate atsistoja roploms ir spardosi, gindamasis nuo kitų, kurie jį pešioja. Nuspirtas eina jo vieton. Jei dvylika sykių įpeša vienam, tai tą varo per „šerengą“: sustoja visi į dvi eili ir liepia nupeštajam bėgti per tarpą ir muša kuo turėdami. (V. Dr., 1911, 60 p.).

C.

2560. Velnias pasivertęs dažniausiai ožiu. (V. Dr., 1910, 12 p.).

2561. Vieną kartą ėjo senelė mišku ir pamatė šalia kelio gulintį ir rėkiantį šlapią ožiuką. Iš gailesčio paėmė senelė ožiuką ir norėjo parnešti jį namo. Kuo toliau ji ėjo, tuo ožiukas darėsi sunkesnis ir sunkesnis, o paskui senelė vos tik galėjo jį panešti. Pailsusi senelė norėjo pasilsėti ir ožiuką paglostyti, sakydama: „Geras ožiukas, nabagėlis!“ ir ožiukas ėmė ją pamėgdžioti, sakydamas: „Geras ožiukas...“. Nusigando senelė, persižegnojo, o ožiukas tuo metu juokdamasis prapuolė iš senelės akių.

Tai buvo pasivertęs ožiuku velnias. (Užrašė V. Merkis, Panevėžys).

2562. Žiemos metu išėjo žmogus į mišką. Jis išgirdo, kad kažkas už medžio bliauna. Nuėjo — ir pamatė gražų, baltą ožiuką. Pagailo jam to ožiuko, paėmė jis jį ant rankų, pasikišo po ploščium, kad nebūtų jam šalta, ir sako: „Vargšas ožiukas, sušąlo. Pasileidę piemenys, kad jį paliko“. Žmogui taip bekalbant tuos pačius žodžius ėmė kartoti ir ožiukas. Nusigando žmogus ir metė ožiuką žemėn. Tada toje vietoje pakilo toks baisus viesulas, kad žmogus negalėjo nė eiti. Tas ožiukas buvo velnias. (Panevėžys).

2563. Švento Jono naktį velnias, pasivertęs ožka, nukramto tų metų šermukšnių ir ievų metūginas. (Smilgiai).

---

*) Plačiau šituo klausimu žiūrėk: J. Elisonas, Ožio ceremonijos, Mūsų Tautosaka, II, 117—126 p.

2564. Jei į trobą įtrenkia perkūnas, ugnį galima užgesinti tik ožkos pienu. (Lt. Pas., I, 25 p.).

2565a. Perkūnui į trobą trenkus, kad ugnis nesiplėstų, reikia ją laistyti ožkos pienu. (Lt. Pas., I, 25 p.)

2565. Perkūnui į trobą trenkus, kad ugnis nesiplėstų, reikia ją laistyti ožkos pienu. Kad perkūnas nespirtų į namą, kiša pastogėn kadugio šakelę. (V. Dr., 1910, 12 p.).

2566. Mūsų liaudis tiki, kad pakaruoklių vėlės, pasivertusios vokiečiais su atitinkamom skrybėlėm arba ožiais, išeina iš savo kapų ir klaidina žmones, vesdamos juos iš kelio. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 144 p.).

2567. Ožį papiovus, jo galvą reikia padėti aukštai, — augs dideli ožiai. (Šembergas).

2568. Jei nori, kad arkliai būtų sveiki, tai laikyk kūtėje didelį ožį. (Vilkeliai).

2569. Jei senas ožys kartu bus su arkliais, tai šie jokia liga nesirgs. (Šiaulėnai).

2570. Jei kūtėje laikysi ožį, šeško arba kurmio odą, tai arkliai geležonėmis nesirgs. (Smilgiai).

2571. Jei retkarčiais senas ožys daržo patvoriuose ganysis, kirminai daržovių nelies. (Šiaulėnai).

G.

2572. Vienas vaikas arė, arė — ir išarė skrynutę. Toje skrynutėje buvo ožiukas su striuka uodegyte, todel ir mano pasakytė striuka. (Panevėžys).

2573. Kitą kartą senelis beardamas rado dėželę, o kad vėl arė, rado raktelį. Atsirakino jis tą dėželę — ir rado joj oželį. To oželio buvo striuka uodegytė, delto ir mano pasakėlė trumpa. (Įv. Liet. Pas., III, 39 p.).

2574. Vienas senelis turėjo daug ožkų. Tas ožkas jam reikėdavo varyti per labai siaurą tiltelį, per kurį tik viena ožka galėdavo eiti. Čia pasakotojas nutilsta ir tyli, kol klausytojas paragina: „Sakyk toliau!“ Tada pasakotojas atsako: „Palauk, dar ožkos per tiltelį neperėjo“. Ką tik klausytojas klausia, pasakotojas vis tą pat gieda: „Palauk, dar ožkos per tiltelį neperėjo.“ (Panevėžys).

2575. Brido ožka per brastą, sušlapo uodegą, pasidžiovė ant tvoros. Aš pradėsiu nuo pradžios. (Užrašė B. Vidugiris, Panevėžys).

A.

2576. Kai vaikui iškrenta dantis, tai jį meta ir sako: „Pele, pele — juodule (czarniuchna), te tau dantis medinis, o tu man duok akmeninį arba nors kaulinį.“ (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 141 p.).

2577. Kai vaikui iškrenta dantis, tai jį meta ant krosnies arba ant spintos ir sako: „Pele, pele, te tau liepinį, duok man kaulinį!“ (Palėvenis).

2578. Kai vaikui išpuola dantis, tai jį meta ant krosnies šitaip sakydami: „Pele, pele, te tau kaulinis dantis, duok man geležinį“. (L. M. Dr., A. B.).

2579. Jei namuose daug pelių prisiveisia, tai šeimininkas turi naktį ateiti, kepurę nusiimti ir sakyti: „Prašome visas viešnias ir svečius išeiti iš to namo!“, — ir pelės išeis. (Panevėžys).

2580. Jei nori, kad žiurkės iš namų išeitų, reikia paimti iš krosnies šiltos duonos pagrandžiuką, perlaužti jį, iš minkštimo padaryti kryžių, vėl suvožti ir bėgti po visus namus sakant: „Eikit, bėkit paskui mane!“ ir išbėgti laukan, — žiūrkės išeis. (Baisogala).

2581. Jei nori, kad pelės kūlių nekapotų, reikia atvežus klojiman pirmas rugių vežimas, mesti paėmus nuo vežimo kur nors į pašalę akmuo ir šitaip sakyti: „Še jums, pelės, graužkit akmenį!“ (Kupiškis).

2582. Jei nori, kad žiemą pelės javų kluonuose neėstų, tai prieš tą dieną, kurią manai javus vežti, atsikelk dvyliktą valandą nakties, išeik vežamų javų laukan, nusilenk į keturias šalis, paimk pėdą arba glėbį javų, parnešk juos ir padėk į tą kluono kampą, į kurį manai javus krauti. Paskui gali krauti, — pelės javų neės. (Šunskai).

2583. Jei nori, kad pelės grūdų neėstų, tai, įveždamas pirmą vežimą klojiman, patiesk Kūčių staltiesę, arba lauke, prieš pradedant krauti vežimą, įmesk į ratus akmenėlį: pelės dantis atkąs. (Viltis, 1909, 128).

2584. Jei nori, kad žiurkės ar pelės nekapotų šiaudų, arba neėstų mėsos, sūrių ir kt., reikia, dedant juos naujon vieton, savo pasturgalį atsukti tan šonan, kuriame tuomet esti mėnuo. (Kultūra, 1925, 39 p.).

C.

2585. Jei namuose yra daug pelių, bus didelė laimė. (Kvietkai).

2586. Jei kuriuose namuose pelės cypia ir graužiasi, reikės iš tų namų išeiti. (Panevėžys).

2587. Jei kuriame kieme nesantaika tarp žmonių, tame kieme atsiranda daug žiurkių. (Seda).

2588. Jei pelės kapoja drabužius, būsi labai turtingas. (Sėda).

2589. Jei kas lauke muša peles, to drabužius jos sugraužia. (Panevėžys).

2590. Jei nėščiai moteriai neduosi, ko prašo, pelės tą daiktą sukapos. (T. Žd., I, 338 p.).

2591. Nėščiai moteriškei nieko neatsisakyk duoti — vistiek pelės sukapos, arba namus pelės apniks, arba net visus trobesius pelėmis apleis. Kad taip nepadarytų, išeinančią, jai nematant, apiberk žemėmis ir pelenais. (T. Žd., IV, 496 p.).

2592. Jei nori žiurkes išvesti, tai prašyk, kad moteriškė su pagaliu palakstytų po laukus. (Kėdainiai).

2593. Jei pelės cypia, bus karas arba blogi metai. (Seda).

2594. Jei žvynės dienos metu laksto lauke, bus karas. (Panevėžys).

2595. Kur yra daug pelių, reikia vieną jų užmušus išmesti ant kelio, — kitos prapuls. (Panevėžys).

2596. Jei klėtyje yra daug žiurkių, reikia klėtį išlupti su nauju botagu, ir botagas nunešti ant kryžkelės. (Panevėžys).

2597. Jei atėjusi čigonė žada pelėmis apleisti, tai reikia, jai išeinant, šluotą mesti jai į pakulnes, — visos pelės kartu išeis. (Panevėžys).

2598. Jei daug yra žvynių, reikia, užmušus jų vieną, įdėti į vyžą ir paskui vilkti tą vyžą atžagarią — tada žvynės išnyks. (Sidabravas).

2599. Jei nori išnaikinti žvynes, reikia paimti duonos kampelį ir eiti jį valgant, o paskui jį numesti kur nors, — visos žvynės išbėga paskui kampelį. (Palėvenis).

2600. Jei iš namų išeisi valgydamas, pelių privis tenai, kur nueisi. (L. M. Dr., A. B.).

2601. Neik klojiman valgydamas, nes pelių jame privis. (Panevėžys).

2602. Klojime negalima valgyti, — pelių atsiras. (Krakės).

2603. Eidamas į kluoną duonos nevalgyk, — peles atvesi. (Kruonis).

2604. Kluonan arba svirnan valgant nėdera eiti, — pelių privis. (T. Žd., III, 372 p.).

2605. Jei eini pyragą valgydamas, visos pelės slapta seka paskui. (Velžis).

2606. Jei į kitą kiemą eini žirnius valgydamas, peles atvedi. (Subačius).

2607. Nereikia valgant į kitą kiemą eiti, — peles nuvedi. (Panevėžys).

2608. Jei kas iš kito kiemo ateina valgydamas, tai į tą gričią atveda žiurkes. (Smilgiai).

2609. Jei valgydamas eini į kitą kiemą, tai peles nuvedi iš savo kiemo į tą, kurian eini. (Panevėžys).

2610. Jei nori peles iš savo kiemo išvesti, tai valgydamas duoną eik į svetimą kiemą. (Linkuva).

2611. Jei nori žiurkes iš namų išvesti, paimk vyžą, išlipink ją duonine tešla ir, paėmęs už apyvaro, vežk ją pas kaimyną arba kitur, — žiurkės išeis. (Baisogala).

2612. Jei valgydamas eisi tvartan, tai jame žiurkių atsiras, — jos užuodžia valgio kvapą ir tuoj prisirenka. (Krakės).

2613. Jei tvarte valgysi, tai pelės nuės karvėms uodegas. (Miežiškiai).

2614. Jei nori, kad pelės nesimaudytų puodynėse pieno, reikia puodynių kraštus apibraukyti vėžio ūsais arba atsukti žiemių pusėn, kad šiaurys jas išpūstų. (Kultūra, 1925, 38 p.).

2615. Jei nori, kad pelės javų neėstų, reikia pirmutinį vežimą parvežus išmesti jį tylint. (T. Kr. Žd., 1911, 16 p.).

2616. Jei kraunant rugius kalbėsi, pelės rugius krims. (T. Žd., IV, 472 p.).

2617. Jei nori, kad pelės javų nekapotų, tai, kai pirmą vežimą iš lauko veži, reikia pervažiuoti per abrūsą. (Spirakiai).

2618. Jei nori, kad pelės grūdų nekapotų, tai, kai veži javus klojiman, reikia pervažiuoti per baltą lininę paklodę. (L. M. Dr., A. B.).

2619. Kalėdomis ūkininkai klojime barsto žirnius, kad pelės javų nekliudytų. (L. M. Dr., A. B.).

2620. Jei nori, kad pelės javų nekapotų, tai radus botagą, reikia juo pirmasai vežimas aplupti. (Subačius).

2621. Jei nori, kad pelės javų neėstų, tai pirmutinį javų vežimą klojiman atvežę, visas klojimo galo kertes užkamšo kviečiais. (Pušalotas).

2622. Jei nori, kad pelės javų nekapotų, tai kraudamas juos į stirtas, padėk kiečio šakų eilėmis, — pelėms nepatinka kiečio dvokimas. (Pumpėnai).

2623. Jei nori, kad žiurkės javų neėstų, tai, kai mėšlą veži, paimk kelis akmenis, įdėk į pirmą vežimą ir išversk į pirmutines mėšlo krūveles. O kai mėšlą kratys, sudėk tuos akmenis į krūvelę ir parvežk namo, parvežęs sudėk į galą, kuriame dėsi javus. Tada žiurkės neės javų. (Panevėžys).

2624. Jei nori, kad pelės javų nekapotų, reikia akmenį padėti po pėdais. (Panevėžys).

2625. Kai pirmą rugių vežimą iš lauko veži, tai kartu su rugiais atvežk akmenį ir padėk klojimo kertėj kartu su pėdu, — pelės rugių nekapos. (Naujamiestis).

2626. Jei nori, kad pelės rugių nekapotų, pradėdamas juos vežti, padėk ant pirmo vežimo akmenį ir, atvežęs klojiman, mesk jį atagalia ranka į šalinę. (Panemunėlis).

2627. Veždami rugius iš lauko, pirman vežiman deda tą pėdą, kuris pirmas buvo nupiautas. Paskui, kai ima jį iš vežimo, tai pririša prie jo akmenį ir deda pirmutinį į klojimo galą, — pelės rugių negraužia. (Panevėžys).

2628. Kai rugius iš lauko veža, tai pirmuoju vežimu parveža akmenį ir įkrauna jį į galą klojimo, — pelės rugių nekapoja. (Panevėžys).

2629. Seniau sodiečiai, veždami rugius iš laukų, užmesdavo ant pirmutinio vežimo akmenį ir, parvežę namo, numesdavo jį į klojimo galą, kad pelės rugių nekapotų. (Panevėžys).

2630. Jei nori, kad pelės rugių nekapotų, reikia, atvežus iš lauko pirmą rugių vežimą, atsivežti kartu tris akmenis ir įmesti juos šalinėn. (Palėvenis).

2631. Rugius beveždamas, šeimininkas su pirmuoju vežimu važiuoja namo ir veža keturis akmenis; įvažiavęs į klojimą, akmenis jis padeda į prėslą ir paskum krauna atvežtus rugius, — pelės tuomet rugių neliečia. (Panevėžys).

2632. Jei nori, kad pelės rugių nekapotų, reikia su pirmutiniu rugių vežimu atvežti į klojimo galą keturis akmeniukus ir juos tenai padėti. (Panevėžys).

2633. Jei nori, kad pelės nekapotų šiaudų ir kitų daiktų, reikia tuos daiktus sudėti saulėtą dieną ar šiaurės vėjui pučiant. (Lietuva, 1927, Nr. 221 (2604).

2634. Jei nori, kad pelės kūlių nekapotų, nekrauk jų jaunam mėnesy ir pietų vėju. Krauk žiemių vėju ir pirmos eilės drutgaliais į žiemius. (Panevėžys).

2635. Jei sudėsi kūlius pučiant rytų-pietų vėjui, tai pelės suės, (Panevėžys).

2636. Kūliai reikia kraut, kai kiaules gena ir žiemys vėjas pučia, — pelės jų nekapos. (Panevėžys).

2637. Jei žiemą kūlius ant gurbo krauna ir esti šiaurys vėjas, tai kūliai per žiemą išbūva; jei kitas koks nors vėjas pučia, tai pelės sukapoja. (Panemunėlis).

2638. Kūlius krauk penktadienį — pelės nekapos. (Panevėžys).

2639. Jei nori, kad pelės kūlių neėstų, reikia juos sudėti į krūvą penktadienį, ir kad pūstų šiaurys vėjas. (Vaškai).

2640. Kūliai reikia kraut senagalio gale, — pelės nekapos. (Panevėžys).

2641. Kūlius krėsk delčios pabaigoj, — pelės nekapos jų. (Naujamiestis).

2642. Jei nori, kad pelės kūlių nekapotų, reikia jie eilėn sukrauti delčioje, penktadienį ir nevalgius (iš ryto). (Kėdainiai).

2643. Jei kas namus pilnaty stato, tai daug pelių ir žiurkių juose privista. (Krakės).

2644. Stogą denk senagaly, kad pelės nekapotų. (Linkuva).

2645. Jei dengsi stogą jaunam mėnesy, tai paukščiai išnešios ir pelės sukapos šiaudus. (Panevėžys).

D.

2646. Jei pelė neša šiaudą, bus lietaus. (Krakės).

E.

2647. Pelės „pagadlyvuos" metuos lizdus suka javų viršūnėj. (Skaudvilė).

2648. Jei laukinės pelės lizdus suka aukštai, bus daug lietaus. (Kalnujai).

2649. Jei pelės lizdus taisosi pelkėse arba žemose vietose, bus sausi metai. (Pandėlys).

2650. Jei žmonės, linus raudami, randa linų viršūnėse pelių lizdų, tai spėja, kad tais metais bus daug sniego. (Seda).

2651. Jei pelių daug, sekantieji metai bus blogi. (Panevėžys).

2652. Jei rudenį ir žiemą yra daug pelių, bus blogi metai. (Naujamiestis).

2653. Jei pelės javus kapoja, sekantieji metai bus blogi, nederlingi. (Naujamiestis).

.. 2654. Jei žiurkės pelus ir grūdus kapoja, bus blogi metai. (Krekenava).

2655. Jei aruode randa nudvėsusią žiurkę, bus blogi metai. (Krekenava).

2656. Jei lauke javus pelės kapoja, bus jie brangūs. (T. Žd., IV, 500 p.).

2657. Jei pelės javus kapoja, javai bus brangūs. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 154 p.).

2658. Jeigu pelės labai kapoja javus laukuose arba klojimuose, javai bus brangūs. (Panevėžys).

2659. Jei pelės šiaudus prieš kuliant sukapoja, bus brangenybė. (Panevėžys).

2660. Jei kuliant randi labai pelių sukapotus šiaudus, bus brangūs metai. (Subačius).

2661. Jei šieną piaunant žolėj randi daug pelių lizdų, tais metais šienas bus brangus. (Šeduva).

2662. Jei pelės javus, šieną arba šiaudus kapoja, jie bus brangūs pavasarį, arba reikia laukti bado. (Panevėžys).

2663. Jei vasarą pelės suka lizdus ant nerautų linų galvelių, linai bus brangūs. (Panevėžys).

2664. Jei pelės pradeda kapoti linus, jie bus brangūs. (Panevėžys).

2665. Jei pelės pavasarį kapoja linų galveles, sekančiais metais linai bus brangūs. (Gustonys).

2666. Jei linus raunant randi daug pelių gūžtų, linai bus brangūs. (Subačius).

2667. Jei pelės krauna lizdus viršuje žolės, bus giedri vasara. (Ariogala).

2668. Jei pelės turi urvus giliai žemėse — ruduo bus sausas, jei paviršiuje — šlapias. (Viduklė).

2669. Jei pelės lizdus daro virš žemės, bus sausas ruduo. (Josvainiai).

2670. Jei vasarą daug pelių, ruduo bus šlapias. (Panevėžys).

2671. Jei pelės lizdus daro žemėje, bus šlapias ruduo. (Josvainiai).

2672. Jei pelės suka gūžtas drėgnose vietose, bus šlapias ruduo. (Pandėlys).

2673. Jei pelės lizdus suka aukštai gubose (pėdų viršūnėse) — bus lietingas ruduo, jei žemai — sausas. (Naujamiestis).

2674. Jei girinės pelės savo lizdus rudenį aukštai krauna, žinok, kad žiema bus šlapia ir rugiai išmirks. (Girkalnis).

2675. Jei pelės savo lizdus suka linų viršūnėse — žiema bus labai didelė ir gili, jei žemai — bus maža sniego. (Seda).

2676. Jei pelės lizdus suka viršuj gubos — žiemą bus daug sniego, jei žemai — sniego bus maža. (Panevėžys).

2677. Jei žiurkės lizdus daro aukštai gubose ir daržinės galuose, bus gili ir šalta žiema. (Krakės).

2678. Jei, bulves kasant, pelių urvuose daug bulbių prinešta — bus ilga žiema. (Plungė).

2679. Jei vasarojų piaunant randi pelių lizdus pakeltus aukštai nuo žemės — bus šalta žiema. (Plungė).

F, a.

2680. Jei nori, kad dantys būtų sveiki, valgyk pelių nuėstą duoną. (Ramygala).

2681. Jei nori, kad dantys neskaudėtų, valgyk žiurkės apgraužtą duoną ir kitus valgius. (Rozalimas).

F, b.

2682. Jei, pamatęs pirmą kartą mažus peliukus, paimsi juos ir sutrinsi rankom, tai po to paglostyk arklį, karvę ar kitą gyvulį, kuris serga pelėmis, — ir gyvulys pasveiks. (Subačius).

G.

2683. Pelės „sukūdo", aruodai dyki, — reikia jau rugiai vežti. (Kupiškis).

Šeškas (Putorius svetidus).

C.

2684. Jei nuluptą šeško odą įkiši kūtėj palubėn, arkliai nesirgs geležonimis. (Biržai).

F, a.

2685. Jei sergi drugiu, tai rūkykis šeško mėsa ir valgyk ežio mėsą. (Viltis, 1909, 128; T. Žd., IV, 487 p.).

2686. Jei šikšnosparnis skraido apie žmogaus galvą, tai jis galvoja apie žmogų blogai. Tada reikia persižegnoti — ir jis pranyks. (L. M. Dr., A. B.).

2687. Jei nori būti turtingas, pagauk šikšnosparnį, sudžiovink jį ir padėk po slenksčiu, — turto susilauksi. (Naujamiestis).

2688. Jei nori prisivilioti kokią nors mergą, reikia pagavus šikšnosparnį įmesti jį skruzdėlynan, o pačiam bėgti, kad neužgirstum, kaip jisai cypia, nes apkursi. Paskui, jei likusiais jo kauleliais patrauksi mergaitę, tai ji tave be galvos mylės, jei atstumsi, tai neapkęs. (L. M. Dr., A. B.).

2689. Jei nori, kad kas mylėtų, arba nemylėtų, paimk šikšnosparnį, nueik prie skruzdėlyno, iškask skruzdėlyne duobutę, įmesk šikšnosparnį ir, kiek kojos pajėgia, bėk šalin, nes jei išgirsi šikšnosparnio riksmą, tai apkursi arba apaksi. Jei neišgirsi, tai ryt nueik prie skruzdėlyno — ir rasi šakutę ir kabliuką. Jei tuo kabliuku ką patrauksi — visuomet laikys, o jei šakute pastumėsi — ir prašyte neatprašysi. (Užrašė T. Tendzegolskis, Ibutonių km., Krekenavos valsčius).

2690. Paimki šikšnosparnį, nuneški į skruzdėlyną ir jį tenai užkaski; o kai užkasi, tai, ausis užkimšęs, bėk namo, nes jei išgirsi jį rėkiant, tai apkursi. Rytojaus dienos sulaukęs nueik — tik jo kaulus rasi, kuriuose bus kablys ir šakės. Mergaitės su tomis šakėmis gali berniuką nuo savęs nustumti, o su kabliu — pritraukti. (Užrašė B. Jurskytė, Panevėžys).

2691. Jei kas nori privilioti mergaitę, reikia sugauti šikšnosparnį, įdėti jį į degtukų dėžutę ir dvyliktą valandą nakties nunešti į didelį skruzdėlyną ir bėgti šalin, kad negirdėtum jo balso. Kitą naktį tą pat valandą nueiti ir pasiimti du kauliuku: vieną kumpą, kitą „T“ raidės pavidalo. Jei nori privilioti mergaitę, tai reikia pro šalį einant patraukti su kumpuoju kauliuku, o jei nebenorėsi — su antruoju pastumti. (Užrašė J. Jurkus, Šašaičių km., Sedos vl.).

2692. Sugauk šikšnosparnį, įmesk jį į skruzdėlyną ir, ausis užkišęs, kad negirdėtum jo balso, bėk namo. Į trečią dieną nueik prie to skruzdėlyno — rasi kobiniuką ir lopečiukę. Jeigu norėsi, tai su tuo kobiniuku gali kiekvieną mergaitę pritraukti, o su lopečiuke nemylimąją atstumti. (T. Žd., I, 334 p.).

2693. Sugavęs šikšnosparnį įdėk jį kiaurinioton skrindėn ir paskum įmesk jį skruzdėlynan. Skruzdėlėms jį suėdžius paliks kauleliai — kibeklis ir kureklis. Paėmęs kibeklį patrauk už drabužių savo pusėn mergelę, bažnyčioj besimeldžiančią, — ir ji tave pamils, kurekliu pastumk — ir ji nebemylės. (T. Žd., III, 363 p.).

2694. Pagavus Šv. Jono naktį šikšnosparnį įkišti jį į aukšlį, padarytą iš alksnio žievės, ir dvyliktą nakties valandą nunešti į skruzdėlyną ir tenai jį padėti. Padėjus reikia greitai bėgti į namus, kad neišgirstum jo riksmo, nes jei išgirsi jį rėkiant, tai apkursi. Ryto metu reikia nueiti į tą vietą, kur buvo padėtas šikšnosparnis, ir pažiūrėti į tą aukšlį: jame rasi šakeles ir kablelį. Su tuo kableliu kokį norėsi jaunikaitį prisitrauksi, o su tomis šakelėmis nustumsi. (Užrašė B. Tumonis, Vėžionių km., Kupiškio vl., iš O. Mikėnaitės).

2695. Jei gyvam šikšnosparniui išsukti sparną, įkasti jį į žemę ir laikyti tol, kol mėsa supus, tai paskum rasi tokį kaulelį, su kuriuo gali berniukas privilioti mergaitę ir mergaitė — berniuką. (Užrašė A. Skeivys, Orvidiškės km., Sedos vl.).

2696. Jei nori atrakinti kito pinigus, tai pagauk šikšnosparnį ir surask jo kauliukuose šakutes ir kabliuką: pinigus su kabliuku atrakinsi, o šakutėmis užstumsi. (Vabalninkas).

2697. Jei saulei nusileidus ilgai šikšnosparniai laksto, bus giedra. (Kėdainiai).

Šuo (Canis familiaris).

A.

2698. Sulaukę Velykų ryto vaikai džiaugiasi „margučiais", kurių jiems atveža „Velykė". Užtat naktį, kurią „Velykė" važinėja, reikia šunys uždaryti, kad jos nesudraskytų. (L. M. Dr., A. B.).

2699. Daugelis lietuvių mano, kad šuo, belodamas paskum važiuojantį, klausia, kur jis važiuoja. Užtat jam ir atsako: „Šuniuk, aš važiuoju į miestą". (A. Bec.).

2700. Kurią nors mėsėdo dieną trys ar keturios mergos paima suminkytos tešlos gabalą ir padalina jį į tiek dalių, kiek yra mergų. Paskui tuos gabalus išdėsto grįčioj, įleidžia šunį ir žiūri: kurios mergos šuo pirma pagriebia tešlą, ta merga pirma ištekės. (Kupiškis).

C.

2701. Pavadinti žmogų šunimi — didelis pažeminimas. (Panevėžys).

2702. Jei šuo atsiguls pačiam vidury kambario, tai bus didelė nelaimė. (L. M. Dr., A. B.).

2703. Perkūnui griaujant šunis reikia iš buto išvaryti, nes velnias slėpdamasis gali į šunį įlįsti, o perkūnas, trenkdamas į velnią, trobą uždegtų. (Lt. ps., I d., 25 p.).

2704. Perkūnui griaudžiant varyk šunį nuo savęs, nes į jį perkūnas trenkia. (Ramygala).

2705. Griaustiniui griaujant varyk šunį laukan, nes per perkūniją, kai velniukus tranko, jie dažnai įlenda į šunis, ir į juos trenkia. (Betygala).

2706. Seniau žmonės manydavo, kad traukinys neveža šunies del to, kad šis Dievą matąs. (Miežiškiai).

2707. Kai žmogus miršta, tai keturakis šuo matąs išskrendančią vėlę ir ją puoląs. (Šiaulėnai).

2708. Du padaru tegali velnią matyti: šuo ir gaidys. (Deltuva).

2709. Šunys mato velnius ir loja; velniai, supykę, net sukramto juos. (L. M. Dr., A. B.).

2710. Šuo mato raganas, nes loja kai į medį žiūri (turima galvoje raganos šluotos ant medžio). (L. M. Dr., A. B.).

2711. Juodas šuo mato piktą dvasią ir saugoja namus nuo burtininkų. (Palėvenis).

2712. Jei šuo staugia, velnią mato. (Surviliškis).

2713. Jei šunys kaukia, jie mato giltinę vaikščiojant. (Joniškėlis).

2714. Jei šuo loja, jokio gyvio nematydamas, tai į tuos namus artinas mirtis. (Pagiriai).

2715. Jei naktį šuo loja, tai mirtis ateina į tuos namus. (Panevėžys).

2716. Pinigai laksto juodo šuniuko pavidalu. Užtenka kuo nors tam šuniukui suduoti — ir pinigai subirės. (Linkuva).

2717. Pasakoja seni žmonės, kad vieną kartą kapų sargai ėjo naktį kasti duobės ir, įėję į kapus, pamatė labai didelį šunį, kuris ėjęs prie jų. Senis sargas ir sakąs savo sūnui, kad šis mestų į šunį su žeme. Vaikas metė su žeme į šunį, bet šuo nebėgo nuo jų, o vis arčiau ėjo prie sargo. Priėjęs prie jų, ir, kai žmonės pasiekę tą vietą, kur reikėjo kasti, tai šuo tuojau pranykęs. (Panevėžys).

2718. Jei ryto metu šunį pirmuoju sutinki, bus nelaimė. (Panevėžys).

2719. Šuo staugia prieš badą, ugnį ir pašėlimą. (L. M. Dr., A. B.).

2720. Prieš nelaimę šuo staugia, višta gieda, gegužė arti namų kukuoja. (L. M. Dr., A. B.).

2721. Jei šuo staugia savo šeimininko kieme, tai šeimininką ištiks didelė nelaimė. Kūčias pavalgius reikia klausyti kurioj pusėj šuo staugia: ten kitais metais gyvensi. (Šeduva).

2722. Jei tarnas Kūčių vakarą išeina laukan ir klausosi, kurioj pusėj šunys loja, tai ten jis tarnaus. Jeigu išeina mergaitė pasiklausyti, tai, kurioj pusėj šunys los, ton pusėn ji ištekės. (Kėdainiai).

2723. Jei šuo kaukia be paliovos, bus nelaimė. (Naujamiestis).

2724. Jei šuo laksto po laukus, miškus, krūmus ir staugia, tai tam kraštui bus didelė nelaimė. (Subačius).

2725. Jei šunys labai kaukia, bus nelaimė. (Gelažiai).

2726. Jei šunys be priežasties per naktį staugia, reikia laukti kokios didelės nelaimės: gaisro, mirties ir t. t. (Griškabūdis).

2727. Jei šuo staugia, tai nujaučia nelaimę sau arba šeimininkui. (Kėdainiai).

2728. Jei šuo prieš namus staugia, kas nors iš tų namų mirs. (Panevėžys).

2729. Jei šuo kaukia žiūrėdamas į namus, tai iš tų namų kas nors mirs. (Smilgiai).

2730. Jei kuriuose namuose šunys staugia, tai myris būna. (Lt. ps., I d., 126 p.).

2731. Jei šuo naktį arba net dieną labai staugia, tai mirties nelaimę tiems namams pranašauja. (Panevėžys).

2732. Jei šuo prie kiemo staugia, tai kas nors mirs iš to kiemo. (Panevėžys).

2733. Šuniui staugiant kieme, žmonės sako, kad jisai mirtį pranešąs. (Vabalninkas).

2734. Jei svetimas šuo atbėga į kitą kiemą ir suloja tris kartus, tai nelaimė tam kiemui atsitiks. (Panevėžys).

2735. Jei šuo pradeda staugti kaip vilkas, tai mirs žmogus. (Naujamiestis).

2736. Į kurią pusę šunys staugdami atsisuka, tai toj pusėj kas nors mirs. (Kėdainiai).

2737. Jei šuo kaukia žemyn galvą palenkęs, bus laidotuvės. (Panevėžys).

2738. Jei šuo staugia galvą nulenkęs, tai jo šeimininkas mirs. (Klovainiai).

2739. Jei šuo staugia galvą iškėlęs — mirs šeimininkė, jei nuleidęs — šeimininkas. (Piniava).

2740. Šuo staugia prieš nelaimę. Jei jis staugdamas žiūri į dangų, reikia užpirkti mišias už mirusius toje vietoje. Šuo turi tą ypatybę, kad gali regėti mirusiųjų vėles. Jei šuo staugia ant kapo, reik atminti mirusį kuo veikiausiai. Staugiantį šunį nereikia tildyti jėga ar barant, bet gražiai glostant prisispaudus prie krūtinės. Jei jis ir tuomet nenutils, tuose namuose bus baisi nelaimė, kuri baigsis kieno nors mirtimi. Jei ligoniui sergant šuo staugia, — ligonis mirs. (Šunskai).

2741. Jei visi šunys mieste arba kaime kaukia, tai tuo jie pranašauja gaisrą, karą arba maro ligas. Nelaimingi tie atsitikimai, kurie turi ateityje įvykti, galima atspėti iš kaukimo būdo. Jei šuo kaukdamas turi galvą pakėlęs į viršų, tai pranašauja gaisrą; jei kaukia nuleidęs galvą žemyn, tai sako, kad bus karas, o jei guli ir kaukia, tai pranašauja badą ir maro ligas. Jei šuo kaukia vienas ir kartu su tuo į savo šeimininko namų kampą žiūri, tai pranašauja netikėtą mirtį kuriam nors tų namų gyventojui. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 151 p.).

2742. Kartais atsitinka, kad naktį šuo ima palangėse staugti. Žmonės sako, kad jis tuomet mirtį matąs. Tie burtai tikrai išsipildo. Vienais metais, kai aš buvau dar mažas, mamytė pasakojo, kad šuo baisiai staugęs mūsų palangėse. Mamytė klaususi kaimynus, kas daryti, kad šuo kaukia. Kaimynai pasakė, kad kas nors pas mus mirs. Praslinkus kuriam laikui mirė mano senelis. Po to šuo nustojo kaukęs. Bet per kelis mėnesius šuo vėl ėmė kaukti, ir tuomet mirė mano broliukas. Daugiau šuo nebekaukė ir niekas iš mūsų kiemo nebemirė. (Em. Butkevičiūtė, Panevėžys).

2743. Jei kieno nors šuo žiūrėdamas į mėnesį staugia, tai kas nors iš tų namų mirs. (Subačius).

2744. Jei palangėj šunys staugia, tai to kiemo šeimininkas mirs. (Panevėžys).

2745. Jei šuo kaukdamas drasko žemę ir žiūri į ją, kas nors mirs. (Kėdainiai).

2746. Jei šuo iškasa duobę po pamatu, tai kas nors iš to kiemo mirs. (Panevėžys).

2747. Jei šuo po kartimi guli, tai kas nors iš tų namų mirs. (Panevėžys).

2748. Trijų Karalių Kūčioje klauso, kur šunys staugia, — tenai žmonės mirs. (L. M. Dr., A. B.).

2749. Jei šuo staugia galvą į šalį kraipydamas, mirs kas nors iš kaimynų. (Dotnuva).

2750. Jei šuo staugia, tai išstaugia gaisrą. (Upytė).

2751. Jei šuo atsigręžęs į namus kaukia, tai tie namai degs. (Naujamiestis).

2752. Jei šuo, padėjęs ant kojų galvą, gulėdamas mykia arba, atsitūpęs ant paskutinių kojų, staugia, tai tuose namuose atsitiks gaisras. (Panevėžys).

2753. Jei šuo staugia aukštyn galvą iškėlęs, tai tiems namams gresia gaisras. (Paystris).

2754. Jei šuo kaukdamas drasko žemę ir žiūri į aukštį, bus gaisras. (Kėdainiai).

2755. Jei šuo staugia nuleidęs galvą, bus gaisras. (Utena).

2756. Jei į namus įbėga pilkas šuo, tai tie namai sudegs, jei rudas — niekuomet nedegs. (Subačius).

2757. Jei šuo kaukia, tai ką nors iškauks: ar vestuves ar laidotuves. (Smilgiai).

2758. Jei šuo staugia per naktį, išstaugs nelaimę. (Surviliškis).

2758a. Jei šuo pakluonėj kaukia, bus vagys. (Naujamiestis).

2759. Jeigu šuo vakare kaukia gatvėj, bus piršlių. (Naujamiestis).

2760. Moterys po Kūčių eina klausyti, kur šunys loja: iš ten svotai atčinkšės. (L. M. Dr., A. B.).

2761. Po Kūčių merginos išeina paklausyti šunų: kuriame kaime šunys loja, jos ten nutekės. (Panevėžys).

2762. Jei nori žinoti, iš kurios pusės atvažiuos piršliai, tai Kūčių vakarą paklausyk, kur šunys loja. (Ramygala).

2763. Jei Kūčių vakare šunys neloja, nebus piršlių. (Naujamiestis).

2764. Kūčių vakare mergaitės išeina su malkų glėbiu ir, apėjusios tris syk apie gyvenamą trobą, klausosi, kur šunys loja, — iš ten bus piršliai. (Utena).

2765. Per Kūčias šeimininkės išverda maišytų javų ir, išbarščiusios juos po visą trobą, liepia mergaitėms surinkti ir oran išpilti. Jei tuo metu girdėsis iš tos pusės, iš kur vėjas pūs, šunys lojant, tai atjos piršliai. (Panevėžys).

2766. Jei mergaitės nori sužinoti, kuri greičiau ištekės, tai per Kūčias meta žemėn po šližiką ir įleidžia šunį: kurios pirma šližiką šuo suės, ta ir ištekės. (Panevėžys).

2767 Kūčių vakarą reikia iššluoti grįčią ir išnešti šiukšlės laukan: kur tuo metu šunys los, tenai bus greitai vestuvės. (Pušalotas).

2768. Kūčių vakarą mergaitės, iššlavusios grįčią, išneša šiukšles laukan ir klauso, kuriame kaime loja šunys, — iš to kaimo bus piršliai. (Linkuva).

2769. Kūčių vakarą reikia šunys pripenėti ir išleisti į kiemą, o paskui papiudyti: į kurią pusę los, iš tos pusės bus piršliai. (Panevėžys).

2770. Jei Kūčių vakarą šunį nelakintą išleisi kieman ir papiudysi, tai į kurią pusę šuo los, iš ten bus piršliai. (Velykiai).

2771. Jei pas ūkininką, kuris turi daug dukterų, Kūčių vakarą smarkiai šunys loja, tai pas jas, sulaukus mėsėdo, atsilankys daug piršlių, kurie bus iš to šono, į kurį šunys lodami žiūri. (Gustonys).

2772. Kūčių vakarą prieš Naujus Metus klauso mergos išėjusios oran, kur šuo loja: iš to šono piršliai atvažiuos. (L. M. Dr., A. B.).

2773. Šv. Jono naktį reikia eiti ant kryžkelės ir tenai sukalbėti tris Sveika Marijas; sukalbėjus klausyti, iš kurio šono šunys loja, — iš ten bus piršliai. (Baisogala).

2774. Jei šunies nemylėsi — neištekėsi. (Linkuva).

2775. Jei mergaitė šunis myli, jai šunys gražią vestuvių dieną išlos. (Linkuva).

2776. Jei kas labai neapkenčia šunų arba kačių, per to vestuves bus negražus oras. (Panevėžys).

2777. Jei žmonės, eidami kokiuo nors reikalu pas kaimynus, susitinka šunį iš priešakio lojantį, tai sako, kad nieko negaus, o jei iš užpakalio, tai gaus. (Panevėžys).

2778. Jei ant šunies atsisėdęs josi ir paskui užsėsi ant arklio, tai šio nugara susigadins. (Panevėžys).

2779. Jei šuo arba kiaulė priuostys duonkubilį, duona neįrugs. Norint, kad duona įrugtų, reikia duonkubilį ištrinti cibuliais. (T. Kr. Žd., 1912, 74 p.).

2780. Jei alų dirbant įeina šuo arba kalė, tai alus nurūgsta šunies rūkštimi. (Panevėžys).

2781. Jei šuo arba kalė peršoks per muštokę, tai sviesto nesusuksi. (Gelažiai).

2782. Jei iš puodynės išsipila pienas, tai reikia tos puodynės nemazgoti, bet duoti ją šuniui išlaižyti, — bus daug smetonos. (Panevėžys).

2783. Jei kas suvalgo paskutinį mėsos gabalėlį, tą šunys užpuls. (Vabalninkas).

2784. Jei žmogui suduosi su šluota, jį šunys piaus. (Josvainiai).

2785. Jei kuriam žmogui suduoda su mazgojamuoju skurliu, jį šunys piaus. (Panevėžys).

2786. Jei su šuniu duona dalinsies, šunvotės užpuls. (Kruonis).

2787. Jei suvalgysi šuniui pažadėtą gabalėlį, gausi šunvotę. (Linkuva).

2788. Jei nori nugydyti šunvotę, paimk duonos riekę, apskriek ją šunvotę ir atžagaria ranka numesk ją šuniui. (Linkuva).

2789. Jei spiausi ant šunies, šunvotės užpuls. (Vs. Dr., 1910, 12 p.).

2790. Jei sušersi šuniui su šluota, labai „numėtys" votims. (Panevėžys).

2791. Jei šunį spardai, tai po mirties pragare reikės karštas akmuo laižyti. (Subačius).

2792. Jei šunį jodysi, arkliui nugarą sumuš. (Panevėžys).

2793. Jei mažas būdamas josi ant šunies, per visą gyvenimą rūbai pliš. (Panevėžys).

2794. Jei ant šunies josi arba jį žargysi, šunvotės ims užpakaly keltis. (T. Žd., III, 373 p.).

2795. Jei ant šunies raitas josi, tai, kai užsėsi ant arklio, arkliui nugarą sugadinsi. (Panevėžys).

2796. Jei dykai duoda šunį, nereikia imti, — nepiktas bus. (Pasvalys).

2797. Jei atsiveži iš kur nors šunį ar katę, tai reikia jie apsukti ant girnų, kad nebėgtų iš namų. (Panevėžys).

2798. Jei nori šunį prisipratinti, reikia prieš lakinant jį numazgoti jam kojas ir tos pamazgos jam sulakinti. (Panevėžys).

2799. Jei kieno nors šuo, būdamas mažas, guli vidury kiemo, jis bus labai piktas. (Panevėžys).

2800. Jei šunies pakaušis smailas, tai šuo piktas. (Panevėžys).

2801. Jei mažo šuniuko liežuvis juodas, tai jis bus piktas. (Panevėžys).

2802. Jei nori, kad šuo priprastų, reikia paėmus duonos nušluostyti ta duona žmogaus prakaitą ir atiduoti ją šuniui suėsti. Be to dar, reikia pirmą kartą šunį palakint ant kibiro dugno. (Upytė).

2803. Jei mažas šuniukas išsituri uždėjus jį ant žmogaus krūtinės — bus piktas, jei neišsituri — nepiktas. (Velžis).

2804. Jei šunies pakaklėj yra trys ilgi plaukai, šuo bus piktas. (Panevėžys).

2805. Jei nori, kad šuo būtų piktas, reikia dar mažam jam esant per vilko gerklę perpilti lakalą ir lakinti juo šunį: užaugęs šuo bus labai piktas ir sargus. (Betygala).

2806. Jei nori, kad šuo gerai suuostų, nereikia duoti jam aguonų ėsti. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2807. Abiem galais deginta balana reikia maišyti šuniui lakymas, tai bus piktas. (Panevėžys).

2808. Pirmutinį kartą šunį lakina iš arklio pėdo, kad būtų sargus prie arklių. (Panevėžys).

2809. Jei šunys apipuola — plast ir atsisėsk ant žemės nuoga subine, — nė vienas šuo tada nekliudys. (L. M. Dr., A. B.).

2810. Kitą kartą, nubudęs šuo naktį iš gilaus miego ir pamatęs mėnesį, išsigando ir ėmė loti. Dabar, norėtų šuo atprasti nuo to savo papratimo, bet negali. Užtat žmonės sako: „Ko loji, kaip šuo į mėnesį žiūrėdamas?" (Smilgiai).

2811. Jei nori, kad vyras gyventų nesantaikoje su moterimi, reikia šunies ir kiaulės šerių įsiūti jų paduškon. (L. M. Dr., A. B.).

2812. Jei šeimoje vyras su žmona nesantaikoje gyvena, tai tenai šuo labai katę piauna. (Šiaulėnai).

2813. Jei nori, kad šuo būtų greitas, nušovęs kiškį atiduok jam kiškio kojas. (Velykiai).

2814. Jei šuniui duodi miežinio ragaišio, tai šuo pėdų neužuos. (Smilgiai).

2815. Mažam šuniukui nereikia duoti mėsos, nes užaugęs nieko neužuos. (Pušalotas).

2816. Medžiotojai turi ypatingai daug ženklų, iš kurių sprendžia apie medžioklės pasekmingumą. Jei šunys žemėj voliojasi, jei jie linksmi ir savo nasrus į žiemius kreipia, jei šarka krykščia, jei skardinis gaidžiukas ant stogo girgžda, jei skalbėjos drapanas skalbia ir t.t. — tai jie turės visų puikiausią pasisekimą. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 143 p.).

2817. Jei per Kūčias nušausi šunį, tai turėsi laimę medžioklėje. (Josvainiai).

2818. Kūčių vakare nelaiko nei sląstų paspęstų, nei šautuvo užtaisyto, nes Dievas tą naktį gimė. (Krekenava).

2819. Didįjį Ketvirtadienį medžiotojai rūpinasi ką nors nušauti nauju šautuvu, kad vėliau nedarytų klaidų. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 180 p.).

2820. Medžiotojas, nupirkęs naują šautuvą ir žinąs burtininkų paslaptis, stengiasi užmušti kokį nors gyvulį arba paukštį Didžiajame Ketvirtadieny, tą pačią valandą, kada Viešpaties kūną deda į kalėjimą. Šaudymas Rezurekcijos metu daro šautuvą netinkamą medžioti. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 161 p.).

2821. Medžiotojas, kuris nori gerai šaudyti, turi pavogti (nepriimti) komuniją ir atnešti ją raganiui. Raganius neša komuniją miškan, prilipina į drebulę ir liepia medžiotojui šauti į ją. Jei medžiotojas iššaus — šaudys labai gerai, jei ne, tai į šautuvą paskum ir žiūrėti negalės, o raganius persekios jį visą gyvenimą. (Vs. Dr., 1911, 28 p.).

2822. Jei šuo staugia žiūrėdamas į mėnulį, tai greitu laiku jis pasius. (Klovainiai).

2823. Kad šuo nepasiustų, reikia jį dar mažą perkišti per stebulę. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2824. Jei nori, kad pasiutęs šuo nedraskytų žmonių, reikia jį visuomet lakinti iš dubens. (T. Kr. Žd., 1912, 75 p.).

2825. Jei nori, kad padūkęs šuo neįbėgtų į kiemą, reikia prie kiemo vartų prisodinti šermukšnių. (Linkuva).

2826. Ant slenksčio negalima malkų kirsti, nes gali į trobą įlėkti pasiutęs šuo. (Miežiškiai).

2827. Jei nori daugiau grietinės turėti, tai nereikia puodynių mazgoti: duok jas šuniui išlaižyti. (Kultūra, 1925, 38 p.).

D.

2828. Jei šuo guli aslos vidury, bus šilta. (Ylakiai).

2829. Jei šuo, iškėlęs snukį loja, rytoj bus giedra. (Panevėžys).

2830. Jei šunys labai pempes vaiko, vasarą bus šilta ir karvės labai ziliuos. (Krekenava).

2831. Jei šuo voliojasi, bus gražus oras. (Panevėžys).

2832. Jei šuo naktį daug loja, bus oro atmaina. (Kėdainiai).

2833. Šuo prieš lietų ėda žolę, o varlės šokinėja vandens paviršiumi. (Litwa, Ludwik z Pokiewia, 152 p.).

2834. Jei šunys vasarą ėda žolę, bus lietaus. (Baisogala).

2835. Jei šuo karštą dieną žolę ėda, bus lietaus. (Smilgiai).

2836. Jei šuo ėda žolę ar aukštielninkas voliojasi — reiškia lietų. (Marijampolė).

2837. Jeigu šuo vandenį laka, bus lietaus. (Panevėžys).

2838. Jei dieną šuo lajoja, vakare bus lietaus. (Paystris).

2839. Jei šuo snaudžia, bus lietaus. (Velykiai).

2840. Jei šuo voliojasi, bus lietaus. (Subačius).

2841. Prieš lietų šuniui pilvas gurguliuoja. (Klovainiai, G. Pt.).

2842. Jei šuo dvokia, bus dargana. (Panevėžys).

2843. Jei šuo žolę ėda, bus blogo oro. (Panevėžys).

2844. Jei šuo žolę ėda, bus dargana kelias dienas. (Panevėžys).

2845. Jei šuo staugia, bus darganos. (Upytė).

2846. Jei šuo ima vemti ir žolę ėda, bus oro atmaina. Kartais šuo ilgai serga, jei oras greit neatsimaino. (Šeduva).

2847. Jei šuo žemėj voliojasi, rodo blogą orą. (Panevėžys).

2848. Jei šuo ant žemės voliojasi — bus vėjo, jei ant sniego — bus atodrėkis. (Sm. Kr.).

2849. Jei šuo guli asloje prie krosnies, bus šalta. (Ylakiai).

2850. Jei šuo žiemos metu voliojasi ant sniego, bus atodrėkis. (Naujamiestis).

2851. Jei pasnigus šuo ėda sniegą, bus atodrėkis. (Panevėžys).

E.

2852. Jei vienu sykiu numesti šuniui du gabalu duonos: vieną baltos, kitą juodos, ir jei šuo griebs baltąją duoną, tai bus geri metai, o jei juodą — blogi. (Panevėžys).

2853. Naujųjų metų šventėje paima pyrago ir duonos gabalą ir paskum vienu metu abu gabalu numeta šuniui ir žiūri, kurį jis gabalą pirma pagriebs. Jei šuo čiumpa duoną, sekantieji metai blogi, jei pyragą — geri. (Panevėžys).

F, a.

2854. Jei turi šunvočių, tai paimk duonos, apvesk su ja apie šunvotę, ir paskum numesk ją atžagaria ranka šuniui, — šunvotės pražus. (Panevėžys).

2855. Jei žmogus išsigando šunies arba kito kokio gyvulio, arba žmogaus, tai kad nesusirgtų, reikia jį smilkyti plaukais to sutvėrimo, kurio išsigando. (G. Pt., 188 p.).

2856. Jei vaikas išsigąsta ar šunies, ar gaidžio, ar žmogaus, tai liepia nukirpti to gyvulio ar žmogaus plaukų ir tais plaukais pasmilkyti vaiką. (G. Pt., 192 p.).

2857. Jei vaiką arba didelį žmogų įkando šuo, reikia rūkyti to šunies plaukais: neturės priemečio. (Panevėžys),

2858. Jei kas nusigąsta šunies, tai reikia, kad tas žmogus duotų jį išgąsdinusiam šuniui to paties valgio, kurį jis valgė. Bet tiktai šuo turi būti vienoje pusėje slenksčio, o išsigandusis — kitoje. Daroma ir kitaip: duodama šuniui palakti, o paskum tą valgį išsigandusis valgo. (Šunskai).

2859. Jei išsigąsti šunies, tai reikia jo plaukais, nukirptais nuo uodegos, kaklo ir pakaušio, parūkyti, — kaip matai prapuls prietykis. (L. M. Dr., A. B.).

2860. Jei įkanda padūkęs šuo, reikia nuo to paties šunies nukirpti plaukų ir jais pasmilkyti įkąstą vietą, — žmogus nepaduks. (Panevėžys).

2861. Kai šuo įkanda, reikia nukirpti jo plaukų ir jais parūkyti arba įmesti vandenin duonos plutelę ir, tuo vandeniu apsiprausus, išgerti jį, — ir persigandimo prietykio neturėsi. (L. M. Dr., A. B.).

2862. Prieš šunies apriejimą arba angies įgėlimą reikia įbrėžti ant duonos plutelės arba parašyti ant popierėlio žemiau surašytas raides ir duoti įkąstajam suvalgyti.

Satar
Apira
Titit
Arira
Ratas

(V. Kalvaitis, Vardų klėtelė, 88 p.).

2863. Kai nuo pasiutusio šunies įkandimo išrašinėja, tai atkerpa plonučio popieriaus, kuriuo papirosus rūko, parašo ant jo: „K, J, L", įdeda butelin, suskalauna, pagirdo — ir liga praeina. (L. M. Dr., A. B.)

2864. Siutažolės — nuo pasiutimo. (T. Kr. Žd., 1913, 41 p.).

2865. Nuo džiovos nušauna juodą šunį, kuris nė vieno balto lopinėlio neturi ir geria jo taukus. Kiti juodą paršelį nuo kakų gyvą puodan įdeda, krosnį pakaičia ir šutina, o kai gyvas paršelis iššunta, tai tiktai kaulus išgriebia ir tą visą viralą suvalgo. Kiti nuo džiovos net gyvas utėles geria. Jei neskirta mirti, tai pasveiks, o jei skirta, tai, kaip regi, užkamuos. (L. M. Dr., A. B.).

2866. Jei gerklę labai sopa, reikia šunies trąšų šutinti ir su akmeniu išgerti, — tuoj padės. (L. M. Dr., A. B.).

F, b.

2867. Jei nori, kad šuo nepasiustų, paimk gegužinį vabalą, užpilk jį spiritu ir duok šuniui palakti su saldžiu pienu. (Panevėžys).

2868. Jei pasiutęs šuo kitą šunį įkanda, tai parašo ant popieriuko šiuos žodžius:

Satar
Apira
Titit
Arira
Ratas

įdeda tą popieriuką į duoną ir duoda ją suėsti aprietam šuniui. (Užrašė J. Survilaitė, Kėdainiai).

2869. Jei pašėlęs šuo įkanda kitą šunį, tai šį reikia ano seilėm tepti ir paskui reikia aprietajam šuniui uodegos galą su kremzle atkirsti, — šuo nepaduks. (L. M. Dr., A. B.).

2870. Jei nori, kad šunims nekenktų gyvatės ir pasiutusių šunų įkandimas, tai reikia iš visų keturių grįčios kerčių parauti samanų, iš po slenksčio pakasti žemių ir tą mišinį įminkius į duoną paduoti jį šuniui. (Panevėžys).

G.

2871. Jei pamatai šunį ir bijai, kad neįkąstų, reikia du kartu sukalbėti šitokią maldelę:

„Viešpats Jėzus Kristus vaikščiojo po svietą, žmones su savimi vedžiojo ir mokė, o tu, šunie, bestija buvęs ir palieki."

Sukalbėjus tą maldą šuo nekanda, bet nubėga, arba, jei gulėjo, tai nors ir piktas būdamas, vistiek palieka gulėti kur buvęs. (Užrašė O. Kazokaitė, Biržų vl.).

Vilkas (Canis lupus).*)

B.

2872. Susirenka keliolika vaikų, kurių vieną berniuką paskiria piemeniu, kitą — šuniu, trečią — vilku, o vieną mergaitę — senute

*) Plačiau apie vilką skaityk: J. Elisonas, Vilkas tautosakoje, Mūsų Tautosaka, II, 127 - 178 p.

(var.: šeimininke), o likusieji palieka avimis. Piemuo turi didelę lazdą ir gano avis. Šuo padeda jam avis nuo vilko ginti. Vilkas pasislepia kur nors ir tyko avį nutverti. Senutė „kepa" bandeles (var.: šeimininkė verda pusryčius), o avys sutūpusios krūvoje „ganosi". Piemuo, badydamas lazda aslon, vaikšto aplink avis ir dainuoja:

Ganau, ganau aveles
Po žaliąsias pieveles.
Tupi vilkas už tvoros
Be kepurės, be skaros.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Su tuo šuniu užpiudysiu,
Su žarstekliu pabaidysiu.
Nebijau, nebijau!

Taip bedainuojant piemeniui, ateina vilkas ir sako: „Eik, piemenėli, namo! Tau senutė iškepė bandelę!". Piemuo, priėjęs prie riebiausios avies, sako: „Tave vilkas pirmą neš!". Taip pasakęs, jis eina pas senutę, o avis saugoti palieka šunį. Atėjęs namo piemuo klausia: „Ar jau iškepei bandelę?" (var.: ar gatavi pusryčiai).

Senutė atsako:

— Dar tiktai pradėjau kepti (var.: Dar negatavi! Kit. var.: Ar visas avis beturi?).

Taip piemeniui su senute besišnekant, atbėga vilkas ir besikaudamas su šuniu, pagauna vieną avį ir ją nusineša. Grįžęs pas avis piemuo suskaito jas — ir vienos neranda. Neradęs klausia: „Kur mano viena avelė?". Prisistato vilkas ir sako: „Kokio plauko?". Piemuo atsako, pav.: juodo. Tada vilkas atrėžia: „Juodais keliais nubėgo!". Paskum piemuo vėl dainuoja: „Ganau, ganau aveles! ir t. t. Vilkas vėl jį prikalbinėja eiti pas senutę. Piemuo nueina, o vilkas tuo metu vėl nusineša vieną avį ir t. t. Taip vilkas apgaudinėja piemenį, kol išnešioja visas avis. Nesulaukęs bandelės ir netekęs avių, piemuo eina jų ieškoti ir sako: „Čia vilko pėdelė, čia kraujo lašelis. Čia vilko pėdelė, čia kraujo lašelis (var.: čia vilko pėda, čia avies kraujas)." Suradęs vilką piemuo prašo jį atiduoti išnešiotas aveles, o vilkas ginasi jų nematęs, neregėjęs. Avelės tuomet pradeda šnypšti. Piemuo klausia: „Kas ten ūžia"? Vilkas atsako: „Alus ūžia, gira rūgsta". Piemuo: „Kieno alus"? Vilkas: „Pono alus!". Piemuo sako: „Duok ir

man paragaut!“. Vilkas atsako: „Pono alus, ne mano!“ (var.: avys plasnoja rankom, vilkas atsako: „Duona kepa!“). Piemuo tuomet eina toliau, avys, supratusios, kad jų neišvaduos, ima bliauti. Piemuo: „Kas ten bliauna?“ Vilkas: „Tai pono avys“. Piemuo: „Leisk ir man pažiūrėti!“. Vilkas įleidžia, ir piemuo, suradęs savo avis, varo jas namo.

Kai kuriuose variantuose piemuo, negalėdamas avių išvaduoti, kviečia vilką pirtin, kuri šitaip padaroma: padedama keletas nedidelių pagaliukų, tarp kurių paliekamas praėjimas. Piemuo eina pas vilką ir sako: „Vilke, vilke, eik į pirtį!“. Vilkas klausia: „Kokios malkos?“. Piemuo atsako: „Ąžuolinės“. Vilkas sako: „Labai karštos.“ Galop, piemuo pasako, kad pirtis iškūrenta avies kauleliais. Išgirdęs šitą atsakymą ir išverstais kailiniais apsivilkęs, vilkas eina repečkoms pirtin, o avys, ištrūkusios iš vilko nagų, sustoja abiem pirties šonais ir duoda plaštakomis vilkui per šonus, kuris tuo metu turi paropoti pirties vidurin. Taip žaidimas ir baigiamas. (Užrašė A. Leščinskas, Pelutavos km., Pernaravos vl. ir A. Daniūnas, Ėriškių km., Ramygalos vl.).

Paminėto žaidimo žinomas gerokas variantų skaičius, kuriuos čia pažymiu tiktai piemens dainuojamąja dainele:

2873. Ganau, ganau aveles
Po žaliąsias gireles.
Tupi vilkas už kalnų,
Be uodegos, be ausų.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį Smilgą
Su uodega ilga.
Turiu lazdą aukštą,
Didumo, kaip šaukštą.
(Užrašė V. Bagdonavičius, Kėdainiai).

2874. Ganau, ganau aveles
Po žaliąsias gireles.
Tupi vilkas už tvoros,
Be kepurės, be skaros.
Aš to vilko nebijau —
Su žarstekliu išvijau.
(Kėdainiai).

2875. Ganau, ganau aveles
Po žaliąsias lankeles.

Tupi vilkas už tvoros.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Aš tuo šuniu užpiudysiu,
Su žarstekliu pabaidysiu.
(Užrašė Br. Kvedaras, Kairėnų km., Grinkiškio vl.).

2876. Ganau, ganau aveles,
Po žaliąsias pieveles.
Tupi vilkas už tvoros
Be rudinės, be skaros.
Aš to vilko nebijau —
Su žarstekliu nuvijau.
(Grinkiškis).

2877. Ganau, ganau aveles
Po žaliąsias pieveles.
Tupi vilkas už tvoros.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Su tuo šuniu užpiūdysiu,
Su kačerga pabadysiu.
Aš to vilko nebijau!
(Ariogala).

2878. Ganau, ganau aveles,
Po žaliąsias pieveles.
Tupi vilkas už tvoros.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Aš tuo šuniu papiudysiu,
Su žarstekliu pabaidysiu.
Aš to vilko nebijau!
(Gudžiūnai).

2879. Ganau, ganau aveles
Po kunigo pieveles!
Tupi vilkas už tvoros
Be kepurės, be skaros.

Aš to vilko nebijau —
Su kačerga pabaidau!
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Aš to vilko nebijau —
Su šunimi papiudžiau!
(Ramygala).

2880. Ganau, ganau aveles
Po kunigo pieveles.
Tupi vilkas už tvoros
Be kepurės, be skaros.
Aš to vilko nebijau —
Su kačerga nuvijau.
Dursiu nykščiu —
Pavirs barykščiu,
Dursiu kuloku —
Pavirs buroku!
(Užrašė A. Šiurka, Zuvišynės dv., Surviliškio vl.).

2881. Ganau, ganau aveles
Po kunigo pieveles!
Tupi vilkas prie tvoros
Be kepurės, be skaros.
Aš to vilko nebijau —
Su kačerga nuvijau.
(Josvainiai).

2882. Ganau aveles pagiriais.
Tupi vilkas už tvoros.
Aš to vilko nebijau —
Turiu šunį pilką,
Su uodega ilga.
Aš tuo šuniu užpiudysiu,
Su žarstekliu pabaidysiu.
Nebijau, nebijau!
(Gudžiūnai).

2883. Ganau, ganau aveles,
Pagal vilko takelius!
Aš to vilko nebijau,
Su kačerga pavijau.

Kai duosiu samčiu,
Apvirs baravyku.
(Josvainiai).

2884. Ganau, ganau aveles!
Tupi vilkas už trobos!
Aš to vilko nebijau,
Su kačerga nuvijau.
Kad duosiu kuloku —
Pavirsi buroku,
Kad dursiu nykščiu, —
Pavirsi pernykščiu.
(Palėvenis).

2885. Vaikai sustoja už vienas antro. Priešakyje stovi žąsinas, o vienas būna vilkas. Vilkas ateina ir sako žąsinui: „Duok mėsos!" Žąsinas atsako: „Kaulą graužk!". Paskui vilkas puola žąsis, žąsinas jas gina. Taip žaidžiama, kol nusibosta. (Užrašė K. Štuikys, Ruseinių vl., Josvainių vl.).

2886. Vaikų būrys sukimba vienas paskui kitą. Priekyje stoja didesnis ir miklesnis — žąsinas, o kitas esti vilkas. Vilkas sėdi ir kasa žemėje duobutę. Žąsys prieina prie vilko ir klausia: — Ką tu čia veiki? — Duobelę kasu! — Kam ta duobelė? — Ugnelei kurti. — Kam ta ugnelė? — Vandeniui šildyti. — Kam tas vanduo? — Peiliams mazgoti! — Kam tie peiliai? — Žąselei piauti! — O iš katro pulko? — Iš šito! — Taip pasakęs vilkas atsistoja ir ima kovoti su žąsinu. Pagavęs žąsį ją „papiauna", ir žąsis sėdasi prie ugnies. Vilkas sako: — Noriu mėsos! — Griaužk kaulą! Taip žaidžia, kol visas žąsis „išpiauna". (Užrašė M. Venclauskas, Pušynės vk., Krakių vl.).

2887. Susirenka daug vaikų, kurių vienas vaidina žąsiną, o antras — vilką. Vilkas nori žąsį pagauti, — o žąsinas neduoda. Žąsinas, pamatęs vilką geldą plaunant, klausia: — Kam geldą plauni? — Mėsai dėti — atsako vilkas. — Kam peilius galandi? — Žąsiai piauti. — Kam ugnį kureni? — Žąsiai virti. Tuomet žąsinas klausia: — Iš kur imsi žąsį? Vilkas atsako: — Iš tavęs pagausiu! Ir ima gaudyti, o žąsinas gina savo žąsis. Taip ir žaidžia, ligi visas žąsis išgaudo. (Užrašė F. Žukas, Ariogala).

2888. Žąsys bėgdamos pro vilką sustoja ir klausia: — Ką čia dirbi? — Kertu malkas! — atsako vilkas ir ranka daužo medį. Paskui žąsys klausia: — Ką veiksi su malkomis? — Virsiu vandenėlį. — Ką darysi

su vandenėliu? — Plausiu šaukštelius. — Ką darysi su šaukšteliais? — Valgysiu sriubą. — Iš kur paimsi mėsos? — O gi ten plaukioja upelyje žąselių būrelis. Pabėgėsiu ir pasigausiu. Nusipešiu plunksneles ir išvirsiu sriubelės. Žąsys ima bėgti, o vilkas gaudo ligi paskutinės. (Užrašė V. Kuprys, Pilionių km., Gudžiūnų vl.).

2889. Žąsys susikabinusios eina prie vilko ir klausia: — Ką čia veiki? — Duobę kasu — atsako vilkas. — Kam ta duobė? — Ugnį kursiu. — Kam ta ugnis? — Vandenį šildysiu. — Kam tas vanduo? — Peilius mazgosiu. — Kam tie peiliai? — Žąsis piausiu. — Ką jos tau padarė? — Avižas išlesė. — Reikėjo užtverti. — Užtvėriau. — Ar aukštai? — Aukštai. — Eik kaulų griaužti, ne žąsiukų gaudyti! Taip pasakiusios žąsys bėga, o vilkas jas gaudo. (Užrašė J. Palinauskas, Angirio vk., Josvainių vl.).

C.

2890. Jei keliu einant vilkas skersai kelio perbėgdavo, tai laikydavo jį laimės ir pasisekimo ženklu ir džiaugdamiesi toliau keliaudavo. (Kultūra, 1925, 38 p.).

2891. Jei vilkas nunešė nors vieną žąsį iš pulko, tai kolei tos žąsys gyvens, tol vilkai jas nešios. Tad reikia jas permainyti. (L. M. Dr., A. B.).

2892. Jei vilkas arba lapė būrį žąsų įžago (kokią vieną pagauna), visas mainyk — veislei nebetinka; bus nedėslios ir neužperės. (Viltis, 1930, 128.).

2893. Jei vilko vaikus žmonės išnešioja, tai per penkiolika metų vilkai atmena žmones: gyvulius ir keltuvus išpiauna. (L. M. Dr., A. B.).

2894. Paskui tą žmogų, kuris vilkiukus nugalabino, eina vilkai ir vis uosto, nors nekliudo, bet išgąsdina. (L. M. Dr., A. B.).

2895. Jei vilkai ir kiti žvėrys iš miškų bėga, bus karas. (Kėdainiai).

2896. Jei vilką sapnuosi, tai tikrai sulauksi piršlių. (Panevėžys).

Voveris (Sciurus vulgaris).

C.

2897. Jei eidamas pamatai voverį, tai apturėsi laimę. (Panevėžys).

2898. Jei voveris laksto sode, tai ugnis aplankys tą kiemą. (Panevėžys).

2899. Jei atbėgs kaiman voveris, tai kaimas degs. (T. Žd., IV, 497 p.).

2900. Jei voverys iš miškų bėga į sodžius, reikia laukti tame krašte nelaimingų metų: karo, ligų, nederliaus ir t. t. (Griškabūdis).

2901. Voverys eina prie namų prieš bado metus. (Kantaučiai).

2902. Prieš sunkmetį voverys gaujomis eina iš girių į laukus ir sodus. (L. T. IV, 1, 147 p.).

2903. Jei voveris rudenį bėga į namus, bus blogi metai. (Girkalnis).

2904. Jei kuriais metais matyti daug voverių ir jos bėga į sodus, tai bus blogi metai. (Pilviškiai).

Žebinkštė (Putorius nivalis).

C.

2905. Jei namuose yra žebrinkštė, tai gyvuliai gerai rankon eina. (Gustonys).

2906. Jei ūkininko trobose yra daug žebrinkščių, tai nereikia jų naikinti, nes kokios spalvos namuose gyvena žebrinkštės, tai tokios spalvos gyvuliai seksis gerai auginti. (Gustonys).

2907. Kokios spalvos pirmą kartą pamatysi žebrinkštę, tokios spalvos gyvuliai seksis auginti. (Panevėžys).

2908. Kokią žebrinkštę pirmą kartą pamatai, tai tokios spalvos galvijus laikyk: labai eina rankon. (Panemunėlis).

2909. Jei pas kokį ūkininką pasirodo kokios nors spalvos žebrenkštė, tai tam ūkininkui gerai seksis auginti tokios pat spalvos gyvuliai. (Panevėžys).

2910. Kokią žebrinkštę pamatai prie namų, tokios spalvos gerai einasi gyvuliai; jei jie bus ne tokios spalvos, tai dvės. (Paystris).

2911. Jei žmogus pavasarį pamato pirmą syk žebinkštę tokios spalvos, kaip jo gyvuliai, — vesis jam gyvuliai. (T. Žd., IV, 490 p.).

2912. Jei per begulinčią veršingą karvę perbėgs žebinkštė, tai kokios spalvos buvo žebinkštė, toksai bus ir veršiukas: jei balta, tai veršiukas baltas, jei marga — margas. (Šeduva).

2913. Jei pamatysi žebrinkštę, tai žinok, kad, kokio plauko buvo žebrinkštė, tokio pat plauko bus karvės. (Velykiai).

2914. Kokios spalvos širmunėliai prie ūkininko gyvena, tokios spalvos ir gyvuliai sekasi. (Sėda).

2915. Jei ūkininko tvarte pasitaiko marga žebinkštis, o to ūkininko arkliai juodi, tai jie esti labai greiti. (Baisogala).

2916. Norint gyvulių spalvą permainyti, reikia žebrinkštė pagauti ir užmušti — gyvulių spalva pasikeis. (Paystris).

2917. Jei žebrinkštę užmuši prie namų, tai, sako, gyvuliai dvės. (Paystris).

2918. Jei žebinkštė perlekia per gyvulio nugarą, tai gyvulys serga nugaros liga. (Subačius).

2919. Jei žebinkštė perbėga per karvę arba kitą gyvulį, tai gyvulys nebegali atsikelti. (Panevėžys).

2920. Jei žebinkštė perbėga per arklį, karvę, tai tas gyvulys nebeatsikelia iš pusiaujos. (Utena).

2921. Kokio plauko pamatei žebinkštę savo namuos, tokio plauko laikyk ir gyvulius. Jei žebinkštė perbėgs per gyvulį kitokio plauko, tai gyvulys gaiš. (Palėvenis).

2922. Jei žebenkštė peršoka per karvę ir atsitinka karvei toks plaukas, kaip žebenkštės, tai ta karvė nesikelia. (L. M. Dr., A. B.).

F, a.

2923. Jei kūno paviršiuje oda skauda, tai patrink tą vietą žebenkštės kailiuku, — nustos skaudėti. (Marijampolė).

F, b.

2924. Jei žebinkštė perbėga per kurio nors gyvulio kojas ar pusiaujį, tai tas gyvulys nebegali atsikelti. Tuomet tą gyvulį atžagarų veža per tris laukus, — ir gyvulys pagyja. (Vyžonos).

2925. Jei valgant nutrūksta dubens lankas (senovėj buvo mediniai dubenys apkaustyti lankais), tai jo neišmesk. Juo reikia trinti gyvulį, kai žebinkštė per jį perlekia, ir jisai nebegali atsikelti. (L. M. Dr., A. B.).

2926. Jei žebinkštė perbėga karvei per nugarą, tai karvė nebeatsikelia. Tada reikia atžagarią katę per karvės nugarą pertraukti, — ir karvė atsikels. (Panevėžys).

2927. Jei per karvę perlėkė žebinkštė, ir karvė nebevaldo nugaros, neatsikelia iš vietos, kad ji sugytų, reikia atžagarią katę už uodegos per karvės nugarą traukti. (T. Žd., IV, 489 p.).

2928. Jei žebinkštė perbėga per karvės nugarą, tai ta karvė nebeatsikelia. Jei nori, kad karvė pagytų, reikia juodą katiną pertraukti atapakalį per karvės nugarą. (Ramygala).

2929. Jei žebinkštė perbėga per gyvulio strėnas, tai gyvulys nustoja valdęs nugarą, negali atsikelti ir turi dvėsti. Jei nori jį išgelbėti nuo dvėsimo, reikia paimti žebinkštės kailiuką ir trinti juo gyvuliui nugarą. (Griškabūdis).

Tautosakos Komisijos gauta medžiaga

(Nuo 1931. XII. 1 iki 1932. II. 10)

Eilės Nr.	Kas ir iš kokios vietos patiekė	Dainų	Pasakų	Padavim.	Dainuškų	Priežodž.	Prieiarų ir burtų	Mįslių	Patarlių	Smulk. tautosak	Oracijų	Raudų
1	K. Milčius (iš Meškuč. v.)	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	A. Mažiulis (iš Dusetų v.)	51	—	—	—	—	375	—	—	—	—	—
3	L. Ragaišis (iš Kėdain. ap.)	—	—	—	—	—	—	—	—	42	—	—
4	J. Bernotas (iš Suvalkijos)	86	8	—	—	—	38	4	44	11	—	—
5	E. Grigonytė (iš Žemait.)	405	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	V. Kavaliauskas (iš Dzūk.)	—	—	—	168	—	—	—	—	—	—	—
7	J. Gudjurgis (iš Šiaulių ap.)	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	A. Mažiulis (iš Dusetų ap.)	20	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	J. Volungevičius (iš Merk. v.)	—	2	—	—	—	209	20	—	—	—	—
10	J. Vaidelys (iš įvair. v.)	503	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	L. Galvonas (iš Zarasų ap.)	640	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	M. Čilvinaitė (iš Žemait.)	3	—	—	—	—	—	23	13	15	—	—
13	V. Butkus (iš Žemaitijos)	33	1	—	—	—	—	12	2	—	—	—
14	V. Butkus (iš Panevėžio ap.)	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	K. Kum auskas (iš įvair. v.)	5	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
16	J. Bernotas (iš Marijam. ap.)	3	6	2	—	—	18	40	30	4	—	—
17	V. Kavaliauskas (iš Antn. v.)	235	—	—	67	—	—	—	—	—	—	—
18	E. Viskanta (iš įvairių v.)	6	2	—	—	—	5	16	4	—	—	—
19	A. Gailiušis (iš Kovarsko v.)	19	7	—	—	—	42	41	—	—	—	—
20	E. Grigonytė (iš Žemait.)	163	21	10	—	—	46	60	38	9	—	—
21	A. Činikaitė (iš įvair. v.)	182	24	—	—		71	31	—	6	—	—
22	J. Čiuta (iš įvair. v.) . .	230	35	—	—	—	—	100	—	—	—	—
23	V. Kulbokas (iš Vilkav. ap.)	70	20	74	83	—	124	—	250	15	—	4
	Viso . .	2782	145	86	318	—	943	347	381	102		4
	Anksčiau buvo gauta . .	29206	2051	263	1799	690	4378	8004	20576	936	62	—
	Iš viso . .	31988	2196	349	2117	690	5321	8351	20957	1038	62	4

Tautosakos Komisijos perrašytos (iki š. m. II. 10) ir tvarkomos dainos.

Eilės Nr.	Kas įteikė dainas	Iš kur	Kiek
262	J. Žekevičius . .	Merkinės, Antnemunio valsč.	297
263	J. Vaidelys . . .	Zapyškio par. ir iš kt.	100
264	J. Kavaliauskas .	Alytaus apskr.	165
265	J. Žekevičius . .	Alytaus apskr.	320
266	„ „ . .	Seinų apskr. ir iš kt.	53
		Viso	932
		Anksčiau buvo .	11462
		Iš viso . . .	12397

Turinys.

Psl.

J. Elisonas. Mūsų krašto fauna lietuvių tautosakoje 3

I. Keletas žinių apie gyvulių gerbimą pas senovės lietuvius 6

II. Bestuburiai 17

III. Žuvys (Piscer) 49

VI. Varlės (Amphibia) 52

V. Ropliai (Reptilia) 60

IV. Paukščiai (Aves) 63

V. Žinduoliai (Mammalia) 131